BIOGRAPHISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDEN.
VIJFDE DEEL.

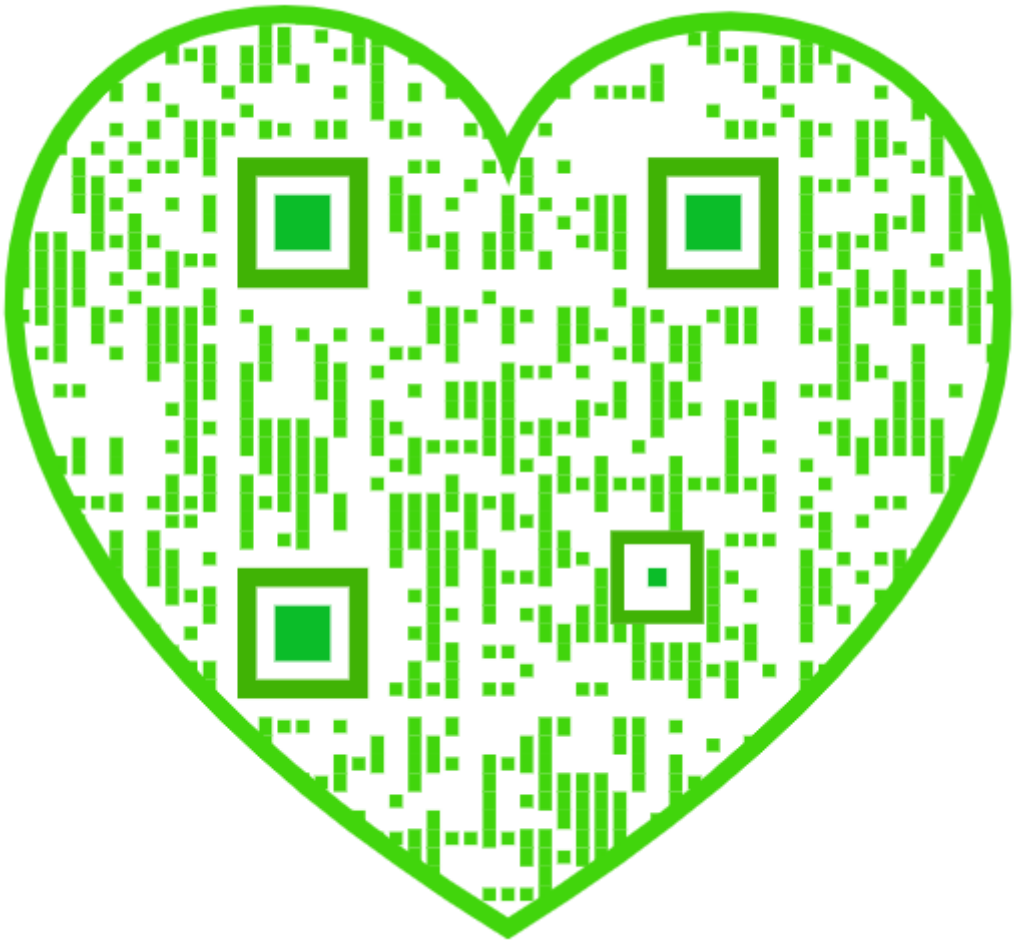

BIOGRAPHISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDEN,

Bevattende de Levensbeſchrijvingen van voorname STAATSMANNEN, KRYGSHELDEN, GELEERDEN in allerleije vakken van Wetenſchappen, DIGTERS, SCHILDERS en andere KONSTENAREN:

EN VERDER,

Zodanige Perſonen, die door de ene of andere daad, zig beroemd, of aan den Vaderlande verdienſtelijk hebben gemaakt; veelal verzeld van hunne Karakterſchetzen, zeldzame Anekdoten die men elders te vergeefs zal naſporen, onpartijdige beoirdeling hunner Daden, optelling hunner Schriften, en aanwijzing der Schrijvers welke van hun gehandeld hebben.

OPGEMAAKT,

Uit Handſchriften, een groot aantal van de beste Schrijvers in verſcheidene Talen over die onderwerpen handelende, en medegedeelde Berigten.

VAN DE OUDSTE TIJDEN AF TOT HEDEN TOE,

DOOR

J. A. DE CHALMOT.

Met Pourtraitten en Plaaten.

VIJFDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCXCVIIII.

BIOGRAPHISCH WOORDENBOEK DER NEDERLANDEN.

VYFDE DEEL.

E.

BROUWER (ADRIAAN), Konstſchilder, zeer waarſchijnlijk te *Haarlem* in het jaar 1608 geboren, uit eerlijke doch door de fortuin ſchraal bedeelde ouders, was van der jeugd af aan een geestige knaap. Zijn vader vroeg verliezende, leerde hij door eigen vernuft naar modellen, allerleij rankwerk, bloemen, en vogeltjes op lapjes linnen zeer aardig met een losſe vlugge hand tekenen, die zijn moeder dan met de naald overſtikte, en daar uit borstlappen en mutzen naaide, welke zij aan de boerinnen verkogt. Het gebeurde eens toevallig; dat de Schilder FRANS HALS, het huis daar ADRIAAN woonde voorbijgaande, hem voor het venſter zag zitten tekenen, en zulks zijne aandagt vestigde; hij loerde door het glasraam, en wierdt zodanig bekoord door deez' jongeling zijn onbedwongene en bevallige behandeling, dat hij, door konstdrift vervoerd, binnen trad, ADRIAAN enige ogenblikken zag tekenen, en zodanig verrukt wierdt, dat hij hem vroeg: „ of „ hij wel zin zou hebben om een Schilder te worden, en „ die konst bij hem te leren?" De jonge beried zig niet

lang, en antwoordde hem: „ dat hij daar toe zeer geneigd „ was, doch zulks niet konde doen, zonder dat alvorens zij„ ne moeder zulks hadt goedgekeurd." FRANS vervoegde zig toen bij die vrouw, die daar geredelijk in toeftemde, onder twee voorwaarden; namelijk, dat ADRIAAN zou vervolgen om voor haar patronen op linnen te tekenen, en dat FRANS verpligt zoude zijn, haar zoon van kost, kleederen en verdere benodigdheden te voorzien. De Schilder beloofde dit met ruimen monde, doch voldeed daar aan fobertjes, zo als wij dadelijk zullen zien.

Onze jonge maat nam zo verwonderlijk in de konst toe, onder het beftier van FRANS HALS, dat het nauwelijks te geloven is; zulks hadt tot gevolg, dat zijn meester hem alleen op een zoldertje plaatfte, afgefcheiden van de andere leerlingen. Doch zijne makkers, door nieuwsgierigheid bekropen, om de reden van die afzondering te weten, klommen nu en dan fluipswijze naar boven, daar zij met de uiterfte verwondering zagen, dat die ongeagte jongen een aardig Schilder was geworden, die de onderwerpen zo geeftrijk en grappig op het paneel bragt, dat zij ter nauwer nood hunne ogen dunden betrouwen. Een van hun befteedde hem ter fluik de vijf zinnen voor een dubbeltje het ftuk, 't welk hij zo klugtig ordonneerde en uitvoerde, dat een tweede makker hem de twaalf maanden, voor den zelvden prijs, aanbefteedde; en deze vielen ook zo gelukkig uit, en waren zo geestig en lustig opgefmeerd, dat zij hem aanfpoorden om 'er wat langer over te zitten, met belofte om het loon te verbeteren.

Doch de arme BROUWER wierdt zo onvermoeid door FRANS HALS nagefpoord en aan 't werk gekluisterd, dat hij weinig fnipperuren over hadt om voor zijn makkers het penfeel te kunnen behandelen; daar bij was de keuken van FRANS door de vuige gierigheid van zijn potig wijf zo ongemeen fchraal, dat de jongeling zo mager gevoed wierdt, dat men zijne ribben kon tellen dwars door het groenen rokje heen, 't welk zijn verkleumd lighaam en hongerigen buik bedekte; des onophoudelijk moetende werken en weinig te eten krij-

gen-

gende, raakte hem de kop op hol, en hij beſloot, op aanraden van zijn mede discipels, waar van ADRIAAN VAN OSTADE wel de vurigſte aanhitzer was, om zijn paspoort onder de hielen te nemen, en elders zijn fortuin te gaan zoeken. Ingevolge hier van, ſloop hij ſtilletjes ter deur uit, maar niet wetende, naar dat hij de ſtad doorkruist hadt, waar te zullen belanden, want zijn moeder was reeds geſtorven, en hij hadt vriend noch kennis, liep hij met het vallen van den avond naar de kerk, en zette zig onder 't orgel, daar men des winters avonds tot vermaak der burgers gewoon is op te ſpelen, bedroefd en radeloos neer; doch het duurde niet lang, of iemand die hem meermalen aan 't huis van FRANS gezien hadt, en hem herkende, kreeg hem in 't oog, en vermerkende, dat hij bedrukt was, doordien hem de tranen langs de konen biggelden, ſprak deze hem aan, en vroeg wat hem deerde. BROUWER biegtte aan hem openhartig den benarden toeſtand, waar in hij zig bevond, hem teffens tonende, hoe weinig hij om en aan hadt, en betuigende, dat het van binnen nog ſchraalder met hem geſteld was, zijnde zulks de reden, dat hij zijn meester was ontlopen, dat hij nu niet wist waar na toe te gaan, en egter niet weder dorst t'huis te komen, uit vrees voor een pak ſlagen. De goede man, met den jongen verlegen, bood zig ten middelaar aan, en bewoog hem onder zijn geleide weder naar 't huis van zijn meester te gaan, die reeds aan alle hoeken van de ſtad naar hem hadt doen zoeken, om hem wederom tot zig te lokken; doordien hij reeds groot voordeel van hem trok; want de liefhebbers waren gretig om een ſtukje ſchilderij van dien vreemden meester te hebben, zo als FRANS den maker doopte.

BROUWER dan met hangende pootjes weder in huis komende, wierdt door FRANS met een nagebootst ſtuurs gelaat ontvangen, verzeld van een *rekel ſchleer u naar boven*, en ene bedreiging om hem dit en dat te zullen leren, indien hij immer weer hakken op ſpeelde. Na dat ADRIAAN's leidsman FRANS hadt laten uitbulderen, bragt hij hem onder 't oog, dat de behandeling die hij ten aanzien van den jongeling hield, allerwreedaartigst en ongeoirloofd was; waar op FRANS beloof-

de, dat hij het in 't vervolg beter zou maken, en de jongen zo goed als een prins zou gekleed en gefpijsd worden. Ook fpanceerde hij 's anderendaags met BROUWER naar de voddemarkt, en kogt hem een pak kleren zo nieuwerwets, of het tot kleding voor een pagie van HAMAN hadt verftrekt; en hem, die klein van ftatuur was, paste het zo wel als DAVID het harnas van GOLIATH; met dit al, zwoer FRANS HALS, dat het hem zo wel ftond als of het aan zijn lijf was gefchilderd; en, ADRIAAN bekreunde 'er zig weinig over.

Hij door deze plunje wat te vrede gefteld, en ook enigzins beter van lijftogt voorzien wordende, begon weer naarftig te fchilderen, en FRANS vulde rijkelijk zijn beurs met de winften die hij van des jongelings penfeelwerk bekwam, want hij fchilderde aardig, en de ftukken die hij vervaardigde, waren bijzonder grappig en ongemeen wel gekleurd, zo dat, gelijk wij reeds hebben aangemerkt, vele liefhebbers ongemeen gretig waren, om van dien nieuwen meester, daar FRANS alleen de bezitter van was, fchilderftukken te bekomen.

Doch dit was van geen langen duur, doordien fommige zijner mede-leerlingen, den geheimen handel ontdekt hebbende, dien FRANS met BROUWER's ftukken dreef, en den prijs dien hij 'er voor trok, hem dagelijks de oren vol bliezen, zeggende: „ dat hij een grote zot zou zijn, indien hij zig dus „ langer door FRANS liet ringelören en om den tuin leiden; „ dat hij te grote meester in de konst was, en te rijkelijk „ voordeel aanbragt, om zo flegt behandeld te worden;" zij rieden hem in een woord, om op nieuw zijne flavernij te ontvlieden, en zig naar *Amfteldam* te begeven, alwaar zij wisten dat zijne fchilderftukken tot een hogen prijs verkogt wierden. BROUWER reeds aan 't wankelen, wierdt door de geftadige aanporringen van zijn medgezellen overgehaald, om zijn meester zonder vaarwel te zeggen, te verlaten; hij nam hier toe zijn flag waar, dat deze volgens gewoonte, in de een of andere kroeg zat te drinken, en voer met de trekfchuit naar *Amfteldam*. Hier gekomen zijnde, zonder enig addres aan den een' of ander konstminnaar te hebben; vernam hij

bij

bij een kruijer, of deze hem niet enig berigt van een konstkoper, of iemand die in ſchilderijen handel dreef, zou kunnen geven; zulks was van dien uitſlag, dat deze hem bij eenen VAN ZOMEREN bragt, toen ter tijd kastelein in het *Schild van Frankrijk*, die in zijn jeugd de konst hadt beoefend, en een zoon hadt, HENDRIK VAN ZOMEREN genaamd, die fraaije hiſtorien, landſchappen en bloemen ſchilderde. Deze nam hem in huis, en zette hem aan 't werk. Hier kreeg onze BROUWER een vetter keuken dan hij bij FRANS HALS gewoon was, 't welk hem wonder wel geleek; ook duurde het niet lang, of zijn ogen wierden verligt, om de regte waarde van zijn penſeelkonst te kunnen ſchatten.

Meestal ſchilderde BROUWER kleine ſtukjes, en zulks met groten lust en ijver; zijn huiswaard ziende, dat dit zo gemakkelijk ging, maakte daar uit het beſluit op, dat hij tot groter ondernemingen bekwaam was. Des ried hij hem, iets van meerder beſlag op een koperen plaat te ſchilderen, om daar mede te doen blijken, wat hij in de konst vermogt. Hij volgde dezen raad, en ſchilderde een gevegt tusſen boeren en ſoldaten, ontſtaan, zo 't ſcheen, door 't ſpelen met de kaart, waar van de bladen veelvuldig over den grond verſtrooid lagen. Op den voorgrond ſlaat de een den anderen met een bierkan op den kop, en daar nevens ligt 'er een op den grond geſlagen, die de doodverf reeds gezet hebbende, egter ſchijnt zig te willen wreken door zijn degen, welken hij onder 't worſtelen tragt uit de ſchede te trekken; ginter koomt 'er een in volle gramſchap, met het mes in de vuist van zijn ſtoel oprijzen, als wilde hij tusſen de kampioenen indringen, en hun den bek opvegen; in 't verſchiet ziet men 'er een, in allen haast met een tang in de hand de trap afkomen enz. Alles was zo natuurlijk naar den aart der hartstogten, in de wezenstrekken verbeeld, en zo verwonderlijk vast getekend, en met een losſen zwier geſchilderd, dat het wel tot een proefſtuk van zijn konst kost verſtrekken.

Intusſen hadt zig het gerugt reeds verſpreid, dat BROUWER die nieuwe meester was, welkers konſtigen arbeid een ijd-

lang door FRANS HALS was uitgevent, en dat die van hem weggelopen jongeling zig te *Amſteldam* onthield, daar ſtaks de liefhebbers van de ſchilderkonst jagt op maakten, om op te ſporen, in wat hoek van deze grote ſtad hij zig mogt onthouden; ook ontdekte 't zig wel ras, dat hij bij VAN ZOMEREN t'huis lag. De Heer VERMANDOIS, een keurig liefhebber, die ſterke begeerte hadt om een ſtuk van hem te hebben, kwam hem aldaar opzoeken, en het gemelde konſtſtuk ziende, beviel hem zulks ongemeen, en hij vroeg terſtond naar den prijs. BROUWER's huiswaard hadt hem reeds berigt, dat 'er zo een Heer, die ook al verſcheidene malen was komen vragen om iets van hem te mogen zien, komen zoude, en dat hij 100 dukatons voor 't gemelde ſtuk moest eisſchen, 't welk hij nogthans ſchoorvoetende deed, niet kunnende geloven, dat iemand hem zo veel geld voor een ſchilderij zou geven; waarom hij ook wanneer gemelde Heer hem naar den prijs vroeg, een lange wijl als bedremmeld ſtond, zijn knevels opſtreek, en bij herhaling zeide; *ik heb 'er veel moeite en werk aan te koste gelegd*, en het kwam 'er niet als ſtotterende uit, dat hij 'er 100 dukatons voor moest hebben, welken eisch de Heer DU VERMANDOIS hem terſtond inwilligde, en hem verzogt mede naar zijn huis te gaan, om den gevraagden prijs in dukatons te ontvangen. ADRIAAN ſtondt te kijken of hij mal was, denkende dat die Heer hem voor 't lapje hieldt; doch VAN ZOMEREN knikte hem toe, waar op hij het ſchilderſtuk onder den arm nemende, dien Heer naar zijn huis verzelde, die hem het geld, ongemeen vergenoegd over zijn koop, terſtond telde. Dit ſtuk is naderhand geraakt in het vermaarde kabinet van den konstminnenden Keurvorst VAN DEN PALTZ te *Duſſeldorp*. Dat ook nog in onzen tijd het penſeelwerk van BROUWER bij de liefhebbers hoog geſchat wordt, blijkt, doordien op de verkoping der ſchilderijen van GERRIT BRAAMKAMP, gehouden te *Amſteldam* ten jare 1771, een ſtukje van dezen meester, verbeeldende *een Boeren gezelſchap*, dat gants niet van zijn besten tijd is, voor 500 guldens is verkogt.

ADRIAAN niet gewoon zo veel geld te handelen, wist van

blijd-

blijdſchap niet, hoe hij ſpoedig genoeg met den buit zou gaan ſtrijken, ſnelde naar huis, ſtortte het geld uit op zijn bed, en ging zig in dien poen wentelen. Ten laatſten verzamelde hij de zilveren ſchijven weder bijëen, en ging daar mede ter deur uit, zonder dat men in huis wist, waar hij geſloven of gevlogen was. Na verloop van negen dagen, kwam hij zingende en fluitende weer in zijn logement ſtappen, en door zijn hospes gevraagd zijnde, hoe hij zo vrolijk was, en of hij zijn geld nog hadt? gaf hij tot antwoord: *neen, van dien ballast heb ik mij ontſlagen.* Op deze wijze leefde hij doorgaans, en was niet magtig, wanneer hij geld hadt, om zig van drinken, zwelgen en boertige ſnakerijen te onthouden.

Na dat BROUWER enige jaren tot *Amſteldam* hadt gewoond, en zijn penſeelkonst met veel roem uitgeoefend, bekroop hem de lust, om zijne konstgenoten te *Antwerpen* te gaan bezoeken; niet bedenkende dat de Staat met de *Spaanſen* in oorlog was, begaf hij zig op reis zonder van een paspoort te zijn voorzien. Dit maakte, dat hij zo dra niet te *Antwerpen* kwam, of hij wierdt aangehouden, van de *Spaanſe* ſoldaten voor een ſpion aangezien, en op 't kasteel gevangen gezet. Dit geviel ADRIAAN in 't geheel niet, hij beklaagde zig over zijn noodlot, en verwenste de uur dat hij uit *Amſteldam* was gegaan; doch zeker toeval maakte, dat men met regt de ſpreuk op hem konde toepaſſen: *daar is geen ongeluk zo groot, of daar is een geluk bij.* Want wat gebeurt 'er? de Hertog VAN AREMBERG zat ter zelver tijd ook op 't kasteel gevangen, doch egter met die vrijheid, dat hij binnen de vestingwerken blijvende, van twee ſoldaten verzeld, mogte gaan waar 't hem geluste. Deze kort na dat BROUWER geplakt was, voorbij de tralien van het vertrek wandelende, daar deze opgeſloten was, wierdt van hem, in den waan zijnde, dat het de Gouverneur van 't kasteel was, aangeſproken, en om zijne verlosſing geſmeekt; betuigende, dat hij daar onſchuldig gezet was. De Hertog vroeg hem hier op, wie en van waar hij was, en wat hij in *Braband* kwam doen. ADRIAAN antwoordde, dat hij een Schilder was, en van *Amſteldam* was gekomen, om zijn konst te

Antwerpen te oeffenen: „ 't eerſte, antwoordde de Hertog, „ moet ik geloven, maar van het laatſte de proef nemen, en „ ten dien einde zal ik u verwen, en al 't geen daar meer toe „ nodig is bezorgen." Met deze belofte was BROUWER grotelijks in zijn ſchik, een ſtraal van hoop daar in beſchouwende, dat zulks tot een middel voor zijne verlosſing zou kunnen verſtrekken, en hij bedroog zig niet in zijne verwagting.

De Hertog die dagelijks door de aanzienlijkſte lieden wierdt bezogt, telde ook onder zijne vrienden den groten PETR. PAUL. RUBBENS, en het geval wilde, dat deze hem nog dien zelvden nademiddag kwam zien; en hem gaarne zijn verzoek inwilligde, om hem door een zijner leerlingen ſchildergereedſchap te bezorgen, ten einde onzen gevangenen Schilder, aan 't werk te ſtellen, en tot vermaak van den Hertog, 't een of ander te laten vervaardigen.

's Anderendaags morgens vroeg, bezorgde RUBBENS den nodigen toeſtel die 'er tot ſchilderen vereiscbt wierdt; toen draalde BROUWER ook niet lang om zig aan 't werk te zetten; en 't geval was hem gunſtig in het bezorgen van voorwerpen, die hij tot modellen kost bezigen; want enige *Spanjaarts* zetten zig in een hoek neer, om met de kaart te troeven, en plaatſten zig juist zodanig, dat zij volkomen in BROUWER's oog vielen, 't welk hij te bate nam, en 'er op ſtaande voet een ſchets naar tekende; voorts zette hij zig aan 't ſchilderen, en wist door zijn penſeel zo naïf den winzugtigen ijver van die geldeloze ſpeelders en hunne verſchillende hartstogten af te malen, dat het verwonderlijk ſchoon was, en de natuur genoegzaam evenaarde. Onder anderen hadt hij op dat ſtukje, een ouden ſchralen *Spanjaart* gecontrefeit, die op zijn hurken gezeten agter die ſpeelders zijn gevoeg zat te doen, waar in het drukken, als wilde het zig niet gemakkelijk ontlasten, zo natuurlijk en potzig vertoond was, dat men 't niet zonder lachgen konde aanſchouwen. Dit konſtig tafereel hadt hij in weinig dagen voltooid, en het beviel den Hertog uitnemend, die zig niet kost verzadigen, met die zo natuurlijk getroffene magere getaande *Spaanſe* tronien te bezigtigen.

RUB-

RUBBENS kwam kort hier op den Hertog een bezoek geven, en was nieuwsgierig om te zien, wat die arme drommel van een Schilder hadt uitgevoerd; de Hertog toonde hem hier op het ſtukje, door welk gezigt RUBBENS als in een ſoort van vervoering geraakt, uitriep: *op mijn ziel 't is van* BROUWER! en bood den Hertog ſtraks 600 guldens daar voor; doch deze wilde het niet misſen, maar ter gedagtenis van deze zonderlinge gebeurtenis bewaren, zijnde ook nog voor korte jaren in het konstkabinet van die Vorſtelijke familie te zien geweest.

RUBBENS vervoegde zig hier op terſtond naar het vertrek van BROUWER, dien hij door de tralien ſprak en troostte, hem belovende om zo dra mogelijk zijne vrijheid te bewerken; ten dien einde ging hij op ſtaande voet naar den Gouverneur, en verhaalde hem, dat 'er een bekwaam Konſtſchilder, uit *Holland*, enkel op vermoeden dat het een ſpion was, door de ſoldaten was aangehouden en in de gevangenis opgeſloten; dat dit vermoeden zeer te onregt tegens hem was opgevat; dat hij alleen te *Antwerpen* was gekomen, om zijn konst te oeffenen, en dus verzogt dat de onſchuldige man mogt ontſlagen worden, 't welk de Gouverneur op 't crediet van RUBBENS terſtond inwilligde, en last gaf om den armen drommel te ſlaken. Men kan begrijpen, dat deze boodſchap die RUBBENS hem zelv bragt, blijde voor hem was, ook nam deze hem mede naar zijn huis, gaf hem huisvesting en tafel, liet hem ſatzoenlijk kleden, en bezorgde hem in een woord alles waar aan hij gebrek hadt, betoonde hem alle mooglijke achting, en bragt hem in de aanzienlijkſte gezelſchappen. Doch zulk een ordentelijke en regelmatige levenswijze verſtrekte ADRIAAN tot een drukkenden last, en kwam hem voor een veel erger gevangenis te wezen dan waar uit hij verlost was. Des ontweek hij RUBBENS, ſleet zijn tijd meerendeels in kroegen en kitten, en volgde in alle opzigten het oude ſpoor van zijn ongebonden levenswijze.

't Leed niet lang, of hij verliefde op de vrouw van een broodbakker, JOOST VAN GRAASBEEK genaamd, die zig uit *Brus-*

ſel naar *Antwerpen* met 'er woon hadt begeven. Met dezen man dat een Konstminnaar was en ook handel in ſchilderijen dreef, trof hij een akkoord, dat deze hem vrij hui vesting en tafel zou geven, mids dat BROUWER hem in de penſeelkonst onderwees, 't welk ook zo wel gelukte, dat de Bakker die veel genie en ijver bezat, binnen kort door zijn behulp een vrij goed Schilder wierdt. Doordien nu deze beide ſnaken vogels van enerleije veren waren, voerden zij te zamen menige klugten uit, waar onder van dien aart waren, dat BROUWER vreesde hier over in contest met den Hoofd-Officier te zullen geraken, *Antwerpen* verliet, en voorts naar *Frankrijk* reisde; alwaar hij, na enigen tijd te *Parijs* en elders omgezworven, en in geſtadige ligtmiſerijen van allerleijen aart geſleten te hebben, met een berooijde beurs en ziek lighaam, naar *Antwerpen* te rug keerde, daar hij geen ander verblijf wetende, het gasthuis tot een logement nam, alwaar hij na verloop van twee dagen overleed, en voorts bij de lijken in den pestput wierdt geworpen en met ſtro en kalk gedekt. Dit viel voor in 1640, wanneer hij nauwelijks den ouderdom van 32 jaren hadt bereikt.

Een leerling van RUBBENS, die bij toeval het overlijden van BROUWER hoorde verhalen, maakte zulks terſtond aan zijn meester bekend, die zijn jongſte lot niet zonder ontroering en tranen te ſtorten kost aanhoren. Zijn edelmoedige inborst tot medelijden bewogen, ſchoon het onderwerp daar van zig des onwaardig hadt gemaakt, gaf ſtraks last dat op zijn kosten het dode lighaam wierdt opgegraven, in een kist geſloten en in de kerk der Karmeliten begraven. Ook verzekert men, dat RUBBENS ter gedagtenis van dezen groten Konſtenaar, voornemens is geweest, om voor hem een aanzienlijk grafteken te doen oprigten, maar dat die beroemde Man kort daar na zelv' komende te ſterven, zulks is agter gebleven.

ADRIAAN was van der jeugd aan tot boerterijen geneigd, en belust om allerhande potzerijen uit te voeren. 't Gebeurde onder anderen, dat hij voorbij een wolſpinders winkel komende, hoedanige winkels gewoon zijn des zomers met open veng-

vengſters, en des winters met geoliede papieren ramen geſloten te worden, zijn kop door zodanigen raam ſtak, om te vragen hoe laat het was, doch zig zonder antwoord af te wagten voortpakte. Deze grappige aart groeide met de jaren aan; ook was hij gants niet misdeeld van verſtand, en heeft niet zeldzaam zijn vernuft in geestige poetſen doen blijken. Men kan niet zeggen, dat de fortuin hem ongunſtig is geweest, maar wel dat zijn wufte en wispelturige aart, die altoos naar verandering haakte, gevoegd bij zijne ſlordige levenswijs, hem heeft doen omzwerven en in armoede vervallen. KORNELIS DE BIE verhaalt, dat hij eens door rovers op zee tot het hemd toe uitgeplunderd zijnde, genoegzaam naakt te *Amſteldam* was aangeland, doch dat hij zig ſchielijk weer door middel van het penſeel in de plunjes hielp; waar na hij voornam een grap uit te voeren, waar door hij lang in aandenking zou blijven; ten dien einde liet hij een ruw linnen kleed en mantel maken, beſchilderde die met allerleije ſchone bloemen en ranken, zo dat toen hij die met een glanzigen vernis hadt overſtreken, het natuurlijk een fraaije zijden ſtof geleek. Deze plunje aangetrokken hebbende, wandelde hij 'er mede door de ſtad, en ging vervolgens naar het ſchouwburg zig in een logie plaatzen, waar hij door zijn kleed alle ogen tot zig trok. Doch het voldeed hem niet de wereld dus ſtilzwijgende bedrogen te hebben, de klugt moest ten vollen uitgeſpeeld worden; ten dien einde maakte hij bij het eindigen van het toneelſtuk op 't theater te wezen, en ging met een ſtatigen tred in dat gewaad met een natte ſpons in de hand naar voren, waar na hij de aanſchouwers, die met verlangen haakten om te vernemen waar dit bedrijf op zou uitkomen, dus aanſprak: „ Dames en Heren, gij ſtaat met verwondering te „ kijken naar dit vreemde kleed, ja vele Juffers hebben reeds „ in de winkels doen vernemen of diergelijke ſtof ook er„ gens te bekomen is; maar gij moet weten dat ik 'er zelvs „ de maker van ben, en niets meer daar van is als gij ziet. „ 't En is zulks niet, als gij waant dat het is; want als gij „ wist wat het was, gij zoudt het niet begeren;" dit gezeid heb-

hebbende, nam hij de bevogtigde ſpons, en veegde alle de met waterverf geſchilderde bloemen en ranken daar van af, en vervolgde dus zijne aanſpraak: „ Gij alle meendet dat het „ een kostelijke gefigureerde ſtof was, maar ziet nu dat het is „ een ruw linnen kleed. Dus is het ook met 's werelds ſchoon„ heid, daar ieder zo begerig naar is, gelegen. Haar glans is „ maar blanketzel van bedrog en ijdelheid, en die afgevaagd, „ is zij niet anders dan dit ſlegte kleed, dat niemand van u „ zou begeren.

„ *Mundus exteriora rerum ostendit, interiora tegit.*

„ Des waerelds ſchoonheid is maar ſchijn,
„ Van binnen vals en vol fenijn."

Vele diergelijke ſnakerijen de ene geestiger dan d'andere, zouden wij nog van onzen koddigen Schilder kunnen bijbrengen, doch het gemelde zal voldoen om zijnen aart aan onze lezers te doen kennen. Wij beſluiten dan zijne levensrol met te melden, dat hij voor het kortſtondig tijdvak waar in hij heeft geleefd, veel ja zeer veel ſchilderſtukken heeft vervaardigd; dat zijn ſchildertrant verrukkend is, dat hij het licht en bruin in zijne ſtukken op ene verwonderlijke wijze wist te plaatzen; voorts de hartstogten van gramſchap, woede, ſpotternij, dronkenſchap, enz. met alle derzelver verſchillende gebaarden en bewegingen, zo natuurlijk, zo treffende, in zijne beeldjes wist af te malen, dat men zig niet kon verzadigen om 'er op te gluren. Hij ſchilderde ook geen andere ſtukken, dan die met zijn boertigen en ſnaakſen aart overëen kwamen, in een woord

Zijn ſchilderkonst beſtond in ſnakerij en poetſen,
Die hij zoo geestig wist met zijn penſeel te toetſen,
Dat niemant zijn's gelijk, in deze tijden is.
Dies 't werk komt overëen met zijn geſteltenis.
Hier ſtaat een lompe boer van dronkenſchap te ſpouwen,
En 't wijf met eenen ſtok gereed zijn huid te touwen

Daar

Daar zietm' een bootsgezel met 't pintje in zijne vuist,
En hier een fielenrot dat met de kaarten tuist:
Daar zuipt een gulzigaart den pot uit onder 't pijpen,
Of wil de huiswaardin kwanzuis na 't voorſchoot grijpen.
Daar vegt men om 't gelag met bezem, bank en ſtoel,
Daar ziet men boers gevrij, en diergelijk gewoel.

Voor een der beste ſtukken van ADRIAAN BROUWER wordt gehouden, het gene ten jare 1692 uit het kabinet van den Advokaat JOHAN VAN TONGEREN, bij publieke vendutie in *'s Gravenhage* voor 900 guldens werdt verkogt, en bij de liefhebbers bekend ſtaat onder de benaming van *hair om hair*. In die zelvde verkoping, een *Gezelſchap*, 422 guld. Een *Fioolſpeel'er*, 240 guld. Een *Monnik*, 147 guld. Een *Varkens Leven*, 161 guld. In die van FILIPS DE FLINES, te *Amſteldam* 20 april 1700, een *Kermisje met vegtende Boeren*, 60 guld. JAN AGGES, 16 aug. 1702, te *Amſt.*, een *Barbiertje*, 100 guld. JAN VAN MARSELIS, te *Amſteldam*, 2 ſeptember 1704, *ſpelende Boertjes*, 62 guld. JAN WALE, te *Amſt.* 12 meij 1706, *Vegters*, 395 guld. Een *magere en vette Keuken*, 80 guld. Een *Tabaksroker*, 50 guldens. PETRONELLA DE LA COURT, te *Amſt.* 19 october 1707, een *vrolijk Boerengezelſchap*, 660 guld. ADRIAAN PAATS, te *Rotterdam*, 26 april 1713, een *Chirurgijn*, 200 guld. Te *Amſt.* 17 meij 1715, een *zingende Boer*, 120 guld. JAN VAN BEUNINGEN, 13 meij 1716, een *Gezelſchap van Jagers en Boeren*, 570 guld. Een *Jager en Snolletje*, 76 guld. QUIRYN VAN DIEFUM, te *Rotterdam* 18 october 1719, een *Gezelſchap der Liefde*, 90 guld. De *Zangers*, 115 guld. JAKOB MEYERS te *Rotterdam*, 9 ſeptember 1722, een *Italiaanſe Boer ſpelende op de guitarre, en ene zingende Boerin*, 202 guld. ADR. BONT te *Amſteldam* 11 augustus 1733, twee *Gezelſchapjes van rokende Boertjes*, 195 guld. Een *Fioolſpeelder*, 81 guld. Graav VAN PLETTENBERG, 2 april 1738, *Verkeer-Speelders*, 90 guldens. Graven VAN WASSENAAR OBDAM, 19 augustus 1750, *vegtende Boeren in een Keuken*, 378 guld. Te *Rotterdam* den 27 april 1713, *drinkende Boeren*, 101 guld. ——— J. DE BIE, *Gulde Ka-*

Kabinet der Schilderk. A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, I. D. bl. 318--333. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schild.* II. D. bl. 62--78. GER. HOET, *Naamk. van Schilderijen*, I. D. bl. 13. 56. 67. 70. 93, 94. 105. 158. 203, 204. 281. II. D. bl. 295. 365. G. BRAAMKAMP, *Kab. van Schild.* bl. 7. *Levens van Ned. Mannen &c.* I. D. bl. 185--190.

BROUWER (BROËRIUS), geboren te *Leeuwarden*, den 30 november 1701, ſtudeerde, eerſt, te *Franeker*; verdedigde, daar, onder den jongen VITRINGA, ene eigene Verhandeling; daar na, te *Leijden*: werdt, in 1723, Predikant te *Dronrijp*; in 1725, te *Hinlopen*; in 1734, te *Harlingen*; en, in 1734, te *Amſteldam*; alwaar hij den 23 meij 1757 geſtorven is. Hij trouwde, den 16 meij 1730, met WILHELMINA BOONEN, die den 11 februarij 1742 kwam te ſterven, en hem twee zonen, en twee dogteren naliet. De oudſte zoon, PETRUS BROUWER, is *emeritus* Predikant en Profesſor te *Dordt*; de éne dogter is getrouwd geweest met den Heer PETRUS BROES, welke den 26 october 1797, oud, ruim, 71 jaar, als Predikant te *Amſteldam* overleden is. De andere is getrouwd geweest met den Profesſor DRYFHOUT, te *Harderwijk*. Beide zijn nog in leven. Onze B. BROUWER gaf, in 1753, te *Amſteldam*, in *quarto*, ene Verklaring uit over den 68ſten Pſalm, getijteld: De gangen van den Dogt Meſſias in het heiligdom / waar van een uittrekſel is in de *Boekzaal* 1753, ſeptember, bl. 264--289, en welke geprezen wordt in GERDES *Scrin. Antiq.* Tom. III. P. II. p. 378. Na den dood van dezen Kerkleraar, is nog van hem in druk uitgegeven: 1. Verklaring over den tweden Brief van PETRUS. Utr. 1760. 4to. 2. Verklaring over den Brief van PAULUS aan de Galateren. Ib. 1762. 4to. —— Neu Gelehrt Europa / X. Th. ſ. 414--416. / en XII. Th. ſ. 1062.

BROUWER (HENDRIK), de agtſte Gouverneur Generaal van *Neerlands Indiën*. Zijn oirſprong en afkomst zijn onbekend, ſchoon men gist dat hij in *Amſteldam* geboren zij. Nog zeer jong zijnde, moet hij al op *Oostindiën* gevaren hebben, doordien hij in 1613 reeds over ene vloot van verſchei-

de-

dene ſchepen het bevel voerde. Ten minſten leest men in 't oirſprongelijk relaas van VAN DEN BROEK: „ dat de Gene„ raal REYNST in november van dat jaar onderweg onder „ *Ilha de Brava*, een van de *Zoute Eilanden*, 't anker wierp, „ om te vernemen of de Kommandeur HENDRIK BROUWER daar „ ook brieven hadt agtergelaten." 't Volgende jaar werdt hij opontboden in 't begin van ſeptember; en men vindt van hem zedert dien tijd geen melding hoe genaamd voor het jaar 1617, in welk tijdvak men hem, in de hoedanigheid van Bewindhebber der Maatſchappije ter kamere van *Amſteldam* ontmoet, welke post hij nog 15 jaren lang daar na heeft bekleed; want in 1632, werdt hij van wegens de Maatſchappij naar *Londen* gezonden, om over hare verſchillen met de *Engelſen* betrekkelijk het eiland *Pulo-Rhun*, in onderhandeling te treden die hem van kwade trouw beſchuldigden, en dringende klagten ten zijnen laste aan Bewindhebbers overzonden.

Hoe weinig gehoor men aan deze klagten verleende, blijkt, doordien hij onmiddelijk na zijne te rugkomst uit *Engeland*, tot Gouverneur Generaal van *Neerlands-Indie* wierdt aangeſteld; welke hoogwigtige post hij aannam onder de zelvde voorwaarden, die zijn voorzaat, JAN PIETERZ. KOEN, hadt bedongen; met deze bijvoeging egter, dat hij niet langer dan voor drie jaren zou verbonden blijven, en daar bij behouden den tijtel van Bewindhebber ter kamere *Amſteldam*; in diervoege, dat wanneer in het vaderland te rug kerende, het getal daar van mogte volledig zijn, hem dan als overtallig lid, zitting zoude gegund worden, zonder egter in enige voordelen te delen, ter tijd toe, dat door het overlijden van een der in dienst zijrde Bewindhebberen, ene plaats open viel, waar in hij terſtond zoude moeten opvolgen.

Deze voorwaarden geſloten zijnde, en wederzijds bekragtigd, lei BROUWER den ééd af, in handen der Algemene Staten, en wierdt hem een lastbrief ter hand geſteld, beide onder 't zegel van MAURITS, Prins van *Oranje*, en de vergadering van *Zeventienen*; en 't geen opmerking verdient, is, dat hij de laatſte Gouverneur Generaal is geweest, die in een tijd-

vak

vak van 110 jaren, namelijk van 1632 tot 1742, uit het vaderland is vertrokken, voorzien met een lastbrief van hun Hoog Mogenden, en tevens van den Stadhouder in der tijd.

Het ſchip waar mede hij, benevens zijne huisvrouw en een dogterije tusſen de twee a drie jaren oud, naar de *Indiën* vertrok, droeg den naam van *Zutphen*, en den Kapitein die 'er het bevel over voerde, was NIKLAAS BRAUN, verzeld van den Opperkoopman, HENDRIK KRAYVANGER, zijnde bemand met 298 koppen. Hij gong daar mede onder zeil in maart 1632, in gezelſchap van de ſchepen *Delftshaven* en de *Leuwin*; men ontmoet gene andere omſtandigheden van dezen togt, dan de melding van zijne gelukkige aankomst op *Batavia* den 5 ſeptember: hij deed dus de reis in zes maanden. Twee dagen na dat hij aan land was geſtapt, nam hij bezit der post van Gouverneur Generaal, die hij gedurende het tijdvak van drie jaren, drie maanden en vierëntwintig dagen heeft waargenomen; gedurende zijn beſtier is 'er weinig merkwaardigs in de *Indiën* voorgevallen. Na dus den bepaalden tijd, waar toe hij zig verbonden hadt, met genoegzaam algemene goedkeuring uitgediend te hebben, lei hij dit belangrijk ambt op den laatſten december 1635 of eerſten januarij 1636 neder, als wanneer in zijne plaats ANTONY VAN DIEMEN opvolgde; en hij vertrok den 4 van genoemde maand, aan boord van 't ſchip *Nieuw Amſteldam*, een van de agt, welke de te rugvloot uitmaakten, die hij dit zelvde jaar, zonder merkelijke tegenſpoeden, binnen zijn vaderland te rug bragt. Bij zijne komst te *Amſteldam*, opperde men vele zwarigheden, om hem wederom als Bewindhebber zitting te verlenen; hij zag 'er ten laatſten van af; en na alle zijne eisſen aan de vergadering der Kamer van Zeventienen verbleven te hebben, werdt hem de ſom van 240000 guldens toegeſtaan, benevens twee ten honderd, die hem van de prijzen op de vijanden genomen, toekwamen.

In 1641, zondt hem de *Westindiſche Maatſchappij* met den zelvden rang van Gouverneur Generaal naar *Amerika*, alwaar hij met vijf ſchepen, en 360 man, van *Brazil* afgevaren, in 1643, enen togt naar *Chili* ondernomen heeft, en een nieuwen

wen weg gevonden naar de *Stille Zee*, naar hem de *Straat Brouwer* genaamd; doch is op het eiland *Castro* of *Chiloe*, op een plaats *Karel Mappa* genaamd, den 7 augustus des gezegden jaars geſtorven, en te *Baldivia* begraven. BROUWER was een man van geſtrenge deugd, groten moed, en meer gevreesd dan bemind bij de zijnen. Zijne Reisbeſchrijving is in 1646 uitgegeven. —— BARLÆUS, *de Reb. gest. ſub.* C. MAURITIO *in Braſilia.* pag. 432. 463. 473. F. VALENTYN, *Beſchr. van Oostind.* IV. D. I. St. bl. 292, 293. *Hiſtor. Beſchr. der Reizen*, XX. D. bl. 111–126. BACHIENE, *in* HUBNERS *Geographie*, III. D. bl. 1006, 1009. 1098.

BROUWER (JAKOB), geboren te *Hoogſtraten*, een *Brabands* vlek in *Kempeland* gelegen, is Dominikaner Monnik geweest; hij ſtudeerde in de theologie te *Leuven*, en leraarde die vervolgens benevens de wijsbegeerte te *Douai*, alwaar men hem den 14 julij 1620 met de waardigheid van Doktor vereerde. Het algemene kapittel van zijne orden in 1620 te *Milaan* gehouden, verleende hem den graad van Licentiaat in de godgeleerdheid. Het volgende jaar trok BROUWER op bevel van de Congregatie *de Propaganda fide*, naar *Denemarken*, in de hoedanigheid van Apostoliſchen Kommisſaris tot de zendingen van dat rijk; na het zelve doorreisd te hebben, koos hij ieverige Geestelijken tot vervulling van die posten, en zondt hen naar *Hamburg* en andere plaatzen. In 1624 kwam hij te *Leuven* te rug, alwaar hij de bediening van eerſten Regent over de ſtuderende jeugd waarnam tot in 1626. Hij was enigen tijd te voren Regent te *Douai* geweest. In 1631 benoemde hem dezelvde Congregatie, benevens het kapittel zijner orden te *Douai* gehouden, tot Opziender over de Zendelingen naar *Holland*. In den avondſtond zijnes levens, maakte men hem Prior van het klooster te *Antwerpen*, en hij ſtierf aldaar den 4 november 1637. Men heeft van hem in druk: 1. *Eruditisſimæ atque utilisſimæ in octo libros Phyſicorum* ARISTOTELIS, *Sapientisſimi Magistri Patris* DOMINICI SOTO, *Quæstiones. Nunc recenter a multis mendis castigatæ ac illustratæ*

opera R. P. F. JAC. DE BROUWER *&c. Duaci* 1613. *4to.* 2. *Clavis Apoſtolica, ſeu theologica demonſtratio, quâ dilucide ac ſolide conſtitutur Divina fide credendum*, PAULUM V. *eſſe ſummum maximumque Pontificum. Duaci* 1621. 12*mo.* —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 358. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 505. DE JONGHE, *Belgium Dominic.* p. 229. QUETIF, *ſcriptores Ord. Præd.* II. 495. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. II. p. 317, 318.

BROUWER (JAKOB DIRKSZ.), benevens zijn vader DIRK JANSZOON, zijn oom KORNELIS JAKOBSZ., benevens een aantal andere van de welgeſtelſte Burgers van *Enkhuizen*, waren, ten jare 1567, genooddrongen hunne geboorteſtad te verlaten, en tot redding van hun leven elders eene veilige verblijfplaats te zoeken, ten einde de bloeddorſtige handen van den Schout JAN TEN JOOSTEN te ontwijken; een man, die hevig Roomsgezind en daarbij bitter vervolgziek was. Twee van deze uitgewekenen, verſtoutten zig egter om in 1572, weder binnen de ſtad te komen, en werden door JAKOB DIRKZOON BROUWER en enige anderen gevolgd. Zij waren tegenswoordig, toen ſommige andere Ingezetenen de Burgemeesters, die genoegzaam alle *Spaansgezind* waren, op ene cordate wijze aanſpraken; zeggende zekeren KORNELIS PIETERSZOON tegens hun: *zie daar den*, teffens op DIRK BROUWER wijzende, *die lang in ballingſchap heeft moeten zwerven.* Vervolgens vergaderden enige Prinsgezinden en vrijheidminnende Burgers ten huize van gemelden BROUWER, ten einde te ſamen te overleggen, op welk ene wijze men 't best 't *Spaanſe* juk zou afſchudden. Het eerst dat 'er in 't werk geſteld wierdt, was van Burgemeesters met aandrang te verzoeken, dat de wachten verſterkt mogten worden, ten einde geen krijgsvolk van buiten binnen te laten ſluipen. JAKOB DIRKSZOON BROUWER werdt meermalen, tot bereiking van dit oogmerk, aan Burgemeesteren gezonden, ten einde aan hun de begeerte der Burgerij voor te dragen; doch de Regering, te ſterk op den onderſtand van hunne *Amſteldamſe* vrienden en van Bossu ſteunende, gaf hier geen gehoor aan, en tot antwoord: *dat de*

Graav

JACOB DIRKZ BROUWER.

Graav VAN BOSSU *begeerde, dat men den Hertog* VAN ALVA *getrouwheid zweren zou; of de ſtad verlaten.* BROUWER en de anderen verklaarden zig ongezind tot beide; en zo dra was deze tijding niet onder 't volk gekomen, of de kreet ging op, dat BUISKES nu zijnen last in 't werk, en de ſtad in vrijheid ſtellen moest; en 't leedt maar tot kort na den middag, 't was nu elf uren, dat men de ſtads trommelſlager, hier toe door DIRK JANSZOON BROUWER, of iemant anders, omgekogt, hoorde omſlaan: „ dat al wie den Koning van *Spanje* en den „ Prins van *Oranje* lief hadden, gewapend, op het *zuider-* „ en *noorderſpuì*, zoude hebben te vergaderen." Over de menigte, die hier te hoop liep, ſtelden zig JAKOB DIRKSZOON BROUWER en PIETER BUISKES tot Hoplieden. De Burgemeesters ontboden hier op hunne bezoldigde Burgers voor 't ſtadshuis, werwaards DIRK BROUWER twee ſtukken geſchut ſlepen deedt, maar onder weg, bejegenden hun drie van de laatst gekoren Hoplieden, welke hun baden „ dat men malkande- „ ren doch zou verdragen, als vrienden en burgers betaam- „ de." Doordien men aan dezen geen gehoor gaf, ſchoolden de voornaamſte vrouwen bijéén en bezetteden de ſtraat, ten einde, waar 't mooglijk, door hare tusſenkomst het plengen van burgerbloed voor te komen; zij vielen met roepen en ſchreijen de mannen om den hals, en baden: *dat ze doch niet verder, maar geduldig naar huis wilden trekken, en malkanderen in 't vriendelijke verſtaan.* Doch DIRK BROUWER, zodanig voorſtel misſtouwende, riep met dreigende woorden, en 't geweer in den vuist: *ſtaks van hier, loopt en blijft in uwe huizen, want wat wij op ſtraat vinden zullen wij op 't lijf ſmijten.* Hier op vertrok en de vrouwen, en men trok voort. Intusſen ſchoot JAN FREDERIKSZ. FLUTSKE zijn roer los, op ALBERT RIEMERSZOON, een der driftigſte *Spaansgezinden* en aanhangers van ALVA; de ſchoot miste, doch verwekte zo groten angst onder de *Spaansgezinde* Schutters, dat zij het op een rekken ſtelden. Toen ſloot de Wethouderſchap zig in 't ſtadshuis; doch DIRK BROUWER deedt 'er 't geſchut op los branden, en vervolgens de deuren met een balk op den vloer lopen. Men nam de

Burgemeesters gevangen, en liet terſtond het *Oranje-vendel* van de muren, poorten en torens waaijen, zig te gelijk voor den Prinſe en tegen ALVA verklarende. Dit gebeurde op den 21 meij 1572. BUISKES, die het ambt van Overſte der ſtad aanvaard hadt, nam 350 Burgers in ſoldij, die hij uit zijn eigen beurs, want men hadt op 't ſtadshuis geen geld gevonden, te vrede ſtellen moest, tot dat zij na de aankomst der *Watergeuzen*, die in 't *Vlie* gelegen hadden, wierden afgedankt. Toen op den 28ſten de Regering werdt veranderd, werdt BUISKES en andere ijveraars tot Burgemeesters aangeſteld. Zij zwoeren den Koning als Grave, den Prinſe als Stadhouder, en der ſtad *Enkhuizen* getrouwheid, belovende wijders den Hertog VAN ALVA en zijnen aanhang, den 10den en 20ſten penning en de tirannise Inquiſitie, te zullen weerſtaan. Voorts werden nog bij meerderheid van ſtemmen 20 nieuwe Vroedſchappen verkozen. Ook wierdt in het volgende jaar JAKOB FLORISZOON, in de plaats van REINIER FEITESZOON, tot Schout aangeſteld.

Het afbeeldzel van den braven JAKOB DIRKSZ. BROUWER, die door zijn beleid en dapperheid, zo veel medegewerkt heeft, om zijne vaderſtad van het drukkend juk der *Spaanſe* tirannij te verlosſen, gaat, behalven die, welke bij dit werk is gevoegd en door den vermaarden REIN. VINKELES vervaardigd, in een fraije prent uit, door den Konſtenaar N. BARY in 't koper geſneden, hebbende tot onderſchrift, dit vierregelig vaais:

Mijn ijver tradt op 't ſpoor van vader, oom en magen.
Ik hielp het Spaanſe jok van lijf en ziel verjagen.
Elk Burger ſta nu op den grondt bij ons geleidt,
En wacht ſich, met den Staet, voor nieuwe dienstbaarheid.

HÆC LIBERTATIS ERGO.

De Burgers van *Enkhuizen*, waren onder geleide van onzen BROUWER en andere vrijheidlievende Mannen, de eerſten, die zig zelven de *Spaanſe* regeringe onttrokken, en tot het bewind des Prinſen van *Oranje* overgingen; hier in ongelijk

aan

aan *Briele*, die, door magt van buiten, was ontgezet. —— P. Bor, *Ned. Hiſt.* VI. B. bl. 265--272. E. v. Meteren, *Ned. Oorl.* IV. B. fol. 66 verſ. enz. G. Brandt en S. Centen, *Hiſt. van Enkh.* I. D. bl. 154--162. Wagen., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 355--361.

BROUWER (JOHAN), MICHIELSZONE, vindt men ten jare 1456, bij M. Balen op de lijst der Schepenen geplaatst, en is een van de vier Gecommitteerden der *Dordrechtſe* Regering geweest, die op een aangeboden verzoekſchrift aan Hertog Karel van Bourgondien, waar bij verzoeken, om van 't onderhoud van veſtingwerken en wegen, ter oirzake van hunne onmagt, ontſlagen te worden, het volgende appointement van dien Vorſt bekwamen, in dato den 24 december 1468, namelijk: „dat die van *Dordrecht* gelast worden, „ om voor hun zelven en die van *Zuidholland* te betalen ene „ jaarlijkſe rente van 5000 klinkerts; daar tegens vrijheid ont„ vangende, om, voor den tijd van twaalf jaren, een *excijns* „ van twee *groten vlaams* van elk vat biers, in *Zuidholland* „ gebruikt wordende; van gelijke twee *groten* op elk laſt „ *zwarte turven*, en nog van één *groot* op ieder laſt *witte turf*, „ in 's Graven naam, en ten hunnen voordeel, te mogen „ heffen." —— M. Balen, *Beſchr. van Dordrecht*, bl. 358. P. H. v. d. Wall, *Handv. van Dordr.* I. D. bl. 628--635.

BROUWER (KRISTOFFEL), is een geleerd Jeſuit geweest, van *Arnhem* in *Gelderland* geboortig, en omtrent 't jaar 1560 ter wereld gekomen. Zijn vader was Gerard Brouwer en zijne moeder Jacqueline N. De lage ſcholen te *Nijmegen* doorlopen zijnde, ging hij in het Kollegie der *drie Koningen* te *Keulen* de wijsbegeerte beoeffenen, en wierdt aldaar den 3 maart 1580 tot Meester in de vrije konſten bevorderd. Negen dagen later, juist 20 jaren oud, toog hij het Jeſuitenkleed aan. Zijn proeftijd afgelopen zijnde, onderwees hij gedurende enige jaren de talen en wijsbegeerte te *Trier*. Van daar zond men hem naar *Fulda*, alwaar hij met de post van Rektor belast, alle zijne ſnipperuren bezigde met het ver-

vaardigen der Jaarboeken van *Fulda* en van *Trier*. Zijn ongemene ervarenheid in de *kerkelijke* en *burgerlijke Oudheden*, bezorgde hem de achting van verſcheidene Geleerden, en in 't bijzonder die van den Kardinaal BARONIUS, welke in het X. Deel zijner *Jaarboeken* met lof van hem gewaagt. Zijne Opperſten hem in 1612 naar *Trier* te rug geroepen hebbende, nam hij aldaar ook de post van Rektor waar, en voltooide 'er zijn grote werk, te midden onder de ſnerpende ſmerten van de jigt en ſteen; welke ongemakken, hij aan zijn zittend leven en aanhoudenden duurzamen arbeid moest toeſchrijven. Hij leedt die egter met een voorbeeldig geduld en nedrige onderwerping, tot dat eene ziëltogende ſlaapziekte, welke twee dagen duurde, hem den 2 junij 1617, in den ouderdom van 57 jaren uit het leven rukte. Reeds voor lang hadt hij door de aanvaarding der vier geloften zig op het nauwst aan zijne Orden verbonden. Twee dagen voor zijn dood gevraagd zijnde, of niets hem moeijelijkheid veroirzaakte, riep hij met een zoort van vervoering: *Aanbiddelijke Voorzienigheid! wat valt het genoeglijk als lid van de Broederſchap te ſterven.*

Vader BROUWER heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTUNATI, *Italici Præsbyteri, Episcopi Pictavienſis, Opera, ſeu Carmina, Epistolæ & Expoſitiones; additi, præter ſupplementa, libri* IV *de vita* S. MARTINI. *Omnia ad veterum exemplarium fidem castigata, & notis illuſtrata, ſtudio & labore* CHR. BROWERI. *Mogunt.* 1603. 4*to.* Item met de *n.* 4. 1ſte druk. It. onder den tijtel: VENANTII H. C. FORTUNATI *Opera, ex editione* CHRISTOPH. BROWERI, *alt. ed. Mogunt.* 1630. 4*to.* It. in de *Bibliotheken der Vaders* in het VI. Deel namelijk van die van *Keulen*, en in die van *Lijons* X. Deel. 2. *Fuldenſium Antiquitatum, libri* IV. *Antv.* 1612. 4*to.* 3. *Sidera illuſtrium & ſanctorum Virorum, quî Germaniam, præſertim magnam, olim rebus gestis ornarunt, è Msſ. in lucem eruta. Mogunt.* 1616. 4*to.* 4. VENANTII H. C. FORTUNATI, *Opera Poëtica aucta. Accesſere* HRABANI MAURI *Fuldenſis Archiepiſcopi Magontini; Poëmata ſacra, nunquam edita. Omnia recens notis variis illuſtrata, ſtudio* CHRIST. BROWERI. *Mogunt.* 1617. 4*to.*

De-

Deze gedigten van RABAN MAUR, zijn he drukt onder den tijtel van: HRABANI MAURI, *ex Magistro & Fuldenſi Abbate, Archiepiſcopi Moguntini, Poëmata de diverſis, nunc primum vulgata & ſcholiis illuſtrata, ſtudio R. P.* CHRIST. BROWERI. *Col.* 1625. *in folio.* 5. *Antiquitates Annalium Trevirenſium & Epiſcoporum Trevirenſis Eccleſiæ ſuffraganeorum, ut Meteníium, Tullenſium, & Verdunenſium. Coloniæ* 1626. *in folio.* Herdrukt onder dezen tijtel: *Antiquitatum & Annalium Trevirenſium, libri XXV, auctoribus RR. PP.* CHRIST. BROUWERO, *Gueldro-Arnheimenſi, &* JACOBO MASENIO, *Juliaco-Dalenſi, Leod.* 1670. *II. Vol. in fol. cum fig.* 6. *Diſſertatio* CHRIST. BROWERI, *de veteris Populi Trevirorum lingua, deſumta ex ejusdem Annalium Trevirenſium Prolegomenes, cap. X.* Dit is gevoegd bij een kleine verzameling, getijteld: *Miscella antiquæ lectionis, cujus IV monumenta . . . . . in publicam lucem reduxit . . . . .* SIMON PAULLI, *Bibliopola Argent.* 1664. *in* 12*mo.* ——— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 176. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* 135. *Aleg.* 73. REIFFENBERGII, *Hiſt. Soc. Jeſu, ad Rhen. inſer.* Tom. I. p. 534--536. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 174. FREHERI, *Directorium*, p. 21. P. FREHERI, *Theatrum*, Part. I. Sect. III. p. 390. TOB. MAGIRI, *Eponymolog. in voce.* GOTTL. KRANTZIUS *ad* CONRINGIUM, *Sec.* XVII. c. V. p. 218. DAN. GERDES, *Florilegium.* p. 50. FREYTAG, *Adparatus literarius*, Tom. I. p. 466--468. C. SAXII, *Onom. liter.* Pars IV. p. 154. 380. BAILLET, *Jugem. des Scavans*, Tom. II. p. 216. DAV. CLEMENT, *Bibl. curieuſe*, Tom. V. p. 264--269. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 56--64.

BROUWERSHAVEN (PETRUS), dus genaamd naar zijne geboorteplaats, is geweest een voornaam Rooms Godgeleerde, die geſchreven heeft en door den druk gemeen gemaakt: *De Sanctiſſimo Miſſæ ſacrificio: De meritorum Christi & Sanctorum concurſu. De Cœlibatu Sacerdotum. Quæstiones Pastorales. Lovan.* 1572. ——— GUICCIARD., *Deſc. Belg.* p. 218. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* P. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 205.

BRUCÆUS (HENDRIK), zoon van GERARD BRUCÆUS, Schepen van *Aalst*, wierdt in 't jaar 1531 in die ſtad geboren.

Na de gewone letteroeffeningen leide hij zig op de Geneeskunde toe; waar na hij zig een geruimen tijd te *Rome* onthield, en enig geld verdiende met aan jongelingen de matheſis te onderwijzen; vervolgens reisde hij naar het Hogeſchool van *Boulogne* en verkreeg aldaar de waardigheid van Doktor in de medicijnen; hier na reisde hij naar *Parijs*, alwaar hij kennis maakte met' ADRIAAN TURNEBUS en PIETER RAMUS. Te *Aalst* te rug gekeerd zijnde, wierdt hij tot ſtads Doktor bevorderd, en vervolgens tot Schepen van die plaats aangeſteld. De leer der reformatie min of meer toegedaan, nam hij de aanbieding aan, welke hem van wegens JAN ALBERT, Hertog van *Meckelenburg*, gedaan wierdt, om een Profesſoralen leerſtoel in de matheſis te *Rostok* te vervullen; bij de uitoeffening van dezen post, voegde hij de praktijk der medicijnen. Den ouderdom van 61 jaren bereikt hebbende, kreeg hij een aanval van beroerte, welke door een aanhoudende koorts gevolgd wierdt, die hem op den 4 januarij 1593 in het graf rukte. Men heeft van hem de volgende werken in druk: 1. *De primo Motu*, *lib. III. Rostoch.* 1580. 12*mo.* It. *ab* ERASMO STOCKMANNO, *Philoſophiæ naturalis Profeſſore*, *repurgati. Ib.* 1604. 12*mo.* 2. *Inſtitutiones Sphæræ. Rost.* 1584. 12*mo.* 3. *De Scorbuto Propoſitiones*, *Rostochii disputatæ.* Met SEVERINI EUGALENI, *de Scorbuto liber. Rostoch.* 1589. 12*mo.* It. *Jenæ*, 1624. 12*mo.* It. *Hagæ Comit.*, 1658. 12*mo.* 4. *Epistolæ*, over geneeskundige onderwerpen, met de antwoorden van HENDRIK SMETIUS, Geneesheer, vriend en tijdgenoot van BRUCÆUS. In de *Miſcellanea Medica* van genoemden SMETIUS. *Francof.* 1611. 12*mo.* —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 324. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 343. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 435. VOSSIUS, *de Scientiis Mathem. ed.* 1660. p. 160. 193. MERCKLINI, *Lindenius renov.* p. 392. PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. XIV. p. 369--371.

BRUEL (JOACHIM), geboortig van *Vorst*, of *Woorst*, een dorp in *Braband*, alwaar hij omtrent den aanvang van de XVIIde eeuw ter wereld kwam. Toen hij de jaren bereikt had

ſtadt om latijn te kunnen leren, zond men hem naar *Diest*, twee uren van zijn geboorteplaats gelegen, om bij de Paters Augustijnen onderwezen te worden. BRUEL. toog hun kleed aan en wierdt Monnik in het klooster van genoemde ſtad. Vervolgens wierdt hem de zorg aanbevolen om aan jonge Geestelijken de wijsbegeerte en godgeleerdheid te onderwijzen. Zijn Opperſten hem vervolgens naar *Frankrijk* gezonden hebbende, verkreeg hij aldaar in 1634 aan het Hogeſchool van *Bourges* de Doktorale muts in de godgeleerdheid. Den 5 februarij van het volgende jaar wierdt hij naar *Rousſelaar* in *Vlaanderen* gezonden, om aldaar bezit te nemen van een oud hospitaal, en het tot een klooster voor zijne Orden te vervaardigen. Men benoemde hem den 12 april van 't zelvde jaar tot Opperſte daar van. Enigen tijd daar na werdt hij tot Prior van het klooster te *Keulen* aangeſteld, alwaar hij deze waardigheid in junij 1638 uitoeffende. Het Kapittel te *Bruſſel* vergaderd, verkoor hem den 26 april 1640 tot de bediening van Provintiaal, 't welk hem op nieuw wierdt toevertrouwd in het Kapittel, den 26 april 1649 te *Gent* gehouden. Hij leefde niet lang hier na, want hij ſtierf te *Bruſſel* in geen hoog gevorderden ouderdom den 29 junij 1653. Daar is van hem in druk: 1. *Breves reſolutiones caſuum apud Regulares reſervatorum. Col.* 1640. 12*mo.* 2. *Les confeſſions du bienheureux Pere* ALPHONSE D'OROSIO, *trad. de l'eſpagnol en francois. Col.* 1640. 12*mo.* 3. *Vita B.* JOANNIS CHISII, *Ordinis Eremitarum S. P. Augustini. Antv.* 12*mo.* 4. *Hiſtoria Peruana Ordinis Eremitarum S. P. Augustini, lib.* XVIII. *Antv.* 1651. *folio.* 5. *De Sequestratione Religioſorum. Antv.* 1653. 12*mo.* 6. *Rerum morumque in Regno Chinenſi maxime notabilium Hiſtoria, ex ipſis Chinenſium libris, & Religioſorum, qui in illo primi fuerunt, litteris ac relatione concinnata. Item Patrum Augustinianorum & Franciscanorum in illud ingreſſus; per R. P. M.* JOANNEM GONZALEZ DE MENDOSA, *Ordinis Eremitarum S. Patris Augustini. . . . . Ex Hiſpanica lingua in Latinam transtulit* JOACHIMUS BRULIUS *&c. Antv.* 1655. *in* 4*to.* —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 443. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 555. 1219. ELSII, *Encomiasticon Au-*

gustin. p. 318. 378. PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. XI. p. 164--167.

BRUELE (GUALTHERUS), leefde omtrent 't einde van de XVIde eeuw. Men vindt nergens enig berigt van hem; alleen wordt men door den tijtel van zijn door den druk gemeen gemaakt werk ontwaar, dat hij Doktor in de medicijnen is geweest, en zig in de mathematiſe wetenſchappen oeffende. De Schrijver zelv onderrigt ons, in zijn voorrede, dat hij uitmuntende Meesters heeft gehadt (*optimos Præceptores*). Hij voegt 'er bij, dat hem in zijn jeugd ene kwijning hebbende aangegrepen, die hem geen lang leven voorſpelde, hem zulks hadt aangeſpoord de medicijnen te beoeffenen, waar door hij ook zijne gezondheid herſteld hadt. De opdragt die hij van zijn werk doet aan den Graav VAN HUNTINGTON, ſtrekt ten bewijze, dat hij betrekkingen in *Engeland* hadt. Zijn werk voert tot tijtel: *Praxis Medicinæ theorica & empirica familiarisſima* GUALTHERI BRUELE; *in qua, pulcherrima dilucidisſimaque ratione, morborum internorum cognitio, eorumque curatio traditur. Antv.* 1581. *in folio.* It. *Lugdbat.* 1589 & 1599 & 1612 & 1628 *in* 12*mo.* —— PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. XI. p. 162--164.

BRUGES (EUGENIUS DE), Priester en Geestelijke van de Orden der *Kapucijnen*, woonde enigen tijd in het klooster te *Leuven*; waar in hij zig ten jare 1679 bevondt. Hij maakte gerugt in die ſtad door zijne prediking, en inzonderheid door ene leerrede, waar in hij, voor een aanzienlijke menigte toehoorderen uitgeſproken, onder anderen zeide: *dat een doorlugtig Biſchop, voorgenomen hebbende om den trotſen vijand der zegepralende genade ter neder te ſmakken, zig van de jeugd af aan ten ſtrijde bereid hadt; dat hij ten einde zijn ſtijl te ſcherpen zig naar Frankrijk hadt begeven, en dat vervolgens deze nieuwe* DAVID *in de werken van den* H. AUGUSTINUS, *als in een beek van zuiver water, vijf wel gepolijste ſtenen hadt uitgekozen, om dezen nieuwen* GOLIATH *te treffen en om verre te werpen.* Deze leenſpreukige voordragt, waar van de betekenis niet bezwaarlijk

valt te raden, wierdt door een groot aantal van zijne toehoorders toegejuigt. Weinig tijd daar aan, wierdt Pater EUGEEN naar *Gent* gezonden, alwaar hij een *Beweegmiddel van Regten* in 't licht gaf, welk ſtuk nog meerder gerugt maakte, dan de gezegde leerrede. Zie hier de oorzaak, welke gelegenheid tot dat geſchrift gaf. Zeker jongman, JOSEPH VAN DER WALLE genaamd, wierdt door de Jeſuiten gelokt om bij hun te komen wonen, en in ſeptember 1684 namen zij hem tot lid aan in hun genootſchap. Zijn moeder, die te *Gent* woonde, beweerde dat zij haar zoon van haar ontroofd hadden, en raadpleegde daar over Pater EUGEEN, die voor haar dit *Beweegmiddel van Regten* vervaardigde, *in quo*, zegt hij, *isti Patres ſatis acriter vapulabant*. Het ſtuk heeft tot tijtel:

1. JOSEPH *verleid en geroofd*. Daar is bijna geen ſoort van ſcheldnaam, welke die Schrijver niet aan de *Jeſuiten* toevoegt. Hij beweert dat zij de zedeleer verbasterd hebben, de goede trouw verbannen, het bedrog en de onregtvaardigheid ingevoerd, en van hunne listige konstgrepen gebruik gemaakt hebben, om te bederven; of door hunne gewelddadigheden alle die genen te onderdrukken, welke hun tragten het masker af te ligten. De *Kapucijnder* beweert, aan hun bewezen te hebben, dat zij FILIPS DEN IV. verraden, en zijn rijk in een ſoort van onmagt en vernietiging gedompeld hebben. Hij beſchuldigt hen, KAREL DE II, zoon van dien Koning, ene opvoeding te hebben gegeven, die ten enemalen ſtrijdig was aan de verpligtingen waar toe hij was beſtemd. Hij betijtelt hen als trouwlozen ten aanzien van Keizer LEOPOLD, dien zij, zegt hij, geheel ontijdig overgehaald hebben, om de Proteſtanten te vervolgen. Zij zijn het, vervolgt EUGEEN op den zelvden toon, die INNOCENTIUS DEN XI, met *Frankrijk* onenig gemaakt hebben, met den twist over de *regalia* te verwekken, en dien met hand en tand te onderſteunen, tegens de belangen des H. Stoels aan. En, mag men aan den *Kapucijner* Monnik geloof ſlaan, zo hebben de *Jeſuiten* het zo verre gebragt, om de Kerk onzigtbaar te maken, en daarbij een menigte andere rampen veroirzaakt. Dit ſtuk wierdt door de zorg van den

Schrij-

Schrijver heimelijk gedrukt; doch toen men aan 't laatſte blad bezig was, kwamen de Geregtsdienaars alle exemplaren weghalen. De Schrijver, zonder daarom moed te verliezen, gaf in 't licht:

2. Een klein *Geſchrift*, ten einde rekenſchap van zijne onderneming te geven, zig teffens aanbiedende, om die voor een geregelde regtbank te verdedigen. Zijn Opperſten die niet dagten zo als hij, verzonden hem naar het klooster van *Muzeik* in *Luikerland*, alwaar hij als een gevangen wierdt bewaard, ook ſchortten zij hem bij voorraad in de bediening van de Priesterlijke waardigheden op, ingevolge decreet van den 27 april 1686. De Provinciaal MICHIEL D'OUDENBOSCH, ſchreef hem in de hoedanigheid van Kommisſaris den 5 mei ten einde hem te bewegen om herroeping te doen. Maar EUGEEN antwoordde hem den volgenden dag op ene wijze, die ten klaarſten deedt blijken, dat hij in 't geheel daar toe niet geneigd was. Den 18 junij daar op volgende wierdt AUGUSTINUS FREDERIK VAN DE WALLE, die genoegzaam alle de kosten van de oplaag zijner verhandeling van JOSEPH *verleid en gerooft* gedragen hadt, verwezen in ene boete van 1500 guldens; en den 3 ſeptember bande men den Boekverkoper die het gedrukt hadt, voor den tijd van drie jaren uit de *Spaanſe Nederlanden*. Het boek werdt ten zelvden tijd verboden, en het haperde ſlegts aan ene ſtem, of het zou door beuls handen zijn verbrand geworden. EUGEEN wierdt intusſen gewaar, dat zijne ſchriften naar *Rome* waren gezonden, aan de *Inquiſitie* overgeleverd, en ten einde van berigt in handen van MICHIEL VAN HECKE van de orden der *Augustijnen* geſteld. Hij ſchreef den 24 november 1687 aan dien Monnik, die gants niet ten voordele van de *Jeſuiten* ingenomen was; maar die egter in zijn antwoord aan onzen *Kapucijn*, hem deedt gevoelen, dat het *Janſenismus* in zijne ſchriften verſpreid, hem zoude doen veroirdelen. ARSENIUS DE FONTIBUS intusſen bekleed met de waardigheid van Onderzoeker en van Kommisſaris Generaal der *Kapucijnen*, in de *Nederlanden* overgekomen zijnde, beval EUGEEN nauwer op te ſluiten; 't welk den 4 julij 1687

geſchiedde; maar in den nagt van den 4 tot den 5 dier maand, ontſnapte hij uit zijne gevangenis, en begaf zig binnen *Mazeik* in een huis daar hij veilig was. Uit zijne ſchuilplaats ſchreef hij 's anderen daags aan zijnen Provinciaal; en zondt hem enen tweden brief den 8 julij gedagtekend uit *'s Hertogenbosch*; ten zelvden tijd ſchreef hij aan ARSENIUS, die hem den 14 van de zelvde maand uit *Bruſſel* antwoordde, en hem met veel zagtheid vermaande, om tot zijn pligt weder te keren. Dit maakte indruk op hem, en hij kwam den 24 julij in het klooſter te *Mazeik* te rug, en wierdt korten tijd daarna naar dat van *Haaſelt* gezonden, alwaar de nieuwe Provinciaal SEREIN DE ST. TROUD, hem den 18 november een zeer gematigd reglement deedt ter hand ſtellen, 't welk door ARSENIUS den 25 ſeptember uit de *Nederlanden* vertrekkende, was getekend. EUGEEN zeer te onvreden over dien Kommisſaris; protesteerde den 19 november tegens zijn reglement, en eischte met vurigen aandrang om zig te regtveerdigen; de Provinciaal hier over gebelgd, deedt hem den 23 december in zijne cel opſluiten. Deze ſtraf wel verre van enigen indruk op EUGEEN te maken, vergramde hem zo veel te vinniger, en hij ondertekende den 24 april 1688 een geſchrift, waar in hij zijnen Provinciaal verwittigde, dat hij zig tot den Paus zoude vervoegen, en herſtelling tegens de hem aangedane verongelijkingen door ARSENIUS verzoeken, welken Geestelijken hij betijtelde, met de namen van *Regter zonder geweten*, en *Onderzoeker van Godsdienst ontbloot*. Hij hadt hem reeds ten toon geſtelt, in een geſchrift door hem gedurende zijn verblijf in *'s Hertogenbosch* ontworpen, en 't welk tot tijtel hadt:

3. *Molinomachia inter Capucinas Provinciæ Flandro-Belgicæ, per Jeſuitas & Jeſuiticos excitata.* In dit ſtuk, dat niet afgewerkt is, vlegt onze *Kapucijn* een verhaal van al 't geen ARSENIUS verrigt heeft, gedurende den loop van zijn onderzoek; en hij vaart 'er met hevigheid in uit tegens dien Geestelijken, verleid, zegt hij, door de *Jeſuiten*, om alle die genen welke zig onder de *Nederlandſe Kapucijnen* tot verdedigers der *waarheid* in de breſe ſtelden, met de uiterſte woede te vervolgen.

gen. De Schrijver hadt in het zelvde verblijf, een ſmeekſchrift aan den Paus ontworpen, 't welk hij te *Haſſelt* voltooide, en onder den volgenden tijtel gedrukt is:

4. *Ultima vox zelatricis Innocentiæ indigna patientis, ſive Libellus ſupplex F.* EUGENII BRUGENSIS, *Sacerdotis Capucini, ad* INNOCENTIUM XI, *ſummum Pontificem. Coloniæ* (in *Hollaud*) 1689. *in* 12*mo*. De Schrijver doet in dit geſchrift ene herhaling van alle de misdaden, waar mede hij in zijn voorgaande ſchriften de *Jeſuiten* betigt heeft, en voegt 'er nieuwe, nog wraakbaarder feiten bij. Na zijn ontwerp open gelegd te hebben, maakt hij ene korte uitweiding om den Paus te waarſchouwen, dat hij even zo zijne vleijers heeft, als de Koning van *Frankrijk*, die zijn gezag verre te hoog zoeken, en hem tot een Godheid op de aarde verheffen. Hij ſmeekt nedrig zijne Heiligheid, om zig niet met de *Canoniſten* van *Rome* te verbeelden, dat de onfeilbaarheid in zijn perſoon plaats vinde, en dat de *Conciliën* beneden hem moeten gerangſchikt worden. En hij betuigt op ene ernſtige wijze, overreed te zijn, dat het natuurregt hem aandrijft zodanig te ſpreken, als hij doet, tegens het *Jeſuiten Genootſchap*, en om al het vergif van haren ſlinkſen handel openbaar te maken. Hij zegt onbewimpeld, dat de *Jeſuiten* de onregtvaardigſten van alle menſchen zijn. Hij beſchuldigt hen van een verbond met de *Turken* te hebben geſloten; van de handen des groten SOBIETZKI, Koning van *Polen*, te hebben gebonden, ten einde dezen Vorst te beletten, om tegens de Ongelovigen op te trekken. Hij verzekert, dat de *Jeſuiten* LODEWYK DEN XIV overgehaald hebben, om zig even als KAREL DEN GROTEN, meester van *Italie* te maken, en misſchien, voegt hij 'er bij, zal deze heerszugtige Koning binnen kort ene proef nemen, om zulk een ſchone landſchaek te overmeesteren. EUGEEN beſluit zijn ſmeekſchrift, met aan den Paus te zeggen, dat doordien 'er geen regtvaardigheid langer op den aardbodem is, ja zelvs niet te *Rome*, het nodig zoude zijn, om ten minſten ene ſchijnbare vrede aan het menschdom te bezorgen, en dat hij ten dien einde ene vaſtſtelling moest doen afkondigen, waar bij hij aan „ de leden

„ van

„ van het verhevene Genootſchap een onbepaald verlof ver-
„ leende, om te prediken, te onderwijzen, te ſchrijven, en
„ aan alle plaatzen, en op alle wijzen, tegens het menſche-
„ lijk geſlagt te handelen naar eigen willekeur, zonder uit-
„ zondering, ten aanzien van godsdienſtige Geſtigten, ge-
„ kroonde Hoofden, ja den Paus zelven; met verbod aan ie-
„ der ſterveling, zo wel Geestelijken als Burgers, onder be-
„ paling van de zwaarſte ſtraffen, van een enkel woord te
„ uiten, 't welk zoude kunnen ſtrekken om aan te tonen,
„ hoe ondeugend en wederregtelijk het gedrag der *Jeſuiten* is:
„ en ten dien einde alle en een iegelijk der Geloofsgenoten,
„ van alle verpligting te ontheffen, waar door zij aan godde-
„ lijke-, natuurlijke- en burgerwetten verbonden waren, wel-
„ ke zouden kunnen ſchijnen te ſtrijden met het gegeven ver-
„ lof of gedane verboden." De tijd wanneer EUGEEN DE BRU-GES is geſtorven, of welk een uiteinde deze man gehadt heeft, is mij nergens gebleken, waarſchijnlijk zal het rampſpoedig geweest zijn, doordien zijn gedrag aan de gelugte Vierſchaar der Inquiſitie wierdt overgegeven om te vonnisſen.

——— DIDACI DE OROPEGA, *Secunda par. Difficultatum &c.* p. 58 & ſeqq. *Lettres d'un Inconnu. Colog. chez* PIÉRRE MORTIER. 1691. pag. 37--40. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. pag. 116--123.

BRUGES (JAKOB NIKLAAS VAN), Graav van *St. Amour*, is ten jare 1654 en vervolgens geweest Landvoogd en Veldmaarſchalk van 't graavſchap *Namen*. Hij is geſproten uit een oud en zeer edel geſlagt; want LODEWYK VAN BRUGES, Ridder van 't *Gulden Vlies*, was Raadsheer en Kamerling van FILIPS *de Coeden*, Hertog van *Bourgondien*; en zijnde Stedevoogd geweest van *Brugge*, wierdt hij zedert Opperlandvoogd van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, en vervolgens Voogd, uit den naam der Staten van *Vlaandre*, over FILIPS *den Schoonen*. Zijne vrouw was MARIA VAN BORSSELE, wiens kleinzoon REINIER VAN GROOTHUYZEN, gehuwd met BEATRIX VAN LA CHAMBRE, ene dogter KATRINA teelde, welke getrouwd met LODEWYK

VAN

VAN LA BAUME, Graav van *St. Amour*, de moeder was van FILIBERT EMANUEL VAN LA BAUME, die tot vrouwe nam HELENE PERRENOT VAN GRANVELLE, welke de ouders van den zo gemelden *Namenſchen* Landvoogd geweest zijn. —— *Le Blaſon de la Toiſ. d'or.* fol. 65. G. v. LOON, *Ned. Hiſtoriep.* II. D. bl. 390.

BRUGES (RAOUL VAN), heeft geleefd in de XIIde eeuw, en kreeg lust tot de beoefening der ſterrekunde, voor welke wetenſchap de *Arabieren* in *Europa* ſmaak hadden verwekt. RAOUL hadt daar in tot leermeester THIERRI *den Platoniaan*, of THEODORICUS PLATONICUS, welke waarſchijnlijk die wetenſchap in *Languedok* leraarde; want RAOUL was in 1144 te *Toulouſe*, toen hij aan zijn meester opdroeg:

CLAUDII PTOLOMÆI, *Planisphærium*, *in latinum Sermonem translatum*, *Baſiliæ*, J. VALDERUS, 1536. *fol.*, met het *Planisphærium* van JORDAAN NEMORARIUS, de *Spheer* van PROCLUS, en de *Phenomenen* van ARATUS, met bijvoeging der Scholien van THEON. Wij bezitten niet langer het oirſpronkelijke van het *Planisphérium* van PTOLOMÆUS; en ſchoon SIMLER, gevolgd van VALERIUS ANDREAS, en meer anderen, zeggen, dat RAOUL zijne overzetting uit het grieks heeft gedaan, denkt VOSSIUS egter met meer grond, dat hij die naar de *Arabiſe* overzetting vervaardigd heeft, doordien hij in zijne vooraffpraak zegt: *His habitis, ne diu differamus; ab ipſis* PTOLOMÆI *Tractatu initium ſtatuamus, non alia transferendi lege, quam qua antea ipſum in Arabicam Maslem tranſtulit.* Waar na RAOUL er bijvoegt: *Facta eſt translatio hæc Toloſæ, kalendis junii, anno Domini* CIↃ.C XLIV. —— SIMLERI, *Epitome Gesneri*, *edit.* 1555. *folio.* 160. *verſo.* VOSSIUS, *de Scient. Mathem. ed.* 1660. pag. 109. 178. 296. 313. 333. 354. 361, 362. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 1080. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. pag. 424, 425.

BRUGGE (ROGIER VAN), Konſtſchilder, heeft in 't laatst van de XVde en een gedeelte der XVIde eeuw geleefd, en is geboren in de ſtad van zijnen naam. Hij was een leerling van

van JOHANNES VAN EYK, die vrij algemeen gehouden wordt voor den uitvinder van 't ſchilderen met olieverf, en toen al redelijk bejaard moet geweest zijn; vermids hij zijne uitvinding, tot in zijn ouderdom verborgen gehouden, en niemand vergund hadt, wanneer hij ſchilderde, bij hem of in zijn ſchildervertrek te komen; doch eindelijk deze konst den gemelden ROGIER geleerd heeft, van wien men te *Brugge* in de kerken en bijzondere huizen voormaals vele dingen heeft konnen zien. ROGIER tekende kloek, en ſchilderde bevallig, zo in lijm-, eij- als olieverf. Ten dien tijde was de gewoonte, in eij- of lijmverf op grote doeken grote beelden te ſchilderen, welke naar dien tijd wonderlijk en prijzenswaardig waren; want tot grote werken tekening en verſtand vereischt worden, doordien gebreken daar in ligter, dan in kleiner werken, te ontdekken zijn. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 30, 31.

BRUGGEN (HENDRIK TER), Konſtſchilder, is geboren in het voormalig gewest *Overijſſel*, zonder dat mij de eigentlijke plaats, die hem tot wieg en bakermat verſtrekte, gebleken zij, doch waarſchijnlijk is het *Deventer* geweest, in welke ſtad ten minſten zijn vader ten jare 1587, heeft gewoond, toen de *Engelſe* Krijgsoverſte WILLEM STANLEY, die ſtad op ene verraderlijke wijze in handen van de *Spanjaarden* overleverde. Doordien nu de oude TER BRUGGEN ijverig Protestants was, moest hij *Deventer* ruimen, en trok naar *Utrecht*, alwaar hij zig met 'er woon vestigde, HENDRIK als toen nog zeer jong zijnde. Wanneer deze nu zo ver gevorderd was, ene keuze te kunnen doen van het een of ander handwerk, om met 'er tijd de kost te winnen, toonde de jongeling zijne genegenheid voor de ſchilderkonst; ten dien einde wierdt hij om het nodig onderwijs te erlangen, bij ABR. BLOEMAART geplaatst. Na dat hij de vaste gronden der konst aldaar geleerd hadt, bekroop hem de reislust, en begeerte om grote meesters op het loffelijk ſpoor te volgen. Behalven nu dat hij tien jaren te *Rome* heeft gewoond, heeft hij behalven dat, in zijne jeugd vele landen doorgereisd en bezogt, daar hij

proefſtukken van zijn uitnemende konst, in hiſtoriſche tafereelen beſtaande, nagelaten heeft, inzonderheid te *Napels* een groot ſtuk, geplaatst boven het hoge altaar in de voornaamſte kerk. Bij dit ſtuk heeft hij geen naammerk geſteld, als mede niet bij vele van zijne andere konstwerken, doordien zijne vloeijende en welaangelegde penſeel-tinten, in dien tijd genoegzaam bij een ieder bekend waren. Ook is een uitmuntend konſtſtuk van hem in bezit geweest van wijlen den Ontvanger Generaal VAN DER STRENG te *Middelburg*, verbeeldende een vrolijke maaltijd, met levensgrootte beelden. Toen de grote RUBBENS te *Utrecht* kwam, om aan de Konſtſchilders een bezoek te geven, roemde hij bij uitnemendheid zijne konst, in tegenswoordigheid van hun allen. Hij ſtierf den 1 november 1629, in den ouderdom van 42 jaren, en ter zijner gedagtenis wierdt het volgend graffchrift vervaardigd:

Hier legt TER BRUGGEN, door de dood
Verrast, en overrompelt:
Van 't dierbaar levensligt ontbloot,
In 't duister graf gedompelt:
Daar 't vleesch vergaat tot ſtof.
Doch egter blijft de lof
Van 't geen hij heeft bedreven,
Ten ſpijt der afgunst leven.

Een zijner nakomelingen RICHARD TER BRUGGEN genaamd, nam in 1707 het beſluit, om in navolging van den *Athenienſer* Konſtſchilder NICIAS, enige van zijn vaders konſtſtukken, aan die van deszelvs geboorteſtad *Deventer* ten geſchenk te geven; dat zulks volvoerd is, blijkt uit het Boek der Reſolutien van de ſtad *Deventer*, van den 5 augustus 1707. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*. I. D. bl. 133--135.

BRUGMAN (JAN), een Franciskaner Monnik, tot die ſoort van Minderbroederen behorende, welke *Obſervanten* of ruuwgezetten genaamd worden, leefde in de XVde eeuw; en is geboren, ingevolge FOPPENS, te *Kempen*, in het aartsbisdom

dom van *Keulen*. Hij onderwees de godgeleerdheid in het klooster van *St. Omer*, alwaar hij zig in 't jaar 1456 bevondt; Vervolgens wierdt hij Provintiaal, en bragt een aanzienlijk gedeelte van zijn leven in de *Nederlandſe Provintien* door, alwaar men zegt dat hij veel toebragt om de *Hoekſe* en *Kabbeljauwſe* verdeeldheden te doen minderen.

In het *Staatsrecht* van den Raadsheer S. H. VAN IDSINGA, vindt men opgetekend, dat deze Monnik een geruimen tijd te *Groningen* gewoond heeft, en dat genoemde Heer aldaar Predikatien van hem heeft gezien, die over 't geheel ter betragtinge van een algemene liefde onder de menſchen, en liefdadigheid neffens behoeftigen uitliepen; verder dat deze berugte Prediker, zig veelmalen beklaagde, dat hij nimmer een oud wijf hadt kunnen bekeeren, en daarom de Predikers raadde, zig op de hervorming der jeugd toe te leggen; voorts kantte hij zig tegens den ſtroom der verdorvenheden, welke in dien tijd inzonderheid onder de Geeſtelijken plaats vondt, zonder iemand ter wereld te ſchromen, openlijk aan.

Ten jare 1462 omtrent pinxteren, kwam een partij Kloosterlingen van BRUGMAN's aanhang, en hem aan 't hoofd hebbende, te *Amſteldam*, en namen hunnen intrek in zeker huis, welk zij zeiden, hun gegeven, of beſproken te zijn, waarom zij 'er blijven wilden tot 'er dood toe. De ſtad hadt in 1411 een handvest verkregen van Hertoge WILLEM, waar bij alle Kloosterlingen het aankopen of erven van nieuwe vastigheden uitdrukkelijk verboden was. De aankomst dezer nieuwe Kloosterbroederen, die, dit wist men, door uiterlijke ingetogenheid, zeer veel op 't gemeen vermogten, ſtondt derhalve, der Wethouderſchap zeer tegen de borst; dan JAN BRUGMAN hing de tong zo wel, dat hij 't volk daar mede wist te leiden, waar hij het hebben wilde, en de Wethouderſchap in dezen voorzigtig rekenden, een weinig toe te geven. Ter gelegenheid dat men te *Amſteldam* een *Octave* of bijëenkomst hieldt van de *Franciskaner Orden*, predikte BRUGMAN dagelijks, zonder verlof van den Parochie-Priester, doch met enen geweldigen toeloop, in het huis, welk hij en de zijnen betrok-

ken hadden. Zijne wijze van prediken was zeer geſchikt om 't gemeen gaande te maken, en aanhang te winnen. Somtijds, trok hij een briefje uit den zak, waar uit hij, zo 't heette, zig zelven enige vragen deedt, die hij terſtond beantwoordde, zig onder anderen van deze woorden bedienende: Och Brugman, Brugman, wat erger quaedt menſche plagſtu te weſen? du plaghſte te gaan met lange meſſen / bozdeelen te helpen houden; ſegg mij / Brugman, waerom biſtu gekomen? om die noch te houden? trouwen / neen. Du wilſte die nu verjaegen / ſoo daer anders / Godt betert / niemant en is / die die denkt te verjaegen. Brugman biſtu gekomen om ſchoutambachten ende kercken te pachten? Neen / du en wilſte immer geen ſimonij doen / maar ſimpelijk in een arme verwozpen lapte kapken. Brugman, wilſtu Pater / eerſte kloozter / alle andere kloosteren ende ook die pzochiekerken verderven? trouwen / neen. Brugman, wilſtu vieeht horen om gelt? trouwen / neen. Brugman wil de ſchapen haer wolle laten / ende gaerne een jegelick ſijn vieeht horen om Gods wille / ſonder gelt. Brugman, wilſtu ooch van den luiden looyen die peſtilenci hebben / als ſommige wel doen? Trouwen / neen: du wilſte altoos daer bij blijven / zijn zij rijk off arm: dijnen mont op heuren leggen / ende ter doot toe daer bij blijven. Met dit al verzuimde hij intuſſen niet, te kennen te geven, waar 't hem om te doen ware. Wanneer hij de aandagt van 't gemeen, door zijne zonderlinge wijze van prediken, genoegzaam meende te hebben opgewekt en tot zig gelokt, trok hij een kruisbeeld uit de mouw; de gemeente, terwijl hij 't om hoog hieldt, aanſprekende, in dezer voege: Oij goede luiden / gij hebt wel gehoozt / waerom ik met mijn arme ſchamele bzoederkens hier gaerne mit u woonen / ende een arm ſmoode kloosterken hebben ſoude / om u elken den weg des eenwigen lebens te wijſen / ende daer in te helpen. Maer obermits datter eenige ſijn / die 't gaerne behinderen ſouden / mogten ſij / dies nochtans geen magt hebben en ſullen; wilt wel doen ende bidden debotelijk booz die luiden / op dat zij van haeren quaden opſet in deze ſache afſtaeten. Ende liebe bzien-

den

den in CHRISTO, want wij hier doch blijven willen / ende wij wel bijſtant ende hulpe behouwen ſullen / om in deze ſaeke tot onſe meeninge te komen / ſoo begeer ick om den gekruysten Godt / daerna dit Crucifix gemaeckt is / dat alle diegene / hier nu tegenwoordig weeſende / die bij ons blijven willen ons niet off te gaen / dat die hare vingers opſteecken willen. Op zulke woorden, ſtaken velen de vingers op; en enigen, die digt bij den predikſtoel zaten, riepen: Heere / wij willen bij u blijven ter doot toe; waar op BRUGMAN hernam: dat hij zijnen ouden hals daer voor laeten wilde. Onder de toehoorders bevondt zig ook Mr. JELIS KRABELYN, Raad van Hertoge FILIPS, en van deszelvs zoon, den Grave VAN CHAROLOIS, die, ten dezen tijde, in *Holland* was, en de regering van 's Hertogs wege waarnam. Men vindt als eene zekere waarheid gemeld, dat BRUGMAN en de zijnen KRABELYN tot hun ſnoer hadden weten te trekken, en dat zij hem verzogt hadden, BRUGMAN's fermoen te komen hooren, op dat bij, in tijd en wijlen, getuigenis zou konnen geven van de gunſt, die de gemeente hem toedroeg. De Wethouderſchap deedt, zedert, door den Proviſor en Deken van *Amſtelland*, *Waterland* en *Zeevank*, een getuigſchrift wegens 't gebeurde opſtellen, 't welk, door twee Prieſters, BARTHOLOMEUS PETERSZOON en HILBRAND WILLEMSZOON, door hunne tekening bevestigd wierdt den 22 october 1462; in zijn geheel te vinden bij den Geſchiedſchrijver GER. BRANDT, waar uit wij het bovenſtaande ten groten dele ontleend hebben.

Kort voor dien tijd, was Mr. JELIS KRABELYN in de ſtad gekomen, met brieven van voorſpraak voor de *Minderbroeders*, geſchreven door Grave KAREL VAN CHAROLOIS, en door den Stadhouder van *Holland*, JAN VAN LANNOI, aan *Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden en Vroedſchap der ſtede van Amſtelredamme.* Met deze brieven vervoegde hij zig, 's morgens bij tijds, ten huize van den voorzittenden Burgemeester GERRIT MATTHEUSZOON, die aanboodt de brieven te ontvangen en dezelven, met drie of vier der Raden te lezen. Doch KRABELYN weigerde de brieven over te geven, anders dan

aan de volle Vroedſchap en Rijkdom der ſtede, die hij daar op vergaderd wilde hebben. De Burgemeester hieldt hem voor, dat zulks met de aloude gewoonte ſtreedt; en deedt, nog dien zelvden nademiddag, de vier Burgemeesteren en zes Schepenen, alzo de zevende van huis was, bijëen komen. Men ontboodt Mr. JELIS, en zeide hem aan, dat het Geregt vergaderd, en bereid was om zijne brieven te ontvangen, zijnde hetzelve, daar toe niet alleen, maar zelvs tot veel gewigtiger zaken, volkomenlijk, bevoegd en gemagtigd; dan hij antwoordde hier op: „ dat hij geen bode was, maar Raad „ van den Hertoge FILIPS, en van Grave KAREL, dat hij le„ zen en ſchrijven kon, dat alle boden niet konden; dat het „ opſchrift zijner brieven hieldt aan *Schout, Burgemeesteren,* „ *Schepenen en Raad en alle Vroedſchappen en Rijkdom van der* „ *ſtede*, dien hij allen zien en bij name optekenen wilde, „ eer hij zijne brieven wilde overleveren;" vorderende andermaal, dat men dezelven, zonder uitſtel, bijëen riepe. Doch het Geregt, van zulk een talrijke bijëenkomst niet dan verwarring en tweedragt te gemoet ziende, hieldt op nieuw aan om de brieven; die KRABELYN volſtandig weigerde over te geven, ten ware de vergaderde perſonen verklaren wilden, dat zij niet alleen Burgemeesteren en Schepenen, maar ook de gantſe Vroedſchap en Rijkdom waren; dit beteuterde hen, en zij maakten zwarigheid in het doen van zodanige verklaring. Zij hielden Mr. JELIS nog voor, dat de Schout, die ook in 't opſchrift zijner brieven vermeld ſtondt, tegenwoordig in *'s Hage* was, hem tragtende te bewegen, om tot deszelvs te rugkomst te vertoeven, wanneer men zijn voorſlag, op nieuws, in beraad wilde leggen. Doch KRABELYN hier gene oren naar hebbende, vertrok met de brieven, en hieldt zig nog wel vier of vijf dagen op in de ſtad, dagelijks raad houdende met de Minderbroeders, en derzelver ſermoenen vlijtig bijwonende. De Wethouderſchap gaf, middelerwijl, berigt van 't gebeurde aan den Deken en 't Kapittel der Hofkapelle in *'s Hage*, onder welke de kerken en kloosters der ſtad ſtonden; doch met zulk een ongunſtig gevolg, dat de *Minder-*

broe-

broeders zig, tegen wil en dank der Regeringe, in 't bemelden klooster wisten te handhaven; 't welk, in de onde geſchreven en gedrukte lijsten der Regeringe, met deze woorden, ſtaat aangetekend: *Den 22 november* 1462, *is* BRUGMAN, *weſende van de Orden der Minnebroederen, in deze ſtad gekomen, en tegen wille der Heeren Magiſtraten in de ſtad gebleven, door zijn welſprekentheijd aan de devote Gemeente; waar van nog een ſpreekwoord is gebleven:* AL KOST GY PRATEN ALS BRUGMAN. In later tijd, hebben de *Minderbroeders* nogthans de gunst der Regeringe weten te winnen, in zo verre, dat zij met het meten der olie begiftigd zijn geworden, en den Bierdragerem, bij derzelver ordonnantie, gelast is, hen voor niet te bedienen. Wat nu BRUGMAN verder betreft, hij ſchijnt niet vele jaren in *Amſteldam* gebleven te zijn; want men vindt van hem berigt, dat hij ten jare 1473, te *Nijmegen* is overleden.

Van dezen berugten Prediker, is in druk uitgegeven: *Vita Sanct.* LIDWINÆ *Virginis. Schiedami*, 1498. *in* 4*to.* Ook gedrukt in de Verzameling van SURIUS, onder den 14 april. Nog onder de werken der BOLLANDISTEN, *april*, *Tom. II.* p. 270–360. Deze Heilige LIDUINA, die men ook LIDWIGE en LYDTWYDT vindt genoemd, was van *Schiedam* geboortig, alwaar zij in 1380 ter wereld kwam; en zij ſtierf in 1433, na gedurende een tijdvak van 38 jaren bijna ongelooflijke ziekten, met een voorbeeldig geduld, doorgeworſteld te zijn. Het geen 'er van haar ſtoffelijk overblijfzel voorhanden was, wierdt in 1615, ſteelswijze, van *Schiedam* naar *Bruſſel* overgevoerd, en den Aartshertogen ALBERTUS en ISABELLA aangeboden; die 'er de ene helft van ſchonken aan de kerk van *St. Gudula*, en de andere helft aan de ongeſchoeide Karmeliten van genoemde ſtad. —— LOCRII, *Chron. Belgicum*, p. 688. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 400. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 469. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 592. U. EMMII, *Hiſt. Frif.* p. 374. PONTANUS, *Hiſt. Gelriæ.* p. 523. 534. FABRICII, *Bibl. med. & infim. Latin.* Tom. I. p. 781. C. SAXI, *Onom. liter.* Part. II. p. 591. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 322–324. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* I. D.

bl. 43 enz. J. LE LONG, *Hiſt. der Reformatie van Amſt.* bl. 356--360. WAG., *Geſch. van Amſt.* I. D. bl. 83. II. D. bl. 252--256. IDSINGA, *Staatsrecht.* II. D. bl. 387.

BRUGMANS (ANTHONY), Hoogleraar in de wiskunde en wijsbegeerte te *Groningen*, is geſproten uit een aanzienlijk geſlagt uit den *Paltz*. Hij telde onder zijne voorvaderen een Generaal-Majoor, wiens kleinkinderen, door den oorlog, van hunne ouders en voornaamſte bezittingen beroofd, omſtreeks het jaar 1673, de wijk namen naar ons vaderland. De jongſte van dezen, de grootvader van onzen Hoogleraar, zette zig te *Harlingen* neder. Deszelvs zoon, vader van den overledenen, was PYBO BRUGMANS, Predikant te *Hantum* en *Hantumerhuizen* in *Friesland*, waar onze ANTHONY het eerſte licht zag den 22 octobor 1732; zijne moeder was PETRONELLA WIERSEMA, dogter van den Kommandant der *Frieſe* Guardes. Na de lage klaſſen met ongemenen vlijt doorgelopen te zijn, en een ruimen voorraad van de eerſte beginzelen der wetenſchappen opgedaan te hebben, begaf hij zig veertien jaren oud zijnde, naar het Hogeſchool te *Franeker*, waar hij de leſſen bijwoonde, zo van andere Hoogleraren in fraaije wetenſchappen, als in 't bijzonder van den beroemden SAM. KOENIG, Hoogleraar der wijsbegeerte. Hij maakte aldaar, in twee jaren tijds, zulke aanzienlijke vorderingen, dat hij op den 25 meij 1748, openlijk ene Verhandeling verdedigde: *De Eſſentiarum idearumque abſoluta neceſſitate earumque origine ex intellectu divino.* Een jaar daar na en dus in het 18de zijn's ouderdoms, verkreeg hij de waardigheid van Meester der vrije konſten en Doktor der wijsbegeerte, en tevens den prijs, door de Staten van het toenmalig gewest *Friesland*, toegezeid aan die genen, welken, op die jaren, de doktorale waardigheid verdiend hebben; verdedigende, bij die gelegenheid, openlijk een Verhandeling *de Phaenomeno*, welke naderhand, in het frans vertaald, en met aantekeningen van den geleerden ELIAS LUZAC, te *Leijden*, verrijkt; herdrukt is. In 't jaar 1750, volgde BRUGMANS zijnen leermeester en vriend

KOE-

KOENIG naar *'s Hage*, die derwaarts geroepen was om in de wijsbegeerte en het natuurregt onderwijs te geven. Daar zijnde, gaf hij, bij gelegenheid van den vermaarden twist tusſen MAUPERTUIS en KOENIG, ene Verhandeling in het nederduits uit, te *Leijden* in groot 8vo. gedrukt, onder den tijtel van: Proeve over de ware grondwetten der Beweging en Ruste. Niet lang daar na wierdt hij door de Beſtuurders der *Frieſe* Hogeſchool tot Hoogleraar in de wijsbegeerte te *Franeker* beroepen, in plaats van den beroemden PETRUS CAMPER, die toen een post, welke meer naar zijn genoegen was, aan het *Athenæum* te *Amſteldam* hadt verkregen. Hij aanvaardde deze waardigheid in ſeptember 1752, en hieldt den 10 maart daar aan volgende zijne Inwijdings-redevoering: *de ſenſu Communi, Matheſeos & Philiſophiæ matre.* Gedurende 14 jaren bekleedde hij die post met veel roem, en ſtelde gedurende dat tijdvak zijne uiterſte pogingen te werk, om de ſtuderende jeugd in de wijsgerige wetenſchappen voor te lichten en te doen vorderen, en maakte in dien tusſentijd ook verſcheidene ſtukjes door den druk gemeen, gelijk het *Schediasma, quo demonſtratur, corpora perfecte dura cum principio continuitatis non conſiſtere*, en zijne *Tentamina philoſophica de materia Magnetica, ejusque actione in ferrum & magnetem*, waar in hij eerst zijne nieuwe theorie van den *Magneet* ontvouwd heeft. Op zijn verzoek lieten ook de Beſtuurders der *Frieſe* Hogeſchool, een nieuw *Theatrum Phyſicum* vervaardigen, welk hij den 16 maart 1756 met ene plegtige voorlezing inwijdde. In 1766 wierdt hij tot Hoogleraar in de wijsbegeerte en wiskunde, in plaats van den Heer ENGELHARD, te *Groningen* beroepen. Hij aanvaardde deze post, en deedt bij die gelegenheid ene plegtige redevoering: *de Proferendis Phyſices pomeriis*, welke te gelijk met zijne openlijke inwijdings voorlezing: *de incognitis Dei perfectionibus* is uitgegeven. Hier ging hij voort met zijne waarnemingen omtrent den *Magneet*, en vondt langs dien weg ene nauwkeurige en gemakkelijke wijze uit, om de betrekkingen van allerlei lighamen met den *Magneet* te beproeven; waaromtrent hij eerst verſcheidene ſtukjes in de *Vaderlandſe Letteroeffeningen* uitgaf,

doch naderhand een breedvoeriger werk ſchreef, welk te *Leijden* in 't jaar 1777 is uitgekomen, en dat te gelijk met zijn vorig werk over de *Magneetſtoffe*, in het hoogduits vertaald, en door den *Leipziger* Hoogleraar ESCHENBACH in 't licht gegeven is. In het VII. Deel van de *Commentationes* van het Koninglijk *Gottings* Genootſchap van wetenſchappen, vindt men van hem een *Specimen: mechanica veterum per mechanicam recentiorem plenius expoſita*; gelijk hij ook ene door vele proefnemingen belangrijke verhandeling: *de Theoria Newtoniana circa refractionem radiorum Solarium*, aan de Akademie van *Lijons* heeft toegezonden. Hij hadt nog een groot aantal geſchrevene waarnemingen in gereedheid, die hij het licht zoude hebben doen zien, zo niet een ontijdige dood hem der geleerde wereld ontrukt hadt. Ook hieldt hij briefwisſeling met de beroemdſte Natuurkundigen van *Europa*. Kort na zijne komst te *Groningen*, wierdt hij lid van het aldaar opgerigte Genootſchap *Pro excolendo jure Patrio*, waar bij hij ene lofrede uitſprak over den geleerden ENGELHARD, zijnen voorganger, welke ook in het I. Deel der *Verhandelingen ter naſporing van de wetten en geſteldheid onzes Vaderlands*, van gemelde Genootſchap, gedrukt is; gelijk hij al mede daar in heeft uitgegeven, ene redevoering: *de Monumentis variarum mutationum quas Belgii foederati ſolum aliquando paſſum fuit*; en naderhand nog verſcheidene verhandelingen bij het zelvde Genootſchap heeft ingeleverd, als over *den eerſten aanleg der Dijken, en 's Lands geſteldheid voor dezelve*, en *over de Maten en Gewigten*; welke verhandelingen reeds bij zijn overlijden op de pers zijnde, thans het licht ziem. Door de Staten van *Stad en Lande* geraadpleegd over de beste wijze van *Brandewijn* en andere *geestige Dranken*, van elders ingevoerd, te beproeven, heeft hij enen zeer nauwkeurigen Vogtmeter *(Hydrometrum)* opgegeven, welke zedert dien tijd volſtandig in die provintie voor de Tolbedienden ten wegwijzer in hun te nemene proeven heeft verſtrekt.

Na altijd gezond, en bijna zonder aanmerkelijke ziekte, geleefd te hebben, kreeg hij voor enige jaren, onder aan den

den hals bij den rug, een gezwel, welk, zig langzamerhand vergrotende en buiten de huid uitpuilende, een zeer groot Vleeschgezwel *(Sarcoma)* uitmaakte, 't welk, meer en meer verergerende en fteeds groter wordende, de kragten van het lighaam uitputte, ene langzame uitterende koorts veroirzaakte, en op den 27 april 1789, een zagt uiteinde aan zijn nuttig en werkzaam leven maakte. In de *Disfertatio Academica, de mutata humorum in regno organico indole a vi vitali vaforum derivanda. Lugdb.* 1789, *p.* 54. *feqq.*, van den geleerden VITRINGA COULON, vindt men een uitvoerig verflag der ziekte van onzen Hoogleraar.

BRUGMANS was begaafd met een regt wijsgerigen geest, een fcherp oirdeel, vurig vernuft, en grote geleerdheid in alles wat tot de wiskunde en wijsbegeerte betrekking hadt. Hij helde meer tot het deftige dan tot het vrolijke over, was egter zeer gemeenzaam en vriendelijk, gelijk ook opregt en godvrugtig.

Hij was getrouwd met JOHANNA FREDERIKA MANGER, dogter van den door zijne gemeente zo zeer geliefden Leraar S. G. MANGER, Predikant te *Delft*, en zuster van mijnen veelgeëerden vriend S. H. MANGER, in leven Hoogleraar, eerst in de Oosterfe talen en vervolgens in de godgeleerdheid te *Franeker*, die om zijne geleerdheid, en uitmuntend gezellige hoedanigheden, van een ieder die gemeenzame verkering met hem heeft onderhouden, hartig betreurd wordt. Bij deze vrouwe heeft BRUGMANS vijf kinderen verwekt, die alle bij deszelvs overlijden, benevens hunne moeder, in leven waren, en waar van de oudfte, thans Hoogleraar in de Geneeskunde enz. te *Leijden*, die belangrijke post met zeer veel roem en tot nut van zijne natuurgenoten uitoeffent. —— E. L. VRIEMOET, *Ath. Frif.* p. 875, 876. L. C. SCHROEDER; *Programma funeb.* *Algem. Konst- en Letter-Bode*, III. D. bl. 43, 44.

BRUHEZEN (JOHANNES VAN), afkomflig uit een vermaard *Brabands* geflagt, is te *Breda* geboren den 3 meij 1527. Hij

Hij was Leraar in beide de regten, en bekleedde te *Utrecht*, vele aanzielijke ambten, als onder anderen dat van *Pauslijken-Pronotarius*. Ten jare 1549 werdt BRUHEZE Domheer, en was Voorzitter van het Sijnode aldaar in 1565 gehouden. In 1567, ſtelde men hem aan tot Theſaurier, en in 1573 tot Deken van het kapittel *ten Dom*. Hij wordt beſchreven, als een man, die de kerkelijke regten met vurigen ijver voorſtond en verdedigde. Na dode van J. KNYF, Biſchop van *Groningen*, werdt BRUHEZE in zijne plaats benoemd; doch alvorens hij hier van de Pausſelijke bevestiging bekwam, koos men hem tot Aartsbiſchop van *Utrecht*. Zo wel in zijn ſpreken als ſchrijven, gaf hij doorſlaande bewijzen een vinnig vijand van ORANJE en alle de Hervormden te zijn; het welk ook van die uitwerking was, dat, toen de zaken te *Utrecht* een anderen keer genomen hadden, BRUHEZE genoodzaakt wierdt *Utrecht* te verlaten; hij begaf zig toen naar *Emmerik*, en vervolgens naar *Keulen*, alwaar zijn aanzien ten top ſteeg, en hij ook tot zijn dood toe verbleef, welke voorviel, den 10 ſeptember 1620. —— *Batavia Sacra*, Tom. III.

BRUHEZEN (PIETER VAN), geboren te *Rijthoven*, een *Brabands* dorp in *Kempenland*, in het begin van de XVIde eeuw, gaf zig aan de beoefening der geneeskunde over, en maakte zulk een groten naam in dat vak van wetenſchappen, dat Koningin ELEONORA, zuster van KAREL DEN V, hem voor haren Lijfartz aannam. Na die Vorſtin gedurende enigen tijd in gemelde hoedanigheid ten dienſte geſtaan te hebben, wierdt hij aangeſteld tot ſtads Doktor te *Brugge*. Men vindt den tijd van zijn ſterven niet gemeld, maar het is zeker, dat die op zijn langst in 1571 voorviel, doordien de Digter NICOLAIUS, welke in dat jaar is geſtorven, het volgende graffchrift op hem heeft gemaakt:

Fatorum fuerat cui promptum invertere leges,
Quo ſedit vacua vindice nave Charon:
Invitis poteras qui ducere ſtamina Parcis,
Arteque præcipites ſuſtinuiſſe colos:

Et

Et ſua cui Lycius tranſcripſit munera Phœbus:
Et cui Phyllirides ceſſerat Æmonius:
Magnus in exigua, ERUHEZI *conderis urna;*
Quæque aliis, artes non valuere tibi.

Van dezen Geneesheer is in druk uitgegeven: 1. *De Thermarum Aquisgranenſium viribus, cauſa, ac legitimo uſu, Epiſtolæ duæ, ſcriptæ anno* 1550, *in quibus etiam acidarum aquarum, ultra Leodium exiſtentium, facultas & ſumendi ratio explicantur. Antv.* 1555. 12*mo.* 2. *De ratione medendi morbi Articularis, Epiſtolæ duæ.* In de *Conſilia variorum de Arthritide* van HENDRIK GARET. *Francof.* 1592. 8*vo.* 3. *De uſu & ratione Cauteriorum, in Arthritide*, in de zelvde verzameling. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 604. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 726. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 958. ELOY, *Dict. de Medic.* Tom. II. p. 11, 12. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 253–255.

BRUIN (FLORENTIUS DE), geboren te *Gorkum* in het jaar 1650, is geſproten uit een oud *Brabands* geſlagt, dat zig in *'s Hertogenbosch* onthieldt, en waar uit zijn grootvader FLORIS FRANCÔZOON, met zijne huisvrouwe JANNETJE ADRIAANZE, de wijk naar *Gorkum* nam, ten einde de wrede vervolgingen, die de geloofsgenoten van de *Spanjaarden* moesten ondergaan, te ontwijken; hij leefde aldaar als Burger en Koopman vele jaren, en overleed den 17 april 1639, na dat zijn vrouwe 15 jaren te voren was geſtorven. Zijn zoon FRANCO DE BRUIN is Schepen te *Gorkum* geweest, en verwekte onder andere kinderen bij zijne vrouwe MARIA VERBEEK van een *Leidſe* familie, onzen FLORENS; die vroegtijdig in de eerſte gronden der letteroeffeningen aan de latijnſe ſcholen van zijne geboorteſtad onderwezen zijnde, met zijn 14de jaar aan het Hogeſchool te *Leijden* kwam, en van daar, na gedurende enige jaren het onderwijs in de geleerde talen en godgeleerdheid genoten te hebben, naar *Utrecht* vertrok, van waar hij met uitmuntend loffelijke getuigſchriften van de Hooglerarén BURMAN en ESSENIUS naar huis keerde, en den 27 augustus 1675, door de Klasſis van *Gorkum* tot den predikdienst werdt

toe-

toegelaten. Gedurende tien maanden van het jaar 1678 diende hij als Veldprediker bij het regiment van den Grave VAN HOORN; wierdt den 21 februarij 1680 te *Schelluinen* beroepen, en in 1690 te *Gorkum*, alwaar hij gedurende het tijdvak van ruim 35 jaren, de gemeente met de vurigſte liefde en godvrugt heeft beſtierd, tot aan zijn dood toe, welke voorviel in julij 1724, in den ouderdom van 74 jaren.

Men vindt van dezen Kerkleraar getuigd, dat hij ongemeen zedig was en afkerig van alle wereldſe grootheid en praal, zeer eenvoudig levende en genoegzaam geene gezelſchappen bijwonende dan die de pligt zijner ambtsbediening van hem vorderde: zulks ſproot ook ten dele voort, uit zijne leesgierigheid en zugt om alles te onderzoeken. Ook was hij een diep geleerd man, want behalven zijne grote kunde in de Hebreuwſe ſpraak, was hij buitengemeen ervaren in de *Joodſe*, *Griekſe* en *Romeinſe oud'heden*; voorts, in de kerkelijke geſchiedenisſen, tijdrekenkunde enz.; de werken door hem nagelaten dragen daar van een volledig getuigenis. Deze zijn: 1. *De emendandi temporum Hebrææ linguæ anomalis enallag'sve, Diſſertatio epistolaris.* 4to. 2. Leven en dood van WILLEM DEN III. Utr. 1702. 4to. 3. Overeenſtemming der IV Euangeliſten. Leijden / 8vo. 4. Over den XLVI. Pſalm. Leijd. 8vo. 5. Leeuwſpelen der oude Romeinen / Amſt. 1703. 8vo. 6. Over den Catechismus / 8vo. ——— JÖCHER, Geleerden Lexicon. ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamregister, druk van* 1773. bl. 75, 76.

BRUIN (JOHANNES DE), Hoogleraar in de natuur- en wiskunde te *Utrecht*, waarſchijnlijk een zoon van FLORIS FRANKOZOON en oom van FLORENTIUS DE BRUIN, wierdt te *Gorkum* geboren, den 25 augustus 1620. Hij genoot het eerſte onderwijs in de wijsbegeerte, onder den Hoogleraar HEREBOORD, te *Leijden*; waar na hij zijne letteroefeningen in *'s Hertogenbosch* vervolgde, en zig aldaar in de achting en genegenheid drong van SAMUEL MARESIUS, welke toen ter tijd in die ſtad de philoſophie en godgeleerdheid leraarde. Na enig

enig verblijf aldaar, begaf hij zig naar *Utrecht*, alwaar hij met een vurigen ijver de lesſen over de wiskonst hoorde van den Professor RAVENSBERG, die hem een zonderlinge genegenheid toedroeg. Zijn weetlust zig nog al verder uitſtrekkende, beſloot hij *Leijden* ten tweedemale te bezoeken, ten einde zig aldaar verder de lesſen van de geleerde Mannen in het vak dat hij beoeffende, ten nutte te maken; en hier ſtudeerde hij met zulk een warmen vlijt, dat men hem eerlang waardig keurde, om aan de jeugd lesſen in de wiskonst te geven. Professor RAVENSBERG te *Utrecht*, voelende zijn einde naderen, prees hem zo ſterk den Curateuren en verdere beſtierders van die Hogeſchool aan, als een voorwerp dat in alle opzigten door zijne kundigheid en loffelijke hoedanigheden verdiende, hem op te volgen, dat hij na diens mans dood, in deszelvs plaats tot Hoogleraar in de natuur- en wiskonst werdt aangeſteld; en doordien de Professoren in dat vak te *Utrecht*, overëengekomen waren, om ieder in zijn eigen huis de vrijheid te genieten, van zodanig deel der wijsbegeerte te leraren, als een ieder zoude goedvinden; maakte de BRUIN hier een onbeperkt gebruik van, en zig niet vergenoegende, met bij zijn aanbevolen vak te blijven, gaf hij daar te boven ook lesſen in de ontleedkunde, niet alleen, maar hieldt zelvs voor de ſtuderende jeugd een kollegie, over het onſterffelijke werk van GROTIUS, *van het regt des Oorlogs en des Vredes*. Eene zonderlinge handigheid bezat deze man in het ontleden van dieren, en hij ſtaafde zijne lesſen door proefnemingen; ook hieldt hij zig onledig met ſterrekundige waarnemingen. De Verhandelingen die hij heeft uitgegeven, *de Vi altrice*; *de Corporum gravitate & levitate*; *de Cognitione Dei naturali*; *de Lucis causſis & origine &c.*, verſtrekken tot ſprekende bewijzen van zijne geleerdheid.

Zijne Verhandeling *de Lucis causſis & origine*, gaf gelegenheid tot een twistgeding tusſen hem en IZAAK VOSSIUS, aan wien hij een brief ſchreef, van 68 bladzijden in 4to., die ten jare 1663 te *Amſteldam* wierdt gedrukt, en waar in hij het werk van VOSSIUS, *de natura & proprietate Lucis* wederlegt,

en

en de ſtelling van CARTESIUS over dat onderwerp, van welken Wijsgeer hij een aanhanger was, ten vuurigſten verdedigt; ook heeft hij ene *Apologie van de Carteſiaanſe Philoſophie* geſchreven, gerigt tegens den Godgeleerden VOGELZANG, die hem het jaar te voren was aangevallen.

DE BRUIN huwde in 1652, met een koopmans dogter van *Utrecht*, zijnde de zuster der vrouwe van den beroemden Boekverkoper DANIEL ELZEVIER te *Amſteldam*; hier bij verwekte hij twee kinderen, die ſlegts weinige dagen leefden. Hij zelv' ſtierf den 21 october 1675, ongemeen betreurd, na het profeſſoraat gedurende een tijdvak van 23 jaren met ijver en arbeidzamen vlijt te hebben waargenomen. —— GRÆVIUS, *Oratio fun. in obit. &c.* WITTE, *Diar. Biograph. ad an.* 1675. CASP. BURMANNI, *Traj. erudit.* p. 36, 37. P. BAYLE, *Diction. ed. de* 1730. Tom. I. p. 676, 677.

BRUIN (KLAAS), zag het eerſte leverslicht te *Amſteldam*, op den 20 februarij 1671. Zijne ouders zeer brave doch eenvoudige luidjes, behoorden tot de kleine gemeente der *Vriesſe Doopsgezinden*, ook *Jan Jakobsz. Volk* genaamd, welke toen ter tijd hare godsdienſtige vergaderingen hieldt in de *Rozenſtraat*, doch na den dood van derzelver oudſten Leraar JASPER DOUWES, ten jare 1725, tot de gemeente bij 't *Lam* en den *Toren* overging. Van deze gemeente nu was onze KLAAS zijn vader, KORNELIS KLAASZ. BRUIN genaamd, Leraar, van dezen man ziet ook een bondel van Predikatien 't licht, ten jare 1692, te *Leeuwarden* bij HENDRIK RINTJES in 4to. gedrukt; ook wil men zelvs, dat onze Digter meer dan eens in 's vaders plaatze den predikſtoel beklommen heeft; 't zij dat men hem ook tot Leraar verzogt hadt, 't zij dat hij zijne bekwaamheid tot het predikambt, van welks gewigt hij diep doordrongen was, eens heeft willen beproeven; doch hij is nimmer vast Leraar geweest, en was van beroep Boekhouder op een komptoir, waar in hij ook volhardt heeft, tot aan zijn dood toe, welke voorviel op den 28 december 1732, toen hij den ouderdom van 61 jaren hadt bereikt. Onder

zijn

zijn afbeeldzel, dat door den konstrijken J. HOUBRAKEN is in 't koper gebragt, leest men deze regels, door den Digter SYBRAND FEITAMA vervaardigd:

Dit's BRUIN, de Cebes van het Y,
Het Licht der Zedepoëzij.

KLAAS toonde al vroeg ſmaak te hebben in zedelijke poëzije. Een zijner eerſte Gedigten hadt tot onderwerp, de aardbeving, hier te lande op den 18 ſeptember 1692 voorgevallen, en kwam in october daar aan in 't licht. Enige jaren later, gaf hij een ſtukje uit, *Aandagtige Beſpiegelingen* genaamd, en, zedert, zo wel als zijn Gedigt op de aardbeving, in het I. Deel zijner *Zededigten*, herdrukt. Hier op volgde een treurſpel, *de Grondlegging der Roomſche Vrijheid*, geheten; welk, nevens zes andere, die 'er zedert zijn bijgekomen, jaarlijks, op den *Amſteldamſen* Schouwburg, pleeg, en misſchien heden ten dage nog, vertoond wordt. In de jaren 1713 en 1714, deedt hij, in 't gezelſchap van ANDRIES SCHOEMAKER en anderen zijner goede vrienden, twee ſpeelreisjes, naar *Kleefsland* en door *Zuidholland*, die hij, zedert, in digtmaat beſchreef en uitgaf, onder den naam van *Kleefſche* en *Zuidhollandſche Arkadia*, welk werkje LUDOLPH SMIDS met enige oudheidkundige aantekeningen verrijkt heeft. Een derde *Noordhollands* reisje, niet lang hier na ondernomen, gaf enige jaren later gelegenheid tot de geboorte van zijne *Noordhollandſche Arkadia*, die met aantekeningen van GERRIT SCHOEMAKER, zoon van ANDRIES, zijn in 't licht gekomen. Onder BRUIN's *overgebleven Poëzij*, is ook nog ene *Speelreis langs de Vechtſtroom*; en hij heeft de *Lustplaats Zoelen*, aan de *Haarlemmer* trekvaart, in digmaat beſchreven, waar op de eigenaar, KRISTOFFEL BEUDEKER, zedelijke en hiſtoriſche aantekeningen gemaakt heeft. Wijders vervatten de XI Boekdelen zijner *Gedigten*, die, bij zijn leven, en na zijn' dood uitgekomen zijn, behalven een goed getal van *Bijbelſche Toneelſpelen*, veelerlei ſlag van *Zedelijke Taferelen*, *Zinnebeelden*, *Samenſpraken*, *Alleenſpraken*, *Spreuken*, *Bijſchriften* en *Mengelwerk*, waar van ſommi-

gen met fraaije plaatjes zijn verfierd. —— WAG., *Beſchrijv. van Amſt.* XI. St. bl. 393-395. ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamr.* 1773. bl. 75.

BRUIN (KORNELIS DE), Konſtſchilder en beroemd Reiziger, is geboren in *'s Hage* ten jare 1652, en heeft tot leermeester in de konst gehadt den beroemde THEODOOR VAN DER SCHUUR. De BRUIN hadt van der jeugd af aan, een onverzadelijke begeerte om vreemde landen te bezoeken; en verſtandig bezeffende, dat de teken- en ſchilderkonst niet te ontberen is voor Reizigers, die uit hunne togten, en voor zig zelve en voor hunne medemenſchen, nut en onderrigting zoeken te rapen, met hun de afbeeldzels van ſteden, gedierten, gewaſſen en wat de natuur verder oplevert, naar de oirſpronkelijke voorwerpen zelven afgemaald, te bezorgen; ſtelde hij, onder de verſtandige leſſen zijn's kundigen meesters, alles te werk, om dat oogmerk te bereiken, en bragt het in korte jaren zo ver, dat hij bekwaam was om zijn voorgenomen reizen te ondernemen.

Ten dien einde vertrok hij uit *'s Hage*, den 1 october 1674, en nam zijne reizen over *Duitsland* naar *Rome*, alwaar hij den 22 december aankwam, juist op den dag dat de H. Poort werdt geopend. Na de bijgelovige plegtigheden, die dit altoos verzellen, te hebben bijgewoond, ontmoette hij ROBBERT DU VAL, die hem dien zelvden avond nog bij de Bentbroeders bragt. In den beginne was het gezelſchap klein; maar zo dra hoorden de Bentvogels niet, dat 'er een groentje was, of zij kwamen van alle kanten, als gieren op enen vette roof, toeſchieten; want daar kost geen inwijing plaats vinden, of daar moest ten minſten een getal van zeven broeders tegenswoordig zijn. Na dat dan het gezelſchap genoeg was aangegroeid, geſchiedde de inhuldiging met de gewone plegtigheden, en DE BRUIN werdt ADONIS gebentnaamd. Na zig derdehalf jaar in *Rome* te hebben opgehouden, en al het merkwaardigſte van deze grote wereldſtad en derzelver environs te hebben afgetekend, reisde hij naar *Napels*. Daar alles bezig-

zigtigd en op het papier gebragt hebbende, dat hem van enigen dienst koste zijn, keerde hij naar *Rome* te rug, ten einde zig tot zijn volkomen vertrek gereed te maken. Het kost niet misſen, of hij moest van de Bentbroeders door een vriendelijk ſoupé affcheid nemen, daar een gulle teug de vrolijkheid gaande maakte; en hij werdt door de Broeders des anderendaags op een treffelijken maaltijd buiten de ſtad onthaald, en, na het ledigen van enige bokalen, goede reis gewenst.

Hij vertrok dan den 16 junij van *Rome* naar *Livorno*, hier verbleef hij een jaar, en begaf zig toen naar *Smirna*, en van daar vervolgens door *Klein Aziën* en *Egijpten*, naar de eilanden van den *Archipel*. Wat ongehoorde zeldzaamheden der oudheid, fraaije aftekeningen van ſteden, dieren en gewaſſen, nevens een ontelbare menigte wonderen der natuur, die anders mooglijk nimmer tot onze kennis zouden gekomen zijn, hij ons daar van daan heeft medegebragt, weten de genen die zijne voortreffelijke Reizen gelezen hebben, gedrukt in 't jaar 1698: een werk dat op zig zelv' in ſtaat is, om 's mans naam te vereeuwigen; en waar van hij ons aan het ſlot zijner voorrede betuigt: „ dat het grootſte doel, 't welk hij met „ zijn werk op 't oog gehadt heeft, is geweest, het geven „ van nauwkeurige aftekeningen van de ſteden, plaatzen en „ gebouwen, die hij ontmoet heeft, in welke, zegt hij, ik „ zonder vermetenheid mag zeggen, iets gedaan te hebben, „ dat van niemand ondernomen is. Wat de getrouwheid van „ mijne tekeningen belangt, dewijl ze alle op de plaatzen „ zelvs, dikwils met groot gevaar van mijn leven, ontworpen zijn, en met alle vereischte nauwkeurigheid gemaakt, „ durf ik mij verzekeren, datze van niemand tegengeſproken „ konnen werden: daar integendeel de afbeeldingen in de „ meeste Reisboeken, wanneer ik dezelve met de gedaante „ en hoedanigheden der zaken wilde overëen brengen, dikwils zo verre daar af verſcheelden, als of men *Rome* voor „ *Konſtantinopolen* wilde verbeelden. 't Welk daar van daan „ komt, dat de verbeeldingen der plaatzen meestentijds opgemaakt worden uit de beſchrijvingen, die de Autheuren daar

„ van geven na hare wederkomst; wanneer de Tekenaars en
„ Plaatſnijders, 't verhaal naast getroffen hebbende, de Schrij-
„ vers, die niet anders als een ruw denkbeeld van de plaat-
„ zen konnen hebben, zig eindelijk verbeelden dezelve we-
„ derom te zien, of, zo ze hier of daar al een gebrek gewaar
„ worden, 't zelve zodanig niet konnen beduiden aan den
„ Schilder, dat die magtig werdt om het te herſtellen. 't Zal
„ dan ten minſten hier in zijn, dat ik den letteroeffenaren en
„ bouwinnaars van uitheemſche zaken, meer genoegen zal
„ gegeven hebben, in dit mijn werk, als enige andere, en
„ waar uit ik een toejuiching verwagt, die mij mag aanmoe-
„ digen om 't zelve te doen in een andere grote reize, die
„ ik onder 't gehengen en de beſcherming van den Alleihoog-
„ ſten hoop te ondernemen." Het mangelde ook aan geen lofvaarzen van de beste latijnſe en nederduitſe Digters dies tijds, welke zijn werk met wieiook bezwaalden. Onder velen aan derzelver hoofd geplaatst, zullen wij tot ene proeve, dat van den geleerden P. FRANCIUS, ene plaats geven.

Pyramidum quisquis ductas ad ſidera moles,
Et Peluſiaci rudera prisca ſoli,
Atque urbes Aſiæ varias, Cyprumque Rodumque,
Et Conſtantini mœnia, noſſe cupis;
Adſpice quod docto populis oſtendit in ære,
Luſtravitque oculis BRUNIUS *ipſe ſuis.*
Mira vidit res alii, ſed falſa, nec unquam
Viſa, malâ referant exhibeantque fide:
Cuncta hic conſpexit præſens, dextraque fideli
Reddit, & artifici, vidit ut ante, manu.
Et mores hominum ſpectavit, & oppida, Ulyſſen
Quem merito ſæcli diceris eſſe ſui.
Quin & nobilior, quin ipſo major Ulyſſe eſt.
Ille duo erravit luſtra, bis iſte duo.

Na de te rugkomst van zijnen togt, begaf DE BRUIN zig naar *Venetiën*, en heeft aldaar agt jaren gewoond, in welk tijdvak hij zig met voorbeeldigen ijver op de ſchilderkonst heeft toegelegd,

legd, en de lesſen daar in van den vermaarden CARLO LOTH genoten. Hij verreisde van hier ten jare 1693, en kwam op den 19 maart van dat jaar in zijne geboorteplaats *'s Gravenhage*, alwaar hem, met het ſchrijven van zijn boek vijf jaren gesleten hebbende, op nieuw de lust beving, om een tweeden togt te ondernemen, die niet minder belangrijk is geweest, dan de eerſte; ook tot rijper jaren gekomen zijnde, en door ondervinding geleerd hebbende, welke behoeften op zodanige verre reize 't meest benodigd waren, voorzag hij zig van al 't geen hem tot bereiking van zijn veruitziend voornemen van enig nut koste zijn.

Hij vertrok uit *'s Hage*, den 28 julij 1701, nam zijnen weg door het *Rusſiſche* rijk en *Perſiën*, naar *Indiën*; bezoekende voorts de *Malabaarſche* kust, het eiland *Ceilon*, *Batavia* en *Bantam*; het welk alles een fraaije beſchrijving heeft opgeleverd, met uitmuntende p'aten verrijkt; waar in de beroemdſte landſchappen, ſteden en andere zeldzaamheden, verbeeld worden; als onder velen het peurtrait van den Koning HOSSEN, nevens die van zijne groten en hovelingen; ene nauwkeurige afbeelding en beſchrijving der dieren, planten en gewasſen, benevens een omſtandig verhaal van de zeden, gewoonten, godsdienstplegtigheden, levenswijzen en dragten der *Oosterſe* volkeren; inzonderheid heeft hij ons een uitvoerige beſchrijving medegedeeld van het vermaarde Hof van *Perſepolis*.

Op deezen togt wierdt hij uitnemend wel ontvangen, door den *Muskovijſen* Czaar PIËTER DEN I, die hem grote eer aandeedt en met weldaden overlaadde; hij ſchilderde dien wereldberoemden Vorst, benevens zijne drie kinderen, tot tweemalen toe levensgroote, en wierdt gedurende al den tijd dat hij in *Rusland* vertoefde, wel onthaald en rijkelijk beſchonken. Op *Batavia*, heeft hij ook de beide Gouverneurs Generaal, WILLEM VAN OUTSHOORN en JOHAN VAN HOORN, gepourtraiteerd; en een groot aantal vreemde gewasſen geſchilderd, die hij in enige ſtukken bijëen ſchikte, en mede naar het vaderland heeft gebragt. Van deze tweede reize kwam

hij in *'s Hage* te rug, den 24 october 1708; hieldt zig vervolgens aan verſcheidene plaatzen in *Holland* op, doch wel 't meest te *Amſteldam*, ten einde het drukken en graveren van zijn boek en plaatwerk te beſtieren; ook begaf hij zig van tijd tot tijd naar *'s Hage*, als behorende tot het konstgenootſchap der *Haagſe* Schilders. Den avondſtond zijnes levens heeft hij geſleten ten huize van den Heer VAN MOLLEM te *Utrecht*, alwaar hij in of omtrent 't jaar 1719 is overleden; zijnde den juisten tijd van zijn verſcheiden ons niet gebleken; maar wel dat hij in het laatſte tijdvak van zijn leven zodanig eigenzinnig en knorrig was, dat voor lieden van verſtand zijn bijwezen lastig en onaangenaam wierdt.

Een fraaij pourtrait van hem is door den Ridder GODFR. KNELLER geſchilderd, en door den Konſtenaar G. VALK in 't koper gebragt; ook ontmoet men een afbeeldzel in 't klein van hem bij VAN GOOL, door A. HOUBRAKEN geſneden. Onder het eerstgemelde, leest men, onder ſommige exemplaren, dit vierregelig latijns vaars, van den zinrijken Digter JOHAN VAN BROEKHUIZEN, dien wij in een voorgaand Artikel van deze *Biographie* hebben leren kennen; terwijl onder het zelvde pourtrait, voor het Iſte Deel van zijne Reizen pronkende, de daar op volgende regels in het nederduits, zijn geplaatst.

Orbis Idumæi clarus, tepidique Canopi
Hospes, Apelleæ non levis artis honos,
BRUNIUS *hic ille est: quem quo ſua ſæcula norint,*
Ingenio melius pictus ab ipſe ſuo est.

Wat zwier ſpeelt in DE BRUINS opmerkende gelaat,
Een halve werelt doet zich voor in deeze plaat,
Laat andre reizigers bekladden hun papieren.
De wijsheit kranst dit hooft met zee- en lant-lauwrieren!
Uit beter oogen ziet ons *Neerland* als het plag.
Deez' tekende, deez' ſchreef, niet anders dan hij zag.

De werken door DE BRUIN in 't licht gegeven, en welke heerlijk gedrukt zijn, en in alle opzigten op een uitnemende uitvoering kunnen roemen; hebben tot tijtels: 1. Reizen door

de

ve vermaardſte deelen van Klein Aſia / de Eylanden Scio / Rhodus / Cyprus / Metilino / Stanchio / Et. Mitsgaders de voornaamſte ſteden van Egipten / Syrien en Paleſtina. Verrijkt met meer als 200 kopere konſtplaten / vertoonende de beroemdſte Landſchappen / Steden Et. Alles door den Autheur ſelfs na het leven afgetekend. Te Delft / gedrukt bij HENDR. VAN KROONEVELD, 1698. in folio. 2. Reizen over Moskovie / door Perſie en Indie: verrijkt met 300 konſtplaten; vertoonende de beroemdſte Landſchappen en Steden / ook de bijzondere dragten / beesten / gewaſſen en planten / die daar gevonden worden: voorzal / derzelver zeden / en wel voornamelijk heel uitvoerig die van het heerlijke en van oudts door de geheele werzelt door befaamde Hof van Perſepolis / bij den Perſianen THILMINAR genaamt. Alles door den Autheur zelf met groote naauwkeurigheid na 't leven afgetekent / en nooit voor dezen in 't ligt gebragt. t'Amſteldam / bij RUDOLFF en GERARD WETSTEIN, JOANNES OOSTERWYK, en HENDRIK VAN DE GRAETE. 1714. in folio. 3. Aanmerkingen over de Printverbeeldingen van de overblijfzelen van het oude Perſepolis / uitgegeeven door de Heren CHARDIN en KÆMPFER. Amſt. 1714. in 8vo. Alle deze werken zijn ook in de franſe tale overgezet bijëen gedrukt, in V Delen in gr. 4to.

Hier mede nu, zouden wij gevoeglijk de levensſchets van onzen beroemden Reiziger kunnen eindigen, ware het niet, dat 'er zig in het tijdvak zijner jeugd ene gebeurtenis opdeedt, die zijnen goeden naam heeft getaand, en hem zelvs in de ver afgelegene landen, die hij heeft doorkruist, niet zeldzaam onaangename ogenblikken doen doorbrengen. Ik bedoele hier het voorval van den 21 junij 1672, toen vier knapen den Raadpenſionaris JOHAN DE WITT op ene moorddadige wijze zogten van kant te maken; een nu van deze moorders was KORNELIS DE BRUIN genaamd, en zulks gaf gelegenheid, dat in 't vervolg, onze Schilder niet weinig in verdenking geraakte van een dier eerloze ſchelmen te zijn. Zonder ons te vermeten om deze zaak te willen beoirdelen, zullen wij enkel de waarſchijnlijkheden voor en tegen aanvoeren, en in dat

opzigt gebruik maken van de oirdeelkundige aantekening door den geleerden Mr. H. VAN WYN, in zijne *Aanmerk. op het* XIV. *Deel van* WAGEN. *Vad. Hiſt.* bl. 53--55 medegedeeld.

„ KORNELIS DE BRUIN (zegt die Heer), wordt Koopman „ en Officier der *Haagſe* Schutterij genoemd. WICQUEFORT, „ *Hiſt.* Livr. L. p. 10. BASNAGE, *Annal.* Tom. II. p. 292. „ In enige geſchreven ſtukken, is hij mij, eenvoudelijk, voor- „ gekomen, zonder gewag van zijn beroep, als een *lang man*, „ gehuwd met zekere SUSANNA HENDRIKSZ., en woonagtig in „ 't *Koppel paerden* in *den Hage*; alwaar de Schepenen de regts- „ pleging over hem en BORREBACH eischten, ſchoon de gant- „ ſche zaak, om haren zamenhang, door de Staten aan den „ Hove van *Holland* gewezen wierdt."

„ Ik zou niets meer van KORNELIS DE BRUIN te zeggen heb- „ ben, indien niet de bekende Reisbeſchrijver door *Aſie* en „ het *Noorden*, mede KORNELIS DE BRUIN genoemd, een bij- „ zonder hoofdſtuk in zijne werken gevoegd hadt, om zig, „ bij de nakomelingſchap, vrij te pleiten van den blaam, als „ of hij de zelvde perſoon met den aanrander van DE WITT „ geweest ware, voor wien hij verhaalt, dat men hem, op „ zijne reizen, bijzonder in de *Levant* en *Italie*, bij de meeste „ en voornaamſte lieden, zelvs bij 's Lands Gezant te *Kon-* „ *ſtantinopolen*, COLJER, en den Conſul VAN DAM, te *Smijrna*, „ hadt aangezien, zo om de gelijkheid van voor- en toenaam, „ als om dat zij beide in *den Hage* geboren waren, en om dat „ hij, wanneer 'er over dit werk nu en dan was geſproken, „ de zijde des Prinſen VAN ORANJE, naar 't begrip van ſom- „ migen, wat te driftig hadt voorgeſtaan. Hij zegt verder, „ hoe hij zig, hier tegen niet alleen, op de ernſtigſte wijze, „ te *Smijrna*, hadt verzet door te verklaaren, dat hij allen, „ die dit ſtaande hielden, voor oneerlijke lieden zou houden, „ en zig aan hun, zonder iemand te ontzien, gevoelig too- „ nen, maar ook, door aan te wijzen, dat hij ten jare 1672, „ een jongman van omtrent 20 jaren, de aanrander van DE „ WITT, daarentegen, ongelijk ouder was geweest; dat hij „ ook een pas hadt van den Keizerlijken Agent, getekend uit

„ den

„ *den Haag*, op den dag van zijn vertrek, ten jare 1674, en
„ dat men niet zou kunnen zeggen, dat dit verwijt hem ooit
„ gedaan was, door *Hagenaars*, die zig egter nu en dan, op
„ zijne reize, met hem, in dezelvde plaats, gevonden en
„ hem, van jongs af aan, gekend hadden. Eindelijk voegt hij
„ hier bij, dat nadien, ondanks alles, het vermoeden tegen
„ hem nog niet verdween, en hem daar van, bij zijne komst
„ te *Venetie*, de ſterkſte blijken voorkwamen, hij, als toen,
„ te rade was geworden, een getuigſchrift, uit zijne geboor-
„ teplaats te doen overkomen, om het tegendeel te bewij-
„ zen, 't geen ten laatſten, van gewenscht gevolg was ge-
„ weest." KORN. DE BRUIN'S, *Reizen*, I. D. bl. 388--390.

„ Als ik overweeg, hoe het de grootſte ſtout- en onvoor-
„ zigtigheid zijn zoude, niet ſlegts bij monde en in een vreemd
„ Land, maar, in een openbaar, bij elk gelezen wordende
„ Boek, in zijn vaderland en in de landtaal, zijn' eigen'
„ perſoon te durven verloochenen; als ik overwege, dat nie-
„ mand ooit, voor zo ver ik wete, dit ſchrijven heeft weder-
„ legd; als ik 'er bijvoege, dat zelvs de gelijktijdige en ſcher-
„ pe WICQUEFORT, die geen vriend van die aanvallers was,
„ KORNELIS DE BRUIN niet anders opgeeft als een Koopman in
„ graanen en Luitenant der *Haagſe* Schutterij; als ik denk,
„ dat dus die man reeds gevestigd en, zo als ik boven zeide,
„ gehuwd was, is het verre van mij, om den Reiziger DE
„ BRUIN, voor dien Booswigt, te willen verdagt maken.
„ Maar ik ben het evenwel, zeer eens, met 't geen een zeer
„ kundig man, voor mij, te regt, heeft aangemerkt: *dat*,
„ *namelijk, gezegde Reiziger beter zou gedaan hebben, zo hij het*
„ *onderſcheid, tuſſchen zijn Geſlagt, en dat van den Aanvaller*
„ *van* DE WITT, *hadt aangewezen, en dat hij ook de aangewre-*
„ *vene vlek, terſtond, hadt kunnen wegnemen, met te toonen, dat*
„ *hem, in de regte hand, alwaar de Aanvaller gekwetst was gewor-*
„ *den, geen wondteken overbleef; zo als het ook dienſtig zou ge-*
„ *weest zijn, indien hij het Haagsch Getuigſchrift, bij zijne ver-*
„ *dediging hadt doen drukken.*" PETR. BURMANNI *Secundi Dic-*
tata ad Hiſt. Patr. MS.

Tot dus verre de Heer VAN WYN, daar wij niets anders hebben bij te voegen, dan dat het uit de opdragt van onzen Reiziger aan het hoofd van het *eerſte Deel* zijner werken geplaatst en tot Koning WILLEM DEN III. gerigt, ten vollen blijkt, dat hij een ijverig aanhanger en nederig dienaar van het Oranjehuis was. —— GRONOV. *ad* HERODOT. p. 912. (p. 119. *edit.* WESSELING.) C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 505. *Nouvelles litter.* 1719. p. 58--61. *Journal des Scavans*, 1719. p. 363. *Nouv. Dict. Hiſt.* Tom. I. p. 579. DESCHAMPS, *Vie des Peintres Flam.* Tom. III. p. 297--299. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 213--218. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 68, *Bijvoegz. op dit Deel van* WAGEN., bl. 53--55. J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwb.* I. D. bl. 112--116. JÖCHER, Gelehrten Lexicon.

BRUIN (NIKLAAS DE), is geweest een Plaatſnijder, die in 't laatst van de XVIde eeuw is geboren, hij heeft verſcheidene landſchappen met beeldjes in de toenmalige dragt en andere voorwerpen door den Konstſchilder DAVID VINCKEBOONS getekend, zeer aardig in 't koper gebragt, en welke van de lieſhebbers geacht, nog getuigenis kunnen dragen van zijn vernuft in de konst. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 207.

BRUINE (JOHANNES DE), is geboren te *Balk* in *Friesland* den 7 augustus 1657. Na enen genoegzamen voorraad van taalkunde opgedaan te hebben, ſtudeerde hij vijf jaren te *Franeker* onder de beroemde Hoogleraren CAMP. VITRINGA, *den Ouden*, MARCK, WITSIUS, J. v. D. WAEYEN enz., in de fraije letteren, wijsbegeerte, oudheden en theologie; waar na hij tot den kerkendienst wierdt toegelaten, en den 12 maart 1682 te *Nieuw Brongersga* beroepen, van daar in 't jaar 1686 naar *Stavoren*, voorts in 't jaar 1688 naar *Westzoudurg* in *Zeeland*, en in 1691 te *Bommel*, voor welke twee laatſte beroepen hij om bijzondere redenen bedankte. Beter ſlaagden die van *Wezel*, alzo hij der roepſtemme van daar op den 9 februarij 1694 gehoor gaf, waar na hij in 1701 van die van *Dort*, en laatſtelijk in 1705 van de *Haagſe* kerk beroepen is; in welke beide gemeenten, zo wel als alle de vorige, hij met veel

veel vrugt en ſtigting zijne bediening heeft uitgeoeffend, en de achting en liefde van velen tot zig getrokken; niet alleen om zijne uitmuntende predikgaven, maar ook om zijnen welmenenden ijver en godsvrugt, die tot aan zijnen dood toe, welke in ſeptember 1722 voorviel, vurig werkzaam gebleven is. Deez' Kerkleraar heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. Intreedreden in 's Hage uit 1 CORINTH. IX. bs. 16. en Afſcheidsrede van Dordrecht uit HANDEL. XX. bs. 32. 2. Eerſte Beginzelen der woorden Gods of Korte leiding tot een regt Begrip van de eerſte Beginzelen der zaligmakende waarheid.

BRUININGS (NIKLAAS), een der bekwaamſte Mannen van zijnen tijd, is geweest Geheimſchrijver van Prins WILLEM DEN I, en was een der genen, die het ontwerp, tot de huldiging van dien Vorst als Graav, ondertekenden. —— *Tweede Apologie van gemelden Prins, gedrukt in* 12*mo.* WAGEN., *Vad. Hiſt.* VII. D. bl. 431. 519.

BRUININK (ALBERT), ten jare 1618 Secretaris te *Enkhuizen*, werdt op den 15 november des gemelden jaars benevens nog drie andere leden van de *Hollandſe* Staatsvergadering, met asſumptie van ANTHONY DUIK als Fiskaal, aangeſteld tot onderzoek van OLDENBARNEVELD, benevens de andere aanzienlijke Staatsgevangenen, en vervolgens in februarij van het volgende jaar, tot een der 24 befaamde Regters; over het waarnemen van welken post hij zig, volgens BRANDT's verhaal, naderhand zoude beklaagd hebben, met te zeggen: *Ik was jong en ben misleid geworden, en wenschte wel dat het nimmer gebeurd ware.* Verder verhaalt BRANDT, „ dat hij zeer behoef„ tig was, en in armmoede als de laatstgeblevene der 24 „ Regters geſtorven is; dat hij zig bij zekeren Heer te *Am„ ſteldam* beklaagde, met te zeggen: *dat die ſtad hem tot het „ bekomen van een ambt altijd tegen was*, en dat hij zoude ge„ zegd hebben, *niet te weten, waar mede hij zulks verdiend „ hadt*; waar op hem ten antwoord zoude zijn toegevoegd: „ *weet gij niet dat gij Regter zijt geweest over den Advokaat?*

„ waar

„ waar op hij antwoordde: *het ſtaat voor het voorhoofd niet ge-*
„ *ſchreven, wie in zijn dood geſtemd heeft;* doch daar op de an-
„ dere zeide: *dit is 't alleen niet; u gaat ook na, dat gij met*
„ *nog een Regter aan een groot Perſonaadje zijt gezonden,* (aan
„ den Koning van *Engeland*) *om te kennen te geven, hoe weinig*
„ *ſtofs dat men tegen de Gevangenen vondt, en dat die bij zijn*
„ *opzet bleef*, dat hij zulks verteld en 'er op geroemd hadt; dat
„ BRUININK *erkende het verteld* te hebben, maar ontkende *daar*
„ *op geroemd te hebben.*" Ten jare 1621 ontmoeten wij hem in gezantſchap benevens nog vijf andere Heren, wegens dezen Staat aan het Hof van *Engeland.*

Een vuige karaktertrek ontmoeten wij nog van hem, hier in beſtaande: BERNERUS VEZEKIUS, wel eer Predikant tot *Echteld* in *Gelderland*, en als Remonſtrantsgezinde geciteerd voor de Sijnode te *Dordrecht*, boven zijn bannisſement in 't land gekomen, nam den 3 meij 1621 zijn reize van *Leijden* te voet naar *Amſteldam*; doch onder *Kudelſtaart* komende, ontmoette hem BRUININK, die benevens Dr. REINIER PAAUW, Oud Schepen te *Amſteldam*, in een wagen zat om naar *'s Hage* te rijden. BRUININK, welke met VEZEKIUS in die ſtad bij den Rektor der latijnſe ſcholen hadt gewoond, en de vriendſchap der jeugd zedert onderhouden, wierdt hem in 't voorbij rijden kennende, beſloot, na enig overleg met zijn reisgenoot, te rug te rijden en hem te pakken, tegens den voerman zeggende, dat die voorbijganger een bankrottier was, dien men moest agterhalen, en dat daar een goede drinkpenning zoude mede te verdienen zijn. In 't dorp gekomen, vondt BRUININK den Predikant, en ſnauwde hem toe: „ BERNERUS VE-
„ ZEKIUS, heb ik u daar; ik neem u gevangen van wegens
„ de Heren Staten Generaal; gij weet wat u de Staten heb-
„ ben aangeboden; ik hoop, dat wij nu eens een einde zullen
„ maken, van 't oproer dat gij luiden in 't landt aanregt."
d'Ander zeide van geen oproer te weten, en dat hij enkel voornemens was naar *Amſteldam* te reizen, met verzoek, dat men hem zou laten gaan. Maar BRUININK was onverbiddelijk; hij liet den Schout uit de kerk halen, want het was op

een

een zondag. VEZEKIUS wierdt met boeijen beladen, eerst naar *Utrecht* gevoerd en vervolgens naar *'s Hage*, alwaar hij op de gevangen-poort wierdt gezet, en na hier verſcheidene ondervragingen en harde behandeling te hebben ondergaan, naar het tuchthuis te *Haarlem* gebragt, daar hij, na ruim 16 maanden in hegtenis te hebben gezeten, op een behendige wijze ontkwam. Zie VEZEKIUS.

Betrekkelijk dezen BRUININK wordt nog een anekdote verhaald, die vrij zonderling is. Zekere J. NÆRANUS, Boekverkoper te *Rotterdam*, reisde met een zoontje van hem 15 a 16 jaren oud, door de *Hollandſe* ſteden, ten einde al 't geen 'er merkwaardig gevonden wierdt, aan den jongeling te tonen; te *Enkhuizen* gekomen zijnde, en horende dat BRUININK nog leefde, ging hij 'er met zijn zoon naar toe, en verzogt hem te ſpreken; dit gelukte, en toen deze hem gevraagd hadt *wat 'er van zijne begeerte was*, ſprak NÆRANUS zijn zoon in dezer voegen aan: *Zie daar kind, het merkwaardigſte dat ik u in Enkhuizen kan laten zien; deze man is de laatst overgeblevene der* 24 *Regters van vader* OLDENBARNEVELT, *daar de anderen reeds alle ten grave zijn gedaald.* —— G. BRANDT, *Hiſt. der Rechtspl.* bl. 32. 67. 248. 254, 255. *Hiſt. der Reform.* IV. D. bl. 577 enz. WAGEN., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 296. 341. 427.

BRUINSZOON (WILLEM), Priester te *Amſteldam*, werdt ten jare 1405, op het kerkhof der oude kerk, of in de naaste ſtraat, in enen oploop, ontſtaan door de twisten tuſſen de *Hoekſen* en *Kabbeljauwſen*, die ter dezer tijd op 't hevigst in vele ſteden aan 't woelen waren, van kant geholpen. De ſchuldigen werden, ſedert, voor het Kerkelijk regt des Biſchops van *Utrecht*, betrokken. Hertog WILLEM deedt JAN NOTTAARD, Schout der ſtad, AMEL JANSZOON RYSER, die de hand gehad hadt in 't ombrengen des Priesters, en DIRK SYMONSZOON, voorname Burgers van de *Kabbeljauwſe* zijde, onverhoeds ligten, en ter ſtad uitvoeren: waar na eerst NOTTAARD en RYZER, en wat later ook DIRK SYMONSZOON, op verſcheidene plaatzen, onthalsd, en hunne vrienden dood t'huis

t'huis gezonden werden. —— WAGEN., *Beſchrijv. van Amſt.* II. St. bl. 198, 199.

BRUINVISCH (ADRIAAN), een zoon van den volgenden, wierdt te *Zierikzee* geboren den 10 februarij 1628, en volvoerde 'er zijne jeugdige letteroeffeningen in drie jaren; vervolgens te *Utrecht* in de philoſophie en godgeleerdheid geſtudeert hebbende, wierdt hij door de Klasfis van *Brielle* onder het getal der Proponenten opgenomen; waar na hij door loting, vermits de ſtemmen ſtaken, tot Predikant der gemeente van *Elkerzee*, een klein ſtadje op het eiland *Schouwen* in het voormalig gewest van *Zeeland*, beroepen werd, daar hij met veel vrugt zijnen dienst waarnam, tot in augustus 1653, dat hem het leraar-ambt in zijne vaderſtad wierdt opgedragen. Gedurende zijn verblijf aldaar wierdt hij, wegens zijne uitmuntende hoedanigheden eerst in *'s Hage*, omtrent een half jaar daar na te *Leijden*, en ten laatſten, te *Amſteldam*, beroepen; doch niettegenſtaande allerlei aangewende lokmiddelen om hem tot de overkomst te bewegen, bleef hij ſtandvastig volharden om bij zijne gemeente te blijven, en bedankte dus voor de drie beroepen die hem aangeboden waren, en bleef ten einde zijns levens toe in de ſtad zijner geboorte, alwaar hij na een 22 jarigen dienst, overleed, den 9 meij 1676, ter nauwer nood 46 jaren en drie maanden bereikt hebbende.

Zijn zoon JOHAN gaf na 's vaders dood, het volgend werk van hem in 't licht, daar bij ene voorrede van zijn maakzel voegende, waar in hij belooft, meerder werk van zijn vader te zullen uitgeven. Het bedoelde heeft tot tijtel: **Het heil des Heeren / vertoont in XXI Predikatien over de zalige Geboorte / heerlijcke Opſtandinge onzes Heeren / en de trooſtelijke zendinge des H. Geeſtes enz.** 's Gravenh. 1679. 8vo. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 309, 310. P. DE LA RUE, *Gel. Zeel.* bl. 175, 176.

BRUINVISCH (MARTINUS), vader van ADRIAAN, wierdt geboren te *Zierikzee* omtrent het einde van de XVIde eeuw, en wijdde zig van dor jeugd af aan tot het leraarsambt, welke

ke edele bediening hij 't eerst te *Rosendaal* nabij *Bergenopzoom*, vervolgens te *Oosterland* op het eiland *Duiveland*, en eindelijk te *Zierikzee*, zijn geboorteſtad bekleedde, alwaar hij het Euangelie heeft verkondigd, ten minſten zedert 1628 tot 1639.

Men heeft van hem in druk: Banier des Heeren op de victorie van den Luitenant-Admiraal TROMP, 1639. 4to. TROMP behaalde in dit jaar aanzienlijke overwinningen op de *Spanjaarden*, die hij meermalen tusſen de *Vlaamſe* kusten en die van *Engeland* met leeuwenmoed aangreep; zijn togt eindigde niet voor den 21 october. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 309. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 176.

BRUITSMA (REINIER), geboren te *Sneek* in *Friesland*, is geweest Medicijne Doktor te *Mechelen*, in welke ſtad hij ook is geſtorven, een talrijk kroost nalatende, zijnde een zijner afſtammelingen, HENDRIK BRUITSMA genaamd, Konings Staatsraad geweest, en in 1703 overleden.

REINIER, die een geleerd man was, en een vlug vernuft bezat, heeft in druk uitgegeven: 1. *Votum Iatricum in Publicæ ſalutis & Medicinæ ſanctioris tutelam ad S. P. Q. M. Mechl.* 1617. 4to. 2. *Schola Salerna novo-antiqua. Mechl.* 1633. *Lovan.* 1635. *in* 8vo. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 1057.

BRULIUS (JOCHEM), geboren te *Vorſten* in *Luiks-Kempeland*, is geweest Monnik van de Orden der *Augustiners*, voorts Doktor in de theologie, en Prior van het klooſter te *Keulen*, vervolgens in 1640 en 1649, Opziender van alle de kloosters zijner Orden over de *Spaanſe Nederlanden*.

Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Reſolutiones Caſuum reſervatorum apud Regulares. Coloniæ* 1640. 2. *Hiſtoriam Peruanam Ord. Erem. S. Augusti., libris* XVIII. *Antv.* 1652. *in folio.* Benevens nog enige vertalingen uit het *Spaans.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 555.

BRULIUS (PIETER), is geweest gereformeerd Predikant te *Straatsburg*, en bediende zodanige gemeenten in *Wals-Ne-*

der-

derland, die zig van 't pausdom hadden afgeſcheiden, bij lening. Hij geraakte hier over ten jare 1545 in hegtenis, bleef volſtandig bij de belijdenis der lere, die hij voorſtondt waarheid te zijn, vertroostte zijne medegevangenen en huisvrouw door brieven, zag den hardſten dood rustig te gemoet, en riep vol vertrouwen, in 't midden van een langzaam vuur, zijnen Schepper en Zaligmaker aan, tot den einde toe. —— E. DE VEERS, *Chron.* pag. 103. GERDES., *Hiſt. Euang. Renov. in Belgio*, p. 126. 184. SCHOOCK., *de Canonic. Traject.* p. 461. 471. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* I. D. bl. 149.

BRUMAN (HENDRIK), is geweest Rektor der latijnſe ſcholen te *Zwolle*, zijnde in 1679 geſtorven. Voor zo veel bekend is, was hij de eerſte die een opzettelijk werk over de geſchiedenis van het voormalig gewest *Overijſſel* heeft geſchreven. Men heeft van hem in druk: 1. Aenmerkingen op de Conſideratien waer mede 't recht der Steden Deventer / Campen / en Swolle geimpugneert wordt. 1670. 2. *Res Tranſiſalanæ*, geſchreven in 1663. In de *Analecta* van G. DUMBAR, *Daventriæ*, 1719. 8vo. Tom. II. p. 1--202. BRUMAN was buitengemeen ervaren in de geſchiedenis van dit gewest, zijnde hem ook gelegenheid verſchaft om de *Archiven* daar van te raadplegen. Zijn werk, dat met het jaar 1478 eindigt, is oordeelkundig geſchreven, en heeft hem ontwijffelbaar, veel moeite en arbeid veroirzaakt, doordien het ongemeen kort en zaakrijk is, en daarbij in een zuiveren ſtijl. De Heer DUMBAR heeft het genoegen niet kunnen hebben, om dit werk in zijn geheel het licht te doen zien, doordien het exemplaar aan hem uit *Zwolle* gezonden, bedorven was. 3. *Brevis Iſaiæ deſcriptio*. Ten vervolge van het voorgaande werk. Bl. 203--208. Een Brief aan JOHAN COCCIUS, gedagtekend den 1 octobei 1663. BRUMAN ſpreekt hier in, van zijn werk betrekkelijk *Overijſſel*. 'Er ſtaat een latijns vaars van hem voor de uitgaaf van JAMBLICHUS *in* NICOMACHI *Arithmeticam*, door SAM. TENNULIUS, *Arnhem* 1668. 4to. —— GERH. DUMBAR, *Analecta*, Tom. II. *in Dedicat.* PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. III. p. 211, 212.

BRUN

BRUN (ANTHONY LE), Ambasſadeur van *Spanjen* op de vredehandeling te *Munſter*, is geboren te *Dole* in het jaar 1600 uit een zeer aanzienlijk geſlagt; zijnde zijn vader geweest KAREL LE BRUN, van het jaar 1595 af, Raadsheer in het Parlement van *Dole*, en is een zeer deugdzaam man geweest. ANTHONY beoeffende met ongemene ſchranderheid de bediening van Prokureur Generaal in het genoemde Parlement, en wierdt doorgaans tot die ſtaatszaken gebruikt, welke betrekking tot de provintie hadden. Men raadplege hier over de *Geſchiedenis van het beleg van* DOLE door den Preſident BOIVI. Vervolgens wierdt hij wegens FILIPS DE IV, naar den rijksdag van *Regensburg* gezonden, en hier van nauwelijks te rug gekeerd, of men vaardigde hem af, naar het hof van Keizer FERDINAND DEN III; en men maakte hem teffens Staats Raad, voor zo verre de zaken van *Flaanderen* en *Bourgondie* betrof. Wij hebben reeds gezegt, dat hij een der Plenipotentiarisſen van zijne Katholijke Majeſteit op de vredehandelingen te *Munſter* is geweest; hem waren aldaar tot Medegezanten toegevoegd, Don GASPER DE BRACAMONTE, en GUSMAN, Graav van *Pignaranda*; doch hij overtrof beiden verre weg in ſchranderheid en doorſlepene ſtaatkunde, en maakte bijzonderlijk zijn werk, om de gunst der *Staatſe* Gevolmagtigden te winnen en te behouden; daar bij was hij inſchikkelijk van aart, en wist door gepaste toegevenheid, anderen tot zijn gevoelen over te halen. Het is aan hem inzonderheid, dat de Koning van *Spanjen*, het treffen der vrede te *Munſter* te danken hadt, met uitſluiting van *Frankrijk*. Deze bewezen dienst was zo aangenaam voor FILIPS DEN IV, dat hij hem tot lid van den Hogen Raad aanſtelde, en zitting gaf in den Raad van Staten, en vervolgens tot Hoofd der finantien in de *Spaanſe Nederlanden* verhief; en, ter zelver tijd wierdt LE BRUN met de waardigheid van Baron verëerd, voor hem en zijne mannelijke afſtammelingen.

In junij 1649 kwam hij in *'s Hage*, bekleed met den tijtel van gewoonlijken Ambasſadeur des Konings van *Spanjen*, die in zijnen geloofsbrief, de Staten *zeer waarde en grote Vrienden*

noemde, ſchoon de Gezant hun in zijne eerſte aanſpraak, alleenlijk met den naam van *mijne Heren* begroette. Men deedt hem de eer aan, die men den Ambasſadeuren van gekroonde Hoofden gewoon was aan te doen. Hij drong in de eerſte onderhandelingen met de Gemagtigden van dezen Staat, zeer tot de opregting der tweeledige Kamer *(Chambre mipartie)*, waar toe hier langzaam beſloten werdt. Voorts, kwam men met hem overëen, wegens verſcheidene punten, waar van het voornaamſte betrof een *Verdrag van Zeevaart*, op den 17 december 1650 getekend, 't welk wel verdiend dat wij 'er hier den inhoud van opgeven; het behelsde: „ dat de ingezetenen „ der *Verenigde Gewesten*, alomme, en zelvs in *Frankrijk*, „ zouden mogen handelen, in alle zulke goederen, waar van „ den handel vrijgeſtaan hadt, voor dat de twee Kronen in „ oorlog waren, zulke *Spaanſe* gewasſen uitgenomen, van wel„ ke men zig zou kunnen bedienen, tegen den Koning van „ *Spanje*. Naar alle andere landen, met *Spanje* in oorlog zijn„ de, zouden zij allerlei goederen mogen voeren, *contrabande* „ *waren* uitgezonderd, beſtaande in allerlei wapentuig, krijgs„ gereedſchap en paarden; doch mondbehoeften bleven vrij. „ De Schippers zouden, met hunne zeebrieven en paspoor„ ten, bewijzen moeten, in welke havens, en welke waren „ zij geladen hadden, ingevalle zij naar enige vijandlijke haven „ wilden; doch in volle zee, of op enige reede des Konings „ van *Spanjen*, zouden zij niet mogen bezogt worden, ten „ ware men enig vermoeden hadt, dat zij *contrabande goederen* „ voerden. Goederen van ingezetenen der *Verenigde Gewes„ ten*, bevonden wordende in ſchepen aan vijanden des Ko„ nings van *Spanje* toebehorende, zouden, zo wel als de „ ſchepen, verbeurd verklaard worden; doch vijanden goe„ deren, mids geene *contrabande* zijnde, geladen in ſchepen „ van ingezetenen der *Verenigde Gewesten*, zouden aan geene „ verbeurdverklaring onderworpen zijn. Alle de voordelen „ bij dit verdrag bedongen, zouden, door de wederzijdſe on„ derzaten genoten worden." Zie *Groot-Plakaatb.* I. Deel, kol. 1090.

Na

Na dat LE BRUN, zijn Gezantſchap tot in 1654 met zeer veel roem bij de *Verenigde Gewesten* hadt waargenomen, ſtierf hij in *'s Hage*, den 2 januarij van genoemde jaar, zeer betreurd door zijnen Koninglijken Meester, die ook wezentlijk in hem een allerbekwaamst en getrouw Staatsdienaar verloor. Zijn ontzielde lighaam wierdt naar *Mechelen* gevoerd, en aldaar in de kerk der Karmeliten begraven. Hij is getrouwd geweest met Donna MAGDELENA D'ACOSTA, bij wie hij vier zoons, en verſcheidene dogters heeft verwekt.

Wij beſluiten dit artikel, met ene *Anekdote*, die de beroemde Geſchiedſchrijver WICQUEFORT van dezen Gezant verhaalt, en hier in beſtaat: „ Ten jare 1650, ontſtond 'er „ enige twist tuſſen den PRINS VAN ORANJE en de Staten „ van *Holland*. Enigen hunner Afgevaardigden wierden ge„ vangen naar het kasteel van *Louveſtein* gezonden, en de „ Prins voerde het krijgsvolk van den Staat voor de ſtad *Am„ ſteldam*. ANTHONY LE BRUN, Ambasſadeur van *Spanje*, die „ behalven dat ongemeen bekwaam was, en een zeer ver„ ſtandig Staats-Minister, denkende zig door zijn voorſtel „ aangenaam bij dien Vorst te zullen maken, boodt hem aan, „ de hulp der gewapende magt van den Koning zijnen mees„ ter, ten einde *Amſteldam* tot onderwerping te brengen; „ doch de Prins gaf hem tot antwoord: *dat de Koning van Spa„ je niets te doen hadt met de huishoudelijke zaken van het Geme„ nebest*, en dat hij, noch de Staten, zijne wapenen beno„ digd waren. Dat ingevalle de Koning zijn meester des„ zelvs krijgsbenden liet aanrukken, dit geringe misverſtand „ zeer ſpoedig zou beſlegt zijn, en dat men in een ogenblik „ de gantſe magt van den Staat zoude verenigd zien, ten ein„ de de vreemdelingen af te keren. Zij ſnelden in der daad „ ook wel ſpoedig ten einde; en, de zelvde Ambasſadeur, „ zijne eerſte feil willende verbeteren, beging ene twee„ de, met gehoor bij de Staten te vragen, om hun geluk te „ wenſchen over de gemaakte verzoening. Men willigde „ hem die in; maar zo dra de Staten het onderwerp van zijne „ boodſchap vernomen hadden, lieten zij hem zeggen, ſchoon

„ hij reeds tot den voet van den trap genaderd was, daar de „ Afgezondenen van hun Ed. Gr. Mogenden hem ſtonden af „ te halen, dat zij verpligt waren, hem te verzoeken, zijn „ bezoek tot ene nadere gelegenheid uit te ſtellen; zo dat hij „ te rug keerde met een ſoort van affront beſmet, *van over „ ene huishoudelijke zaak te hebben willen ſpreken*, waar van „ hij geen kennis hadt behoren te nemen." Toen nu WILLEM DE II, op den 6 november 1750, in het prilſte zijner jeugd was overleden, verzekert men, dat deze zelvde Gezant openlijk gezegt heeft, dat de Koning zijn meester, in *Katalonien*, in de *Nederlanden*, of in *Italie*, dit jaar, geene voordelen bevogten hadt, die enigzins konden halen, bij het voordeel, welk hij uit dezen dood te wagten hadt. Welk middel nu, om deze tegenſtrijdige handelingen overëen te brengen? ſchildert zulks niet een dubbelhartig karakter? wij beſliſſen niet, maar laten de beoirdeling daar van over aan onze lezers; het enigſte middel dat wij kunnen uitdenken, om tot verſchoning aan te voeren, dat egter met ene gezonde zedeleer bezwaarlijk zal zijn overëen te brengen, is: *Hij was een geſlepen Staatsman!* —— LABARDÆUS, *de Rebus Gallic.* p. 247. 259. WICQUEF., *de l'Ambaſſadeur*, Tom. II. p. 93, 94. WICQUEF., *Hiſt. des Prov. Unies. Livr.* V. p. 277. BAYLE, *Dict. ed. de* 1730. Tom. I. pag. 677, 678. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* III. D. bl. 480. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XII. D. bl. 44-47. 119. 373. 375. 377, 378. 380. *Bijvoegz. en Aant. op* WAG. XII. D. bl. 15, 16.

BRUNE (JAN DE), *de Jonge*, die een zusterszoon was van FRANCISCUS JUNIUS, welke over de ſchilderkonst der Ouden geſchreven heeft, gaf in 't licht: Wetjëen der Vernuften: Jok en Ernst: en Honigbij. Amſt. 1644. 4to. 1681. 8vo.

BRUNE (JOHAN DE), Regtsgeleerde, geboren te *Middelburg* in 1589, alwaar hij van trap tot trap, tot den aanzienlijkſten rang opklom, en ten jare 1649 op den 16 augustus van Secretaris zijner vaderſtad tot Raadpenſionaris van het voormalig gewest *Zeeland* werdt aangeſteld. Behalven zijne

regts-

regtsgeleerde en ſtaatkundige taak, beoefende hij ook met vlijt de godgeleerdheid en digtkunde, en dat hij in het vak der geſchiedenisſen mede niet onbedreven was, blijkt uit zijne latijnſe opdragt aan de *Zeeuwſe* Staten, geplaatst voor J. EYNDIUS, *Chronicon Zelandiæ*.

DE BRUNE is tweemalen gehuwd geweest; zijne eerſte vrouw was MARIA DE VROE, waar bij hij twee zonen heeft verwekt, die in den bloei van hunne jeugd zijn overleden. Ten jare 1656, hertrouwde hij met MARIA LE SAGE, en ſtierf twee jaren later, in den ouderdom van 69 jaren. Zijn afbeeldsel in 't koper geſneden, met zijn gewone zinſpreuk *ſpe & merce* tot onderſchrift, vindt men voor het I. Deel van zijn *Bankwerk* in 8vo. geplaatst.

Zie hier de optelling der werken, door dezen kundigen en ongemeen arbeidzamen Staatsman in 't licht gegeven: 1. De 150 Pſalmen Davids / uit de Hebreeuwſche in de Nederlandſche tale van woord tot woord overgezet in gemeeten ouden Dr. Middelb. 1644. 8vo. verbeterde druk, te Amſt. 1650. 2. Uitlegging van den letterlijken zin van SALOMONS Hoogelied. Middelb. 1627. 12mo. 3. *Proverbia*, of de Spreuken van SALOMON, in alle duijſtere plaetſen uijtgeleght en verklaert / en uijt het Hebreeuwsch vertaald. Middelb. 1619. 8vo. 4. Verſpreide Keurſpreuken van SALOMON, verklaard in 't Handboek van J. DE MEY. 1650. 5. Bankетwerk van goede Gedagten / II Deelen. Middelb. 1660. 8vo. 6. Zielgherechten / toegherecht met Hemelſche Specerijen / gehaelt uijt de koſtelijcke winckel der Godtdelijcke Schrifften / verſneedert met Ghoeſtelijck Bancketwerk. Middelb. 1643. 8vo. 7. De Gronden van een vaſte Regeringe geleght en uijtgeſtelt tot bericht en nutticheijt van alle goede Patriotten en Vaderlanders. Goesch. 1661. 12mo. 8. Oude Wijn in nieuwe lederzakken / en Nieuwe Wijn in oude lederzakken / bewijzende in de Spreekwoorden 't Verruft der menſchen / ende 't Gelück van onze Nederlantſche Tacle. Middelb. 1636. 12mo. 9. Hemelsſpreet ofte Godtzuchtige Voeringen; ingheballen bij ghelegentheijt van de betrachtinghe van CHRISTI heijlighe Maeltijdt. Middelb. 1621. 4to.

10. *Emblemata* of Zinnewerck / voorghestelt in Beelden / Ghedichten en breeder Uytleggingen / tot uytdruckinge en verbeteringhe van verscheijden feilen onzer eeuwe / hol plaaten. Amst. bij J. Evertsen Kloppenburch. 1624. 4to. Deze druk, die zeldzaam voorkomt, wordt voor de beste en fraaijste gehouden; die bij J. Jac. Schippers ten jare 1661, mede in 4to. is uitgegeven, heeft men ene vermeerdering bijgevoegd van 351 berijmde Zedespreuken.

Behalven de opgetelde werken, vindt men van dit arbeidzaam vernuft nog ettelijke Gedigten in den *Zeeuwschen Nachtegael*, voor boeken van anderen, en elders verspreid. Ook heeft hij het ontwerp gemaakt van den Gedenkpenning, welken de Staten van *Zeeland*, na het eindigen van de grote Staatsvergadering ten jare 1651 in *'s Hage* gehouden, ter gedagtenisse lieten slaan. —— G. Voetii, *Exercit. & Bibliothec. Stud. Theol.* pag. 529. H. A. Schultens, *Orat. de studio Belgar. in Liter. Arab. excol.* p. 27. Paquot, *Mem. litterair.* Tom. V. p. 227--230. M. Smallegange, *Chron. van Zeeland*, I. D. bl. 327. 427. G. v. Loon, *Nederl. Historiep.* II. D. bl. 362. P. de la Rue, *Gelett. Zeeland*, bl. 20--23. 341.

BRUNESIUS (GERARD), is in 't jaar 1570 geboren te *Deventer*, uit een deftig burger geslagt, en is geweest Kanunnik in zijn vaderstad. Hij wordt geroemd een man te zijn geweest, van een schrander vernuft, grote belezenheid en bijzonder nedrigen imborst. Hij stierf in het jaar 1631, omtrend den ouderdom van 70 jaren bereikt hebbende. Hij heeft in het latijn vertaald, uitgegeven: *Praxis vitæ spiritualis, jussu* Nicol. Sfondrati *&c. Colon.* 1586. —— J. Revii, *Hist. Daventr.* Lib. VI. J. F. Foppens, *Bibl. Belg.* p. 347.

BRUNINGIUS (KRISTIAAN) of BRUNONIUS, zo als hij zig noemt in een brief aan Lipsius, in *Tom. II. Syll. Epist.* Burm. *Ep.* 737., was van *Utrecht* geboortig, en heeft te *Leuven* gestudeerd, alwaar hij in ene gemeenzame verkering met Lipsius heeft geleefd. Hij was zeer ervaren in de hebreeuwse en griekse talen, daarbij een liefhebber van de poëzij, en heeft

heeft verſcheidene Puntdigten vervaardigd, waar over men kan zien zijnen boven vermelden Brief aan LIPSIUS, en den Brief van dezen, den CXIden in de Verzameling van GUDIUS, alwaar hij hem noemt: *geleerd en verſtandig boven zijne jaren.* Hij heeft geſchreven: *Breviarium Philoſophiæ Barbaricæ, carmine. Typis* RAPHELENGII. 1600. 12*mo.* ——— VALER. ANDR., *Bibl. Belg.* pag. 133. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 169. CASP. BURMANNI, *Traj. erud.* p. 34.

BRUNINGS (DAVID), Hoogduits Predikant in de Gereformeerde gemeente te *Amſteldam*, is geboren te *Bremen*, den 8 december 1704. Hij volbragt zijne ſchoolſe letteroefeningen en een gedeelte zijner akademiſe ſtudien in die ſtad, en vervolgens te *Neurenberg*. In 1729, wierdt hij tot Predikant beroepen te *Floszheim*, in 1732 te *Neckerau*; en, na zedert voor verſcheidene andere beroepen bedankt te hebben, aanvaardde hij in 1740 dat van *Amſteldam*, alwaar hij den 16 junij 1759 ſtierf. In het laatſte gedeelte van zijn levensloop geraakte hij in verdenking, dat hij de leerſtelzelen der *Hernhutters* niet ongunſtig was. Hij heeft in 't licht gegeven: 1. Betragtingen over den zebenden Zondag van den Catechiſmus in III Predikatien. Amſt. 4to. 2. Pinkſterloffen. Ib. 4to. ——— J. C. STRODTMANN, Neue Gelehrte Europa, IV. Th. S. 934. (*). ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamr. druk van* 1773, bl. 76.

BRUNO (HENDRIK), gaf enige latijnſe en nederduitſe Puntdichten, uit, onder den tijtel van: *Mengelmoes.* 'Er ontbreekt noch geest, noch ſieraad aan, naar het oirdeel van MORHOF, *Polyhiſt.* Tom. I. p. 1061.

BRUNSWYK WOLFENBUTTEL, zie WOLFENBUTTEL.

BRUSSEL (BERNHARD VAN), Konſtſchilder, verkeerdelijk dus genaamd door VAN MANDER, want hij was eigentlijk BAREND VAN ORLEY geheten, zo als in den nieuwen druk van dien Schrijver door den Uitgever te regte wordt opgemerkt. De naam *van Bruſſel* is hem gegeven naar zijne geboor-

teſtad. In zijne jeugd naar *Rome* vertrokken zijnde, genoot hij aldaar het onderwijs van RAPHAËL D'URBINO, onder wiens opzigt hij veel geſchilderd heeft. Onder zijn afbeeldzel in plaat gebragt, leest men in 't latijn deze verduitſte digtregels:

Dat Brabands Hofſtad, trotsch op kostbre pronktapijten,
Op BAREND zig beroemd als haren voedſterling,
(Zo ik mij in dees zaak als rechter moge kwijten)
Is niet door kunst alleen en fraaije ſchildering;
Maar U, Vorſtin MARGRIET, heeft *Brusſel* 't dank te weten.
Ja uwer gunst, die ſteeds de ſchilderkunst beſtraalt,
Die zijn verguld penſeel doet gouden Flipſen zweeten,
En met die nieuwe munt den Schilder mild betaalt.

BAREND ſchilderde ongemeen vaardig en geestig, zo wel met olie- als waterverf, ook was hij zeer vast in zijne ſtanden en tekeningen, en in dienst van Vrouwe MARGAREET, dogter van MAXIMILIAAN, en Landvoogdesſe der *Nederlanden*, na wier dood den 27 november 1530 te *Mechelen* voorgevallen, hij in dienst van Keizer KAREL DEN V, overging, voor wien hij ook, en voor andere aanzienlijke Perſonaadjen, de patronen tot tapijten op een bijzondere vast en vaardige wijze tekende, en 'er rijkelijk voor beloond werdt. Onder anderen maalde hij voor den Keizer jagten met de bosſchen en buitenhuizen, in de avenuen van *Brusſel*; en hier in waren den Keizer en andere Vorſten en Vorſtinnen naar het leven afgebeeld, en naar die modellen werden zeer kostbare tapijten geweven.

Ten jare 1603 of daaromtrent, werden agt konſtig behandelde tapijtpatronen van dezen Schilder, voor Graav MAURITS opgekogt, en naar *'s Hage* gevoerd. In elk van die ſtukken werden twee Prinſen of Prinſesſen uit den huize van *Nasſau*, en dus in het geheel zestien Perſonaadjen, naar het leven, te paard gezeten, van natuurlijke grootte, verbeeld. Dezen deedt Graav MAURITS door de konſtige hand van HANS JORDAANS, toen te *Delft* wonende, in olieverf ſchilderen.

Vol-

Volgens de jaarmerken dier patronen waren dezelven omtrent 100 jaren oud, waar uit enigzints op te maken is, in wat tijd die Schilder in de konst bloeide en leefde. Waarſchijnelijk heeft hij een hogen ouderdom bereikt, doordien hij niet voor het jaar 1550 is overleden. ——— K. v. MANDER, *Leven der Schilders.* I. D. bl. 69--70.

BRUSSEL (FILIBERT VAN), Ridder, Heer van *Heijsbroek*, *Grandreng* enz., geboren te *Mechelen*, omtrent 't begin der XVIde eeuw, was de enigſte zoon van RAOUL VAN BRUSSEL en van MARGARET VAN DER NOOT. Hij lei zig op de beoeffening der regten toe, in navolging van zijnen vader, die Raadsheer in het Parlement van *Mechelen* was, zedert den 18 april 1518, en welke met bewilliging van zijne Majeſteit, den 25 ſeptember 1539 afſtand van die post deedt, ten voordele van zijnen zoon. In 1543 verving FILIBERT, den Raadsheer en Advokaat-Fiskaal PIETER DE BRUEL, in zijne bediening, en behield die tot op den 19 junij 1558. Hij was het, die op den 25 october 1555, in de gedenkwaardige vergadering op dien dag te *Brusſel* gehouden, toen Keizer KAREL DE V, het rijk van *Spanjen* aan zijnen zoon afſtond, in naam van dezen Vorst de aanſpraak deedt. Men vindt zelvs aangemerkt, dat de Keizer, ziende, dat hij zig door het ſpreken verhit hadt, wilde dat hij zig zoude dekken, en hem tot driemalen daar toe aanmaande. VAN BRUSSEL bleef in gunst bij FILIPS DEN II; deze maakte hem niet alleen Staatsraad, maar ook lid van zijn bijzonderen Raad. Ene redevoering, die hij met ontdekten hoofde in 1570 in de opene lucht te *Antwerpen* deedt, aan boord van een ſchip, om Koninginne ANNA, dogter van Keizer MAXIMILIAAN DEN II, te begroeten, veroirzaakte hem ene ziekte, welke hem in die zelvde ſtad binnen veertien dagen, op den 21 october, in het graf rukte. Hij wierdt begraven in het klooster van *Blijenberg* nabij *Mechelen*, doch hetzelve door de rampen des oorlogs in 1578 vernield zijnde, vervoerde men zijne overblijfzels naar *Brusſel*, alwaar dezelve ter ruste wierden geplaatst in zijn familiegraf, ſtaan-

de in de kapelle der Heren van ENGUIEN DE KESTERGATE, in de kerk der *Karmeliten.*

Hij is gehuwd geweest met JOHANNA LOCQUENGIEN, geſtorven den 16 meij 1577, bij wie hij zes kinderen heeft nagelaten: 1. GASPAR VAN BRUSSEL, die Raadsheer is geweest en Vice-Preſident van het Hof te *Utrecht.* 2. JAKOB, Diaken en Kanunnik van O. L. V. in *'s Hage.* 3. FILIBERT, die Kamerheer is geweest van Keizer MAXIMILIAAN DE II, deze verzelde KAREL RYM in zijn Gezantſchap aan het *Turkſe* Hof, en ſtierf te *Brusſel* in den ouderdom van 34 jaren. 4. KATRINA, welke de eerſte vrouw van deze KAREL RYM is geweest. 5. JAN, Schildknaap, geſtorven te *Brusſel*, den 21 maart 1623; getrouwd geweest aan GEERTRUID VAN SICCLERS, geſtorven den 17 december 1630. 6. MARIA, die ten huwelijk gehadt heeft WILLEM VAN MIDDLETON, een *Engels* Edelman, eerst Kapitein in dienst van den *Spaanſen* Monarch, en vervolgens Admiraal Generaal van ene legerbende ter zee, in dienst van Koningin ELIZABETH. FILIBERT VAN BRUSSEL was een vloeijend Redenaar en ervaren Regtsgeleerde; hij was doorſlepen in het beſtieren van den loop der ſtaatszaken, en zijne ſchranderheid gevoegd bij zijn aanminnig voorkomen en lieffelijk karakter, trokken tot zig de achting en liefde van alle de Hovelingen. Hij heeft in 't licht gegeven: *De Conditionibus Teſtamentorum, Contractuum & Pactorum. Lovani apud* PETR. COLONIUM. 1560. *in 4to.* Tweede druk *Brusſel* 1659. in 8vo. Nog met de Verhandeling van PAULUS DURAND, Biſchop van *Urgel* in *Katalonien: de Conditionibus & modis impoſſibilibus, ac ſure prohibitis, &c. Francof. & Lipſiæ* 1700. *4to.* Dit werk heeft achting verworven. VAN BRUSSEL is de eerſte geweest, die een afzonderlijke Verhandeling over het onderwerp der *Voorwaarden* heeft in 't licht gegeven; het is hem inzonderheid wel gelukt, om 'er orde in te doen heerſchen, en deze belangrijke ſtoffe uit den poel van verwarring te trekken, waar in zij genoegzaam verſcholen lag. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* pag 639. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* pag. 767. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 102. CHRISTYN, *Tomb. des Hom-*

Hommes illuſtr. ed. de 1673. p. 27, 28. *Supplem. aux Troph. de* BUTKENS, Tom. II. pag. 317–319. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. III. p. 403–406. WAGEN., *Vad. Hiſt.* V. D. bl. 430. VI. D. bl. 10.

BRUSSEL (FRANS MARIUS VAN), is geweest een Kapucijner Monnik, die omtrent 't midden van de XVIIde eeuw moet geboren zijn. Hij wijdde zig ten enemalen tot den predikdienst toe, en wierdt benoemd tot Lezer in de godgeleerdheid; ook is hij Gardiaan van zijn klooster geweest. Hij ſtierf in 1713 te *Gent*, en heeft in 't licht gegeven: 1. *Curſus Theologiæ Capucino-Seraphicæ tripartitus &c. III. Tom. Gand* 1699. *in* 4*to.* 2. *Synopſis Apocalypticé cantatrix eventuum præcipuorum Eccleſiæ & primitivæ, Jeroſolymitanæ, Romanæ & Religioſæ; cum Propugnaculo authoritatis Pontificiæ adverſus Perſecutiones, & Hæreſes, ſive Panoplia Theologiæ Capucino-Seraphicæ. Ib.* 1710. *in* 4*to.* ——— *Biblioth. Scriptor. Capuc.* pag. 104. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 337, 338.

BRUSSEL (GEORG VAN), uit de ſtad van dien naam geboortig, was geen onbercemd Wijsgeer voor de eeuw waar in hij leefde. Hij heeft aan het Hogeſchool te *Parijs* geleraard, en geſchreven: *Facillimam in* ARISTOTELIS *Logicam interpretationem, textu, nonnullisque a Magiſtro* THOMA BRICOT *editis Quæstionibus accumulatam. Paris apud* FÉLICEM BAILLIGAULT. 1496. *in* 4*to.* ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 332.

BRUSSEL (JAKOB VAN), ook JAKOB D'ANGUIEN genaamd, na zijne geboorteplaats, een ſtedeke in *Henegouwen*, daar hij in 1470 ter wereld kwam, heeft te *Keulen* geſtudeerd, het welk volvoerd hebbende, hij zig tot den geestelijken ſtaat heeft begeven en *Dominikaner* Monnik wierdt; waar na hij enige jaren in het klooster van zijne orden te *Groningen* heeft doorgebragt, en zig vervolgens naar *Mechelen* begeven, alwaar hij na een gewigtige kerkelijke bediening tot op zijn dood toe te hebben waargenomen, in 1553 in den ouderdom van 83 jaren is geſtorven; na in het licht te hebben gegeven: *Sanctæ*

Dei-

Doctoris D. THOMÆ AQUINATIS, *Prædicatorii Ordinis, liber nomine ſecunda ſecundæ, at meritis facile primus nusquam citra montes hactenus impreſſus, gemino indice illuſtratus, altero antiquo illo articulatim materias diſtinguente, altero alphabetico nunc primum adjecto, & a R. A. P., & doctore optime merito,* F. PETRO BRUXELLENSI *accuratiſſime caſtigatus, ac de novo reviſus. Paris.* CLAUD. CHEVALLON, 1515. 4*to.* ——— DE JONGHE, *Belg. Domin.* p. 344. PAQUOT, *Hiſt. litter.* Tom. VI. p. 204--206.

BRUSSEL (JAN VAN), dus na zijne geboorteplaats, en ook MOMBURNUS of MAMBURNUS genoemd, wierdt in zijn jeugd naar *Utrecht* gezonden, en aldaar in de kathedrale kerk opgevoed, alwaar hij in de talen en *Gregoriaanſe* zangkonst wierdt onderwezen. Zijn eerſte letteroefeningen ten einde gebragt hebbende, toog hij het geestelijk kleed aan, en wierdt reguliere Kanunnik in het beroemde klooster *St. Agnetenberg*, nabij *Zwolle* gelegen, waar van THOMAS A KEMPIS, de Geſchiedenis heeft geſchreven; hij wierdt vervolgens met verſcheidene bedieningen belast bij de Broederſchap te *Windesheim*, alwaar de kerkelijke tugt zig ten dien tijde in een bloeijenden toeſtand en goede orde bevondt; vervolgens wierdt hij in 1497 naar *Frankrijk* gelokt, ten einde de reguliere Kanunnikken in dat rijk, die meestal een ongebonden leven leidden, en in alle ligtmisſerijen als 't ware verzopen lagen, door zijne ſtrenge tugt te verbeteren, waar in hij ook ongemeen wel ſlaagde; vervolgens wierdt hij tot Abt van *Livri* aangeſteld; en ſtierf te *Parijs* in 't begin van 1503, betreurd door een ieder die een minnaar van godvrugt en deugd was. Zijn lijk werdt naar de abtdij van *Livri* gevoerd, en in derzelver kerk begraven. Hij heeft in druk uitgegeven: *Roſetum exercitiorum ſpiritualium & ſacrarum meditationum: in quo etiam habetur materia predicabilis per totum anni circulum. Baſil.* 1491, naderhand zijn hier verſcheidene andere drukken van gemaakt. —— F. SWERTII, *Athen Belg.* pag. 447. MASTELINI *Necrol. Virid. Vallis. Gallia Chriſtiana.* Tom. VII. pag. 836--839. in welk werk, VII. D. *in Probat.* Col. 281, 282, men

men twee brieven ontmoet door den geleerden ERASMUS aan hem geschreven, die het licht nog niet gezien hadden, en uit *Parijs* gedagtekend zijn. ——— PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. III pag. 361--368.

BRUSSEL (PIETER VAN), geboren in *'s Hertogenbosch*, ten jare 1612, begaf zig in de orden der *Jesuiten* in 163[illegible], en verbond zig zedert aan dat Genootschap door de vier geloften. Zijn proeftijd geëindigd zijnde, nam hij gedurende enige jaren het Regentschap over de latijnse scholen waar; vervolgens ging hij naar *Keulen*, en is ook in die stad Hoogleraar in de godgeleerdheid geweest. PIETER was een ijverig wederstrever der Protestanten, en wederleide hunne zogenaamde dwalingen, met mond en pen. Hij stierf in het kollegie van *Hildesheim*, den 7 meij 1664, slegts 52 jaren oud zijnde; en heeft uitgegeven: De geestelijke Opstanding / of Verdediging van een Medicijne Doktor nieuwelings tot de schoot der Kerke te rug gekeerd / tegens de lasteringen van den Kerkenraad te Duisburg / gedrukt te Keulen in 1664. 12mo. in 't hoogduits. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 958. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 215.

BRUYN (GUALTHERUS DE), geboren te *Amersfoort*, den 1 meij 1618, wierdt in 1635 naar *Utrecht* ter Hogeschool gezonden; alwaar hij eerst eenige jaren in de wijsbegeerte heeft gestudeerd, en dien tijd zo wel besteed, dat hij in 1640 ten einde van deze loopbaan met de lauweren der doktorale waardigheid wierdt versierd, gevende bij die gelegenheid ene verhandeling uit: *de Malo, & eo quod invitum, quodque Spontaneum est, & de motu siderum.* Vervolgens begaf hij zig aan de beoeffening der godgeleerdheid, waar in hij tot leermeesters hadt GYSBERT VOETIUS en MEINDERT SCHOTANUS. Ten jare 1641 wierdt hij tot Predikant te *Hagenstein* aangesteld, en drie jaren later, namelijk in 1644, teffens met LIBERTUS SPRUYT, Predikant te *Blauwkapel* het beroep van *Utrecht* opgedragen; wordende vervolgens den 25 januarij 1653 te gelijk met ANDRIES ESSENIUS, door de bezorgers van het Hogeschool aldaar,

tot

tot Profesſor in de godgeleerdheid aangeſteld, doende den 6 februarij 1653 zijne inwijdings-redevoering: *de moribus Theologi*, na dat drie dagen te voren aan hem volgens gewoonte, de graad van Doktor in de theologie was verleend; bij welke gelegenheid hij ene verhandeling in 't licht gaf: *de duobus Foederibus divinis*. Zeer korten tijd trok de ſtuderende jeugd nut van dezen Hoogleraar, dewijl hij nog in dit zelvde jaar in de maand julij, hebbende ſlegts den ouderdom van 35 jaren bereikt, overleden is; zijnde dit ook de reden dat 'er van zijne onder handen hebbende lettervrugten, niets is in 't licht gegeven. —— TH. VERHOEVEN, *in Rerum Amerſfort. Scriptor. cura* A. MATTHÆI, pag. 50. CASP. BURMANNI, *Trajectum erud.* p. 34--36. v. BEMMEL, *Beſchr. van Amersf.* II. D. bl. 437.

BRUYNS (ANNA FRANCISKA DE), Konſtſchilderesſe, een dogter van ANTHONY DE BRUYNS, uit het land van *Gulik* afkomſtig, is de huisvrouwe geweest van IZAAK BULLART. Daar zijn twee portraiten in het koper geſneden van die dame; waar op men in den omtrek van het eerſte leest: ANNA FRANCISKA DE BRUYNS, *ætatis XXIV. anno M.DCXXIX.* En onder aan: *Clariſſima & eximia pingendi arte illuſtriſſima Domina D.* ANNA FRANCISCA DE BRUYNS, *nobiliſſimi ac generoſiſſimi Domini D.* ISAACI BULLART, *Regii Ordinis Equitis, Regii Vedaſtinorum monaſterii apud Atrebates Prætoris primarii, ſupremi Montium Pietatis in Flandria & Arteſia Præfecti &c.* Zie ook BULLART.

Onder het Afbeeldzel, door haar zelve geſchilderd:

Peniculi norunt noſtri miracula Belgæ:
Galle coles: ſtupuit, vidit ut, Italia
Galli, Itali, Belgæ porro hæc mirantur & ora
Quæ noſtra hic etiam ſunt animata manu.
F. BOUTTATE *fecit A°.* 1648.

Onder het ander Pourtrait, leest men: W. STOLLAR *fecit aqua forti A.* 1648. *An.* 1648. *Antverpiæ.* Voorts vindt men 'er vermeld, dat ANNA FRANCISKA DE BRUYNS ene nigt was, en

en opgevoed door den beroemden JAKOB FRANCQUART, Schilder en eerſten Architekt der Aartshertogen ALBERTUS en ISABELLA, en dat zij het Pourtrait van haar Meester in 1622, toen hij in zijn 45ſte jaar was, heeft geſchilde d. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 366. *Not.* (*b.*)

BRUZEN DE LA MARTINIERE, zie MARTINIERE.

BUAT (HENRI DE FLEURY DE COUCAN, *Heer* VAN), is geweest een zeer dapper en moedig Edelman, waar van hij in verſcheidene gelegenheden de ſprekendſte bewijzen heeft gegeven; als onder anderen, ten jare 1659, in den ſlag der *Nederlanders* tegens de *Zweden*, op het eiland *Funen*, in *Denemarken*. Behalven dit, heeft BUAT, zo wel als zijn vader, die in zijnen tijd mede Kollonel, in dienst der Staten was, grote dienſten aan deze landen bewezen. Deze ongelukkige Edelman, was de geachtſte Page, reeds bij 't leven van Prins FREDERIK HENDRIK, bij deszelvs zoon, Prins WILLEM DEN II, die hem ook tot Ritmeester bevorderd hadt, en na wiens dood, en tot voor de jongſte verandering in de hofhouding van WILLEM DEN III, hij nog, als een der huisgenoten van den laatstgezegden Vorst, gerekend wierdt. Hij was gehuwd aan ene kleindogter van den Raadpenſionaris JAKOB CATS. Natuurlijk deelde hij zeer bijzonder in de vriendſchap van WILLEM DEN III, voor dat deze nog in enig bewind was; dan het bevorderen van zijne belangen ſtiekte hem ten val. Want omtrent twee weken na den ongelukkigen zeeſlag met de *Engelſen* voorgevallen op den 4 augustus 1666, raakte de Ritmeester BUAT in *den Hage* in hegtenis. De oirzaak van zijn ongeluk verdient wel nauwkeurig nageſpoord te worden, om dat 'er uit blijken zal, zegt de kundige WAGENAAR, hoe ongeneigd men thans in *Holland* ware, om den Prins VAN ORANJE te bevorderen, tot de waardigheden door zijne voorouders, hier te lande, bekleed.

BUAT hieldt, ſedert enigen tijd, met kennis van den Raadpenſionaris DE WITT, geheim verſtand met zekeren GABRIEL SILVIUS, die in dienst der Koninglijke Prinſesſe geweest was,

en

en zig thans in *Engeland* onthieldt. Doch onder ſchijn dezer handelinge, wisſelde hij ook brieven met den Grave D'ARLINGTON, te dezen tijd Geheimſchrijver van Staat; die hem hadt aangemoedigd, om iet, ter bevordering van den Prinſe VAN ORANJE, te ondernemen. Sommigen ſchrijven zelvs, dat hij kennis hadt van de landing der *Engelſen*, onder HOLMES, op het eiland *ter Schelling*, die kort hier na, ondernomen werdt, en ſtrekken zou, om beweging te verwekken onder 't gemeen, onder begunſtiging van welke, men den Prins VAN ORANJE zogt te doen bevorderen. Wat hier ook van mag zijn, zeker is het, dat HOLMES onder beleid van LAURENS HEEMSKERK, wel eer Kapitein ter zee onder 't Kollegie van de *Maas*, of van den gewezen Stuurman VAN KORTENAAR, die om pligtverzuim gebannen was ten 20 augustus, een groot getal van koopvaardijſchepen, in *'t Vlie* in brand geſteken, en daar na, het westeinde van *ter Schelling* aan kolen gelegd heeft, doch of hier meer agter geſcholen, en of BUAT 'er de hand in gehad hebbe, meldt niemand met zekerheid. Wijders hadt BUAT de gewoonte, om enige brieven, welke hij uit *Engeland* ontving, mede te delen aan den Raadpenſionaris. In april hadt hij 'er nog enigen vertoond, uit welken bleek, dat KAREL DE II. niet ongenegen tot vrede was, mids men 'er in *Londen*, en zonder tusſenkomst van *Frankrijk*, over handelde. Doch op den 18 augustus wederom enige brieven, zo van ARLINGTON als van SILVIUS, gebragt hebbende aan den Raadpenſionaris, hadt hij daar, uit onachtzaamheid, bij gelaten een' brief van SILVIUS, aan 't hoofd van welken in 't frans ſtondt: *voor u zelven.* In dezen brief werdt gewaagd van *Vrienden* in *Holland*, die arbeidden om ene bezending naar *Engeland* te bevorderen. Ook vermaande de Schrijver, BUAT: „ dat het goed zijn zou, dat de *Steden*, welke hij wist *ge-* „ *neigd* te zijn tot enen *goeden vrede*, zig onderling verbonden, „ en een moedig beſluit namen, om denzelven te bevorderen. „ Zo dra dit geſchied ware, zou men zig, in *Engeland*, duidelijker openen, en, middelen aan de hand geven, waar „ door de *toeleg*, *hem bekend*, zou konnen verijdeld worden.

„ Ook

„ Ook zou 't gene hij hier in deedt geheim blijven; twijffe-
„ lende den Schrijver niet, of men zou, langs dezen weg,
„ de zaken brengen, daar menze hebben wilde; waar toe,
„ dagt hij, de voordelen, laatſtelijk, door de *Engelſen*, ter
„ zee behaald, niet weinig zouden toebrengen. Eindelijk,
„ verzogt hij BUAT, hem te willen melden, hoe vele ſchepen
„ de Staten waarlijk verloren hadden; alzo hij niet twijffelde,
„ of men zou hun verlies, in *Holland*, tegen de waarheid,
„ zoeken te verkleinen." De Raadpenſionaris hadt zo dra dezen brief niet gelezen, of hij vertoonde dien den Staten van *Holland*, die den inhoud zo bedenkelijk vonden, dat zij BUAT, terſtond, ontboden, en eerst in de *Kastelnije*, en kort daar na op de *Voorpoorte* van den Hove, in verzekering deden brengen. Midlerwijl hadt men ten zijnen huize, ook zijne papieren beſlagen, en onder dezelven, gevonden de kladde van enen brief, in maart laatstleden, wanneer in *den Hage* ſterk gewerkt werdt, om den Prins VAN ORANJE tot Kapitein-Generaal, of ten minſten tot Generaal der ruiterije te doen verkiezen, door hem, aan den Grave VAN ARLINGTON geſchreven; waar in hij zig onder anderen, bediende van deze woorden: „ Wij hebben reeds ene grote partij gemaakt, die
„ voor de vrede is, en gevolgelijk *voor mijnen kleinen Meester.*
„ Zij overtreft ver de andere partij, die, tot hier toe de Re-
„ gering in handen gehad heeft; weshalven de Koning niet
„ twijffelen moet, of mijn Meester zal boven drijven. De
„ verklaringen, die SILVIUS en ik hier gedaan hebben, wegens
„ des Konings opregte gezindheid tot de vrede, hebben de
„ harten van alle eerlijke luiden gewonnen. Ik geef u te be-
„ denken, in welk een' goeden ſtaat, zijne Majeſteit en mijn
„ *kleine Meester* hier zijn zullen, wanneer de vrede gemaakt
„ zal zijn. Maar, zo die eerlijke luiden vinden, dat men
„ koeler wordt om vrede te maken, zullenze hun vaderland,
„ eenpariglijk, en uit al hun vermogen, verdedigen, en, in
„ den uiterſten nood, mijnen *kleinen Meester*, gewisſelijk weg-
„ jagen, en zig werpen in de armen van *Frankrijk*. Ik ben
„ zeer verzekerd, dat het geluk van mijnen Meester afhangt

„ van het goed verſtand, tuſſen den Koning en de eerlijke
„ lieden alhier, die voor de vrede zijn; 't welk mij gedron-
„ gen heeft mijne laatſte brieven in 't vuur te werpen; want,
„ zo ik ze den welmenenden vertoond hadt, zoudenze allen
„ veranderd zijn. Ik bezweer u dan, dat gij den Koning ver-
„ zekert, dat mijn Meester t'enemaal bedorven is, zo hij
„ geene vrede maakt." Het vinden van dezen brief vermeerderde de agterdogt tegen BUAT. Men beſpeurde, klaarlijk, dat hij in heimelijke onderhandeling was, om den PRINS VAN ORANJE te doen bevorderen, door middel van den Koning, deszelvs oom. Hij betuigde, nogthans, geene andere oogmerken gehadt te hebben dan het ſluiten der vrede. Ter vergadering van hun Hoog Mógenden werdt door ſommigen, met name door *Zeeland*, geoordeeld, dat BUAT niet voor *Holland* alleen behoorde te regt te ſtaan; dooh de Staten van *Holland* verſtonden, dat hij gevonnisd moest worden, daar hij gevat was. Ook werdt zijne zaak, eerlang, den Hove in handen geſteld. En hier bekende hij, onder anderen, niets gedaan te hebben, dan met kennis van JOAN KIEVIT en EWOUD VAN DER HORST, den eerſten wegens *Rotterdam*, zitting hebbende in de Gecommitteerde Raden; waar in de andere, wegens de zelvde ſtad, ook eertijds gezeten hadt; doch nu was hij lid van den Raad van State. Beide gingen zij op de vlugt, en begaven zig naar *Braband*, van waar KIEVIT naar *Engeland* overſtak. Ondertusſen maanden de Staten van *Holland* het Hof bij herhalinge aan, om over BUAT regt te doen, volgens de plakaten van den Lande, terwijl zij weigerden, ter Generaliteit, opening te geven van den ſtaat der regtspleginge; waar op verſcheiden' gewesten, met name *Zeeland*, ſterk bleven dringen. Het Hof veroordeelde hem, derhalve, ten dood, op den vijſden oktober; doch men gaf 'er hem geene kennis van, voor den tienden. De *Keur-Brandenburgſe* Minister, COPES, leverde hier op, zonder uitſtel enen brief over van den Keurvorst aan de Staten van *Holland*, waar bij genade of verzagting van ſtraffe voor BUAT verzogt werdt. Doch zulks baatte hem niet, de Staten ſloegen dit verzoek heusſelijk af.

BUAT

BUAT werdt, op den elfden, openlijk onthalsd. In zijn vonnis, welk terſtond met den druk gemeen werdt gemaakt, werdt hem te laste gelegd: „ dat hij ongeoirloofde briefwisſe„ling met den vijand gehouden hadt, waarom hij geoirdeeld „ werdt, den dood verdiend te hebben." Hij beweerde egter, tot zijn uiterſte ogenblik, dat hij onſchuldig ſtierf, en nimmer iets anders dan 's Lands welvaart gezogt hadt. Doch dat hij dit gedaan hadt, door middelen, die men voor verkeerd of ontijdig hieldt, en op ene wijze die met de orde der Regeringe ſtreedt, hadt hem in 't lijden gebragt. Na zijne onthoofding, werdt het lijk, door zijne dienaren in een kist gelegd, eerst op de *Voorpoorte*, des avonds naar zijn woning, en ten volgenden dage in de kloosterkerk, in 't graf van gemelden zijnen aangehuwden grootvader JAKOB CATS gebragt. —— *Lettres* D'ESTRADES, Tom. IV. p. 420. 430. LUDLOWS, *Memoirs*, Vol. III. p. 158. RAPIN THOIRAS, *Hiſt. d'Anglet.* Tom. IX. p. 245. BRANDT, *Leven van* DE RUITER, bl. 534. L. v. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* V. D. bl. 839, 840. 843, 844. 846. DE WITT, *Brieven*, II. D. bl. 236. 251. 305. 329. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XIII. D. bl. 214--222. *Bijv. en Aanm. op dit Deel van* WAG., bl. 100.

BUCERUS (GERSON), een beroemd Gereformeerd Godgeleerde, te *Vere* geboren, daar hij in 1588 Predikant werdt. Te vergeefs zogten hem de *Vliſſingers* ten jare 1619 tot medearbeider in hunne gemeente te verkrijgen, hij wees dit beroep beleefdelijk van de hand. Hij was een der drie benoemden door de Algemene Staten tot het vertolken van het Oude Testament uit het oirſpronklijke hebreeuws in het nederduits. Zijne mede-arbeiders tot deze gewigtige taak waren, de beroemde JOH. BOGERMAN, Preſident van het Nationaal Sijnode te *Dordrecht*, en WILLEM BAUDART, Predikant te *Zutphen*. Van den eerstgenoemden vindt men getuigd, dat hij 't vlugst in oirdeel; den tweeden, in 't maken van vergelijkingen, de ſnedigſte; en, BUCERUS, in 't hebreeuwsch, de kundigſte was. Tot volvoering van dezen zijnen opgelegden

last, vertrok Bucerus naar *Leijden* in het jaar 1627, en ſtierf 'er den 7 augustus 1631, alvorens deze overzetting nog ten einde was gebragt, die merendeels door Baudart voltooid wierdt. Meermalen is hij naar de provintiale Sijnoden van *Zeeland* gedeputeerd geweest; als ten jare 1602, na dat van *Ter-Tholen*; in 1610, na *ter Vere*, alwaar hij de post van Scriba waarnam; in 1618, naar *Zierikzee*; en eindelijk in 1620, na dat van *Goes*, van welke Kerkvergadering hij Voorzitter is geweest.

Daar is van hem in druk: *Diſſertatio de Gubernatione Eccleſiæ, maximeque de Presbyterio & Episcopatu, præcipuas hujus argumenti controverſias placide pertractans, amicâ collatione inſtitutâ, cum Doctiſſimi Clariſſimique Viri D.* Georgii Downami, *S. Theol. Doctoris concione quondam, de hoc eodem ſubjecto, Anglice editâ, nunc vero in Latinum Sermonem verſâ, non contentionis ſtudio, ſed juſtæ defenſionis cauſa, ad veritatis illuſtrationem ſuscepta. Middelb. Zel. apud* S. Moulert, 1618. Dit Werk met het beste oogmerk geſchreven, en door de Klasſis van *Walcheren* goedgekeurd, was egter misdadig in de ogen van Jakob den II, Koning van *Engeland*, een Vorst, die men weet, dat zig meer met godgeleerde geſchilſtukken bezig hieldt, dan om zijn Rijk naar behoren te beſtieren; hij was 'er zo knorrig over, dat hij aan zijnen Gezant Carleton in *'s Hage* last gaf, om de volgende aanklagte bij de Algemene Staten te doen: „ ter „ zelver tijd dat zijne Majeſteit zijne pogingen aanwend, „ om uwen Staat en derzelver Kerken in rust te brengen, „ tragten Uw Hoog Mog. onderdanen met hunne ſchriften, „ de orde in zijne Rijken vastgeſteld, ten onderst te boven te „ werpen, en diensvolgens verwarring en een hoofdeloos be„ ſtier te ſtigten." Doch Bucerus ontmoette beſcherming bij het *Zeeuws* Sijnode ten jare 1618 te *Zierikzee* gehouden, die zo wel den Schrijver als zijn boek onder deszelvs beſcherming namen Intusſen ware het te wenſchen geweest, dat de twistzieke Koning Jakob zig nimmer met de geſchillen van *Neerlands* Kerk hadt bemoeid; dan waren zeer waarſchijnlijk, vele brave Mannen niet zo deerlijk vervolgd geworden, en hadt

vadt de in 's lands dienst grijs geworden OLDENBARNEVELT, zijn kop niet op het ſchavot verloren. In de *Poëmata* van H. GROTIUS p. 391, 392, vindt men een grieks Bruiloftsdigt, door onzen BUCERUS vervaardigd, op de egtverbintenis van dezen doorlugtigen Staatsman, met zijne getrouwe MARIA VAN REYGERSBERGE, ten jare 1608 te *Vere* voltrokken. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 385, 386. P. DE LA RUE, *Gel. Zeeland*, bl. 141, 142. 350. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 5.

BUCHELIUS (ARNOLD), afkomſtig uit een aanzienlijk geſlagt, wierdt geboren te *Utrecht*, den 17 maart 1565. Zijn grootvader, ARNOLD BUCHELIUS, heeft zijn ſchone Boekerij aan de ſtad *Utrecht* geſchonken, zo als blijkt uit de ſtads notulen van den 4 maart 1605, aangehaald door GRÆVIUS *in Orat. in Quinquag. Acad. Traj. natal.*, 't welk door F. HALMA niet wel moet zijn begrepen, die in zijn *Tooneel der Vereenigde Nederlanden*, dat legaat verkeerdelijk ſtelt op rekening van onzen BUCHELIUS, en wiens dwaling ook gevolgd is door J. F. FOPPENS, in *Bibl. Belg.* De eerſte gronden der letteroefeningen wierden hem in zijne geboorteſtad onderwezen; vervolgens ging hij naar het Hogeſchool te *Leijden*, en genoot aldaar het onderwijs in de fraije letteren onder het beſtier van JUSTUS LIPSIUS, en in de regtsgeleerdheid onder dat van HUGO DONELLUS. Hier zijn tijd ten nuttigſten beſteed hebbende, reisde hij door *Duitsland*, *Italie* en *Frankrijk*, bezogt aldaar de voornaamſte Akademien, en maakte kennis en vriendſchap met vele geleerde Mannen, als onder anderen te *Parijs* met LODEWYK CARRION en PAULUS MELESIUS. Tot Doktor in de regten bevorderd zijnde, keerde hij naar *Utrecht* te rug, en oeffende 'er gedurende het tijdvak van 20 jaren de praktijk als Advokaat. Intuſſen huwde hij met N. VAN VOORST, die ene zuster was van GEERTRUID VAN VOORST de huisvrouwe van ÆLIUS EVERHARD VORSTIUS, die Hoogleraar in de medicijnen te *Leijden* is geweest; bij deze vrouw heeft hij flegts enen zoon verwekt, die 16 jaren bereikt hebbende, ſtierf.

BUCHELIUS trof dit verlies zo ſmertelijk, dat hij de pleitzaal vaarwel zeide, en zig geheel en al aan de beoeffening der fraije letteren en der geſchiedenis overgaf, inzonderheid leide hij zig toe, om de duistere gebeurtenisſen van ons land gedurende de midden-eeuwen, na te ſporen en op te helderen; ten dien einde hieldt hij briefwisſeling met verſcheidene Geleerden, die hem hunne ontdekkingen in dat vak gaarne mededeelden; en hij was gereed om de *Utrechtſe* Geſchiedſchrijvers in 't licht te geven, toen de dood hem in gemelde ſtad verraste op den 15 julij 1641, in den ouderdom van 76 jaren. Hij ligt begraven in de *St. Geertruids* kerk, en men leest op den ſteen die zijn graf bedekt:

Qui jacet hic cunctos Themidi devoverat annos,
& Patriæ arcanum noverat omne ſuae.

BUCHELIUS verſtond het grieks en ſchreef vloeijend latijn, zo wel in digt als proſa; ook was hij een goed Regtsgeleerde; en zelvs zedert dat hij de praktijk als Advokaat verlaten hadt, werdt hij veelvuldig geraadpleegd, en is dikwils Reviſeur geweest; maar inzonderheid muntte hij uit in de oudheidkunde, wapenkunde, en in de *Nederlandſe* geſchiedenis; ook noemt KASPER BARLÆUS hem, *Vir antiquitatis peritisſimus, in Epiſt.* LXXV. *Vir graviſsimus, in Epiſt.* CXXIX. *Antiquitatum & Secretorum Bataviæ ſcrutator ſtudioſisſimus, in Epiſt.* CLIV. en in verſcheidene andere Brieven welke van BARLÆUS aan onzen BUCHELIUS geſchreven, in wezen zijn. *Doctisſimum Sibique amicisſimum Virum*, tijtelt hem VOSSIUS, lib. III. *de Hiſtor. lat.* cap. 7. ANT. MATTHÆUS, *de Jure Gladii*, cap. XV. p. 427, zegt dat hij is, *Vir antiquitatum peritisſimus & ſublimis judicii*; welk getuigenis door GOUTHOEVEN in zijne *Kronijk*, bl. 226, volkomen wordt geſtaafd, die hem ſchetst, als **geleert in de griekſe en latijnſe talen en de poeſije / een zeer geleerd Antiquarius / en erbaren in de Nederlandſe outheden en hiſtorien.** GYSB. VOETIUS noemt hem: *Antiquitatum omnium callentisſimus. Disp. Theol.* T. III. p. 451. en pag. 668. *Eximius Juriſconſultus & in arte Heraldica verſatisſimus.* In *Prognoſt. Cometar.*

Cap.

wp. V. laat deze Schrijver zig dus over hem horen: *Juris-consultum exercitatissimum, in historiis atque antiquitatibus, si quisquam, versatissimum & veræ religionis studio, nec non prudentia, candore, morum gravitate & integritate in hac urbe spectatissimum, cujus familiaritate & favore, cum viveret, quod mihi aliquot annos frui datum sit, in magna parte felicitatis pono.* Een fierlijken lauwerkrans heeft ook CONRINGIUS voor hem gevlogten, in zijn werk, *de Finib. Imperii*, Tom. II. p. 740, noemende hem aldaar: *Virum ingenuum & antiquitatum peritissimum*; waar bij men ten flotte kan voegen, de loftuitingen die H. VAN RHYN hem toezwaait in zijne aantekeningen op de *Kerkelijke Geschiedenissen* van VAN HEUSSEN. Onbegrijpelijk en teffens belachgelijk is de misvatting van GUNDLING, die in zijne *Histor. Imp.* pag. 287, onzen BUCHELIUS verwart met den Jesuit Ægidius Bucherius, in deze woorden: WILHELM HEDA, in *Episcopis Ultrajectinis*, wo aber BUCHERIUS, ein Jesuit, schöne noten gemachet hat.

Van dezen geleerden Man, is door den druk algemeen gemaakt: 1. *Descriptio Urbis Trajectinæ.* Op ene Kaart van die ſtad, welke hij ten jare 1605 in 't licht gaf. 2. Maſſonische Orangieboom. Utr. 1615. 8vo. 3. Een kleine Verhandeling over het oude regeeringsbeſtier van het *Utrechtſe* Bisdom, in de *Belgii confoederati Respublica* van JAN DE LAET. Lugdb. 1630. 12mo. p. 168–174. 4. Een *Aanhangzel op den Atlas van* MERCATOR, in den druk van *Amſteldam*, 1630. 5. *Epiſtolæ ad* PETR. SCRIVERIUM; in de *Inſignium Virorum Epistolæ*, van MEELIUS, p. 128. 6. *Descriptio Florum, Fruticum, Herbarum, &c. a* C. R. ROSSOTO *F. æri inciſorum.* 1614. 7. *Epiſtolæ duæ ad* GER. JOH. VOSSIUM. Onder de Brieven van Vossius, de 71ſte en 109de. Zij bevatten ſchone aanmerkingen over de griekſe en latijnſe geſchiedſchrijvers van dezen Geleerden. 8. *Variarum Copiarum Libri.* G. LAP VAN WAFEREN, haalt dit werk aan in zijne aantekeningen over het leven van LAMBERT. HORTENSIUS, pag. 5. Het ſchijnt dat het uit ene verzameling van Charters enz. beſtond. 9. *Tractatus ſingularis de Duodrecha.* BUCHELIUS ſpreekt 'er van in zijne aantekeningen over HEDA.

10. Daar zijn vijf Brieven van hem in de *Sylloge Epiſtol.* van ANTH. MATTHÆUS, drie aan JAN VAN BEVERWYK; een aan JAN IZAAK PONTANUS, hem ſtukken zendende voor zijn *Gelderſe Geſchiedenis*; en nog een andere, waar in hij toont, dat *Muijden*, *Weſep* en de rivier de *Vegt*, eertijds onder het Bisdom van *Utrecht* behoorden. 11. Heeft hij nagezien de *Heroologia Anglica* van HENDRIK HOLLANDER, daar hij enige vaarſen heeft bijgevoegd. 12. JOH. DE BEKA, *Canon. Ultraj. et* WILH. BEDA, *Præp. Arnh. de Episcopis Ultrajectinis. Recogniti & Notis Hiſtoricis illuſtrati ab* ARNOLDO BUCHELIO, *Batavo. J. C.* LAMBERTI HORTENSII *Montfortii, Succeſſionum Ultrajectinarum libri*; SUFFRIDI PETRI, *Friſii Appendix ad Hiſtoriam Ultrajectinam. Ultraj.* 1642. *in fólio.* Zijnde dit werk na den dood van BUCHELIUS in 't licht gegeven. —— TOB. MAGIRI, *Eponymolog.* voce. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 78, 79. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 94, 95. GASP. BURMANNI, *Traj. erud.* p. 38--42. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 167. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 173--176. A. PARS, *Naamrol der Bat. en Holl. Schrijvers*, bl. 41--43.

BUCHERIUS (ÆGIDIUS), geboren te *Atrecht* in 1576, is een geleerde Jeſuit geweest, teffens Godgeleerde en Hiſtorieſchrijver, en die ongemeen bedreven was in de berekening der tijden. Hij ſtierf te *Doornik* den 8 maart 1665, in den hogen ouderdom van 89 jaren. Men heeft van hem in druk: 1. *Disputationem Hiſtoricam de primis Tungrorum ſeu Leodienſium Episcopis; una cum Chronologia Hiſtoriæ Leodienſis, ad annum* 1243. *Leodii. Extant cum ſcriptoribus Leodienſibus a* CHAPEAVILLIO *editis.* 2. *Annotatio de Chronologia Regum Francorum Merovæorum, apud eundem* CHAPEAVILLIUM, Tom. I. 3. *De doctrina Temporum Commentarium in* VICTOREM AQUITANUM, *aliosque Canonum Paſchalium Scriptores; typis* PLANTIN. 1634. *in folio.* 4. *Belgium Romanum, Eccleſiasticum & Civile, commentariorum Cæſaris ad mortem* CLODOVÆI I. *anno* 511, *in qua Francici in Gallis Regni ſucceſſio continetur. Leodii* 1655. *in folio.* 5. *Ejusdem Belgium Gallicum usque ad* CAROLUM CALVUM. 1665. *in folio.*

FR.

—— Fr. Sweertii, *Athen. Belg.* p. 105. Konigii, *Bibl. Vet. &c. Nov. voc.* Jo. Georg. Grævius, *in Præfat. ad Tom. VIII. Theſ. Ant. Rom.* p. 387. *Præfat. & Epiſtol.* Fabricii. J. F. Foppens, *Bibl. Belg.* pag. 27. C. Saxi, *Onom. liter.* Pars IV. p. 405, 406.

BUCHLER (JAN), geboren omtrent het jaar 1570, te *Munchen-Gladbach*, een dorp van het hertogdom *Gulik*, 't welk men denkt 't *Galbiacum* van Tacitus te zijn. Zig ongemeen vlijtig op de latijnſe letterkunde toegelegt hebbende, maakte hij zig bekwaam om die met voordeel aan anderen te onderwijzen, zo als hij ook een lange reeks van jaren gedaan heeft in de ſchool van *Wickradt*, een dorp omtrent in 't midden van 't hertogdom *Gulik*, nabij *Erckelens* gelegen. Buchler trok 'er véel jonge lieden van aanzien, en ſchoon hij Roomsgezind was en de aanzienlijkſte inwoners van die plaats den Protestantſen godsdienst beleden, won hij egter de achting en liefde van een ieder, zo wel door zijne vriendelijkheid en beſchaafdheid van zeden, als de grote kundigheden, waar mede hij in zijn vak begaafd was. In den avondſtond van zijn leven, wierdt hij, zeer waarſchijnlijk door de gunst van het aanzienlijk huis van Quadt, tot Bailjuw van zijne woonplaats aangeſteld. De ware tijd van zijn overlijden wordt niet gemeld, waarſchijnlijk is het omtrent het jaar 1640 geweest. De werken die hij heeft uitgegeven, ten gebruike der beneden-klaſſen, zijn: 1. *Theſaurus Phraſium Poëticarum &c. Colon.* 1603. *in* 12*mo.*, voorts menigmalen herdrukt. 2. *Theſaurus Synonymorum τετράγλωττος, hoc eſt, quatuor linguis Latina, Græca, Germanica, & Gallica; &c. Colon.* 1605. *in* 8*vo.* 3. *Laconicarum Epistolarum Theſaurus, Latinorum & Græcorum Epistolas continens &c.* 1606. *in* 16*mo.* 4. *Carmina funebria variorum. Colon.* 1606. *in* 12*mo.* De Schrijver hadt dit werk opgedragen aan Jan de Quadt, Heer van *Wickradtberg* en van *Schwanenberg*. 5. *Inſtitutio Poëtica, ex R. P.* Jacobi Pontani, *Soc. Jeſu, potisſimum libris concinnata. Colon.* 1611, en zedert zijn hier nog een aantal drukken van uitgekomen; wordende voor

den besten gehouden, die ten jare 1637 in 12mo. te *Amſteldam* bij WILLEM BLAEU is gedrukt. 6. *Catalogus vocum Barbararum, quibus Latinæ elegantes ſubſtituuntur. Edit. quinta, prioribus correctior. Col.* 1620. 12mo. 7. *Elegantiarum CLXX. Regulæ, lectiſſimis ſcriptorum, maximè* CICERONIS, *exemplis illuſtratæ; omnibus Eloquentiæ candidatis tùm primè obſervatu neceſſariæ. Quibus acceſſere aliquot orationem variandi formulæ &c. Colon.* 1620. 12mo. Van dit werkje zijn nog verſcheidene andere drukken, waar van de laatſte is, *Colon.* 1688. 16mo., onder den tijtel van *Theſaurus Elegantiarum, &c.* 8. *Gnomologia præcipuarum ſententiarum linguæ Germanicæ ac Gallicæ. Colon.* 1602. 12mo. *It.* onder dezen tijtel: *Sententiarum memorabilium, cum primis Germanicæ Gallicæque linguæ, brevis, Latino carmine inſperſis rhythmis &c. præter Ænigmata, partim ſacra, partim profana. Acceſſit, opera ejusdem, Tractatus de Anno et ejus partibus, cum Kalendario perpetuo. Colon.* 1639. 12mo. 9. *Phraſes* ALDI MANUTII, *ex emendatione* JOAN. BUCHLERI. *Colon.* 1643. 16mo. 10. *Theſaurus conſcribendarum Epistolarum novus et utiliſſimus, ex variis optimisque Auctoribus deſumptus, præceptis quidem paucis compreheniſus, exemplis verò plurimis, è* M. TULLII CICERONIS *libris, illuſtratus.* Verſcheidene malen herdrukt. *It. Editio noviſſima, correctior, genuino Auctori ſuo reſtituta, et additionibus importunis omnibus expurgata. Cui acceſſere ipſius* BUCHLERI *aliquot orationem variandi formulæ*, met de *Elegantiar. Regulæ. Leodii* 1672. 18mo. 11. *Officina Paëtica, in qua Carminum* (Metrorum) *appellationes, in novem genera diſtinctæ, et exemplis perſpicuis, iisque ſelectis illustratæ, luculenter et breviter pertractantur.* —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 469. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 595. Jos. NARTZHEIM, *Bibl. Colonienſ.* p. 163. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 147, 148. PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. XII. p. 428--434.

BUCHO (BERNHARD), is een voornaam Man in *Frieſland* geweest, in de XVde eeuw geboren; die onder anderen voorkomt ten jare 1500, toen ſommige Ballingen uit dat gewest het land onder het bewind wilden brengen van Hertog

Fi-

FILIPS. BUCHO was ene der genen, die zig hier tegen kanteden, en gebruikt wierden om het gantſe land, van het *Vlie* tot aan de *Lauwers*, op een zekere jaarlijkſe thins naar heure rijkheid en grootte, ten voordele van den Hertog VAN SAXEN te ſchatten. In dit ſtuk wordt BUCHO genaamd, *de Ghelzerden ende Edelen Meester.* Ten jare 1512 vinden wij hem Raad genoemd. In 1515 treffen wij hem aan als Raad en Gezant van den Prins van *Spanjen* aan het Hof van *Frankrijk*, ten einde deze zijn regt tot de *Friesſe* landen te betogen. —— SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Friesland.* II. D. bl. 12. 77. 78. 90. 92.

BUCK (ADRIAAN DE), geboren te *Furne* in *Wester-Flaanderen*, zeer waarſchijnlijk omtrent het einde van de XVIde eeuw, wierdt Monnik van de Premonſtratenſer orden in zijn vaderſtad, en vervolgens Pastoor van *Aescapellen* en van *Zoutenay*, twee dorpen nabij zijn klooster gelegen. BUCK lei zig inzonderheid toe om zuiver en verheven in zijn landtaal te ſchrijven, zo wel in rijm als proſa. Hij heeft nagelaten: 1. *Conſolationem Philoſophiæ*, ofte Troost-Medecijne boeck der ſedighe Wijsheijt / in 't latijns voormaels ghemaeckt door A. TORQUATUS BOËTIUS, Roomſchen Voorghemeester: ende nu / tot een ijeghelicks troost / in onſe Nederduijtſche ſpraecke vertaelt. 2. Den Ghoeſtelicken Maegdeſanck der Christelicke ziele. —— WAGHENARE, *de Scriptorib. Ord. Præmonſtratenſ.* p. 279, 280. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 129.

BUDDE (BERNARD WINOLD FILIP), zoon van HENDR. BUDDE, voornaam Koopman te *Deventer*, en ten jare 1798 lid van het intermediair Beſtuur van het voormalig gewest van *Overijsſel*; is geboren in februarij 1781 in zijn vaderſtad *Deventer*, en heeft gediend als Kadet op 's lands oorlogſchip den *Cerberus*. Hij ſneuvelde op den 11 october 1797, in den noodlottigen zeeſlag tegens de *Engelſen*, aan de zijde van zijnen vriend, den Kapitein JACOBSON, bij wien hij moedig den post van Adjudant waarnam; en offerde dus zijn jeugdig leven voor

voor zijn vaderland op, nog ſlegts den ouderdom van 16 jaren en 8 maanden bereikt hebbende. Veel was van zulk een jongen Held te verwagten geweest, indien zijn levensdraad niet ontijdig was afgeſneden.

BUDDE (HARMEN), is geweest Secretaris ener kommisſie van 18 notabele Staatsleden van *Friesland*, die op den landsdag, gehouden binnen *Leeuwarden*, den 15 april 1532, gemagtigd wierden: „ om alle de lands zaken te behandelen, „ en onder anderen, *Art.* 3. Dat zij zullen mogen de *Land-* „ *boeken* van Heer KEMPO VAN MARTENA invorderen, en alle „ Akten en Appoinctementen der gemene zaken van *Friesland*, „ waar dezelve ook berusten mogen, na zig te nemen, en die „ te bewaren en doen bewaren in enen gemenen kiste, op „ alzulke wijze en plaats, als zij ingevolge heuren goeden „ raad zullen bepalen." Ingevolge dit beſluit, vondt die kommisſie goed, dat genoemde kist te *Franeker* zoude bewaard worden, zijnde een ſtandert, konnende niet *ex loco* geſegregeert worden, met ijzere banden, en drie ſloten, van welke bij *Oost-* en *Westergo* en de *Wolden*, elks een (ſleutel) zoude bewaard worden. Ordonnerende daar te boven ene kist van kleiner maakzel, welke in de grote kist zoude ſtaan, mede van drie ſloten. Hier in zoude het Landboek, op parkement in groot formaat geſchreven, ten allerbesten beſloten worden, zullende alleen op de landdagen voor de Heren Staten openliggen. Bij *Art.* 6. was bepaald: „ Dat de 18 Gedepu- „ teerden een Notaris of Secretaris zullen mogen verkiezen, „ om van alles behoorlijke Akten te maken, en die te laten „ regiſtreren in 't voorſchreven Landboek, en denzelven be- „ hoorlijk te ſalariëren." Ingevolge van dien, hebben deze Gecommitteerden, tot hunnen Secretaris benoemd, onzen Meester HARMEN BUDDE, op een jaarlijks tractement van 20 florenen. Het is die HARMEN BUDDE, welke ten jare 1534, waarſchijnlijk uit dien hoofde en volgens den last van die 18 Gecommitteerden, een affchrift van het *Landboek* heeft ver-

vervaardigd, gelijk uit zijne ondertekening geblijkt, en 't welk ook nog voorhanden is. —— SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Friesl.* II. D. bl. 203, 204.

BUDELIUS (REINIER), geboren te *Ruremond*, omtrent 't midden der XVIde eeuw; leide zig na zijnen loop van eerſte letteroeffeningen doorgeſneld te zijn, op de regtsgeleerdheid toe, en verkreeg den graad van Licentiaat in die wetenſchap. BUDELIUS maakte ook ene bijzondere ſtudie van al het geen de fabrijk, het gewigt, de esſaij, het gehalte enz. van 't gemunte geld betreft; hij was ongemeen ervaren in dat vak, 't welk hem ook bekend maakte aan ERNST VAN BEYEREN, die in 1583 aan het Aartsbisdom van *Keulen* geraakte; die Vorst vertrouwde hem de beſtiering der muntzaken, zo wel in *Westphalen* als in zijne ſtaten aan den *Rhijnkant* gelegen. BUDELIUS droeg in 1591 aan hem het werk op, bevattende de Schrijvers welke over dit onderwerp gehandelt hebben. Men heeft van hem: 1. Ene *Elegie* van zes bladzijden, aan het hoofd van MARTINUS EISENGREINS werk, *de certitudine Gratiæ*, vertaald door TILMAN BREDENBACH. *Colon.* 1569. 12mo. 2. *De Monetis & de re nummaria, libri II. quorum primus artem cudendæ monetæ: Secundus vero quæſtionum Monetariarum deciſiones continet. His accesſerunt Tractatus varii atque utiles, nec non Conſilia, ſingularesque additiones, tam veterum, quam novorum Authorum, qui de Monetis, earumque valore, liga, pondere, poteſtate, mutatione, variatione, falſitate ac ſimilibus ſcripſerunt, cum ſummariis & indice copioſo. Colon. apud* JOAN. GYMNICUS. 1591. *in* 4to. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. III. p. 346--348.

BUDT (ADRIAAN DE), geboortig van *Hulst* in *Flaanderen*, is geweest Abt van het Cistercienſer klooster te *Brugge*. Hij was voor het tijdvak waar in hij leefde een geleerd man, en gants niet onervaren in de Geſchiedenisſen; de tijd waar in hij inzonderheid bloeide, wordt bepaald op 1468, zijnde overleden in 1488, en zijne levensbeſchrijving ten jare 1655, door KAREL DE VISCH, Monnik in dat zelvde klooster in 't licht

licht gegeven, en in 8vo. te *Brugge* gedrukt, waar in men ook het volgende graffchrift op hem, vindt:

Longam quisquis annas vitam, ne temne doceri,
Quot vitæ humanæ mors paret inſidias.
En tantis titulis ADRIANUS BUDT *redimitus,*
Non potuit meritis vincere jura necis.
Orator magnus, Vates, Artiſta, meatus
Aſtrorum pollens, Flandrigenum acta notans.
Carmineis Scriptis declaravit Genitricem
Virgineam intactam crimine origeneo.
Omnia quid memorem? potuit quæcumque, minute
(Præter virtutem) marmore tecta jacent.

Van de geſchiedkundige werken dezes mans, heeft JAKOBUS MEYERUS, ſommigen in zijne *Annales Flandriæ* geplaatst. 1. *Supplementum Chronici Magiſtri* ÆGIDII DE ROYA, *Religioſi dunenſis, ab anno* 1463 *usque ad annum* 1478, *editum Francof.* 1620, *cum Chronico* ÆGIDII. 2. *Hiſtoriam Monaſterii Dunenſis, ad ſua usque tempora.* 3. *Gesta Comitum Flandriæ, ab anno* 1465, *ad annum* 1478. 4. *Tractatum pro immaculata conceptione B. M. V.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 11.

BUIK (HENDRIK), geſproten uit een van de aanzienlijkſte geſlagten der *Amſteldamſe* Kooplieden, die ten jare 1595 de eerſte *Oostindiſche Maatſchappij* in die ſtad uitmaakten, en vier ſchepen uitrustten, waar over zij enen KORNELIS HOUTMAN het opperbevel gaven, die 'er in april van genoemde jaar mede in zee ſtak. Dan deze eerſte togt ſlaagde zeer ongelukkig. HOUTMAN deedt verſcheiden kusten en eilanden aan, daar *Portugeeſche* volkplantingen waren; onder anderen *Bantam* op het eiland *Java*; doch hij geraakte, door beleid der Portugezen, hier en op andere plaatzen in openbaren oorlog met de ingezetenen, en kwam, eindelijk, na 't uitſtaan van vele gevaren, in augustus des jaars 1597, met drie ſchepen, in *Texel* te rug. —— WAGEN., *Beſchrijv. van Amſt.* IV. St. bl. 96.

BUIK

BUIK (JOOST), geboren te *Amſteldam*, in het jaar 1506, van zeer aanzienlijke ouders, zijnde zijn vader SYBRAND BUIK, vele jaren agterëen Regent van 't gasthuis geweest; deze heeft ook, benevens zijn broeder KLAAS BUIK, als tot het lighaam der Poorteren behorende, op den 22 december 1498, de reſolutien van 't Geregt, tot handhaving der vrije vaart door 't *Marsdiep* en 't *Vlie*, ondertekend. JOOST BUIK hadt nog een broeder, KORNELIS, en ene zuster, ETGEN, genaamd, die gehuwd is geweest aan PIETER DE WITT. Of Mr. JAKOB BUIK die ten jare 1578 Paſtoor van de *Oude Zijds Kapel* binnen *Amſteldam* is geweest, en in dat jaar, onder de uitgeleide Geeſtelijken geteld werdt, een zoon, broeder of neef van dezen JOOST BUIK ware, kan ik met geen zekerheid bepalen; wel heb ik aangetekend gevonden, dat hij een zoon, SYBRAND genaamd, gehad heeft, die mede ten zelvden tijde regerend Schepen der gemelde ſtad was, en zig zo wel als zijn vader dat lot moest getroosten. KORNELIS SYBRAND BUIK, werdt in het jaar 1525 Schepen en Raad, en in 1536 Burgemeester; KLAAS KLAASZ. BUIK, zoon van KLAAS, werdt, in 1532 Schepen, en in 1549 Burgemeester, welke waardigheid hij, zo wel als zijn broeder, tot in 1588, verſcheidene malen bekleed heeft. In 1561 werdt hij Raad; ook bekleedde hij in 1572 voor enigen tijd het Schoutambt. Nog vindt men op de Regeringslijsten, gemeld, SYBRAND JAKOBSZ. BUIK, als Schepen in het jaar 1538; SYBRAND JOOSTEN BUIK, in 1571 Schepen, en in 1575 Burgemeester; en op de naamlijst der uitgezette Regenten van 1578, wordt, behalven de gemelde JOOST BUIK en SYBRAND BUIK, nog genoemd POPIAS BUIK.

JOOST BUIK, heeft 16 malen de Burgemeesterlijke waardigheid bekleed, en zig zo daar door (als door den invloed, dien hij in ſtads- en landszaken hadt, zeer beroemd gemaakt. Dat hij, nog Schepen zijnde, reeds groot gezag onder de burgers hadt, bleek bij den opſtand, ten jare 1534 ontſtaan, wegens het vatten van twee Herdopers, op last van den Prokureur-Generaal, en het gerugt, dat zig daar bij verſpreidde, als of 'er dien nagt, nog wel 200 van hunne belijdenis zouden geligt wor-

worden. De burgers reeds hier over den derden nagt in beweging zijnde, werden door Buik gevraagd: „ wat zij op „ den Dam in zulk een menigte te doen hadden, daar hun „ de wagt niet bevolen was?" het antwoord der burgers was: „ dat zij geen kwaad in den zin hadden, maar dat zij van „ oirdeel waren, dat het hun als goede burgers vrij ſtondt, „ om, benevens anderen te waken voor de welvaart der ſte„ de; met bijvoeginge, van het verſpreide gerugt, het geen „ zij, als ſtrijdende met de voorregten der Poorteren, niet „ gedogen zouden." Doch Schepen Buik verzekerde hen, op zijn woord van eer, dat zulks niet gebeuren zou, of dat hij het met de andere ſchutters, onder zijn bevel ſtaande, zou beletten; door deze belofte, en andere gerustſtellende woorden, bragt hij te wege, dat de zamengevloeide menigte in ſtilte naar huis keerde. Ten jare 1549 nam hij Filips de II, in de hoedanigheid van jongſte Burgemeester, den ééd af, als Grave van *Holland*. Tot aan het jaar 1567, ſchijnt Buik bij de burgerij zeer wel gezien, ten minſten geacht geweest te zijn; doch, toen 'er in dat jaar enig vermoeden ontſtondt, dat de Regering, behalven de in ſoldij zijnde burgers, nog 300 ſoldaten wilde aannemen, hadt de gemeente het ergſte vermoeden op burger Buik. Sommige burgers begaven zig naar zijn huis, hem beleefdelijk vragende: „ waar toe doch dit „ werven tegens 's Prinſen last diende? waar toe het trekken „ der ſoldaten op de wage, lang voor den gewonen tijd? waar „ toe het ontbieden der nagtwagt bij dage, en het beſcheiden „ der nieuwe knegten gewapend op 't ſtadshuis?" Buik zwoer, bij zijne zaligheid, dat 'er geen nieuw volk aangeworven, noch enige zwarigheid was: zij mogten wel gerust naar huis gaan. Maar Klaas Boeleszoon, in den *Hamburg*, beſpeurende, dat de Burgemeester, onder zijnen nagttabbaard, met een maliënkolder, gewapend was, rukte den rok open, verweet hem zijne dubbelhartigheid, en dat hij iets args broedde tegens de burgers, ja dat 'er reeds enige van de nieuwe ſoldaten voor zijne deur ſtonden. De burger Buik, zo ſterk overſtreden, de klagt der waarheid niet kunnende weder-

derſtáan, beleed de waarheid, en, „ dat het door last der „ Hertoginne geſchiedde, doordien de Wethouderſchap niet „ van zins was, zig, om een 100 of twee oproerige burgers, „ uit haar gezag en goed te laten zetten.“ Twee of 300 burgers, midlerwijl, voor de deure vergaderd, togen toen aan 't roepen: „ dat het niet hun alleen, maar de gantſe gemeente „ betrof, van welke zig aldaar drie of 400 bevonden.“ Burger BUIK hernam: „ dat hij daar 600 anderen tegen zette. Zij „ mogten hun best doen, gelijk de Regeerders ook doen zou„ den.“ Hier op, raakt het volk aan 't roepen van, *vive, vive, vive les Geux!* dat is, *leve, leve, leve de Geuzen.* Elk loopt te wapen; en, men trekt bij hopen, den gantſen nagt, langs ſtraten en muren, om 't zamenrotten der wederpartije te voorkomen. De Regulierspoort wordt bezet; en de Nieuwe Brug, aan vier oorden. Hier wordt, met de dageraad van den 25 februarij 1567, bij uitroeping, bekend gemaakt: „ dat „ het met deze vergadering, niet gemunt was op plondering „ van kerken, kloosters, of burgers huizen; maar alleen op „ het handhaven van de ordening des Prinſen VAN ORANJE, „ en van de ruste der ſtad. Hadt iemand iets anders voor, „ die zou aftrekken, of op ſtaande voet doorſtoten worden.“ Allen ſtakenze op deze hartelijke betuiging de hand om hoog, verklarende zulks hunne mening te zijn.

Nu hadden Burgemeesteren, met de nagtwagt en anderen, in alles omtrent 200 man ſterk, het ſtadshuis, en BOUWEN REYERSZOON, een ijverig aanhanger van de Roomsgezinden, de waag in. Doch met den dag, verliet hij deze post, en zijn volk, op den Dam, in orde geſchaard hebbende, ſpoorde hij Burgemeesteren aan, om aan te vallen, hun voorhoudende; „ dat het nu de regte tijd, en de burgerij meest uit de „ wapenen was.“ Doch de Wethouderſchap, zig nog niet ſterk genoeg oirdelende, om dezen ACHITOFELS raad te volgen, vondt goed, vooraf alle de Roomsgezinde Burgers, door boden, op den Dam te doen dagvaarden. Hoe het verder met deze zaak afliep, wijzen wij onze lezers, naar de Artikelen BREDERODE (HENDRIK VAN) en BROEK (JAN). En

hoe de zaken zedert dien tijd verkeerden, met de komst van den wreden Hertog van Alva, zo dat bloedvergieten en bannen de dagelijkſe bezigheden der Regters waren, kan men uit de hier beneden aangetogene Schrijvers vernemen. Zelvs Pieter de Wit, zwager van den Burger Buik, werdt, om dat hij in de preek der Gereformeerden was tegenswoordig geweest, ten zwaarde verwezen, zonder dat men ergens vindt aangetekend, dat Buik enige pogingen heeft aangewend, om hem van deze onregtvaardige ſtraf te bevrijden.

Een ieder, die geen vreemdeling in 's lands Geſchiedenisſen is, weet, hoe groot de omwenteling was, die 'er op den 26 meij 1578, in *Amſteldam* voorviel, en op welk ene wijze de Regering en Roomſe Geestelijkheid ter ſtad werden uitgeleid. Het zal dus voldoen, hier ter plaatze te melden; dat de Burger Joost Buik, benevens zijn zoon Sybrand Buik, zig in dezen benarden toeſtand, over *Haarlem* naar *Leijden* begaven, en hunne woning bij het *Haagſe Schouw* namen; blijvende ſteeds, zo wel als hunne nakomelingen, aan de leere der Roomſe kerke verknogt. Men wil, dat hij in 't jaar 1588, in den hoog gevorderden ouderdom van 82 jaren, is overleden.

De ſpreuk van Burgemeester Joost Buik, wiens afbeelding op meer dan ene wijze door den Plaatſnijder Muller in prent uitgaat, en in onzen tijd door Houbraken in het koper is gebragt, was: *een goed geweten, en een goed oogmerk, is een gewiſſe troost* Dan, hoe weinig regt hij tot het voeren van deze ſpreuk gehadt hebbe, bewijzen de hatelijke karaktertrekken, die deze levenſchets van hem oplevert. —— *Opkomſt der Nederl. Beroert. gedrukt te Keulen.* 1673. 12*mo.* bl. 132 enz. Hooft, *Nederl. Hiſt.* IV. B. bl. 134--236. G. v. Loon, *Nederl. Hiſtoriep.* I. D. bl. 98. Wag., *Vaderl. Hiſt.* VI. D. bl. 215--222. VII. D. bl. 203--209. Wagen., *Beſchrijv. van Amſt.* III. St. bl. 220--244.

BUIS (PAULUS), Heer van *Vliet* en *Kapelle*, wierdt ten jare 1531 geboren te *Amersfoort*, uit een zeer aanzienlijk geſlagt,

is

is geweest een groot Regtsgeleerde en geſlepen Staatsman, die zijn vaderland met mond en pen grotelijks heeft ten dienst geſtaan. Na dat hij *Parijs* en meer andere beroemde Hogeſcholen hadt bezogt, en zig aldaar met ijver in de regten hadt geoeffend, ook de waardigheid van Meester in die wetenſchap verkregen, keerde hij naar zijn vaderland te rug; verſcheen gedurende enige jaren als Advokaat in de pleitzaal, en wierdt vervolgens in het jaar 1566, Penſionaris der ſtad *Leijden*, en wegens zijne grote kunde en bekwaamheid, tot de gewigtigſte ſtaatszaken gebruikt; zo in het doen van bezendingen, als in de handelingen met Prins WILLEM den I, van wien hij een der getrouwſte en gemeenzaamſte vrienden is geweest. Ten jare 1569, toen de onluſten met *Engeland* op 't hoogst, en zulks zo wel als 't vorderen des Xden pennings, de gemeente gaande maakten; werdt 't klagen over ALVA's ſtrenge regering algemeen, en hij zelv' bleef 'er niet onkundig van, doordien hij een menigte verſpieders aanhieldt, bij 't gemeen, *zeven ſtuivers Luiden*, genoemd, om datze zo veel daags verdienden, welken hem gedurig berigt gaven, van 't gene 'er onder 't volk geſproken werdt. ORANJE, die zig thans in *Duitsland* bevondt, kreeg ook, in 't heimelijk, kennis van den toeſtand der zaken hier te lande, uit Mr. PAULUS BUIS, die, van de dagvaart te *Brusſel* te rug kerende, zijne medegemagtigden vooruit liet reizen, voorwendende, nog iets in *Braband* te doen te hebben; en over nagt en dag naar *Dillenburg* toog, daar hij zig, ſlegts een etmaal, bij den Prinſe, ophieldt, en niet boven drie dagen, na de andere Gemagtigden, wederom in *Holland* kwam. Hij was nog ten dezen tijde Penſionaris van *Leijden*, en hadt, gedurende de gevangenis van 's lands Advokaat, en bij afwezendheid van den Penſionaris van *Dordrecht*, ſomtijds de dagvaart waargenomen. Na den dood van VAN DEN EINDE, in maart dezes jaars voorgevallen, beſloten de Staten, voor eerst, genen Advokaat aan te nemen, ſchoon 'er verſcheiden waren, die hunnen dienst hadden aangeboden; van welk beſluit geen andere reden ſchijnt te zijn geweest, dan, dat zij Mr. DIRK VAN DEN

Nyenburg, die hun, door Alva, aangeprezen was, noch afwijzen durfden, noch aannemen wilden. Doch toen men na 't uitbarſten van den oorlog in *Holland*, Alva niet meer behoefde te ontzien, werdt Mr. Paulus Buis tot 's lands Advokaat aangeſteld; op ene dagvaart den 15 julij 1572 te *Dordrecht* gehouden, die zeer merkwaardig was, doordien in deze vergadering, het eerſte en ruwſte ontwerp gemaakt werdt van 't gemenebest der *Verenigde Nederlanden*. Hij hieldt van den tijd zijner reize naar *Dillenburg* af, met kennis der Heren van Swieten en Kalslagen, gedurig heimelijk verſtand met Oranje; waar toe men, somtijds, in ſtilte, te *Alfen*, bijëen kwam, op een huis van den Here van *Kalslagen*, Jakob Koppter, uit wiens mond de Geſchiedſchrijver Bor deze bijzonderheid heeft te boek geſteld. Toen ten jare 1573, Prins Willem de I, enen Raad nevens zig aanſtelde, uit negen Leden en twee Secretarisſen beſtaande, om de zaken van ſtaat en oorlog, zo wel te water als te lande, te helpen beſtieren, was Buis daar één lid van. In 1575 wierdt hij, benevens St. Aldegonde en François Maalzoon, als Gezanten naar *Engeland* gezonden, met last, om aan Koninginne Elizabeth te vertonen: „ wat 'er te *Breda* gehandeld was, „ en hoe Prins Willem en de Staten, wanhopende aan enen „ veiligen vrede, zig te haarwaard keerden, als tot ene regt„ ſchapen' beſchermſter des geloofs, en ene Vorſtinne geſpro„ ten uit *Hollandſen* bloede," naamlijk, uit Filippa, dogter van Willem den goeden, Grave van *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland*, die met Eduard den III, Koning van *Engeland*, was gehuwd geweest. „ En zo hare Majeſteit zig mogt laten „ bewegen, om de Staten kragtdadelijk te onderſteunen, bo„ den zij haar de oppermagt over *Holland* en *Zeeland* aan, „ onder zekere voorwaarden, nader te beramen." Welk een uitſlag deze aanbieding ten gevolge hadt, als niet tot onze taak behorende, kan men in de *Nederlandſe* Geſchiedſchrijvers naſporen. Ten jare 1579, wierdt 'er te *Utrecht* ene vergadering opgerigt, die magt kreeg, om op voorvallende zaken te beſluiten, en, over gewigtige, de Bondge-

no-

moten beſchrijven moest, ingevolge het XIX. Art. der geſlotene vereniging. Graav JAN VAN NASSAU, was het hoofd dezer vereniging, zo lang zijn broeder afwezig was. Men hadt hem eenen Raad toegevoegd, van welken onze BUIS lid was.

Kort na het noodlottig ſneven van WILLEM DEN I, en terwijl 't zig in *Holland* ſchikte tot den handel met *Frankrijk*, lei de Advokaat BUIS, dien deze handel zeer tegenſtondt, zijnen dienst neder. Sommigen menen dat hij onvoldaan was over zijne wedde of herigtchrift. Anderen, dat hem het hoofd hing naar den dienst des Konings van *Denemarken*. Doch 't is waarſchijnelijker, dat zijn ongenoegen uit den handel met *Frankrijk* ontſtaan zij. Ten jare 1586, ſtelde de toenmalige Landvoogd LEICESTER hem aan tot lid van den Raad van State; ook wilde hij hem Kommis maken van de door hem opgerigte Kamer van geldmiddelen, waar van zekere REINGOUD, een vreemdeling, Theſaurier was gemaakt. Doch BUIS weigerde ſierlijk, Kommis onder hem te zijn, LEICESTER in 't aangezigt zeggende: „ dat hij REINGOUD niet tot zijn Kom„ mis zou begeren, zo hij zig al bekwaam kennen mogt, tot „ het waarnemen van het Theſaurierſchap; zo ver was 't er „ van af, dat hij, als Kommis, onder REINGOUD zou willen „ dienen." Woorden, die den Grave en REINGOUD in den krop bleven ſteken, en BUIS, eerlang, zuur genoeg opbraken. Want, na dat LEICESTER den 19 julij van dit zelvde jaar naar 't *Hage* was vertrokken, verzeld van den Raad van State en van dien van de geldmiddelen, was hij nog nauwelijks ter poort uit, of JAQUES DE POTTER, een *Flaming*, toen Schepen te *Utrecht*, en zekere Kommis van LEICESTER, THOMAS WEBBES genoemd, vervoegen zig bij den Burgerhopman KORNELIS GYSBREGTSZOON VAN KUILENBURG, en begeren van hem, het bijeenroepen der Burgerhoplieden, welken zij iets, uit last van LEICESTER hadden voor te dragen. De Hoplieden bijeen gekomen, verzoeken POTTER en WEBBES hunne hulp, tot het atten van Mr. PAULUS BUIS, 't welk hun, zeiden ze, door den Landvoogd gelast was. De Hoplieden, zonder zelfs

ſchriftelijk bevel te vorderen, begeven zig op ſtaande voet, naar de woning eens Oud-Burgemeesters, alwaar Buis t'huis was; dringen, met veel rumoer, in zijne ſlaapkamer, daar hij nog te bedde lag, doen hem opſtaan, verzegelen zijne papieren in een koffer, en brengen het op hunne kamer; daar na op 't Hof, in bewaring van den Grave VAN NIEUWENAAR, die in de ſtad het bevel voerde. Buis werdt ook eerst naar de gemelde kamer; doch, drie of vier uren later, naar de ſtads wijnkelder gebragt. Hier werdt hij, tot op den 15 augustus, door Burgers, bewaard. Toen bragt men hem op *Hazenberg*, de ſtads gevangenis, daar hij zat tot op den 8 november; wanneer hem vergund werdt, ten huize van den Onderſchout, op den *plompen toren*, gevangenis te houden, onder borgtogt van 25000 guldens, te verbeuren, zo hij ontvlugtte. Tot hier toe, hadt hij geene aanſpraak mogen hebben dan in 't bijzijn van POTTER of iemand anders uit de Wethouderſchap, en ook geen vrijheid om pen of inkt te gebruiken. Met dit al, wist men zo weinig tot zijne bezwaarnis in te brengen, dat men zig behelpen moest met een geſprek, bij hem, in de gevangenis gehouden, zo een enkel Prokureur verhaalde, en hier op uit komende: „ dat Koninginne ELIZABETH de op„ perheerſchappij der *Nederlanden* nimmer aanvaarden zou, en „ dat *Utrecht* haar die alleen niet opdragen mogt, alzo zulks „ ſtreedt met de *Utrechtſe* Vereniging; dat ook LEICESTER „ zelv', met het ontwerp der opdragt der onbepaalde heer„ ſchappije aan hare Majeſteit, gegekt hadt." Maar zo hem zulk zeggen tot misdaad toegerekend werdt, moest men, in *Engeland*, zo vreemd niet zijn, als men voorgaf, van het aanvaarden der hoge Overheid. Het gewelddadig vatten van Buis werdt, middelerwijl, in *Holland* zo euvel opgenomen, dat LEICESTER niet bekennen durfde, ja zelvs ronduit lochende, dat hij 'er last toe gegeven hadt. Zijne bloedverwanten drongen dan bij den Landvoogd om ontſlag, doch hij hieldt hen op den tuil. De Staten van *Holland* zelven zogten hem te bewegen, om Buis te regt te doen ſtellen, maar 't baatte even weinig. Want ſchoon Buis, naar veler oirdeel, LEICESTER,

in

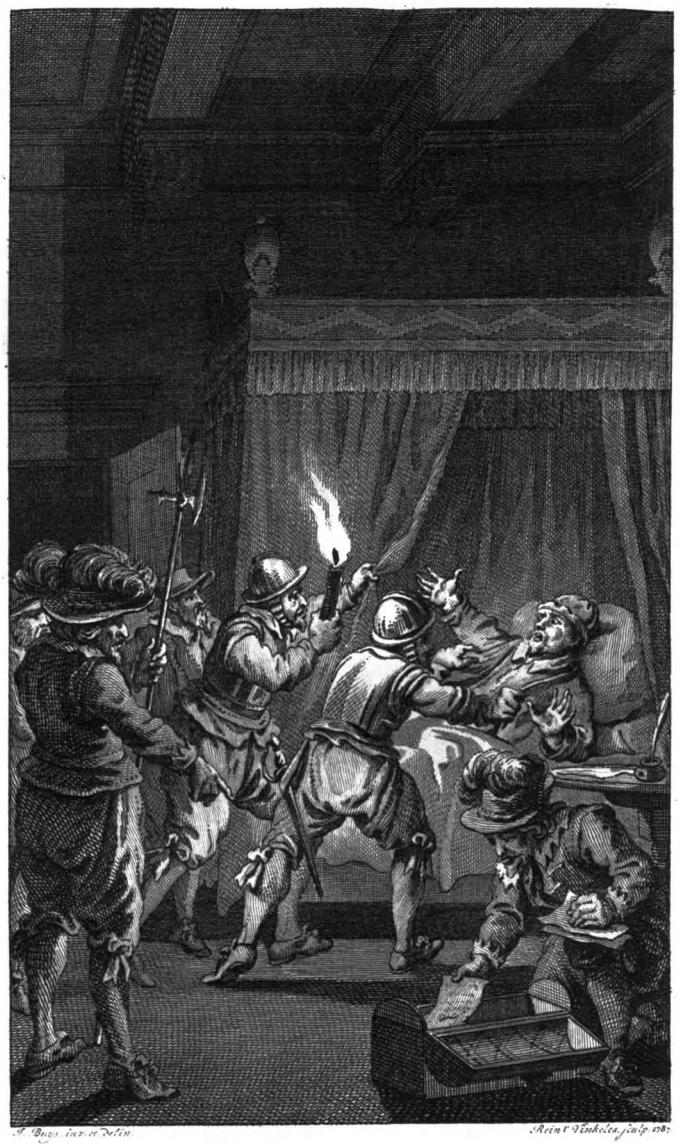

Mr PAULUS BUIS, TE UTRECHT, IN ZYN SLAAPKAMER, GEVANGEN GENOMEN.

In 't eerst, veel te veel hadt ingewilligd, en hem naderhand, slegts scheen tegen gevallen te zijn, om dat hij, in alles, geen doen en laten bij hem was; hij hadt egter, meende men, te veel aan de Landen, en zelvs aan den Landvoogd verdiend, om, zonder reden, dus mishandeld te worden. Doch de haat van REINGOUD, die LEICESTER de oren vol argwaan blies, deedt hem, dagt men, deze onbehoorlijke handeling ondergaan. Hij zat tot in 't begin des volgenden jaars, wanneer de Onderschout, op aanschrijvens van hun Hoog Mogenden, bij welken zijne familie voor 25000 guldens borg gesteld hadt, dat hij, des vermaand, altoos in regte verschijnen zou, hem ter sluik ontvloeg. Hoe verregaande LEICESTER op BUIS gebeten was, blijkt, door zijn hevig uitvaren tegens denzelven aan onze Gezanten, die zig in *Engeland* bevonden, om de heerschappije dezer landen aan de Koninginne op te dragen; want hij ontzag zig niet te zeggen: *dat* BUIS, *die de galg verdiend hadt, egter door de Staten geslaakt, en wederom in den Raad van State getrokken was.* Men antwoordde: „ dat zijne Doorluchtigheid, BUIS nimmer hadt doen te regt stellen." Doch de Graav hernam, *dat zulks onwaar was, hebbende hij* BUIS *Raadsheren tot Regters gegeven.* Ook blijkt het, in de daad, dat LEICESTER, pas voor dat BUIS ontsnapte, het Hof van *Utrecht* en enigen uit den Raad van State gemagtigd hadt, om over hem te zitten.

BUIS hadt voorheen, gelijk wij gezien hebben, de hoogste ambten in *Holland* bekleed. Als Advokaat van dat gewest, was hij Groot-Zegelbewaarder, Presidént in de vergadering van *Holland* en *Zeeland*, in naam des Prinsen VAN ORANJE, Raad van Grave JAN VAN NASSAU en Curator van het Hogeschool te *Leijden*. Hij overleed op zijn huis te *Vliet*, dat hij, in het jaar 1592 gekogt hadt, zijnde gelegen tusschen *Tjalfbeen* en *Vianen*, in het jaar 1594. Zijn afbeeldzel door HOUBRAKEN in 't koper gesneden, gaat in plaat uit. —— GROTII, *Annal.* II. p. 40, 41. *Acta Publ. Angl.* Tom. VI. p. 182, 183. C. BURMAN, *Trajectum erudit.* p. 56–58. P. BURMAN, *Sylloge Epistol.* Tom. I. p. 124. AUBERY, *Mem.* p. 45. 56.

BOR, *Ned. Oorl.* V. B. bl. 289. VI. B. bl. 384, 385. 450. IX. B. bl. 720. XIII. B. bl. 34. 37. XV. B. bl. 188. XX. B. bl. 63. XXI. B. bl. 685. 690. 722. XXII. B. bl. 892. 926. 951. XXXI. B. bl. 806. HOOFT, *Ned. Hiſt.* XXIII. B. bl. 1545. *Remonſtr. van* OLDENBARNEVELT, in de *Waar. Hiſt.* bl. 176. WAG., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 202. 306, 307. 376. 399. VII. D. bl. 29. 83. 109. 268. 512. 518. VIII. D. bl. 50. 90. 97. 115. 157–163. 203. 215.

BUIS (PAULUS), zie BUSIUS.

BUISERO (DIDERIK), Heer van *Heeraertheiningen*, uit een zeer aanzienlijk geſlagt geſproten, is geboren te *Vliſſingen*, omtrent 't jaar 1640, en in een hogen ouderdom geſtorven in 1721. Hij was Deken der kollegiale kerk van *St. Katrijn* te *Eindhoven* in de *Meijerij* van *'s Bosch*, voorts Raad en Secretaris van zijne geboorteſtad, en vervolgens, wegens *Zeeland*, Raad ter Admiraliteit op de *Maze*, te *Rotterdam*. Men ontmoet in onze Vaderlandſe Geſchiedenis, enen LAURENS VAN BUISERO, Heer van *Duſſen Muilkerk*, die ten jare 1668, benevens KONSTANTYN HUIGENS, Heer van *Zuilichem*, Gemagtigde van den Prins VAN ORANJE, als Markgraav van *Vere* was, om de geſchillen in die ſtad ontſtaan, te helpen beſlegten. Niet onwaarſchijnlijk was deze een broeder of neef van onzen BUISERO.

DIDERIK was een ijverig begunſtiger der Digters, en daarbij ook zelv' een beoeffenaar der edele poëzie. JOOST VAN VONDEL wijdde aan hem toe, zijn vertaalde *Herſcheppingen van* OVIDIUS; waar voor hij hem uit erkentenis met een fraije zilver-vergulde drinkkop beſchonk. Een warme vriendſchap verbond hem aan den uitmuntenden Digter J. ANTONIDES, waar van hij tevens de MECENAS was.

Behalven een goed aantal Gedigten op boeken, lijk-, trouw- en geboorte-digten, ſchijnt zijne liefhebberij zig inzonderheid gevestigd te hebben, op het vervaardigen van Toneelſtukken, en in dat vak, bepaalde hij zig 't meest tot vrolijke Blijſpel-

len

ſen en klugten. Zie hier de lijst der ſtukken van dien aart; welke hij door den druk heeft gemeen gemaakt: 1. AMPHITRIO, Blijſpel. Amſt. 1679. 8vo. 2. ARETE, of ſtrijd tuſſchen de Pligt en Min. Treurſpel. Amſt. 1692. 8vo. 3. ARLEKYN, verſierde Erfgenaam. Klugtſpel. Leijd. 1719. 8vo. 4. ASTRAEE, Koning van Cirus. Treurſpel. Amſt. 1693. 8vo. 5. Bedriegerijen van SCAPYN. Klugtſpel. 8vo. 6. Gezusters of bewooge Huwelijkshaatſters. Blijſpel. 's Hage 1716. 8vo. 7. *Heautontimorumenos*, of Eigenzelfkweller. Amſt. 1662. 4to. 8. Min- en Wijnſtrijd. Harderſpel. 's Hage 1719. 8vo. 9. Schoonſte / of het ontzet van Schevening. Blijſpel. 's Hage 1717. 8vo. 10. Triumpheerende Min. Vreedeſpel / met kluchtwerken / enz. Amſt. 1680. 4to. 11. Verliefde Poëet. Vastenavondſpel. 1721. 8vo. Onder de latijnſe Gedigten van den beroemden JAN BROEKHUIZEN, ontmoet men ook een fraaije *Elegie*, aan BUISERO toegewijdt. ——— JANI BROUCKHUSII, *Poëmata*, pag. 52. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 308–10. *Leven van* J. VONDEL, bl. 86. *Naamrol der Nederl. Toneelſpeldichteren*, bl. 16. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 115, 116. WAG., *Vad. Hiſt.* XIII. D. bl. 336.

BUISKES (PIETER LUITJESZOON), geſproten uit een der voornaamſte burgergeſlagten van *Noordholland*, daar ook ten huidigen dage nog telgen van worden gevonden, bevondt zig, benevens zijn behuwdbroeder, SIMON SEMEYNS, onder het getal van die bewoners van *Enkhuizen*, met welke DIRK VAN SONOY, op naam van Prins WILLEM DEN I, ten jare 1570, in onderhandeling trad, om de ſtad uit de magt van den vervolgzieken ALVA te wringen, en ORANJE's zijde te doen kiezen. Dan dit wilde in dit tijdſtip nog niet lukken. De Regering, genoegzaam alle Spaansgezind, was te waakzaam, en de magt van den Prinſe te klein, om voor als nog, met enige ſchijnbare hoop van goeden uitſlag, iets van belang tot afwerping van het drukkend juk, dat hun zo prangend knelde, te kunnen ondernemen. Alvorens men iets van belang ten dien einde konde werkſtellig maken, verliepen 'er

genoegzaam nog twee jaren, want het was niet voor 1572, dat Buiskes van een lastbrief des Prinſen werd voorzien, gedagtekend den 20 april, om *Enkhuizen* te doen omſlaan, en de vijandelijke ſchepen die voor de ſtad lagen te bemagtigen. Deez' en Kornelis Janszoon Brouwer enige dagen later, verhinderden, dat Paulus van Loo, Drosſaard van *Muijden*, met een karveelſchip vol krijgsvolk, in de ſtad gelaten werdt. Ook bewerkte Buiskes een verdrag met de Wethouderſchap, waar bij, onder anderen, bedongen werdt, geene bezetting van de ene noch de andere zijde, in te nemen. Aan van Loo vroeg hij: *wat hier te doen, en waar heen met die knegten?* De Drost ſtondt op deze vragen als 't ware bedremmeld, en wist niet te antwoorden; waar op Buiskes hem beval, *terſtond zijne biezen te pakken, of dat hij hem beenen zou maken:* deze wagtte niet na de uitvoering der bedreiging, maar maakte zeil, ten einde een goed heen komen te zoeken. Hoe het verder met deze gebeurtenis afliep, en de vrijheidszon kwam opdagen; zie men op 't Artijkel BROUWER (DIRK JANSZOON).

Men moet tot lof van Buiskes zeggen, dat onder alle de beroerten, die van tijd tot tijd binnen *Enkhuizen* voorvielen, vermids de Regenten zo ſterk voor, als de ingezetenen tegens de *Spaansgezinden* waren, hij zig altoos zeer gematigd gedroeg, en meer dan eens de burgerij, door wie hij zeer geliefd was, tot bedaren bragt, wanneer het ſmeulend vuur van onvergenoegdheid gereed ſtondt, in ligter laije vlam uit te barsten. Op raad van zekeren Hans Kolterman, nam Buiskes 350 man in ſoldij, en gaf ieder van hun zeven ſtuivers op hand, en zulks uit zijn eigen beurs, doordien 'er geen voorraad van geld op 't ſtadshuis werdt gevonden, ook betaalde hij de Busſchieters en anderen. Doch deze waren naauwlijks agt dagen in dienst geweest, of zij kwamen op 't ſtadshuis, roepende: *wij moeten geld hebben, of willen de ſtad weer papist maken.* Na dat zij een en andermaal die bedreiging gedaan hadden, en zonder geld niet te ſuſſen waren, ſtondt Buiskes op, en zeide: *ik zal het gaan halen;* dit deedt hij ook, en kwam met

zo veel geld te rug, als nodig was, om aan de knegten voor een week de bedongene ſoldij te betalen, het welk ook van die uitwerking was, dat menze tot zo lange bij hunnen pligt hieldt, dat de *Watergeuzen* in de ſtad kwamen. Met de verandering der Wethouderſchap, die hier op volgde, werdt BUISKES mede als Burgemeester aangeſteld; en kort hier na, verſcheen 'er SONOY, die het gouvernement over *Enkhuizen* en andere *Noordhollandſe* ſteden aanvaardde. Dat BUISKES een getrouw en vurig aanklever was van de zaak der vrijheid, en dat hij onwrikbaar als een rots ſtondt voor de partij die hij was toegedaan, blijkt niet alleen door het reeds aangevoerde; maar werdt ten jare 1587, verder bekragtigd, door de dappere daden die hij uitvoerde tot in ſtandbrenging en ſtaving der dierbare vrijheid en wering van gewetensdwang, toen hij tot Admiraal van 's lands ſchepen van oorlog in 't *Vlie*, werdt aangeſteld; de lastbrief daar toe, was door Prins MAURITS vervaardigd, en gedagtekend den 26 maart 1587.

BUISKES is getrouwd geweest met ene dogter van SYMEN SEMEINS, een wel gegoed burger van de eerſte klaſſe binnen *Enkhuizen*; deze om den hervormden godsdienst, waar van hij een warm aanklever was, het land hebbende moeten ruimen, betrouwde het beſtier van alle zijne aanzienlijke goederen, werven, zoutketen, rederijen en uitgeſtrekten koophandel, aan zijnen ſchoonzoon BUISKES, die zulks met de beste trouw waarnam. Ook was de eerſte kommisſie-brief van Prins WILLEM DEN I, eigentlijk aan SYMEN SEMEINS gerigt, ſchoon op naam van BUISKES geſteld en door hem uitgevoerd; voor welke waarnemingen BUISKES, na dode zijnes ſchoonvaders, voor moeite, gevaar en verzuim, zo nopens de kommisſien, door toedoen van SEMEINS, ten dienſte van Prins WILLEM en den lande, als wegens de adminiſtratie der voorſchrevene goederen, aan zijne mede-erfgenamen, in rekening bragt 28000 guldens. Over welken eisch, zij gants te onvreden, met BUISKES in onmin geraakten, dat egter door tusſenkomst van vrienden weidt bijgelegd, en aan de uitſpraak van wederzijds verkorene Goedemannen overgelaten, die BUISKES in het

ge-

gelijk ſtelden, en dus aan hem de geëischte ſom door zijne mede-erfgenamen werdt goedgedaan. —— BRANDT en CENTEN, *Hiſt. van Enkhuizen*, I. D. bl. 111. 121. BOR, *Ned. Hiſt.* VI. B. bl. 413, 414. E. v. METEREN, *Nederl Oorl.* IV. B. bl. 74. WAGEN., *Vadel. Hiſt.* VI. D. bl. 357--360. 396.

BUISSERET (FRANS), is geboren uit een fatzoenlijk geſlagt te *Mons* in *Henegouwen*, in ſeptember 1549. Zijn vader was GEORG BUISSERET genaamd, en zijne moeder KATRYNA LA BARRE. Hij volvoerde zijne eerſte letteroeffeningen in het kollegie van *Houdain*, in zijne geboorteſtad, en kwam vervolgens in het kollegie van de *Lelij* te *Leuven* ſtuderen in de wijsbegeerte, vervolgens leide hij zig op de regtsgeleerdheid toe, en wierdt Licentiaat in beide de takken van die wetenſchap. Het zelvde jaar wierdt hij voorzien van een Kanunnikſplaats in de hoofdkerk van *Kamerik*. Als toen verlof bekomen hebbende om zig van *Leuven* te verwijderen, reisde hij naar *Rome*, om het jubilé van het heilige jaar bij te wonen. Vervolgens zig aan den geeſtelijken ſtaat toegewijd hebbende, en tot Priester geſchoren zijnde, en na vele kerkelijke ambten bekleed te hebben, geraakte hij van trap tot trap tot de waardigheid van Aartsbisſchop van *Kamerik*; dit viel voor in 1614, en den 25 maart 1615 deedt hij zijn opentlijke intrede in die ſtad; maar den 2 meij van dat zelvde jaar, wierdt hij door een maagpijn aangetast, vergezeld van hartkloppingen die hem in het graf rukten. Hij wierdt te *Kamerik* in de hoofdkerk begraven, aan de zijde van het groot autaar; ſtaande het volgende graffchrift op de zerk die zijn lijk bedekt, gebeiteld: *P. M. Ill. & Rev.* FRANCISCI BUISSERET, *qui metropolitanæ hujus Eccleſiæ muniis functus præcipuis ab anno M.D.LXXIV. Canonicus, Officialis, Archidiaconus major, Decanus & Sedis Vicarius generalis, inde annis quindecim Episcopus Namorcenſis, tandem Archiepiscopus et Dux Cameracenſis etc. aſſumptus, primo Pontificatus anno obiit, ætatis LXVI. ſalutis humanæ M.DC.XV. maji die ſecunda. Animæ, Lector, bene apprecare.*

Bur-

BUISSERET, is voor een geleerd man gehouden, doch was al te ligtgelovig ten aanzien van geestverſchijningen, ſpoken, en bezweringen; hij hadt een zeer gelukkig geheugen en was een welſprekend Prediker. Men heeft van hem de volgende werken in druk: 1. *Discours admirable & veritable des choſes avenues en la ville de Mons en Hainaut à l'endroit d'une Religieuſe, profeſſe du couvent des Soeurs noires, poſſedée & depuis delivrée &c. Douay* 1586. 12mo. 2. *Oraiſon funébre ſur le treſpas et inhumation de tres illuſtre et excellent Seigneur Meſſire* EMANUEL DE LALAING, *Marquis de Renty, Baron de Montigny &c. Mons* 1591. 12mo. 3. *Decreta Synodi Dioeceſanæ Namureenſis anno Domini* 1604. *in Eccleſia Cathedrali celebratæ &c. Namur.* 1639. 4to. NIKLAAS GAZET, gaf in 1616 ene levensbeſchrijving van FRANS BUISSERET in 't licht, van wien hij Secretaris was geweest. Hij beſchrijft 'er vele potzen in, die de Duivel aan zijnen meester ſpeelde, inzonderheid ſchepte Satan groot behagen; om hem zijn crucifix te ontroven, en op de kloktoren der Begijnen te plaatzen; doch als het BUISSERET regt ernst wierdt, dan dwong hij den kwaden Engel door zijne bezweringen, om het crucifix te rug te halen enz., en meer ſprookjes van dien zelvden ſtempel. ——— DE RAISSE, *Belg. Chriſt.* p. 203-206. G. COLVENERII, *Præfat. ad Balderici Chron. Camerac.* DU MONIN, *Sacrar. Comitatus Namurc.* pag. 10. 30--34. *Galliæ Chriſtiana.* Tom. III. p. 57, 58. 546. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 225. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 288. BOUSSUT, *Hiſt. de Mons.* pag. 237, 238. 254, 255. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 276--283.

BUISSON (JAN DU), geboren te *Villers* in de kastellanije van *Ath* in *Henegouwen*, beoeffende de wijsbegeerte te *Leuven*, alwaar hij den derden rang bekleedde in de algemene promotie ten jare 1544. Enigen tijd daar na, wierdt hem de post opgedragen om die wetenſchap in het kollegie van 't *Varken* te onderwijzen. In 1563, beriep men hem van daar naar *Douai*, tot het waarnemen van de zelvde bediening, in het kollegie van den *Koning*, waar van hij de eerſte Regent

of

of Opperſte was. In die zelvde ſtad wierdt hij den 16 julij 1571 tot Doktor in de godgeleerdheid bevorderd. Omtrent het jaar 1574, wierdt hij Provoost van *St. Pieter* gemaakt, en in die hoedanigheid *Vice-Kanſelier* van het Hogeſchool. Na die waardigheid gedurende het tijdvak van 21 jaren te hebben waargenomen, ſtierf hij te *Douai* den 11 april 1595, in den ouderdom van bijna 70 jaren. Hij vermaakte alle zijne goederen tot onderhoud van enige arme Studenten. Doktor BUISSON was een braaf en deugdzaam mensch, bijzonder nedrig, wandelende in alle opregtheid, in de hoop van een toekomend zalig lot. Men heeft van hem in druk: 1. ARISTOTELIS *Organum, post* BOËTIUM, *aliosque, denuo Latine redditum. Col.* 1572. 4*to.* 2. *Hiſtoria & Harmonia Euangelica, ſive vita D. N.* JESU CHRISTI *ex IV Euangeliſtis in unum Hiſtoriæ corpus congeſta, adjecta ſuis locis ordinis et conſenſus ratione. Colon.* 1573. 12*mo.* Hier van zijn zedert nog verſcheidene drukken in 't licht gegeven; ook is het in 't latijn en frans beide, gelijfd in den *Bijbel van* SACY *Tom. III. Paris.* 1715. *in folio.* —— MIRÆI, *Elogia Belgica.* p. 133. BUZELINI, *Gallo Fland.* p. 185. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* pag. 402. VAL. ANDR., *Biblioth. Belg.* p. 655. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 720. BOUSSUT, *Hiſt. de Mons.* p. 346, 347. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. II. p. 411-413.

BUKENTOP (HENDRIK VAN), geboren te *Antwerpen*, omtrent het jaar 1654, begaf zig na de gewone letteroefeningen doorgelopen te zijn, in de orden der Rekolletten. Hij was toen 20 jaren, en beoeffende zig van die tijd af aan, met alle vlijt in de godgeleerdheid, de hebreeuwſe en griekſe talen, en het onderzoeken der H. Schriften. Vervolgens wierdt hij tot Priester gewijdt, en in 1688 tot Lezer aangeſteld in het grote klooster te *Leuven*; en heeft nog verſcheidene andere kerkelijke bedieningen waargenomen, die hem egter niet beletteden om zijn arbeid over de gewijde Boeken voort te zetten, waar van de beoeffening al zijn wellust uitmaakte. Na 42 jaren in den geeſtelijken ſtaat doorgebragt,

bragt, en bij alle gelegenheden tot een voorbeeld van godsvrugt en ſtigtende nederigheid verſtrekt te hebben, ſtierf hij te *Leuven* den 27 meij 1716, in het 63ſte jaar zijnes ouderdoms. Van hem zijn de volgende werken in druk: 1. *Pædagogus ad ſancta ſanctorum, ſive Dux fidelis ingredi cupientibus penetralia S. Scripturæ &c Lovan.* 1696. 12mo. 2. *Dictionarium, in quo voces omnes difficilioris ſignificationis, quæ in Vulgata noſtra S. Scripturæ Latina translatione occurrunt, dilucide explicantur. Ib.* 1696. 12mo. 3. *Canones, ſeu Regulæ, pro intelligentia S. Scripturæ utiliſſimæ ex SS. Patribus collectæ. Lov.* 1696. 12mo. *Ib. ed. auctior. Francof.* 1706. 12mo. 4. *Theſes in Euangelium Matthæi. Lov.* 1697. 12mo. 5. *Examen Translationis Flandricæ Novi Testamenti, Embricæ nuper impreſſæ, quo demonſtratur Translationis illius multiplex defectus, & à Vulgata latina, editione difformitas, ac cum damnata Gallica verſione conformitas. Lovan.* 1698. 12mo. 6. *Notæ in Pſalterii Davidici, item Libri Actuum Apoſtolorum translationem Flandricam, ut præfertur, Embricæ impreſſam. Lovan.* 1699. 12mo. 7. *Diatribæ, pro Pſalterii Verſione Embricenſi factæ, Refutatio. Lovan.* 1700. 12mo. 8. *Medulla Tritici, ſive ſubſtantia totius S. Scripturæ verſibus comprehenſa. Lovan.* 1703. 12mo. 9. *Tractatus de ſenſibus S. Scripturæ, et Cabala Judæorum. Lovan.* 1704. 12mo. 10. *Alphabetum Græcum et Hebraicum, quo ſingularis litterarum utriusque linguæ figura proponitur, genuinus ſonus adſtruitur, legendi methodus traditur. Lovan.* 1704. 12mo. 11. *Lux de Luce, libri III, in quorum primo ambiguæ lectiones, in ſecundo Variæ ac dubiæ lectiones, quæ in Vulgata latina S. Scripturæ editione occurrunt, ex originalium linguarum textibus illuſtrantur &c. Colon.* 1710. 4to. Behalven deze in het licht gegeven werken van BUKENTOP, zijn 'er na zijn dood nog verſcheidene anderen gevonden, die in 't net geſchreven, en ter perſſe gereed lagen. ——— SANDERI, *Chorog. Brabant. ult. ed.* III. pag. 159. 163. 165. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 419--427.

BULGARUS (ROBRECHT), een *Waldenſer* van geboorte, verzaakte zijn geloof, en wierdt Dominikaner Monnik; voorts van

van Paus GREGORIUS DEN IX, ten jare 1236, tot Inquiſiteur in *Vaanderen* aangeſteld, naar welke landſtreek zig vele *Waldenſen* hadden begeven, ten einde de woede der vervolging in hunne valeijen te ontwijken. Doch deerlijk wierden zij in hunne verwagting bedrogen, doordien de wrede BULGARUS, welke eertijds hun geloofsgenoot was geweest, als een felle tijger tegens hen woedde; want al die weigerden zig naar zijnen zin, te bekeren, deedt hij, van den wereldlijken arm geſtijfd zijnde, verbranden; zo dat 'er, in twee of drie maanden tijds omtrent 50, zo mannen als vrouwen, verbrand of levend begraven werden. Het bleef daar niet bij; want ten laatſten misbruikte hij tot zulk een verregaand uiterſte de aan hem verleende magt, dat het den Paus zelven mishaagde, die hem de verdere uitoeffening van zijn ambt als Inquiſiteur verbood, en daar na door het aan 't licht komen van verſcheidene verregaande misdrijven, tot een eeuwige gevangenisſe verwees. ——— USSER., *de Eccl. Occid. Succeſſ.* Cap. VIII. §. 20. Cap X. §. 18. 62. MATTH. PARIS, *Hiſt. ann.* 1236. 1238. VIGNIER, *Bibl. Hiſt.* p. 408. 450. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* I. D. bl. 21.

BULIUS (NIKLAAS), een bedreven Geneesheer, en goed Digter; zag het eerſte levenslicht te *Hoorn*, op den 17 januarij 1550. Na zijn eerſte letteroeffeningen, ten dele in genoemde ſtad, en ten dele te *Haarlem* voltrokken te hebben, ging hij naar *Leijden*, ſtudeerde aldaar in de wijsbegeerte, waar na hij *Leuven* bezogt, en zig aldaar in de medicijnen oeffende; vervolgens ging hij naar de Hogeſcholen van *Douai*, *Parijs* en *Tours*, om zig verder in die wetenſchap te volmaken; hier enigen tijd mede geſleten hebbende, deedt hij een te rugtogt naar zijn vaderland, waar na hij *Duitsland* doortrok om zig naar *Padua* te begeven, alwaar hij de waardigheid van Doktor in de medicijnen verkreeg. Voorts ſleet hij een tijdvak van drie jaren, om gants *Italie* te doorreizen en 'er al het merkwaardige te zien, waar na hij met een ſchat van kundigheden verrijkt, zijn vaderſtad weder opzogt, en aldaar de ge-

geneeskundige praktijk uitoeffende, wordende kort na zijne te rugkomst tot ſtads Doktor te *Hoorn* aangeſteld. Gedurende den tijd, dat de Graav VAN Bossu in die ſtad gevangen zat, bediende Bulius hem als Medicus. In 1577 wierdt hij wegens *Noordholland* naar *'s Hage* gezonden, om als lid in den Raad van State zitting te nemen. Drie jaren later, wierdt hij tot Hoofd-Officier van *Hoorn* aangeſteld, en behield deze waardigheid tot aan zijn dood, zo wel als die van Advokaat-Fiskaal der Admiraliteit in het *Noorderkwartier*, die hem in 1598 was opgedragen. Den ouderdom van 65 jaren bereikt hebbende, ſtierf hij te *Hoorn* den 26 februarij 1615; en wierdt begraven in de voornaamſte kerk van die ſtad, alwaar men het volgende graffchrift van hem ontmoet:

D. O. M. NICOLAO BULIO, ALARDI *fil.*, *Medico et Poetæ eximio, in Hollandiæ Weſtfrifiæque Ordinum Collegio olim Aſſeſſori, R. Pub. Hornanæ, per annos XXXIV. et quod excurrit, Prætori, rerum maritimarum in Weſtfrifia Conſiliario et Fiſci Advocato, ſingulari in rebus agendis prudentia, ſtrenuitate, fide, Græcæ, Latinæ, aliarumque linguarum peritia, tum et memoria ſtupenda prædito, ſummo Patriæ ornamento, deque ea et ſe optimè merito, S. P. Q. H. gratitudinis et pietatis ergo, ſumptu publico P. C. Natus Hornæ. A°. M.D.L. januarii die* XVII. *Denatus ibidem A°. M.DC.XV. febr. die* XXVI., *quum vixiſſet annos LXV. menſ. I.* Hier nu volgt een grieks vierregelig vaars, 't welk dus in 't latijn is overgebragt:

Unus prudentem Medicum, divumque Poëtam,
Et Legum invictum robur habet tumulus;
Unum quippe virum, tumulus cui ſufficit unus:
Sed vitas plures vivere dignus erat.
JOANNES FORESTUS.

Et Medica felix, & Carminis inclytus arte,
Et patriæ illuſtris Prætor honore ſuæ,
BULIUS *hic recubat, Tumulum venerare, Viator;*
Non alias tanti ſtabis ad oſſa viri.

Bullius was met een ſtalen geheugen begaafd; hij hadt het grieks en latijn in *Holland* geleerd, en gedurende zijne reizen de meeste levende talen, als het hoogduits, ſpaans, frans en italiaans. Hij was vlug en welſprekend, bezat verhevene gaven tot uitoeffening der digtkonst, waar van hij ſporen heeft nagelaten in zijne latijnſe Puntdigten, die Sweertius verzekert, dat geestig, boertig en uitmuntend zijn. —— F. Sweertii, *Athen. Belg.* p. 574. Philel. Timaretis, *Collect. Monument.* p. 252, 253. J. F. Foppens, *Bibl. Belg.* p. 901. Paquot, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 155--158.

BULLART (IZAAK), geboren te *Rotterdam* den 5 januarij 1599, uit Anthony Bullart, en Maria Wilekens. Zijn vader behoorde tot een der voornaamſte geſlagten van genoemde ſtad, en zijne moeder was vermaagſchapt aan den Kardinaal Enckevoort, die geweest is, eerst Biſchop van *Tortoza*, en vervolgens van *Utrecht*, geſtorven te *Rome* in 1534; en welke vrouw afſtamde van een aanzienlijk geſlagt te *Keulen*. Haren man omtrent het jaar 1610 verloren hebbende, en den jongen Izaak van de Hervormden willende verwijderen, als mede van zodanige gezelſchappen, die zijne zeden hadden kunnen bederven, zondt zij hem tot het volvoeren van zijne eerstbeginnende letteroeffeningen naar *Bourdeaux*, bij de Jeſuiten. In de *Nederlanden* te rug gekeerd, woonde hij te *Bruſſel*, en, na verloop van enige jaren, trouwde hij in die ſtad, met Anna Franciska de Bruyns, oriſpronkelijk uit het land van *Gulik*. In 1629, nam hij zijn verblijf te *Arras*, alwaar hij door de voorſpraak van Vencislas Coberger, tot Beſtierder van den Berg van barmhartigheid (Bank van lening), wierdt aangeſteld. Deze Coberger, bevriend aan Bullart, was Stigter van dit huis en meer gelijkſoortigen, onder de bevelen en beſcherming van de Aartshertogen Albert en Isabella. In deze post gevestigd, verwierf Bullart de genegenheid en gunst van Maximiliaan van Bourgonje, Abt van *St. Vaast*, die hem met het ambt van Groot-Bailjuw zijnes kloosters beſchonk, wegens de graavſchap *Artois*. Deze pro-

vin-

vintie door *Frankrijk* overheerd zijnde, verëerde de Koningin ANNA VAN OOSTENRYK, onzen BULLART met de waardigheid der ridderorden van *St. Michiel*, den 3 april 1647. Wel verre van door dit luisterrijk eerbewijs verwaand te worden, bleef hij als naar gewoonte, een zeer eenvoudig, matig en arbeidzaam leven leiden, tot aan zijn dood toe, die hem verwekt wierdt door ene bloedvloeijing, gevolgd van een felle koorts, waar onder hij bezweek, en den geest gaf op den 17 april 1672, in het 73ste jaar zijnes levens. Men begroef hem bij zijne vrouw in de Parochie kerk van *Sainte Croix*, en men beitelde op den steen die hem bedekt, het volgende graffchrift. *D. O. M. S. Hic jacet vir nobilis D.* ISAACUS BULLART, *Roterodamus, qui ab aliquot Patriciis Colonienſibus, aliisque primariis in Hollandia viris, genus ſuum ducens, iſti ſuæ gloriæ, Majorumque ſtemmatibus, vitæ integritatem ſemper prætulit, cum qua per ſecunda Pacis, & per adverſa Belli tempora, Montis pietatis in Arrebatibus Præfecturam, primum ſub Rege Catholico, postmodum ſub Rege Christianiſſimo, per annos XLIII, dignè & fideliter geſſit, ſolatio populi magis quam ſuo fructu, pulcherrimam ſibi eſſe mercedem virtutem ipſam judicans. Nimia demum ſanguinis emiſſione debilitatus ac febre correptus, laboribusque fructus, è vita exceſſit ipſo die Paſchæ, menſis april. die XVII, an. M.DC.LXXII. ita ut non tam obiiſſe dici poſſit, quam reſurrexiſſe cum Christo, in æternum cum illo victurus. Vixit an. LXXII. menſ. III. d. XII. R. I. P. Amen.*

BULLART hadt veel ſmaak voor de fraaije konſten en lettergeſchiedenis. Hij bragt een ſchone boekerij bijëen, en verzamelde omtrent 30 jaren voor zijn dood verſcheidene gedenkſchriften over de Levens van Mannen, die door geleerdheid en ſchranderheid in de ſtaatkunde, in de ſchilderkonst, architectuur, muzijk enz., uitgemunt hebben. Ook bragt hij vele portraitten bijëen, en onderhieldt gedurende een goed aantal jaren twee Plaatſnijders op zijn eigen kosten. Maar zijne bezigheden en geſtadig krukken hinderden hem grotelijks in de voortgangen van zijnen arbeid, zo dat hij het genoegen niet heeft gehadt, om zijn werk afgedaan te zien. Hij

gaf het aan zijn zoon over, in hoop dat deze 'er de laatſte hand aan zoude leggen; zulks volvoerde dezelve ook, ſchikte de onderwerpen in orde, verkortte de lovensſchetzen door zijnen vader vervaardigd, en voegde 'er nieuwe van zijn eigen maakzel bij, waar na hij het te zamen in 't licht gaf, onder den volgenden tijtel: *Academie des Sciences & des Arts, conſenant les Vies & les Eloges hiſtoriques des Hommes illuſtres, qui ont excellé en ces Profeſſions, depuis environ quatre ſiecles, parmi diverſes Nations de l'Europe. Avec leurs Portraits, tirez ſur les originaux au naturel, & pluſieurs Inſertions funébres, exactement recueillies de leurs Tombeaux*, par ISAAC BULLART, *Chevalier de l'Ordre St. Michel. Amſt. chez les Héritiers de* DANIEL ELZEVIER. 2 *Vol.* 1682. *in folio.* Hetzelve is door den Uitgever opgedragen, aan JAKOB DIRK VAN BRIAS, Aartsbiſchop van *Kamerik.*

BULLART onderhield briefwisſeling met vele Geleerden en Konſtenaars, en van de laatſte klaſſe, inzonderheid, met den Schilder ANDRIES FELIBIEN, aan wien hij veel voorraad heeft verſchaft, tot deszelvs *Entretiens ſur la Vie & les Ouvrages des plus excellens Peintres anciens et modernes*, gedrukt te *Parijs* in 1666. In 't algemeen kan men van 't werk van BULLART getuigen, dat het tamelijk nauwkeurig is, doch in een flegten ſtijl geſchreven. De Portraitten die hij 'er bijgevoegd heeft, zijn in 4to. formaat; ſommigen daar van zijn bijster grof, en de anderen van ene middelbare ſchoonheid. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 776, 777. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 366--373.

BULTEEL (GISLENUS), van *Iperen* geboortig, is Burgemeester geweest van die ſtad, een man van veel gezag en omegtheid. Hij was een verheven Digter; ſtierf omtrent 't jaar 1607; agterlatende: *Carmina ad Amicos, varii argumenti*, welke gedrukt zijn, in de *Collectio Poëtarum Belgicorum. Francof.* 1614. 8vo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 369.

BULTHUIS (JOHANNES), geboren te *Groningen* in 't jaar 1730 uit brave burger ouders, STEPHANUS BULTHUIS en

JANT-

JANTJEN ALING. Hij maakte gebruik van de middelen die ten overvloede in zijne geboorteſtad gevonden werden, om in die weetenſchappen onderwezen te worden, welke hem tot de uitoeffening van den predikdienst kosten opleiden. Hier toe de bekwaamheid verkregen hebbende, wierdt hij in 1755 met allen lof tot Proponent aangenomen, en ruim twee jaren later, als Predikant bevestigd te *Holwierda* in *Groningerland*, alwaar hij zig kort daar na in den egt begaf, met DEBORA MULLER, dogter van WILLEM MULLER, Predikant te *Ulrum* mede in *Groningerland*, en ALEGONDA ENGELSMA. Na een tijdvak van ruim 14 jaren hier het Euangelie te hebben verkondigd, beklom hij op den 23 meij 1773, voor de eerſtemaal den predikſtoel te *Wirdum* in *Friesland*, als de wettig beroepen Leraar van die gemeente, alwaar hij verbleef tot in 1775, wanneer hij den predikdienst in de ſtad *Sneek* aanvaardde, daar hij door zig met zaken te bemoeijen die hem als Euangeliedienaar, in genen deele betroffen, zig zelv' veel verdriet en onaangenaamheden heeft verwekt, en daar bij veel onlusten gebrouwd, zo als wij ſtraks nader zullen zien. Hij verliet *Sneek*, zonder affcheid te nemen, en begaf zig met 't gezin naar *Haſſelt*, een ſtad in het voormalig gewest *Overijſſel*; hier hadt hij ſlegts weinige weken geſleten, of hij werdt te *Rijzum*, een dorp in *Oostfriesland*, beroepen, en aldaar op den 24 ſeptember 1786 bevestigd. Ten jare 1790, wierdt hem het beroep van *Workum* in *Friesland* opgedragen, hier verbleef hij tot zijn uiteinde toe, en hij ſtierf ruim een jaar daar na, na den ouderdom van 61 jaren bereikt te hebben.

BULTHUIS was in den ſtriktſten zin genomen, zuiver Gereformeerd, en een ijverig waker voor de regtzinnigheid; dan hij behoorde teffens tot zodanige klaſſe van Predikanten, die den gewijden leerſtoel misbruiken om het vuur van twist en tweedragt aan te blazen; en in hunne plegtige aanſpraken aan het Opperwezen, op de aanſtotelijkſte wijze, hun bitterheid uitboezemen, tegen die in ſtaatkundige begrippen van hun verſchillen. BULTHUIS maakte zig in eene ruime mate hier aan ſchuldig; want ingevolge vonnis van den Hove van

Friesland, in dato den 4 april 1786, werdt hij ſchuldig verklaard: „ op den predikſtoel, zo in zijne redenvoeringen, „ als in zijne gebeden, wanneer hij den mond des Volks „ tot God behoorde te zijn, zig te hebben uitgelaten in be„ woordingen, geſchikt om daar door aan de Gemeente be„ kend te maken, zijne bijzondere begrippen, omtrent Staat„ kundige onderwerpen, daar toe gebruikende verſcheiden „ plaatzen uit *Gods Woord*. Biddende, voor zijne Hoogheid, „ drukte hij zig uit: *De Schutters hebben hem veel bitterheid* „ *aangedaan, beſchoten en hem gehaat*; en, wederom: *de Schut*„ *ters hebben hem beſchoten met pijlen in vurigen draken-venijn en* „ *wreed adderen-vergif gedoopt*. Wanneer nu de Magiſtraat van „ *Sneek*, deswegens haar ongenoegen aan dien Leraar, bij „ enen brieve, te verſtaan gaf, met last om zodanige uit„ drukkingen en beoirdelingen, die niet alleen onaangenaam „ waren aan de toehoorderen, maar ook nergens anders toe „ konden dienen, dan om tweedragt in de ſtad en gemeente „ voort te planten, voortaan, agter wege te laten; vierde „ hij zig, wel verre van daar aan te gehoorzamen, nog rui„ mer teugel; zeggende, daar hij zijne vooraſſpraak nam uit „ EZECHIEL III. *vs.* 17, 18. *Ik heb te veel eerbied voor dit* „ *woord van den levenden* GOD; *te veel vrees om mij ſchuldig te* „ *maken aan uw Bloed, te veel ontferming met uwe onſterflijke* „ *Zielen, dan dat ik niet vrijmoedig en onbeſchroomd, dat Woord,* „ *dat* GOD *mij in den mond gelegd heeft, tot U zou brengen, en* „ *ulieden van* GODS *wegen, ernſtig waarſchouwen, zonder door laffe* „ *menſchenvrees daar van afgeſchrikt te worden, of mij aan laag* „ *gewlei ſchuldig te maken, op dat niet anders uw Bloed van mij*„ *ne hand mogt geëischt worden*. Vervolgens, daar bij voegende, de woorden van JESAIA LVIII. *vs.* 1. *Roept uit de kele* „ *en houdt niet in, verheft uwe ſtemme als ene bazuine, en ver*„ *kondig mijnen Volke hare overtredingen, en den huize* JAKOBS „ *hare zonden*. En voorts: *zo handelden ook de heilige Gods*„ *mannen, de Propheten, de Apostelen onder het Nieuwe Testa*„ *ment. Hoe vrijmoedig en getrouw waren zij niet in de beſtraf*„ *fing, zonder aanzien van perſonen, zie zulks uit* STEPHANUS,

„ HAND.

„ HAND. VII. *Die voorbeelden wensch ik van verre na te kruipen;*
„ GOD, *wensch ik, zal hier toe alle nodige wijsheid en genade*
„ *ſchenken, en met zijnen vrijmoedigen Geest mij onderſteunen.*
„ Bij herhaling, ſmeekte hij: *Sterk, den Prins Erf-Stadhouder,*
„ *onder al dien heon of ſmaad van een gedeelte eenes ondankbare*
„ *of ontaarte Natie.*" Het Hof van *Friesland*, verwees Ds. BULTHUIS, over die uitdrukkingen, en het veragten der bevelen zijner wettige Overheid, in de boete van 500 goudguldens, binnen 14 dagen te betalen, als mede in de kosten van den procesſe; met bevel, om zig voortaan van dergelijke buitenſporigheden te onthouden, onder bedreiging van zwaarder ſtraffe; ten welken einde, de Magiſtraat van *Sneek* gelast werdt, om daar op een wakend oog te houden, en te doen houden.

Enige dagen na het ontvangen van dit vonnis, verſcheen Ds. BULTHUIS in den gewonen Kerkenraad, en verzogt, dat uit hoofde der omſtandigheden, ogenblikkelijk aan hem zijne dimisſie als Predikant van *Sneek* mogt gegeven worden. Maar de Kerkenraad, zig niet bevoegd achtende, om zulks zonder voorkennis van den Klasſis te doen, weigerde het; waar op Ds. BULTHUIS zeide: *dat zo men hem zijne dimisſie niet wilde geven, hij ze dan nam*, en ging na een korten zegenwensch de kamer uit, herhaalde keren zeggende: *God zal ons zigten.* Ook vervoegde hij zig nog dien zelvden dag bij den Preſident-Burgemeester, denzelven verklarende: „ dat hij zijn Leraar-„ ambt in de *Sneker* gemeente nederleide;" vertrekkende voorts den volgenden dag, en verliet de ſtad, zonder enige orde op zijnen predikdienst geſteld te hebben. Den 25ſten van die zelvde maand verſcheen hij in de Klasſis, aan deze vergadering communicerende, dat hij zig bij den Kerkenraad en Magiſtraat van den dienst ontſlagen hebbende, hij nu aan de Klasſis verzogt, hem, was het geen volledige dimisſie, ten minſten enig getuigſchrift te willen verleenen; de Klasſis zwarigheid makende, om het gedane verzoek in te willigen, verzogt hem buiten te ſtaan, doch hij weigerde zulks en dimitteerde zig zelven, gaande na enen zegenwensch, en het over-

geven in geſchrifte van de redenen, die hem tot dien ſtap bewogen, uit de vergadering. Deze redenen nu kwamen hoofdzaaklijk hier op uit: „ dat hij, volgens zijn conſcientie, niet „ anders konde prediken dan hij gedaan hadt, en dewijl hem „ zulks in 's Hofs ſententie, onder bedreiging van zwaardere „ ſtraf was verboden, het hem onmooglijk was, daar langer „ in te continueren." De Klasſis vermerkende, dat de hardnekkigheid van dezen Man onverzettelijk was, decreteerde: „ dat zo lang Ds. Bulthuis in dit begrip bleef volharden, „ en ter tijd toe dat hij aan de Klasſis behoorlijk ſatisfactie „ zou hebben gegeven, hij gedeporteerd wierdt en onbekwaam „ verklaart om voortaan het ambt van openbaar Leraar in „ de Gereformeerde Kerk te bekleden." ——— *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 489. *Boekz.* 1786. *a.* bl. 447. 1791. *b.* bl. 182. *Vad. Hiſt.*, XXXVII. D. bl. 133–135.

BUMA (HOTZE), van een zeer aanzienlijke patrice familie in *Friesland*, was ten jare 1570 Bevelhebber van dat gewest; van waar hij door 's Konings Raad gebannen werdt, met verbeurdverklaringe zijner goederen; doch keerde, twee jaren later, op last van Sonoy, derwaards weder, met een vaandel krijgsknegten, en kreeg het bevel over *Makkum*. Op de aannadering van Billy, verliet hij die plaats, en borg zig met de vlugt. Indien Hotze, of Horatius Buma dezelvde zij met Hotze Bonga, gelijk niet onwaarſchijnlijk is, heeft hij ook deel gehadt in het gebeurde te *Bolsward*. ——— P. Winsem., *Chron.* XVII. B. bl. 575. 578. 580. Carolus, *de rebus Casp. a Robles*, pag. 123. J. W. te Water, *Verbond der Edelen*, II. D. bl. 308.

BUMA (JOHANNES), Konſtſchilder en Digter, is ten jare 1694 geboren te *Leeuwarden*, uit een deftig burgergeſlagt; zijnde zijn vader, Niklaas Buma, geweest een beroemd Apotheker in gemelde ſtad. Deze zijnen zoon, reeds in zijn tederſte jeugd met een zeer vluggen geest begaafd vindende, beſtelde hem op de latijnſe ſcholen, die hij alle vijf zeer ſchielijk doorliep, ongemene vorderingen in het latijn en in

de

de beginzelen der wetenſchappen die daar geleerd worden, maakte; zo dat dit veld voor zijnen geest veel te bekrompen ſcheen, en het jammer was, dat een zo veel belovend jongeling niet naar een Hogerſchool wierdt gezonden, om zijn aangeboren vernuft door voedzamer onderwijs verder te ontwikkelen. Maar 's vaders ontwerp zijnde, om hem in zijne apotheek, die zeer beklant was, te doen opvolgen, plaatſte hij den jongeling in zijnen winkel, daar hij hem wel haast van zeer veel dienst was, en onontbeerlijk wierdt. Den tijd, die hem van het vervullen zijner bezigheden overſchoot, beſteedde hij, om het digterlijk vuur, dat in zijnen boezem gloeide, aan te wakkeren; en hij bragt menig vaarsje, puntdigt enz. te voorſchijn, waar in genie en geest doorſtraalde, doch die meestal op een ſatijriſchen toon geſtemd waren. Vlijtig leide hij zig teffens toe om door eigen oeffening, de *ſpaanſe*, *italiaanſe* en *franſe* talen te leren, daar hij zo ongemeen in ſlaagde, dat hij in zeer korten tijd in ſtaat was, om in die talen geſchrevene boeken, in het *nederduits* te vertalen, waar van ook ſommigen gedrukt zijn.

Na zijn vaders dood, ontſtonden 'er vele twisten in die familie, zo dat men, ſchoon, om zaken van weinig belang, begon te pleiten, en het ene regtsgeding volgde op 't ander. Intusſen wierdt de apotheek, inboedel enz. verkogt, en men bevond, ſchoon 'er vrij wat met pleiten verſpild was, dat 'er egter nog een aanzienlijk kapitaal voor onzen Buma overſchoot.

Gedurende deze voor hem verdrietige omſtandigheden, leefde hij in gemeenzame vriendſchapsverkering met zeker Schilder, Niklaas Verzyl genaamd, zeer beroemd wegens vele Boeregezelſchappen en Zeeſtukjes, door hem gepenſeeld; en, zo door eigen lust als aanmoediging van dezen Man, oeffende Buma zig ook in die konst, en vondt 'er zo groot genoegen in, dat hij naderhand, door een geſtadiger oeffening, en 't veelvuldig copieeren der landſchappen van den berugten Pynakker, dermaten vorderde, dat men hem met alle regt een Meester mogt noemen; een menigte ſchilderſtukken door hem

vervaardigd, en waar van vele, te *Leeuwarden* inzonderheid, nog voor handen zijn, ſtrekken tot bewijs hier van. Zijn vriend de Schilder VERZYL, was ook een liefhebber van de muzijk, en trakteerde de fiool ongemeen delikaat; deze hadt een zuſter, ANNA HELENA genaamd, die lieffelijk zong, BUMA vervaardigde ſomtijds enige airtjes voor haar, die ANTJE, dat een moije meid was, hem zo teder wist voor te neurien, dat hij op haar verliefde en tot zijn huisvrouw maakte, ook bij haar verſcheidene kinderen verwekte, die alle vroegtijdig geſtorven zijn. Staande zijn egt, bekwam hij het ambt van Schrijver of Solliciteur van een kompagnie voetknegten, ſtaande ter repartitie van *Friesland*.

Als Wijsgeer, beſchouwde BUMA het twistvuur dat zijne familie geteisterd hadt, en hem zo veel ſchade veroirzaakt, als ene nietigheid, het maakte geen verdrietigen indruk op zijn vrolijk gemoedsgeſtel; integendeel, boertte hij 'er niet zelden over. Dewijl nu de bezigheden van zijn ambtsberoep hem veel ledigen tijd overlieten, beſteedde hij dien in aangename werkzaamheden en het onderzoek van nuttige zaken, daarbij een gezworen vijand van werkeloosheid zijnde, ſchilderde hij vele fraije ſtukken, meestal landſchappen in den trant van PYNAKKER; de verſchieten daar van, wist hij wonderlijk aartig te ſchakeren, met watervallen, kreupelbosjes, bomen, bergen enz., zo dat de aanſchouwer verrukt ſtondt op het gezigt van derzelver juist gepaste orde en verſcheidenheid. Nu en dan heeft hij ook enige hiſtorieſtukken vervaardigd, maar zulks niet eigenlijk in zijne liefhebberij vallende, ontmoet men 'er weinig verlokkends in, dan een goede houding, welgeregelde tekening, benevens een fraaij verſchiet, en op den voorgrond enige bomen, wier ſtammen hij ongemeen natuurlijk wist te contrefeiten. In het vertrek van zijn tuin, was een door hem geſchilderd ſchoorſteenſtuk, het welk vele wonderlijke vertoningen opleverde, waar van hij egter de verklaring nimmer aanëengeſchakeld heeft willen opgeven; doch door het geen hij 'er aan den een en ander van verhaald heeft, was het een ſtekend ſchimpſchilderij, betrekkelijk de onlusten in zijne fa-

milie voorgevallen. Het ſtuk, dat misſchien nog in wezen is, bevat in 't verſchiet, een Blinden, die een Kreupelen op zijn ſchouders draagt, te zamen over den eigendom van enen oester twistende: een Advokaat, die nevens hun ſtaat, tot ſcheidsman verzogt hebbende, ſlurpt den oester, en geeft aan ieder der partijen een ſchulp. Op den voorgrond ziet men ene klagende Vrouwe, wijzende op gebroken porcelein; de klagte is gerigt aan een eerwaardigen Grijsaart, die haar al onderrigtende ſchijnt te herinneren, dat hij haar zulks te voren hadt voorſpeld. Wijders ziet men een Aap, met een pen agter zijn oor, die het ſchuld- of winkelboek doorbladert, hebbende de voornaamſte zaken, of brieven van belang aan ſtukken geſcheurd, welke nevens hem liggen. Bij al dit gehaspel zit Buma en zijn vrouw naar 't leven geſchilderd, zeer rustig en welgemoed aan ene tafel, als onſchuldige deelgenoten van een anders zotheid.

Hij was een groot begunſtiger der Kruidkunde, en hadt in zijn tuin een goeden voorraad van planten en gewasſen, zo uit- als inlandſe, die hij zelv met alle zorgvuldigheid oppaste en voortkweekte, en een bijzondere liefhebberij hadt, om 'er den aart, de kragt en de eigenſchappen van na te ſporen; zo dat hij bij de Kruidkundigen zeer geacht, en voor een groot Kenner gehouden wierdt, dien men dikwils kwam raadplegen. Dit gaf hem aanleiding een werkje te ſchrijven, dat ten jare 1731 in druk uitkwam, en getijteld is, Hofgedachten / waar in poëzij, natuurkunde, en ſtigtelijke aanmerkingen, hand aan hand gepaard gaan. In 1751 heeft hij uitgegeven: Israels verdrukking in Egipten / na den dood van Joſeph. In dit digtſtuk blinkt inzonderheid uit, 's mans grote ervarenheid zo in de geſchiedkunde als godgeleerdheid. Zijne Reize door de Elizeerſche Velden / ten jare 1753 in druk uitgegeven, is een werkje, dat hij op enen koddigen, doch teffens vrij hekelagtigen trant, aan de vier Elementen toewijdt; zijnde het boekje voor 't overige ene aanëenſchakeling van zonderlinge gebreken, onder 't menschdom in zwang gaande, die hij niet zagtjes teistert. Nog een werk van hem, getijteld: Boere Buiſ-

loft

loft / of het huwelijk van Mobdewoest en Griet Beerdberg, met geſchiedkundige aanmerkingen / is eerst jaren na zijn dood in 1767 door den druk gemeen gemaakt. De reden dat de Autheur zelv dit werk het licht niet heeft doen zien, zal *eensdeels* geweest zijn, om dat het vrij wat beſchaving behoefde; en *ten anderen*, dat hij ontzien heeft, om vele lieden, wier zeden en gedragingen over een Juvenaalſe kam geſchoren worden, bij hunnen leeftijd openlijk ten toon te ſtellen. Hoe het 'er ook mede gelegen mag zijn, het werkje is ſpot, hekeling, en geestige boerterij van voren tot agteren; jammer is het maar, dat men 'er vele wulpſe en onbeſchaafde uitdrukkingen in ontmoet, die het voor kiesſche lezers genoegzaam onbruikbaar maken.'

Een groot aantal andere digtſtukjes, op allerleije voorvallen, heeft onze Buma, ten einde zijn' altoos werkzamen geest voedzel te verſchaffen, van tijd tot tijd gemaakt, en aan zijn goede vrienden medegedeeld, beſtaande die in ernſtige, zedige, ſatijrique en koddige; doch ieder in zijn eigen ſoort, vermits hij een affchuwen hadt om ſtigtelijke zaken met boerterijen te vermengen; alle deze laatstgemelde ſtukjes, heeft hij enigen tijd voor zijn dood ten vure gedoemd en verbrand.

Buma was een goed Christen, meewaardig, liefderijk, mededeelzaam; in zijne verkering opregt en leerzaam; en, wanneer hij van misvattingen wierdt overtuigd, met dankbaarheid zulks erkennende, zonder egter zijne achtbaarheid te verliezen. Hij was gul in het onthalen van zijne vrienden, en ontving liever bezoek dan bij anderen te gaan. In welke gezelſchappen hij zig ook mogt bevinden, ontbrak het nimmer aan ſtof om te kouten, doordien hij, in vele zaken bedreven, en met een uitnemend fijn en ſcherp oirdeel begaafd zijnde, ten einde het aan anderen mede te delen, zig zeer vaardig wist uit te drukken; en dat verzeld met zo veel gezouten koddigheden, dat een ſtrenge Cato zig niet van lachgen zou hebben kunnen onthouden. Ook hieldt hij veel van geestige grappen: zie 'er hier ene die hij uitvoerde, welke zeer boertig was, en waar door hij egter zijn bedoelde oogmerk bereikte.

Hij onderhield een weeklijks kransje met zes a zeven vrienden, alle liefhebbers van weetenſchappen; op het te laat komen, weg blijven enz. waren boeten geſteld, die men een jaar lang bewaarde, om die als dan op zekeren daar toe bepaalden dag door het houden van een vriendelijken maaltijd te verteren, alwaar de Vrouwen bij genodigd werden; men hadt de gewoonte ingevoerd om na het eindigen der maaltijd, wanneer een gulle beker gedronken was en men vrolijk wierdt, met het gantſe gezelſchap ene wandeling buiten om de cingels te doen; dit ſtuitte Buma geweldig, maar daar viel niet op, hij moest wel mee doen, het was de gewoonte en hij een nieuweling in het gezelſchap; doch hij nam wel degelijk voor, om door een geestige grap hier een einde aan te maken. Het volgend jaar, op den bepaalden dag weder bijëen zijnde, ging men de gewone wandeling doen, doch nauwelijks was men de poort uit, of zes jongens uit het ſtads weeshuis, van welk geſtigt Buma toen ter tijd Mede-regent was, elk van een tinnen bord en lepel voorzien, gingen met een ſtatigen tred het gezelſchap vooruit, een ieder van hun het zeerst op zijn bord ſlaande, en bij tusſenpozen in chorus uitroepende: *wij teeren! wij teeren! wij teeren!* Daär was niemand van het gezelſchap, of die bemerkte ras, aan wien zij deze poets verſchuldigd waren; men maakte ſpoedig een einde aan dit zonderlinge concert, met aan de weeskinderen een goede fooij te geven; voorts ſpoedde men zig naar huis, alwaar men hartelijk lachte over den geestigen vond, en met eenparige ſtemmen wierdt de jaarlijkſe wandeling afgeſchaft.

Buma heeft den ouderdom van 62 jaren bereikt, en genoegzaam alle zijne natuurlijke geestige eigenſchappen behouden, ten tijd toe dat zij hem door een ſlepende ziekte, welke hem in 't graf rukte, benomen zijn. Gedurende zijne bedlegering heeft hij zig met geene wereldſe zaken, hoe genaamd, willen bemoeijen, alleenlijk werkzaam zijnde, met het gene hem voor eeuwig konde gelukkig maken, zijnde ſteeds vol van warm verlangen, om het tijdelijke tegens het eeuwige te verwisſelen. Hij overleed den 28 junij 1756, en ligt begraven

in

in het dorp *Huiſum*, een klein half uur van *Leeuwarden*, in 't zelvde graf waarin de beenderen van zijn egtgenote rusten, die zeven jaren voor hem geſtorven is. Zijne goederen die aanzienlijk waren, heeft hij alle, uitgezonderd enige weinige legaten, gemaakt aan de nederduitſe Gereformeerde Diakonie binnen *Leeuwarden*. Zijn Afbeeldzel, geſchilderd door den Konſtenaar R. KEYERT, is in zwarte konstplaat gebragt door RIENK JELGERHUIS, welke 'er de volgende digtregels heeft onder geplaatst:

Hij die in *Veld-gezicht* een geestig Schilder was;
Die met een vlug verſtand, beklom den berg *Parnas*;
Die ons in naarſtigheid, een voorbeeld heeft gegeven;
Die *Rijm* en *Onrijm*, heeft tot ſtichting voorgeſchreven;
En in zijn *boertig ſchrift*, niet één gebrek verſchoont;
Is BUMA, wiens gelaat zich in dees' Prent vertoont.

Deze RIENK JELGERHUIS, thans nog in leven, een man van een voorbeeldig zedelijk gedrag, bezit een bijzonder vernuftigen en vindingrijken geest. Van de jeugd af aan beoeffende hij de ſchilderkonst, en heeft jaren lang te *Leeuwarden* gewoond, zig met ſchilderen en verlakken generende; doch zijn vlugge geest liet hem niet toe om zig tot ene zaak te bepalen; hij boogde ſteeds op nieuwe uitvindingen; en verzuimde daar door wel eens de hoofdzaak. Ten jare 1796, of misſchien eerder, ging hij met zijne huisvrouw een reizend leven aanvaarden, trekkende van ſtad tot ſtad, en een zoeten ſtuiver winnende met het vervaardigen van portraitten in crajon, dat hij ongemeen handig, fraaij en zeer gelijkende weet te doen. In 1797 was hij hier te *Kampen*, alwaar hij een groot aantal portraitten niet alleen, maar zelvs gantſe ſchilderſtukken in crajon heeft vervaardigd, waar op gehele huisgezinnen in verſchillende houdingen zijn afgebeeld, zeer fraaij behandeld, en al die ik gezien heb, treffende gelijkend. —— *Voorr. aan 't hoofd der Boere Bruiloft, enz.*

BUNDERIUS (JAN), Predikheer, of Dominikaner Monnik

nik te *Gent*, alwaar hij in 1481 uit een eerlijk geſlagt is geboren. Hij begaf zig tot den geestelijken ſtaat voor het jaar 1507, en hij beoeffende de theologie in het klooster te *Leuven*, alwaar hij zig in 1517 nog bevondt. Zijne ſtudien volbragt hebbende, beval men hem de zorg om de godgeleerdheid te *Gent* te onderwijzen, waarin hij genoegzaam tot aan zijn dood toe heeft voortgevaren. Men koos hem drienalen tot Prior van dat klooster. In het kapittel van zijne provintie in 1540 te *Valenciennes* gehouden, wierdt hij tot Prediker generaal en Inquiſiteur van het bisdom van *Doornik* benoemd; en Paus PAULUS DE III. bevestigde hem ten jare 1542 in die haatſte waardigheid. In 1550 wierdt hij verkoren tot Vikaris van de kloosters *St. Wijnoksbergen* en *St. Omer*. Behalven deze verſchillende bedieningen, nam hij ook waar de van Biegtvader van het groot Begijnen-Hof te *Gent*. Hij ſtierf in deze ſtad den 8 junij 1557, in het 76ſte jaar van zijnen ouderdom.

BUNDERIUS was een goed Godgeleerde en welſprekend Prediker; en hij maakte van zijne geleerdheid en ga en met een vurigen ijver gebruik tegens de hervorming, welke in zijn tijd in het grootſte gedeelte der *Nederlanden* begost door te breken, ook kan men hem niet van vervolgzugt vrij pleiten. Hij heeft in druk uitgegeven: 1. *Compendium Diſſidii quorundam Hæreticorum atque Theologorum, editum per R. P. F.* JOANNEM BUNDERIUM *à Gandavo ordinis Prædicatorii Profeſſorem. In hoc opusculo ventilatur quod his diebus in quæstionem apud nonnullos vertitur: decernitur que quod orthodoxum eſt, ex ſacræ Scripturæ fonte, & ex inconvulſa Conciliorum, vetuſtiſſimorumque Patrum ſanctitate ac ſcientia inſignium, videlicet* DIONYSII AREOPAGITÆ, IGNATII, POLYCARPI, IRENÆI, TERTULLIANI, CYPRIANI, *aliorumque multorum, & eorum antiquiſſimorum Doctorum: ut deinceps legendo manifeſtum fiet. Pariſ.* 1540. 8vo. Dit werkje is zedert dien tijd, op onderſcheidene plaatzen, en tijtels herdrukt. 2. *Declaratio nugarum* LUTHERI, *cum Declaratione veritatis Catholicæ, & confutatione dogmatum Lutheranorum. Lovan.* 1551. 12mo. Dit boekje kenſchetst ten duidelijkſte des Schrijvers bitteren vervolgzieken aart: hij ſtelt geene mindere middelen voor,

voor, om het geen hij ketterij noemt, te weren, dan het zwaard en alverſlindend vuur. 3. *De vero Chriſti Baptismo, contra* MENNONIS SIMONEM, *Anabaptistarum principem; succinctè quoque errorem elisio. Lovan.* 1553. 12mo. 4. *Scutum fidei Orthodoxæ adverſus venenoſa tela* JOHANNIS ANASTASII, *Veluani, fidem, ſacramenta, ritumque Eccleſiasticum explodere contendentis. Gand.* 1556. 12mo. —— SANDER., *de Gandav. erud. claris.* pag. 67, 68. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 403. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 470. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 595. QUETIF, *Scriptor. Ord. Præd.* Tom. II. p. 160, 161.

BUNEL (JAKOB), Konſtſchilder, wel geen *Nederlander*, maar hij heeft zig aldaar, ingevolge getuigenis van FELIBIEN, enigen tijd opgehouden; is geboren te *Blois*, en 's Konings Schilder geweest. Hij heeft zijn vader, FRANÇOIS BUNEL, tot leermeester in de konst gehadt. Hij deedt een reis door de *Nederlanden*, vertrok van daar naar *Spanje*, alwaar hij verſcheidene ſtukken van TITIAAN kopiëerde; vervolgens bezogt hij *Rome*, volgende aldaar de manier van TADDEO ZUCCHERO. Na zijne terugkomst in *Frankrijk*, ſchilderde hij met enen DU BREUIL in de kleine gallerij van de *Louvre*. In ene der kapellen van de Augustijnen vervaardigde hij een ſchoon ſtuk, verbeeldende de *nederdaling van den H. Geest*, en ene *Hemelvaart*, bij de Feuillanten. Hij ſtierf onder de regering van Koning HENDRIK DEN IV. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 181. *Aant.* (*).

BUNNIK (JAN VAN), Konſtſchilder, is geboren te *Utrecht* in het jaar 1654. Zijne ouders van de jeugd af ene grote geneigdheid tot de ſchilderkonst in hem beſpeurende, werdt hij ten jare 1668, als leerling beſteld bij den beroemden HERMAN ZAGTLEVEN, bij wien hij zig zo vlijtig oeffende, dat hij na verloop van drie jaren zo ver in de konst was gevorderd, dat hij eigen werk dorst ondernemen, 't welk hij ook met roem ten einde bragt. Hier op ondernam hij enen togt naar *Kleefsland*, die wel ſlaagde, en hem ruim den kost verſchafte. Voor dat hij een verdere vlugt nam, begreep hij

nog

nog enig onderrigt te behoeven, reisde daarom naar huis, en begaf zig onder het beſtier van den Konſtſchilder GERARD HOET. Doch maar korten tijd was hij hier geweest, toen hem de reislust bekroop en hij naar *Rees* toog, alwaar zig voor hem de gelegenheid opdeed om voor den Overſten SALIS te ſchilderen. Van daar trok hij naar *Duitsland*, en hieldt zig met zijn konstgenoot MERIAN enigen tijd te *Frankfort* op; het hier moede zijnde, reisde hij naar *Heidelberg*, en voorts naar *Spiers*, daar hij voor KAREL LODEWYK, Keurvorst van de *Paltz* en zijnen Raad JONKMANS, verſcheidene ſtukken ſchilderde. Hier na reisde hij over *Straatsburg* door *Zwitzerland* naar *Zurig*, van waar hij, na enigen tijd toevens, over het *Alpiſche* gebergte naar *Miliaan* trok, en verder naar *Genua*, daar hij in kennis geraakte met den braven Konſtſchilder P. MOULYN, anders *Tempeest*, bij wien hij enigen tijd toefde, en gedurende dat tijdvak verſcheidene ſtukken ſchilderde. Van hier reisde hij naar *Livorno*, daar hij voor den *Hollandſen* Konſul enige taferelen vervaardigde; waar na hij zijn reis voortzette tot *Rome*, daar hij gekomen zijnde, wel dra kennis maakte met KAREL MARAT, ABRAHAM GENOELS, PIEMONT, FERDINAND VOET, ADRIAAN HONIG, gebijnaamd *Losſenbruier*, en den vernuftigen Plaatſnijder KORNELIS BLOEMAART; doch hij bleef hier niet lang, maar toog naar *Napels*, daar hij vele konſtſtukken vervaardigd hebbende, naar *Rome* te rug keerde. Van daar reisde hij in het volgende jaar naar *Bologne*, *Ferrare* en *Venetie*, alwaar hij den beroemden Konſtſchilder KAREL LOTI bezogt. Ook hier toefde hij niet lang, maar begaf zig verder naar *Milaan* en *Modena*, daar hij gelegenheid kreeg voor den Hertog FRANCISCUS II, te ſchilderen, die over zijn penſeel zodanig voldaan was, dat hij hem op een aanzienlijke jaarwedde in dienst nam. Aan dit Hof verbleef hij agt jaren, en ſchilderde 'er zo in 't paleis van dien Vorst in de ſtad als op zijn buitenplaatzen, verſcheidene ſchone ſtukken, welke waarſchijnelijk nog heden in wezen zijn. De Hertog deedt in dien tijd een bedevaart naar *Loretto*, op welke togt VAN BUNNIK hem verzelde, insgelijks ook naar

Rome, daar hij nu voor de derdenmaal gekomen, zig in de Schilderbent liet huldigen, en voor een fmulmaal den bentnaam van *Ketelbroer* verkreeg. Kort hier op met den Hertog naar *Modena* te rug gekeerd zijnde, wierdt hij het reizen moede, zo dat hij op zijn verzoek ontflag van den Hertog bekomen hebbende, over *Frankrijk* naar zijn vaderland te rug reisde. Doch te *Turin* den Konstfchilder FERDINAND VOET op nieuw aantreffende, toefde hij enigen tijd aldaar, zig onledig houdende met het fchilderen van enige treffelijke ftukken; waar na zij te zamen naar *Frankrijk* togen, en te *Lijons*, VAN DER KABEL, P. VAN BLOMMEN en GILLIS WENIX, ontmoetten. Hier malkanderen met een gullen beker vaarwel gedronken hebbende, vertrok onze VAN BUNNIK met FERDINAND VOET en zijn broeder JAKOB BUNNIK, die hem doorgaans op reis verzeld hadt, en een goed Batailjefchilder was, naar *Parijs*, en van daar door *Braband* tot zijn geboorteftad *Utrecht*. Hij was niet lang te huis gewcest, of wierdt aangezogt, om op 't Koninglijk lusthof 't *Loo*, verfcheidene landfchappen te fchilderen, dat hij volvoerde, gelijk ook naderhand op het huis van den Heer VAN ODYK te *Zeist*, als mede op het huis te *Voorst*. De ware tijd van het overlijden dezes Konstfchilders is mij niet gebleken. ——— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, III. D. bl. 339. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schild.* III. D. bl. 179.

BUNS (JOHANNES), Konstfchilder, woidt in de mengelrijmen van P. RIXTEL genaamd, de *doorlugtige Pourtraitfchilder*. HOUBRAKEN getuigt, dat hem nimmer iets van zijne konftige penfeelwerken is voorgekomen; het fchijnt, zegt die Schrijver, dat hij ook een Beeldfchilder is geweest, doordien J. BLASIUS vaarzen op twee verfcheiden' Venus-beelden, door hem gefchilderd, gemaakt heeft. In 't eerfte doet hij de Godin der liefde dus fpreken:

Wie zeit, mijn naakte lijf, door BUNS gemaakt, te fchoon is?
Dus was ik, toen ik was bij PARIS en ADONIS.

En in 't tweede fpreekt hij den maker dus aan:

Toe

Hoe BUNS! alweer aan 't VENUS ſchild'ren?
Laat VENUS niet uw hoofd verwild'ren.
Schoon MARS heeft VENUS nooit bezint
Het ſchijnt dat gij vrouw VENUS mint.

Ook ontmoet men Klinkdigten, op zijnen tijd- en konstgenoot N. SANDERS gemaakt, waar uit blijkt, dat hij een Portraitſchilder is geweest. —— HOUBRAKEN, *Schouwb.* III. D. bl. 63, 64.

BURCH (ADRIAAN VAN DER), is geboren te *Brugge* in *Flaanderen*. Zijn vader was insgelijks ADRIAAN VAN DER BURCH genaamd, zijnde ten jare 1547 den 19 april, doch ingevolge SUFFRID. PETRI, op den 27 ſeptember van gemelde jaar, tot Preſident 's Hofs van *Utrecht* aangeſteld, in de plaats van HEKTOR VAN HOXWIER; deze ambtsbediening heeft hij uitgeoeffend tot in den jare 1556, als wanneer hij tot Preſident in den Raad van *Flaanderen*, te *Mechelen* reſiderende, tot Zegelbewaarder wierdt aangeſteld; zijne moeder BARBARA VAN SCHORE, was uit een edel en luisterrijk geſlagt geſproten, waar over men kan raadplegen CARPENTIER, *Hiſt. Geneal. des Païs-Bas.* Tom. I. p. 421. en SANDERI, *Flandria illuſtr.* Tom. I. p. 22. Bij deze vrouwe, verwekte de oude ADRIAAN drie zoons; JAN, LAMBERT en ADRIAAN. JAN is geweest, Preſident van den Raad te *Mechelen* en van den Geheimen Raad; van LAMBERT, Deken van het Kapittel van *St. Marie* te *Utrecht*, ſtraks nader.

Onze ADRIAAN, de jongſte zoon, wierdt omtrent het jaar 1572 tot Griffier 's Hofs van *Utrecht* aangeſteld, doch ten jare 1586, benevens zijnen broeder LAMBERT, en nog een aanzienlijk getal van perſonen zo Geestelijken als Wereldlijken, door toedoen van den Landvoogd LEICESTER, uit de ſtad verbannen; want op den 31 julij dezes jaars, werdt aan ieder derzelven door een Bode een biljet gezonden, door den ſtads Secretaris GOOSEN VAN DER VOORT getekend; waar in zij gelast werden om binnen zonneſchijn uit de ſtad *Utrecht* te vertrekken, en zig voor een tijd te begeven in neutrale

plaatzen. Intusſen werdt FILIPS RATALLER in ADRIAAN'S plaatze tot Griffier aangeſteld, die egter dit ambt op den 1 October 1588 reſigneerde, en den 10 van de zelfde maand door onzen VAN DER BURCH wederom wierdt opgevolgd. Hij is ten jare 1570 gehuwd met KORNELIA GRAPHAEUS, en geſtorven in 1606.

VAN DER BURCH was een doorgeleerd Man, en uitmuntend Digter; het een en ander getuigen zijne veelvuldige werken, welke zijn: 1. *Epigrammatum Sacrorum, Centur. duæ. Leid.* 1589. 8vo. Hier heeft de Schrijver een derde honderdtal ten jare 1590 bijgevoegd. 2. *Hortulum precum, ad Magiſtratum Trajectinum.* 3. *Farraginem piarum ſimilitudinem*, waar agter is gevoegd, *Hymnus Paſchalis*, bevattende een kort verhaal van het leven, den dood en de opſtandinge van den Zaligmaker. 4. *Charites ſive ſylvas piorum amorum. Leidæ* 1595. 8vo. 5. *Fidem ac Spem, ſive de duabus illis virtutibus ſententias & exempla. Ib.* 1571. 8vo. 6. *Pia Dicaſticha, ſeu ſententiarum & exemplorum centuriæ tres. Antverp.* 1599. 8vo. 7. *Piorum Hexaſtichon centurias IV. Item de modo orandi Deum centuriam. Antv.* 1603. 8vo. 8. *Pios luſus, in quibus Oſcula & Oculi, ac post illos Triſtia & Funera. Traj.* 1600. 4to. 9. *Sólatia. Ibid.* 1602. 12o. Verſcheidene vaarzen van v. d. BURCH worden gevonden in Tom. I. *Delic. Poëtar. Belg.* p. 861 *& ſeqq.* en A. MIRÆUS berispt hem, dat hij een lijkzang op JANUS DOUSA, die zo veel nadeel aan het Roomſe geloof toebragt, heeft gedigt. —— Zie *Syllog. Epiſt. XXIV. apud* MATTH. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 22. C. BURMAN, *Traj. erud.* pag. 42--46. A. MATTH., *de Nobilit.* p. 648. P. BOR, *Nederl. Hiſt.* H. D. XXI. B. bl. 721. J. VAN DE WATER, *Utrechts Plakaatb.* II. D. bl. 1052.

BURCH (LAMBERT VAN DER), geboren te *Mechelen*, den 11 auguſtus 1542, en niet te *Utrecht*, zo als GOUDHOEVEN kwalijk berigt, die door HALMA in die dwaling is gevolgd. Hij is den 28 april 1582 tot Deken van *St. Marie* te *Utrecht* aangeſteld, en den 28 jare 1586, benevens zijn broeder ADRIAAN,

uit

uit het land gebannen: naderhand toen het gezag van LEICESTER geen invloed meer hadt, is hij te *Utrecht* te rug gekomen, en aldaar verbleven tot zijn dood toe, welke voorviel den 17 augustus 1617; en hij wierdt begraven in de *St. Marie kerk*, met dit graffchrift op den ſteen gebeiteld, welke zijne beenderen bedekt.

LAMBERTUS VAN DER BURCHIUS, *hujus ſacrae aedis Decanus*, ADRIANI VAN DER BURCHII, *Equitis aurati, Regii per Flandriam ſenatus Praeſidis Conſilii ſtatus Senatoris, & Regii ſigilli Cuſtodis, et* BARBARAE SCHORAE *F. mortalitatis memor vivus*

S. S. Q. M. H. P.

Obiit anno reparatae ſalutis CIↃ.IↃCXVII. XVI *Calend. ſeptembris. Vixit annos LXXV. dies octo.*

LAMBERT is een doorgeleerd Man geweest, gevende LIPSIUS *in not. ad* VAL MAXIM. *in Praefat.* dit getuigenis van hem en van zijnen broeder ADRIAAN: LAMBERTUS & ADRIANUS VAN DER BURCHII, *Trajectini, viri Clariſſimi, eximium par Fratrum, docti ipſi, & in doctos valde prani.* En, in *Epiſt. Select. Cent. I. Epiſt.* 42. LAMBERTUS BURCHIUS, *vir, qui literas & literatos unice amat, ideoque dignus, qui ab iis unice ametur.* FR. SWEERTIUS, in *Athen. Belg.* p. 509. zegt, dat hij was: *Vir ſingularis judicii multaeque lectionis.* SANDERUS, *de Clar. Brugens.* Lib. I. p. 13., noemt hem: *Vir prudens, et literarum ſtudioſiſſimus.* En BUCHELIUS *ad* HEDAM, p. 42. *Vir doctiſſimus*, die daar ter plaatze ook van hem getuigt: dat hij alle de archiven van *St. Marie*, door en door begeffend heeft. LUKAS FRUITERIUS ſchreef het onderſtaande vaars in het *Album* van LAMB. BURCH, 't welk men mede aantreft in de *Deliciae Poetar. Belg.* p. 423.

Scilicet in ſcriptis amor incorruptus amicis
Delitet, atque animi eſt Chirographum ipſa manus.
Tu tamen hoc, BURCHI, dici cupis atque videri.
Depugnasque iſtis rebus ineſſe fidem.
Atque ego non pugno Tibi, Tu, qui vincere noſti
FRUTERIOS, *vinci turpe in amore putas.*

Deze geleerde Man heeft geſchreven en door den druk gemeen gemaakt: 1. *Sabaudorum Ducum, Principumque Hiſtoriae Gentilitiae, libr. II. Leid.* 1599. *& Antv.* 1609. 4*to*.. 2. *Preces Rythmicas latinas ad Divam Virginem.* 3. *Aedis D. Mariae Virginis in civitate Ultrajectenſi admirandam originem. Traj.* 1617. Van dit boeksken, wordt bij MATTH. *Epist. Syll.* p. 156., gezegd, dat het maar van twee vellen, en vier maanden voor zijn dood is in 't licht gegeven. Hetzelve is opgedragen aan zijne Mede-Kanunnikken van *St. Marie*, en vooraan pronkt het met zijn afbeeldzel in 't koper geſneden. 4. *De Vita, variis ſucceſſibus et triſti exitu* GUIDONIS *Comitis Flandriæ. Traj.* 1615. 8*vo*. —— FR. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 509. WITTE, *Diarium Biograph.* SANDERI, *Flandria illuſtr.* Tom. II. p. 155. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* pag. 611. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 797. CRENII, *Animadv. Philol.* Pars V. p. 25. GOTTL. KRANTZIUS, *ad Conringium.* Sæc. XVII. c. V. p. 218. C. BURMANNI, *Traj. erud.* p. 46–50. P. BOR, *Nederl. Oorl.* II. D. XX. B. bl. 721. J. VAN DE WATER, *Utr. Plakaath.* II. D. bl. 1052.

BURCH, zie BURG.

BUREN (NIKLAAS VAN), is te *Arnhem*, een ſtad van 't voormalig gewest *Gelderland*, in 1570 geboren. Agttien jaren oud zijnde, namelijk in 1588, begaf hij zig in het genootſchap der Jeſuiten. 'Tot Priester geſchoren zijnde, gaf hij zig ten enemalen over tot het beoeffenen van alle zodanige daden, die tot nut van zijne natuurgenoten kosten ſtrekken. In den ouderdom van 41 jaren, zette zig in zijne regter zijde een pleuris ſtoffe, die hem voor 't overige van zijn leven de rust en eetlust benam. In dezen bekommerden toeſtand, hield hij aan om zig geſtadig in den biegtſtoel te laten vinden, en de zieken en ſtervenden bij te ſtaan, daar hij ſomtijds gantſe nagten door, bij bleef. Den tijd, die hem na het plegen va deze liefdewerken overſchoot, beſteedde hij met het vertalen van de volgende ſtigtelijke werkjes, en hij overleed, waarſchijnlijk te *Antwerpen*, in 1619, oud 53 jaren. 1. *Traité de*

la

la Confeſſion & de la Communion, traduit de l'espagnol. 1603. 16mo. 2. Opclumminghe des Gheests/ door de ladder der Creaturen/ uit het latijn vertolkt. Antw. 1617. 16mo. 3. *Traité de la frequente communion. Anv.* 1618. 16mo. 4. *Les titres des Calvinistes trad. du latin. Anv.* 1618. 16mo. 5. *Traité de la préſence de Dieu, trad. de l'espagnol. Anv.* 1619. 16mo. 6. *Traité du myſtere du St. Sacrifice de la Meſſe, trad. de l'italien. Anv.* 1620. 16mo. ——— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVI. p. 621-623.

BURETIUS (PIETER MONTANUS), zoon van PIETER DU MONT DE BURET en van KATRINA NEIK, is afkomſtig van *Pervez*, een oud en beroemd vlek in *Wals Eraband*, alwaar hij geboren moet zijn, omtrent 't einde van de XVde eeuw, doordien zijn vader in 1501 geſtorven, nog drie kinderen na hem gehadt heeft. Zijn overbestevader was JAN DU MONT, Schildknaap, Heer van *Buret* en *Gtrenge*, zoon van WILLEM DU MONT, Schildknaap, Kastelein van *Judoigne*, geſtorven in 1437. Onze PIETER, verrigtte waarſchijnelijk zijne voornaamſte letteroeffeningen te *Leuven*, alwaar hij den graad van Licentiaat in de godgeleerdheid verkreeg. In 1539 volgde hij KRISTOFFEL HANEBEECK op, in het Regentſchap van het kollegie *de Valk*, en op 't laatst van augustus 1622, wierdt hij verkoren tot Rektor van het Hogeſchool, genoegzaam woort na 't opbreken van 't beleg van *Leuven*, ondernomen door MARTEN VAN ROSSEM. BURETIUS, met deze waardigheid bekleed, beſloot om zig in de orden der Franciskanen te begeven. Zijn voornemen hier toe bekend gemaakt hebbende, wierdt hij naar 't grote klooster der Rekolletten van *Leuven* geleid, uitgedost in zijn rektorale kleding en door twee Bedellen voorgegaan; aan de deur van het klooster gekomen, ſtelde hij hun de rektorale muts ter hand, en ſprak aan hun op dat huis wijzende: *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi.* In het jaar 1545, werdt hem de zorg aanbevolen, om de godgeleerdheid in het zelvde klooster te leraren, welke hij aanhield ten minſten een tijdvak van tien jaren.

Hier na was hij Gardiaan te *Leuven* en op andere plaatzen; hij bediende die waardigheid te *Antwerpen*, in het jaar 1578, toen ter gelegenheid van de *Gentſe bevrediging*, de Gedeputeerden der Staten aan de Rekolletten van *Antwerpen* het afleggen van enen ééd lieten voorſlaan, waar door zij moesten beloven: „ om den Aartshertog MATTHIAS te gehoorzamen, hem met „ lijf en goed te beſchermen, en met Don JAN VAN OOSTEN„ RYK, als met enen vijand te handelen." BURETIUS gaf, ogenblikkelijk, dit antwoord in geſchrift: „ noch ik, noch „ mijne broeders, keuren de *Gentſe bevrediging* niet af, noch „ houden die ook niet voor goed, hebbende dien aangaande „ geen andere dan geestelijke wapenen, waar door wij GOD „ bidden om den vrede aan de *Nederlanden* te vergunnen, en „ aan die van *Antwerpen*, volſtandigheid in het *Roomſe* geloof, „ uitroeijing der ketterijen, en zo veel tijdelijken voorſpoed, „ als dienſtig zal zijn voor hunne zaligheid." Dit was op den zelvden dag van het pinxterfeest; den volgenden woensdag, zogt men ieder Geestelijken afzonderlijk over te halen, tot het doen van dien ééd; doch de Gardiaan zulks bij herhaling benevens 14 van zijne medemakkers geweigerd hebbende, plaatſte men hen op ſchepen, voerdeze naar *Mechelen*, en vervolgens naar *Leuven*, alwaar BURETIUS aan de pest ſtierf, die toen ter tijd vreeslijke verwoestingen te *Leuven* aanrigtte, op den 20 april 1579, in een hoog gevorderden ouderdom.

Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *Dominicæ Paſſionis ſecundum IV Euangeliſtas dilucida eruditaque Enarratio, ex veterum orthodoxorum Commentariis ſtudioſe deſumpta atque concinnata. Antv.* 1555 & 1565. 12*mo. It.* 1571. 12*mo.* 2. *Elucidationes in ſeptem Pſalmos pœnitentiales. Antv.* 1569. 16*mo.*

GILLIS MONTANUS BURETIUS, oudſte broeder van PIETER, wierdt, even als hij, Geestelijke van de orden der Rekolletten van *Neder-Duitsland*. In 1570 benoemde hem FILIPS DE II, tot Biſchop van *Deventer*; hij ſtierf te *Zwolle* den 26 meij 1577, en wierdt in de hoofdkerk aldaar begraven. —— VERNULÆI, *Acad. Lovan.* pag. 132. SANDERI, *Chorogr. Sacra Brabant. ed.* III. p. 147 & 157. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 748,

748, 749. & *Fast.* 42. & 204. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 993. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 325–328.

BURG (ADRIAAN VAN DER), Konstſchilder, is geboren te *Dordrecht* ten jare 1693. Hij heeft de konst geleerd bij ARNOLD HOUBRAKEN, wiens onderwijs hij enigen tijd genoten hebbende, hem naar *Amſteldam* verzelde, om voorts door zijne vriendelijke en verſtandige lesſen zijne konstſtudie te voltrekken. Dit naar wensch volbragt hebbende, keerde hij naar zijne geboorteſtad te rug, ten einde zig wijders naar 't leven te oeffenen; waar in hij ook zo uitnemend is geſlaagd, dat hij een voortreffelijk Meester is geworden, en een groot aantal fatzoenlijke lieden heeft geportraitteerd. Door deze konſtige afbeeldzels verwierf hij zo veel roem, dat hem de jonge Hertog van AREMBERG, ten jare 1728, naar *Bruſſel* nodigde, om zijn afbeeldzel te ſchilderen, waar in hij bewilligde, en zulks met wederzijds genoegen ten uitvoer bragt. Te *Dordrecht* zijn twee ſtukken van hem te zien, een in het ſtads Kinderhuis, verbeeldende de Regenten van dat huis; het andere op de Munt, vertonende wel 17 portraitten van Heren die tot de Munt behoorden, alle levensgroot, en is hetzelve geen van de minſte, daar die vergaderzaal mede pronkt.

Hij hadt een vloeijende en vaardige ſchilderwijze, behandelde het penſeel zonder moeite. Wanneer hij geen bezigheid met portraitten hadt, ſchilderde hij aardige moderne kabinetſtukjes, en voerde dezelve, naar 't leven zo net en konſtig uit, in de manier van zijnen meester HOUBRAKEN, dat 'er de liefhebbers veel achting voor hebben. Tot bewijs hier van, zijn 'er twee ſtukjes: het een verbeeldt een man die garnaat verkoopt, en te *Dordrecht* bekend is met den naam van AEY BUURMAN, benevens een jonge meid die hij op een vriendelijke wijze wil omarmen; de weerga vertoont een dronken vrouwsperſoon, wonderlijk natuurlijk getroffen; deze ſtukjes ſchilderde hij voor KORNELIS VAN DER LILL, een groot liefhebber te dier ſtede, die hem zeer genegen was, en op een

edelmoedige wijze daar voor betaalde, ten einde zijnen ijver en ſchilderlust ware 't mooglijk aan te wakkeren; want onze ADRIAAN was de naarſtigſte niet, nog bedagt om een ſtuivertje voor den dag van morgen te ſpaien; en, dermate verſlingerd aan 't geſelſchap, dat hij daar veel van zijnen kostelijken tijd bij verſpilde; want als hij 's morgens van zijne kroeggasten wierdt uitgelokt, en zig met een ſtro trekken liet, was de rest van den dag verloren. Toen beide deze ſtukjes, na dode van KORNELIS VAN DER LILL ten jare 1743, den 18 junij te *Dordrecht* verkogt wierden, geraakten die in 't bezit van de Heren BISSCHOP te *Rotterdam*, voor 1150 guldens.

Het ging met onzen VAN DER BURG, zo als het gemeenlijk met dergelijke kwanten gaat, namelijk, van ſlimmer tot erger, want het ſchilderen werdt hem op 't laatst een last; hoe zeer hij den winst, die daar van kwam, grotelijks behoefde tot onderhoud van zijne vrouw en kinderen. Hadt hij zijn meester zo wel in levenswijze als in ſchildertrant gevolgd, zou hij waarſchijnlijk meer jaren bereikt hebben, want de dood rukte hem weg in de kragt van zijnen tijd, na dat hij pas 40 jaren geleefd hadt, op den 30 meij 1733, nalatende een berooide vrouw en arme kinderen. —— JOH. VAN GOOL, *N. Schouwburg*, II. D. bl. 212--215. GER. HOET, *Naaml. van Schild.* II. D. bl. 92.

BURG (ALBERT VAN DER), Konſtſchilder, is geboren te *Delft* op den 16 april 1672, uit het aanzienlijk geſlagt van ADAM VAN DER BURG; zijn vader was KRISTIAAN VAN DER BURG, en zijne moeder MARGRIET SCHOONHAVEN, een zusters dogter van den beroemden Schilder DAVID BECK, wiens leven wij in een voorgaand Deel van dit Werk geſchetst hebben. Dit meisje elf jaren oud zijnde, werden haar door den voornoemden BECK, negen gouden ketenen met medailjen daar aan, om den hals gehangen, die hij om zijn uitmuntend ſchilderen, van de voornaamſte Vorſten van *Europa* ten geſchenke hadt ontvangen, welke ketenen en penningen zo zwaar van goud waren, dat de jeugdige MARGRIET haar hals daar onder

moest krommen. Doch van dezen uitſtap tot onzen ALBERT te rug gekeerd; melden wij, dat hij ten jare 1686, in zijn geboorteſtad door zijn vader, bij den Konſtſchilder JOH. VERKOLJE, ter lering van de gronden der teken- en ſchilderkonst wierdt beſteld; hier zeven jaren doorgebragt hebbende, en door zijne vlijt en aangeborene naarſtigheid ongemene vorderingen gemaakt hebbende, ging hij naar *Rotterdam*, om zig verder onder het geleide van den beroemden Ridder ADRIAAN VAN DER WERF, in de edele konst te oeffenen. Na dat hij drie jaren bij dezen Fenix der ſchilderkonst hadt doorgebragt, en dien tijd allernuttigst beſteed, door het natekenen van het leven en de beste oudheden, zo boetzeerzels als pleisterbeelden, en ſchone ſchilderſtukken, die hem door zijn meester bezorgd wierden. Na verloop van genoemde drie jaren, bekroop hem de reislust; hij begost zijnen togt door *Braband*, verders kruiste hij *Duitsland* door. Te *Dusſeldorp* gekomen om het wereldberoemde kabinet van ſchilderijen aldaar te bezigtigen, wierdt hij buitengemeen vriendelijk door den Keurvorst ontvangen, aan wien hij als mede aan de Keurvorſtin, ieder een ſtukje van zijn eigen maakzel aanbood, welke met dankbaarheid wierden ontvangen en edelmoedig beloond; en hij genoot zo veelvuldige beleefdheden aan dit Hof, dat hij 'er naderhand niet genoeg op heeft weten te roemen. Zijn reislust verzadigd zijnde, keerde hij naar zijne geboorteſtad *Delft* te rug, daar hij zig vestigde, en vlijtig bezig hieldt met hiſtorien, oudheden, aartige boerterijen, en ook landſchappen te ſchilderen, die gretig aan den man wilden en ook plaatze in de voornaamſte *Nederlandſe* kabinetten beſlaan. Het eerſte ſtukje dat hij te *Delft* verkogt, verbeeldde een vogelnestje dat door jongens wierdt uitgehaald, hier voor gaf hem de Heer REYER EVERTSZ. VAN BLEYSWYK, ongeëischt 25 gouden dukaten. Wonderlijk los en ongedwongen heeft hij het penſeel weten te beſtieren, en zijn koloriet was ſchoon. Of hij gehuwd of ongehuwd is geſtorven, zo min als het jaar van zijn overlijden, is ons niet gebleken. —— A. HOUBRAKEN,

KEN, *Schouwb.* III. D. bl. 286. *Beſchrijving van Delft, druk in folio.* 1729. bl. 791, 792.

BURG (ALBERT KOENRAAD VAN DER), is geweest Burgemeester, Schepen en Raad der ſtad *Amſteldam*. Ten jare 1624 zat hij in de Schepensbank, toen JOOST VAN VONDEL te regt geſteld wierdt, over het ſchrijven en uitgeven van zijnen *Palamedes*. VAN DER BURG was een der genen, die den Digter hier toe hadt aangemoedigd; hadt hij ook dezen en meer anderen niet tot Regters gehadt, het zoude niet gunſtig met hem afgelopen zijn, daar hij 'er nu met ene geldboete van 300 gulden af kwam. Bij de plegtige inhaling van MARIA DE MEDICIS, Koninginne van *Frankrijk*, en ſtaande het luisterrijk verblijf dier Vorſtinne te *Amſteldam*, was hij een van de regerende Burgemeesteren, en wordt in die waardigheid op de fraaije konstprent van SUIDERBOEF vertoond. Doch 't gene VAN DER BURG 't meest beroemd gemaakt heeft, is zijn Gezantſchap naar *Muskovie*, werwaard hij ten jare 1630, benevens JOAN VELDRIEL, Oud-Burgemeester van *Dokkum*, wegens de *Bataviſe* Republijk wierdt gezonden. Men hadt deze Gezanten voorzien van rijke geſchenken voor den Grootvorst, voor zijnen zoon, en voor de voornaamſte Hovelingen. Ook werdt hun gunſtig gehoor verleend; doch zij wierden ſpoedig ontwaar, dat zulks aan enen toeleg van den Grootvorst MICHAËL FOEDEROWITS, om *Polen* den oorlog aan te doen, en zig, daar toe, van de hulp der Staten te bedienen, was toe te ſchrijven; ook ſloten zij in 't volgend jaar een ſoort van overëenkomst, wegens den korenhandel, waar na zij te rug keerden. In het jaar 1647 wierdt Burgemeester BURG andermaal als Gezant naar *Muskovie* gezonden, doch kort na zijne aankomst overleed hij te *Novogrod*. Zijn zoon KOENRAAD V. D. BURG, die hem op reis verzeld hadt, volgde hem op, in zijne waardigheid; doch zag zig eerlang genoodzaakt, onverrigter zake herwaard te keren. —— L. v. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* III. D. bl. 218–224. 227–234. WAG., *Vad.*

Vad. Hiſt. XI. D. bl. 165. XII. D. bl. 18. WAG., *Beſchr. van Amſt.* IV. St. bl. 366. V. St. bl. 21.

BURG (GERARD TER), Konſtſchilder, is geboren te *Zwolle* in 't jaar 1608. Hij is herkomſtig uit een oud, geacht geſlagt, genoot een zeer goede opvoeding, en hadt veel verſtand; ook lachte hem de Konſtgodes van jongs af, toe. Zijn vader, die een vernuftig Schilder was, en vele jaren te *Rome* de konst hadt uitgeoeffend, was de eerſte leermeester van onzen GERARD; vervolgens is hij nog enigen tijd te *Haarlem* geweest, en zig toen in ſtaat bevindende om op eigen wieken te drijven, bekroop hem de reislust, en hij bezogt opvolgenlijk *Duitsland*, *Italie*, *Frankrijk*, *Spanje* en de *Nederlandſe Provintiën*, alwaar hij overal blijken van zijn penſeelkonst heeft agtergelaten. Ten jare 1648 toog hij naar *Munſter*, terwijl de vredehandeling daar wierdt gehouden. Hier maakte hij terſtond kennis met den Schilder van den Graav PIGNORANDO; deze, aan wien de faam reeds hadt verkondigd, dat hij een groot Meester was, bewees hem vriendſchap, en zulks zo veel te hartelijker, doordien hij een ſchilderſtuk onder handen hadt voor zijn meester, verbeeldende *de kruisſiging van den Zaligmaker*, daar hij naar zijn zin niet best mede koste ſlagen, des hij aan TER BURG verzogt, hem daar aan de behulpzame hand te bieden, 't welk deze geredelijk deed. Het ſtuk voltooid zijnde, liet hij het den Graav zien, die 'er groot behagen in ſchepte; doch een Kenner zijnde, terſtond vermerkte, dat dit geen werk was alleen door zijnen Schilder vervaardigd; hij hield hem zulks voor, en, na vele omwegen, moest het hoge woord 'er ten laatſten uit, en hij beleed dat een vreemd Meester hem hadt geholpen. De Graav belastte hem, dien ſtraks bij hem te brengen, en hoe ongaarne ook, moest hij wel gehoorzamen; TER BURG kwam, en de Graav verzogt hem zijn portrait te willen ſchilderen; dat hij ogenblikkelijk inwilligde, voorziende, dat zulks tot een trap voor zijn fortuin zou kunnen verſtrekken. TER BURG hadt voor ene gewoonte, dat wanneer hij aan 't werk zat en zulks wel wilde vlot-

vlotten, dat hij met zijn mond 't een of ander deuntje fluitte dit deedt hij ook toen de Graav de eerſtemaal voor hem za om geſchilderd te worden; de Graav, die ſtatig was, nam d euvel op, merkte zulks aan als ene kleinachting, wierd boos, ſtond van zijn ſtoel op en wilde heen gaan. TER BUR bedremmeld, vermerkte zijn misſlag, bad om vergeying, e bragt tot zijne verontſchuldiging bij: „ dat hij gewoon wa „ zulks te doen zonder dat hij 't zelv' wist, wanneer 't wer „ wilde vlotten, en naar zijn zin voortging." Hier op be daarde de Graav, ging weer zitten, en zeide al lachgend tegens hem: *fluit dan maar voort.*

Dit portrait, dat hij met een warmen ijver hadt geſchilderd viel kenrlijk uit, en maakte, dat hij niet alleen nog ver ſcheidene anderen voor den Graav ſchilderde, maar ook van alle de Gezanten, die op den vredehandel aanwezig waren. Deze portraitten verwierven veel roem, en behaag den een ieder ongemeen; de Graav inzonderheid hadt 'er zo veel genoegen in, dat hij onzen Schilder door beloften van grote voordelen bewoog, om met hem naar *Spanje* over te ſteken. Te *Madrid* gekomen, ſchilderde hij den Koning en vele *Grandes* van het Hof, ook vele Hofdames en andere lie den van het eerſte aanzien; ja, hij bekoorde door zijn pen ſeel zodanig den Koning, dat hij hem tot Ridder verhief, en een gouden keten en medaille, waar op deszelvs beeldtenis, benevens een fraaije degen en een paar zilveren ſporen, ten geſchenke gaf. Men wierdt zodanig op zijn vleijend penſeel verſlingerd, dat hij hier voor altoos zijne gelukszon zou hebben gevonden, ware het niet, dat hij, in de ogen der *Spanjaarts*, die van aart minijverig zijn, zig al te diep in de gunst der ſchone ſexe hadt weten te dringen; hij wierdt dan onder de hand gewaarſchouwd, dat, indien hij zijn leven lief hadt, hij wel zou doen zijne biezen te pakken; hij, die geen lust hadt om door een dolk of vergif naar de andere wereld te reizen, vertrok in aller ijl naar *Engeland*, daar hij met zijn penſeelkonst buitengemeen ſlaagde, gunst trok en veel geld won; zo dat hij naar *Frankrijk* willende overſteken, en we-

ten-

tende, dat, volgens de regten van *Engeland*, de Kommiſſen op den uitvoer van 't geld loeren, 't zijne in de laarzen ſtopte, welke hij met voordagt beſlikt en ongezien hadt, op dat het oog 'er niet op vallen zou; en dus bragt hij zijn geld veilig over.

Gedurende zijn verblijf in *Frankrijk*, ſchilderde hij vele portraitten van aanzienlijke lieden, ook enige kabinetſtukjes. Dus met reizen enige jaren doorgebragt hebbende, keerde hij naar *Overijſſel* te rug, en zette zig te *Deventer* ter neer, alwaar hij aan ene nigt van hem huwde, daar hij egter geen kinderen bij heeft verwekt. Door zijn aanminnig karakter en zedig gedrag, gevoegd bij zijne overheerlijke penſeelkonst, trok hij de achting van groot en klein tot zig; ook is hij vele jaren lid van de Gezworen Meente of Vroedſchap te *Deventer* geweest, en zulks tot zijn einde toe, zijnde geſtorven in het jaar 1681, toen hij 73 jaren bereikt hadt. Zijn lijk werdt naar *Zwolle* gevoerd, en aldaar met een luisterlijke ſtatie begraven.

TER BURG is een groot Konſtenaar geweest. Hij wist door zijn penſeel, niet alleen de vaste wezenstrekken overheerlijk gelijkende te treffen, en den gantſen zwier en houding van zijn origineel levendig na te bootſen, maar was ook inzonderheid konſtig om de kledingen en bijzondere ſtoffen naar derzelver aart, en boven al wit ſatijn zo natuurlijk, zo dun, en zo konſtig te ſchilderen, dat het waarlijk ſatijn geleek, en dikwils het oog bedroog; ook maakte hij veelvuldig gebruik van deze begaafdheid, en men ontmoet weinige portraitten van hem, of het wit ſatijn maakt een gedeelte der kleding daar van uit.

Onder het groot aantal der uitvoerige portraitten door hem geſchilderd, munt inzonderheid uit, dat van KORNELIA BIKKER, een zeer ſchone Juffer in hare jeugd, en die met een uitmuntend verſtand was begaafd. De Digter JAN VOS maakte dit vierregelig vaars op haar afbeeldzel door TER BURG geſchildert:

Dus

Dus toont TERBURG de ſchets van 't puikſtaal der KORNELIEN,
Haar aanzicht is geciert met bloetkraal, rooz' en lelien.
Zoo blinkt zij in haar jeugt, door zijn bezielde ſtreeken.
Wie dat haar oud wil zien, die moet haar hooren ſpreeken.

Doch onder alle de berugte penſeelwerken, die deze groote Meester heeft voortgebragt, blinkt gene luisterrijker uit, dan zijn gewrogt tafereel van de *Munſterſe Vredehandeling*; hier in zijn alle de beeldtenisſen der aanwezigen, die bij het ſluiten en beëdigen van dien vrede tegenswoordig waren, naar 't leven afgebeeld. Hij heeft zig zelven daar in onder de toekijkers afgemaald, 't geen hem ook treffend gelijkt. Voor dit konſtſtuk eischte hij 6000 guldens; en, dooidien hij 'er dezen prijs niet voor koste bedingen, heeft hij het voor zig zelven gehouden, en het is, na zijnen dood, in eigendom overgegaan, aan den Rentemeester TER BURGH te *Deventer*. Van dit ſtuk gaat een konſtige prent in 't koper geſneden, uit, die bij de beminnaars in waarde wordt gehouden, even als zijne uitmuntende ſchilderſtukken, die men in de beroemdſte kabinetten van *Holland* aantreft.

Dat GERARD TER BURG ongemeen vele ſchone kabinetſtukjes heeft geſchilderd, behalven een gantſe menigte van portraitten, is bekend; en dat zijne penſeelkonst bij de liefhebbers altoos in groote achting is gebleven, blijkt uit de volgende prijzen, die enigen derzelven op publijke verkopingen gegolden hebben. —— 1. Op de verkoping van JAN FRANÇ. D'ORVILLE, te *Amſteldam*, den 15 junij 1705. *Een Hondevloijertje*. 140 guld. 2. Burgemeester JOH. V. D. HULK, te *Dordrecht*, 23 april 1720. *Een verliefde Officier uit 't Leger komende*, 245 guld. 3. JOH. VAN SCHUYLENBURG, in *'s Hage*, 20 ſeptember 1735. *Een Gezelſchap van Heren en Juffrouwen op een Collation* 375 guld. 4. ROBBERT DE NEUFVILLE, te *Leijden*, 15 maart 1736. *Een Corps de Guarde*, bekend voor het *Trompettertje*. 100 guld. 5. Verk. te *Amſteldam*, 1 october 1738. *Een Officier met een Juffer muſicerende*, benevens de wederga, zijnde *een dito Gezelſchap*. 340 guld. 6. Mr. NIKLAAS KORNELIS HASSELAAR, te *Amſteldam*, 26 april 1742.

Het

Het zeer bekende ſtukje met drie Beelden. 670 guld. 7. FLORIS DRABBE, te *Leijden* 1 april 1743. *Een Juffertje en twee Mansperſonen muſiceerende.* 305 guld. 8. HENDR. VAN DER VUGT, te *Amſteldam*, 27 april 1745. *Een Officier bij een Juffer, die haar een groot ſtuk goud aanbiedt, daar zij zedig na kijkt;* en tot een weerga, *een Dame aan wie een brief wordt gebragt, met een Heer agter haar.* 695 guld. 9. DAVID JETSWAART te *Amſteldam*, 22 april 1749. *Een binnenkamer, daar gemuſiceerd wordt met Heren en Dames.* 405 guld. 10. GERRET BRAAMKAMP, te *Amſteldam*, 31 julij 1771. Vier ſtukken. *Een Dame met een Muzijkmeester.* 800 guld. *Een Officier die een brief ſchrijft.* 1000 guld. *Een Dame voor een tafel zittende.* 1800 guld. *Twee Dames en een Heer welke op de kaart ſpelen.* 305 guld. —— ARN. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, III. D. bl. 34--40. G. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 83. 249. 451. 459. 556. II. D. bl. 50. 75. 157. 240. *Notitie der Schilderijen van* G. BRAAMKAMP, bl. 8.

BURGERSDYK (FRANK), Hoogleraar te *Leijden*, is geboren te *Lier*, een dorp twee uren ten zuidoosten van *Delft* gelegen, alwaar hij den 3 meij 1590 het eerſte levenslicht zag. Zijn vader was PIETER BURGERSDYK, en zijne moeder KATRYNA N., ene moederlijke nigt van HUGO BLOOT, eertijds Bibliothekaris van Keizer RUDOLF DEN II. Zijn vader, die gebrekkig het latijn verſtond, volgde den raad van zijnen neef ARNOLD KORNELII, Predikant te *Delft*, en zondt den jongen BURGERSDYK naar het ſchool van *Amersfoort*, toen hij 14 jaren oud was, om aldaar in de eerſte beginzelen der litteratuur onder opzigt van JAN GESSELIUS onderwezen te worden, daar hij in het tijdvak van twee jaren goede vorderingen in het latijn en grieks maakte; en, gedurende een verblijf van vier jaren te *Delft*, 't welk hier op volgde, breidde hij verder zijne kundigheden uit, onder het opzigt van JAKOB LASSON en DANIEL PLANCIUS. Van daar begaf hij zig naar *Leijden*, alwaar hij, gedurende een zelvde getal van jaren, de leſſen over de wijsbegeerte hoorde van GILBERT JACCHÆUS, over het grieks van DANIEL HEINSIUS, over de *Romeinſe* oudheden

en geſchiedenis van DOMINIKUS BAUDIUS en PIETER CUNÆUS, en van JOHANNES POLYANDER over de godgeleerdheid. Van *Leijden* ging hij naar *Frankrijk*, met voornemen om over *Duitsland* naar huis te keren; maar zig als Akademie-burger te *Saumur* hebbende doen inſchrijven, en een half jaar in die ſtad gewoond hebbende, wierdt hij door FILIPS DE MORNAI, Heer van *Pleſis-Merli*, en de beſtierders van het Hogeſchool aldaar overhaald om in die ſtad te blijven, met hem tot Hoogleraar in de wijsbegeerte te bevorderen. Gedurende vijf jaren nam hij deze ambtsbediening waar, zonder egter de beoeffening der godgeleerdheid, dat zijn voorname doel was, te verwaarlozen; hij hadt zig zelvs verbonden om nog een jaar aldaar te blijven, toen zijne *Hollandſe* vrienden hem wisten te bewegen, om naar *Leijden* te rug te keren. Men liet hem van *Saumur* vertrekken, met vrijheid om na verloop van een jaar zijn post weder te hervatten; maar de Curateuren van het Hogeſchool te *Leijden* bepaalden hem tot blijven, met hem eerſt tot Hoogleraar in de redeneerkunde en vervolgens in de zedekunde aan te ſtellen, welke post hij met de eerſtgenoemde bekleid tot op den dood van GILBERT JACCHÆUS; als toen bedankte hij zijne profeſſie over de zedeleer, die hem weinig toehoorders verſchafte, en aanvaardde die over de natuurkunde, die hij benevens de redeneerkunde leraarde tot in 1629, wanneer de dood hem daar van afloste in het 39ſte jaar zijnes ouderdoms. Stervende liet hij twee kinderen na, uit zijn huwelijk verwekt met de dogter van JAKOB VERBOOM, die verſcheidenmalen Burgemeester te *Leijden* is geweest. Al 't geen door hem in 't licht is gegeven, heeft betrekking tot de wijsbegeerte: hij kende ingevolge de gewoonte van dien tijd, geene andere dan die van ARISTOTELES, en zogt die voor zijne hoorders verſtaanbaar te maken, met ze van die vreemde uitdrukkingen te zuiveren, waar mede de meeste Uitleggers, die eerder in verwarring gebragt, dan opgehelderd hebben. De werken door hem in druk uitgegeven, die al voor lange niet meer gelezen worden, zijn: 1. *Idea Philoſophiæ naturalis. Leidæ* 1626. *It.* 1652. *16mo.* 2. *Idea Philo-*

ſo-

ſophiæ moralis. Lugd. 1626. *Ib.* 1629. 16*mo.* 3. *Inſtitutiones Logicæ. Lugd.* 1626. *Ib.* 1635. 12*mo.* 4. *Collegium Phyſicum Diſputationibus XXXII abſolutum. Lugd.* 1637. 12*mo.* 5. *Inſtitutionum Metaphyſicarum, libri II. Opus poſthumum. Lugd.* 1640. *Ib.* 1653. 16*mo.* 6. *Idea Oeconomicæ & Politicæ doctrinæ. Opus poſthumum. Lugd.* 1654. 24*mo.* Het XXſte hoofdſtuk handelt over den godsdienst; de Schrijver, zonder Prins MAURITS te noemen, hekelt vrij vinnig zijne handelwijze met de Remonſtranten gehouden. Het afbeeldzel van BURGERSDYK vindt men in de *Athenæ Batavæ* van MEURSIUS, p. 339. —— P. CUNÆI, *Orationes* Edit. I. p. 227–239. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 318. PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. II. p. 240–244. BLEISWYK, *Beſchrijv. van Delft*, bl. 809, 810.

BURGGRAAF (DANIEL), een *Flaming* van geboorte, hadt zig in de XVIde eeuw te *Utrecht* nedergezet. Ten jare 1586, maakte hij met JAKOB REINGOUD, een doorſlepen huichelaar, en GERARD VAN PROUNINK, een driemanſchap uit, die in genoemde ſtad een aanhang maakten van vleijers van LEICESTER en misnoegden op de Staten, welken men, ſedert, *Reingouditen* genoemd heeft. BURGGRAAF hadt zig, door zijn laag kruipen en het bevorderen van zijne belangen door allerleije wegen en middelen, zo diep in de gunst van den Landvoogd weten te dringen, dat hij hem eerst tot Auditeur der geldmiddelen aanſtelde, en vervolgens tot buitengewoon Geheimſchrijver van den Raad van State bevorderde, zeer tegen zin en genoegen der Staten, die met reden dezen knaap grotelijks verdagt hielden. —— REYD, *Ned. Geſch.* V. B. bl. 75, 76. HOOFT, *Ned. Geſch.* V. B. bl. 1049, 1050.

BURGIUS (MATTHEUS), Predikant van *Zevenhuiſen*, werdt ten jare 1619, voor ene Regtbank uit de *Zuidhollandſe* Sijnode ſamengeſteld, beſchuldigd: „ dat hij hadt gelasterd, „ noemende den Catechismus een vleesſelijken arm; en zeg„ gende, dat men daar door den Predikanten de tong zogt „ uit te ſnijden, om te zien, of daar gort op lag; dat de Pre„ dikanten van *Amſteldam*, niet waardig waren om Christenen

„ genaamd te worden, dat hij zig tegens de *Nederlandſe* Con-
„ feſſie eerder zou hebben geſteld, hadt hij ze eer regt ver-
„ ſtaan; dat hij een lasterlijk boeksken tegens CALVINUS hadt
„ helpen inſtellen enz." Ter zake nu van deze beſchuldi-gingen wierdt hij afgezet, en 't gebruik van 't Avondmaal aan hem verboden; voorts aan hem bevolen van wegen de hoge Overheid, om na 't overleveren van 't Kerkenboek, het dorp *Zevenhuiſen* en het begrip van 't gantſe Klasſis binnen tweemaal 24 uren te verlaten; en daar zonder verlof van den Hove, niet weder te komen, op pœne van arbitrale correctie. Voor het Sijnode gedaagd zijnde, weigerde hij te verſchijnen; en zulks toen als ene wederſpannigheid aangemerkt wordende, verklaarden deze beſchrevene Vaders: „ dat hij niet alleen
„ zou gehouden worden voor een afgezet Kerkendienaar,
„ maar dat men, zo hij hardnekkig bleef, aan hem de ker-
„ kelijke cenſure zoude oeffenen, en komen tot de excommu-
„ nicatie." —— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 343. 387. 736. 737. 887.

BURGUNDUS (NIKLAAS), zie BOURGONDIEN (NIKLAAS VAN).

BURIDAN (JAN), geboren in *Artois* voor het einde van de XIIIde eeuw, volvoerde zijne letteroeffeningen te *Parijs*, alwaar men denkt dat hij den beroemden Minderbroeder WILLEM OCHAM tot leermeester heeft gehadt. Hij lei zig inzonderheid op de verſchillende delen der wijsbegeerte van dien tijd uit, en wel voornamentlijk op de *logica*, en maakte 'er zig buitengemeen ervaren in. In 't vervolg wierdt hij Hoogleraar in de wijsbegeerte *van de Natie van Picardien* aan die zelvde Hogeſchool; en hij werdt verſcheidene malen met de waardigheid van Rektor bekleed, inzonderheid in 1320 en 1327. BURIDAN wierdt ook verſcheiden malen tot Prokureur en Ontvanger van zijne *Natie* verkoren. Ten laatſten wierdt hij verëerd met de hoedanigheid van Gedeputeerden van het Hogeſchool, aan het Hof van *Rome*; en, het ſchijnt dat hij dat gezantſchap tot vol genoegen van zijne zenders volvoerde.

Hij

Hij beoeffende nog de wijsbegeerte in den tijd toen de veldslag van *Cresſij* in 1346 voorviel, en men denkt, dat hij in de bediening daar van voortgegaan is tot aan zijn dood toe. Den 5 augustus 1348, verzogten de Beſtierders van het Hogeſchool voor hem, aan FOULQUES, Biſchop van *Parijs*, de bediening van Pastoor der kapelle van *St. André des Arcs*, door JAN VAN THELU geſtigt. De tijd wanneer BURIDAN is geſtorven, blijkt nergens; maar zeker is het, dat hij in 1438 te *Parijs* woonde, en toen ten minſten 70 jaren oud was. Wij hebben van dien Wijsgeer: 1. *Commentarius in Logicam Ariſtotelis.* Met de beide volgenden; *Pariſ.* JODOC. BADIUS ASCENSIUS, 1518. *fol.* uitgegeven, en met een voorreden aan 't hoofd, van JAN DULLAART. 2. *Quæstiones in libros Ethicorum Ariſtotelis.* Herdrukt te *Oxfort* in 1637. Dit werk wordt grotelijks door GAGUINUS geroemd. 3. *Quæstiones Metaphyſicales.* AVENTINUS zegt, dat men te *Weven* ene verklaring bewaart door de hand van BURIDAN geſchreven *in* PTOLOMÆI *Aſtronomiam.* —— ROB. GAGUINUS, *edit.* 1528. lib. VII. fol. 119. verſ. SIMLERI, *Epitome Gesneri*, *edit.* 1555. fol. 92. verſ. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.*, *ex* J. DULLARDI *Præfatione ad Logicam Buridani*, p. 471. DU BOULAY, *Hiſt. univerſit. Pariſ.* Tom. IV. p. 211, 212. 302–308. 996, 997. BAYLE, *Dict. ed. de* 1730. Tom. I. p. 708–711. PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. VII. p. 1–10.

BURMAN (FRANS), Hoogleraar in de godgeleerdheid te *Utrecht*, is uit een aanzienlijk geſlagt van *Keulen* afkomſtig, daar zijne voorouders koophandel dreven en ook Regerings-Raden geweest zijn. Hij is geboren te *Leijden* in het jaar 1628; en dus te verwonderen, dat zijn kleinzoon KASPER BURMAN in *Trajectum erudit.*, zijne komst ter wereld verkeerdelijk opgeeft ten jare 1632, daar GRÆVIUS in zijne redevoering op den dood van onzen FRANS, bl. 333. met uitdrukkelijke woorden ſchrijft: JOSINA *peperit* FRANCISCUM *noſtrum*, *anno hujus ſeculi duode-trigeſimo.* Zijn vader, PIETER geheten, benevens zijne moeder, JOSINA BALDE, uit

een oud *Flaams* geſlagt herkomſtig, waren ten tijde dat het oorlog in *Duitsland* op het hevigſte aan 't woeden was, naar *Frankenthal* in de *Paltz* geweken, daar zij ene veilige wijkplaats tegens de vervolgingen der wrede *Spanjaarts* dagten te zullen vinden. In de volkplanting welke door uitgewekene *Nederlanders* aldaar gevestigd was, oeffende PIETER het predikambt; doch hier van daan, wierden zij door de komst der *Spanjaarts* ook genoodzaakt te vlugten en naar *Holland* de wijk te nemen, wordende PIETER van hier beroepen tot Predikant te *Emmerik*, in welke bediening hij ook is geſtorven; waar na zijne weduwe zig met haren zoon, weder naar *Leijden* begaf, om denzelven onder het opzigt van FESTUS HOMMIUS te doen opkweken, die hem ook van zijn twaalfde jaar af aan beſtierd heeft en ene plaats in het Staten-kollegie bezorgd, alwaar hij zig zo ijverig in de godgeleerdheid heeft geoeffend, dat hij nauwlijks 23 jaren oud zijnde, tot Predikant in de nieuwe gemeente van *Hanau* wierdt beroepen. Doch hier verbleef hij maar kort, wordende aangeſteld tot Onder-Regent van het Staten-kollegie te *Leijden*. Dan deze bediening nauwelijks een jaar waargenomen hebbende, wierdt hij tot Hoogleraar aan het Hogeſchool en tot Predikant der ſtad *Utrecht* beroepen; hier verbleef hij tot aan zijn einde toe, zijnde geſtorven den 12 november 1679. Hij is getrouwd geweest met MARIA, dogter van den vermaarden ABRAHAM HEIDANUS, weduwe van DIONYS CRUCIUS, Predikant te *Nijmegen*. Vier kinderen heeft hij bij haar verwekt, als ene dogter en drie zoons, waar van de ene, ABRAHAM genaamd, benevens MARIA de dogter, vroegtijdig zijn overleden, en alleen PIETER en FRANS, hem hebben overleefd, waar van hier beneden nader.

Onze Hoogleraar was van een best karakter, godvrugtig, vredelievend, doch ſtijf op zijn ſtuk ſtaande, 't welk hem meermalen in dispuitſchriften, tegens zijn zin, heeft gewikkeld; hij was daarbij buitengemeen werkzaam, en heeft door den druk gemeen gemaakt de volgende ſtukken, welke genoegzaam alle oirſpronkelijk in het latijn zijn geſchreven, en naderhand vertaald: 1. Verklaring over de H. Schrift

Paul

van Geneſis tot Eſther / 5 Delen in 4to. 2. Godgeleerdheid / 2 Delen. Amſt. 1740. 4to. 3. Redevoering over de Theologiſche Collegien. 4to. 4. Over de Chriſtelijke Kerk. 4to. 5. Over het verdrukte Nederland. 4to. 6. Alle zijne Oratien. 4to. 6. Over het lijden van Chriſtus. 4to. 7. Over den Sabbath. 12mo. —— KÖNIGH., *Bibliotheca Vet. & Nov. voc.* GASP. BURMAN, *Traj. erudit.* pag. 50–54. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. Vol. II. p. 1121. C. SAXI, *Onom. liter.* P. V. p. 71, 72. 595. VOLLENHOVE, *Poëzij*, bl. 136.

BURMAN (FRANS), Hoogleraar te *Utrecht*, zoon van den vorigen, is geboren te *Utrecht* den 15 meij 1671, en wierdt nauwelijks agt jaren zijnde, van het opzigt zijnes vaders beroofd. Zo haast hij de jaren hadt bereikt om met vrugt de eerſte jeugdige letteroeffeningen te kunnen beginnen, wierdt hij aan het opzigt van N. SURENDONK, toen ten tijd Rektor der *Hieronijmiaanſe* ſchole te *Utrecht* overgegeven. Wanneer deze naar *Amſteldam* vertrok, wierdt BURMAN naar het ſchool van *Alkmaar* gezonden, onder de vleugelen van VESALIUS MORACHIUS, welke 'er in dien tijd Rektor was. Hier zig ongemeen vlijtig in de latijnſe en griekſe talen geoeffend hebbende, keerde hij naar *Utrecht* te rug, ten einde zig onder den wijdvermaarden J. G. GRÆVIUS in de letterkunde en oudheden verder te oeffenen, en bij wien hij zo grotelijks gevorderd is in het ſchrijven van ſierlijk latijn, dat hij de beroemdſte Godgeleerden, welke in zijn tijdvak leefden, daar in heeft te boven geſtreefd. Hier op ging hij naar *Leijden*, ten einde de wijsgerige en wiskundige leſſen van Profeſor DE VOLDER te horen. Deze taak wederom afgedaan zijnde, begaf hij zig op nieuw naar *Utrecht*, alwaar hij zig nu in de theologie, zijn eigenlijk doel, bijzonderlijk oeffende, en te dien einde de leſſen van de voorname Mannen HERM. WITSIUS en HERM. VAN HALEN hoorde; zijnde laatstgemelde Hoogleraar, door een nauwen band van vriendſchap met BURMANS vader verbonden geweest; deze ried hem, toen hij in zijn vaderſtad een ruimen voorraad van godgeleerde kundigheden hadt opgedaan,

om ook de beroemde Mannen in die wetenſchap aan de andere *Nederlandſe* ſcholen, te gaan horen. Hij deed zulks, en bezogt 't eerst *Franeker*, alwaar toen KAMPEG. VITRINGA, de *Oude*, JOH. V. D. WAEYEN en HERM. ALEXAND. ROËL, op 't tierigſte bloeiden; deze allen hoorde hij en genoot derzelver vriendſchap. De gronden der *hebreeuwſe* taal hadt hij zig door eigen vlijt in zijn ledige uren eigen gemaakt: dit kwam hem hier wel te ſtade, bij het verder beoeffenen dier tale, als mede het *ſijriſch*, *chaldeeuws* en *rabbijns*, onder den geleerden JAKOB RHENFERD. Van hier ging hij naar *Groningen*, om den wijdvermaarden BRAUNIUS te horen; en verders, ten zelvden einde, naar *Dordrecht*, om zijn voordeel met de leſſen van SALOM. VAN TIL te doen, die te dien tijde nog Hoogleraar aan die ſchool was. Hier enigen tijd getoefd hebbende, ging hij den beroemden Redenaar PETRUS FRANÇIUS een bezoek te *Amſteldam* geven. Kort hier op, wierdt hij nog Student zijnde, tot Predikant te *Koudum* in *Friesland* beroepen. In den dienst aldaar bevestigd zijnde, voldeedt hij met ijver aan alle de pligten van een getrouw Leraar; en ten einde zijne kundigheden al verder uit te breiden, ontbood hij een geleerden Rabbi van *Amſteldam*, dien hij enigen tijd op zijne kosten onderhield, ten einde door zijn middel in het binnenſte merg der heilige talen te dringen, om uit de Joodſe Schrijvers zelven te verſtaan, wat zij omtrent de meeste plegtigheden en kerkzeden van hunnen godsdienst gevoelden; lerende voorts door eigen oeffening de *arabiſe* ſpraak. Omtrent drie jaren te *Koudum* geſtaan hebbende, wierdt hij in *den Briel* beroepen, en deedt aldaar den 12 october 1698 zijne intrede. Nog in *den Briel* ſtaande, verzelde hij ten jare 1702 als Hofprediker de *Staatſe* Gezanten naar *Engeland*, ten einde Koningin ANNA te begroeten over hare komst tot den troon, en vertrok den 25 meij derwaard. Na het overlijden van den Heer VAN DYKVELD, een der Gezanten, bezogt hij vele Geleerden, voorname Bibliotheken en de Hogeſcholen te *Cambridge* en *Oxfort*, vervolgens wederom naar *den Briel* te rug kerende. Nauwelijks was hij te huis gekomen, of hem wierden

den op den zelvden tijd de beroepen van *Nijmegen* en *Enkhuizen* opgedragen; zijne keuze bepaalde zig tot laatstgemelde plaatze, alwaar hij den 6 julij 1703 werdt bevestigd. Ter nauwer nood twee jaren hier verbeid hebbende, wierdt hij als Leraar in de voorname gemeente van *Amſteldam* begeerd, alwaar hij den 10 meij 1705 zijne intrede predikte. Omtrent tien jaren alhier het Euangelium verkondigd hebbende, bood men hem het Hoogleraars-ambt in de godgeleerdheid te *Utrecht* aan, 't welk hij op den 26 februarij 1715, met ene plegtige redevoering aanvaardde. Zijnen dienst aldaar met ongemene naarſtigheid, het korte tijdvak van ſlegts vier jaren en omtrent zeven maanden waargenomen hebbende, is hij na ene korte ziekte, den 22 ſeptember 1719, in den ouderdom van 48 jaren; door den dood van zijnen post afgelost.

Men vindt van onzen Hoogleraar getuigd, dat hij voorbeeldig naarſtig was, en in aanhoudende werkzaamheid, ook de voetſtappen van zijnen vader drukte; ja zeldzaam verraste hem de zon op zijn legerſtede. Voorts was hij ſchrander, vrolijk, en levendig van geest, vriendelijk in zijnen omgang en dagelijkſe verkering, daarbij aangenaam in gezelſchap, maar teffens ook ernsthaftig, waar zulks vereischt wierdt; een getrouw vriend, en een waar liefhebber van geleerdheid en deugd.

Te *Enkhuizen* als Predikant ſtaande, huwde hij met ELIZABETH THIERENS, uit een oud geſlagt te *Delft* geboren, en verwekte bij haar vier zoons, wordende van den oudſten, JOHANNES genaamd, beneden geſproken; insgelijks van FRANS, den tweeden zoon; ABRAHAM, de derde zoon, heeft koophandel te *Amſteldam* gedreven, en de vierde, PIETER, volgt op zijn plaats. Zijn broeder, de *Leijdſe* Profeſſor PIETER BURMAN, heeft op een' zilveren Penning, ter gedagtenis van hem, dit *diſtichon* of tweeregelig vaars doen ſnijden.

Doctrinis aequandus avo, pietati parenti,
Nec meritis, aevi ſed brevitate, minor.

Onze BURMAN heeft door den druk gemeen gemaakt:

1. *Burmannorum pietas gratiſſimæ beati parentis memoriæ communi nomine exhibita, adjiciuntur mutuæ* PHILIPPI LIMBURGI *&* FRANCISCI BURMANNI *Epiſtolæ. Traj.* 1701. 8vo. 2. Der Spinoſiſten hoogſte goed/ vergeleken met den Hemel op aarde van F. VAN LEENHOF. Enkh. 1704. 8vo. 3. Vriendelijke uytnoodinge door twee Brieven aan FRED. VAN LEENHOF gedaan/ om zig te zuiveren van zijne Spinoſiſterije/ of/ om daar van overtuigt/ van dezelve opregtelijk af te ſtaan/ en van hem met een brief beantwoord/ en van de hand geweeſen. Ib. 1705. 8vo. 4. De Harmonie ofte overeenſtemminge der vier H. Evangelisten. Amſt. 1713. 4to. 5. *Theologus, ſive de iis, quæ ad verum & conſummatum Theologum requiruntur, Oratio inauguralis. Traj.* 1715. 4to. 6. *Oratio de perſecutione Diocletiani, ejusque exitu glorioſiſſimo. Traj.* 1719. 4to. —— *Series Profeſſorum Academiæ Trajectinæ*, aan het slot van DRAKENBORCHS Oratie *in natalem Sæcul. Academiæ*, n. LIX. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. Vol. II. p. 1122. *Bibl. Bremenſ.* Clasſ. III. Fasc. I. p. 161. II. p. 378. 380. G. BURMANNI, *Traj. erudit.* p. 54-56. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars VI. p. 12.

BURMAN (FRANS), de oudſte zoon van PIETER, den *eerſten* van dien naam, en van EVA CLOTTERBOOKE, begaf zig, na in de gronden der fraaije letteren onderwezen te zijn, tot den krijgsdienst, alwaar hij door zijn goed gedrag ten laatſten tot Luitenant-Kollonel wierdt bevorderd. Hij was een geleerd man, die een vast geheugen en veel kundigheid bezat, en zijnen latijnſen HORATIUS van buiten kende. In zijn klimmende jaren gepenſioneerd zijnde, en te *Utrecht* wonende, waar hij, zo ik meen, ook geſtorven is, had hij veel liefhebberij voor het *oud Frans*, en heeft, daar uit, vele *Nederduitſe* woorden en oudheden opgehelderd, en dezelve in 't licht gegeven onder den tijtel van: Eenige Aanmerkingen de Nederduitſche Taal aangaande; en enige Nieuwe Aanmerkingen/ de Nederduitſche Taal en verſcheiden Oudheden aangaande/ door F. B. L. C. (FRANS BURMAN, *Luitenant Collonel*) II Deelen/ Utrecht 1757-1761. in 8vo. Ook heeft hij deen denk-

ken,

ten, doch niet in 't licht gegeven: Onderzoek aangaande AHASUEROS, die ESTHER ter Vrouwe heeft gehad. 8vo. —— *Maandelijkſe Bijdragen tot opbouw van Taal- en Dichtk.* I. D. bl. 3. II. II. D. bl. 221.

BURMAN (JOHANNES), een broeder van den laatstgenoemden FRANS, Medicijne Doktor, wierdt ten jare 1728 Hoogleraar in de kruidkunde te *Amſteldam*. Na het uitgeſtrekte tijdvak van ruim 51 jaren, onderwijs in deze wetenſchap gegeven te hebben, en met een gadeloozen ijver, de kragt, hoedanigheden en eigenſchappen, van een onteibaar aantal Kruiden en Planten, zo uit- als inheemſe, onderzogt te hebben, is hij op den 20 januarij 1779 te *Amſteldam* overleden. Het is door zijne bezorging, dat de kostbare *Hortus Malabaricus* van RUMPHIUS, het pragtig Kruidkundig werk van WEYMAN, en dat van PLUMIER, alle in folio, het licht zien; ook is men aan hem verſchuldigd den *Theſaurus Zeylanicus*, bevattende 125 Planten naar 't leven afgebeeld, die bij de andere Schrijvers of niet duidelijk, of in 't geheel bij niemand ooit uitgebeeld of beſchreven zijn geworden, gedrukt te *Amſteldam* 1737. *gr.* 4*to.* JOHANNES is gehuwd geweest aan ADRIANA VAN BUUREN, uit een aanzienlijk geſlagt geſproten, en heeft bij haar een zoon verwekt, NIKLAAS LAURENS BURMAN genaamd, waar van hier onder nader.

BURMAN (KASPER), een zoon van PIETER BURMAN, den *Ouden*, en EVA CLOTTERBOOKE, is van zijne jeugd af aan onder het verſtandig beſtier van zijnen geleerden vader, tot de letteroeffeningen opgeleid, waar in hij ook uitmuntende vorderingen heeft gemaakt, en zig inzonderheid op het vak der geſchiedenisſen toegelegd, en wel bepaaldelijk tot dien tak, welke de oudheden en gebeurtenisſen van zijn vaderland ten onderwerpe heeft. Doordien hij nu door gunst en genegenheid van zijn vaders goede vrienden, gevoegd bij zijne verdienſten en bekwaamheid, tot Raad in de Vroedſchap der ſtad *Utrecht* wierdt aangeſteld, verkreeg hij daar door gelegenheid, om alle de hoeken van het ſtadshuis te *Utrecht*, en alle

de

de ſchriften, welke daar zedert het jaar 1400 tot heden toe overgebleven zijn, te doorſnuffelen: want die van vroeger tijden, zijn door onvoorziene toevallen vernield of in het ongerede geraakt. Dezen las hij naarſtig, en verzamelde 'er uit, al wat voor hem dienstbaar was, om de zeden en 't gebruik der tijden op te helderen, ten einde, aan den Nazaat de verdienſten en 't voorbeeld van vermaarde Mannen, aan te prijzen en als een welgeſchakeerd tafereel voor te houden. Welke vrugten nu deze zijne letterarbeid heeft voortgebragt, zullen wij zo aanſtonds melden; na vooraf te hebben aangetekend, dat hij in het bewerken zijner levensbeſchrijvingen van *Utrechts* geleerde Mannen, niet zeldzaam afgetrokken wierdt, door de hinderpalen die hij op zulk een hobbeligen weg ontmoette, en hij zou ongetwijffeld 'er onder bezweken zijn, ware het niet dat zijn vader om hem aan te moedigen, hem ene grote menigte daar toe nodige boeken, uit zijne talrijke verzameling bij gezet, en over zwarigheden, waar uit hij geen kans zag om door te worſtelen, door zijne hulp hadt doen zegevieren. Ook heeft KASPER meermalen het ambt van Schepen in zijn vaderſtad waargenomen; en is wegens de Vroedſchap verſcheidene malen lid van hun Hoog Mogenden en andere Generaliteits kollegien geweest.

Onze BURMAN is gehuwd geweest aan ANNA MARIA DE LA BASSECOUR, kleindogter van ABRAHAM FABRICIUS, in 1690 geſtorven als Predikant te *Kampen*. Bij deze uitmuntende en deugdrijke vrouwe, heeft hij vier kinderen verwekt; twee dogters, namelijk, EVA MARIA en ANGELINA; en twee zoons, waar van de oudſte, JAKOB FABRICIUS, is geweest Raadsheer in het Hof van *Brabant*, en de ander, Ontvanger van de Gravelijke inkomſten. Na dus het genoegen geſmaakt te hebben, van zijne zoons wel geplaatst te zien, maakte de dood een einde aan het werkzaam leven van onzen KASPER, in het jaar 1757.

De werken, die hij door den druk gemeen gemaakt heeft, zijn: 1. HADRIANUS VI. *Sive Analecta hiſtorica de Hadriano Sexto Trajectino, Papa Romano &c. Traj.* 1727. 4to. Dit boek bevat,

vat, vooreerst, de korte ſchets van het leven van genoemden Paus door GER. MORINGIUS; waar op volgt 't geen de Pausſelijke Geſchiedſchrijver PAUL. JOVIUS, daar van heeft opgetekend; waar na men de geſchiedenis van het *Conclave* van ADRIAAN ontmoet; vervolgens, *Itinerarium* HADRIANI VI, *ab Hiſpania Romam usque, ac ipſius Pontificatus eventus, per* BLASIUM ORTIZIUM; en dan, *Apocalypſis, ſive viſio mirabilis, ſuper miſerabili ſtatu matris Eccleſiæ, & de ſumma ſpe ejus reparandæ ex inopinata promotione Ven. D. D.* ADRIANI, *Trajectenſis & Hiſpaniarum Archiepiscopi &c. Auctore* CORNELIO AURELIO GAUDANO. Voorts nog enige andere ſtukjes. Welk een en ander vervolgens opgehelderd wordt door een goed getal aantekeningen van onzen Schrijver. 2. *Trajectum eruditum, Virorum doctrina inluſtrium, qui in urbe Trajecto, & regione Trajectenſi nati ſunt, ſive ibi habitarunt; vitas, fata & ſcripta exhibens &c. Traj.* 1738. 4*to*. 3. Utrechtſe Jaarboeken van de XVde eeuw / verhattende het merkwaardige in het Geſticht / en voornamelijk in de Stad Utrecht / zedert den jare 1402 en verbolgens voorgevallen. III Deelen. Utr. 1750--1754 / in gr. 8vo. 4. Heeft hij aan 't hoofd van den nieuwen druk van den PETRONIUS zijnes vaders, *Amſt.* 1743. *in* 4*to*. ene Voorreden geplaatst. —— *Nova Acta Erud.* 1742. *Aug.* p. 451--453. 1746. *Novemb.* pag. 625--627. C. SAXII, *Onom. liter.* Pars VI. p. 731.

BURMAN (NIKLAAS LAURENS), die geweest is Medicijne Doktor en Hoogleraar in de kruidkunde aan het *Athenum Illuſtre* te *Amſteldam*, was de zoon van JOHANNES BURMAN, hier boven beſchreven en ADRIANA VAN BUUREN, is geboren in genoemde ſtad ten jare 1734. Hij lei de eerſte gronden zijner letteroeffeningen in de openbare latijnſe ſcholen zijner vaderſtad, onder den geleerden Rektor OTTO ARNTZENIUS, en die der plantkunde, onder zijnen voorbeeldigen vader, terwijl de rijke kruidtuin van *Amſteldam*, hem daar toe het ſchoonſte oeffenperk aanboodt; verlatende hij de voorgemelde lage ſcholen, met het doen ener, voor den toekomenden Geneesheer niet ongepaste *Oratio in Agyrtas, Medi-*

co-

eorum Simias. Dus wel toegerust, begaf hij zig, in 1751, naar het Hogeſchool te *Leijden*, oeffende zig aldaar in de natuurkunde onder den groten MUSSCHENBROEK, en in de onderſcheidene takken der geneeskunde onder de uitmüntende Hoogleraren, BER. en B. S. ALBINUS, H. D. GAUBIUS, F. WINTER, A. en D. VAN ROYEN, bij welke beide laatſten hij in bijzondere gunst opgenomen, en zedert dien tijd, tot aan zijnen dood, een boezemvriend werdt van den Heer A. VAN GERWEN.

Gedurende zijn verblijf te *Leijden*, won hij elks achting, door ene bedaarde leefwijze en vlijtige boekoeffeningen, afgewisſeld door kruidkundige wandelingen, ter vordering en volmaking zijner kennis en verzameling der *Nederlandſe* gewasſen. Bij het verlaten der Hogeſchool, in 1759, gaf de jonge kruidkundige Geneesheer ene proef zijner bekwaamheid en onderzoekende plantkennis, dienstbaar gemaakt aan de geneeskonst, door ene akademiſe Verhandeling, over het, door de grootſte Kruidkundigen nog duister gerekend, en nog niet uitgewerkt, bloemrijk geſlagt der *Gerania.*

De nodiging van den onſterfelijken LINNÆUS, die, gedurende zijn verblijf in *Holland* zo lang de vriend en disgenoot zijn's vaders geweest was, ſpoorde hem aan, ten jare 1760, na den dood zijner moeder, ene reize over *Denemarken* naar *Sweden* te ondernemen, wanneer hij overal door de geleerde vrienden van zijn huis, met veel genoegen ontvangen wierdt, en, zig gedurende enige maanden te *Upſal* ophoudende, door ene gemeenzame en leerzame verkering, met den Hervormer der natuurkennis, zig deszelven nieuw *Kruidkundig leerſtelzel* geheel eigen maakte.

Hadt te voren zijn arbeidzame vader zig een onverwelkbaren lof verworven, door de uitgaven van verſcheiden ſchone werken, en door zijne beſchrijvingen en afbeeldingen van *Afrikaanſe* en *Ceilonſe planten*, door HALLER met zo veel erkentenis en hoogachting opgeteld; onze NIKLAAS, door zulk een voorbeeld aangevuurd, gaf na zijne terugreize, in 1761, een doorſlaand blijk zijner werkzaamheid, door het bearbeiden zij-

zijner *Flora Indica*, naar het door hem aangenomen leerſtelzel van LINNÆUS gerangſchikt. Na zulk een bewijs van manlijke kruidkunde, en zig vervolgens aan de oeffening der geneeskonst hebbende overgegeven, werdt hij, in 1769, door Burgemeesteren en Bezorgers der doorlugtige ſchoole van *Amſteldam*, zijnen vader toegevoegd, en tot Profesſor in de Kruidkunde aangeſteld.

Zedert zijne egtverbintenis met ANNA MARIA VERKOLJE, ten jare 1770, en vader geworden van een talrijk kroost, offerde hij voór de welvaart der zijnen, ene van tijd tot tijd wankelende gezondheid; tot hij na herhaalde aanvallen van jigt- en kolijkpijnen, zodanig verzwakte, dat zijne konstvrienden voor zijn behoud begonden te vrezen. Het jaar 1793, was ook het laatſte zijn's nuttig doorgebragten levens, want zig aan den dringenden raad zijner familie en vrienden overgevende, om enige uitſpanning en de verkwikking der buitenlucht, tot herſtelling zijner gezondheid te genieten, werdt hij met den ſchijn van beterſchap te huis gekeerd zijnde, des anderendaags van ene beroerte overvallen, en gaf nog aan zijnen ſpoedig ter hulpe geroepen en toegeſchoten vriend, den Geneesheer OOSTERDYK, met tegenwoordigheid en bedaardheid van geest, te kennen: *dat hij zijnen toeſtand voor het begin ener ſlaapziekte hieldt*; waar op hij het ſpraakvermogen en de kennis verloor; en, na alle vrugteloze aangewende hulpmiddelen tot zijne redding, op den 11 ſeptember 1793, in den ouderdom van ruim 59 jaren, overleed. Zijn lijk wierdt den 17den daar aan volgende, naar *Leijden* gevoerd, en aldaar, in het graf zijner voorouderen, in de Hogelandſe kerk bijgezet.

Van den beginne zijner praktijk af aan, bewandelde hij het geneeskundig voetſpoor zijnes waardigen vaders; ook waren de inlandſe kruiden en gewaſſen, zijne meest gewaardeerde geneesmiddelen; terwijl hij, bij de aan zijne zorgen toebetrouwde lijderen, in het gast- en verbandhuis, en andere liefde-geſtigten binnen *Amſteldam*, de dagelijkſe gelegenheid vondt, om zig een' eenvoudige geneeswijze te bevlijtigen en uit te oef-

oeffenen. Van den jare 1781 af, in het opzigt van het gene de *medicijnen* en *pharmacie* in *Amſteldam* betrof, als *Inſpector Collegii Medici* delende, werkte hij niet weinig mede, tot het voltoijen der zedert enige jaren uitgegevene *Pharmacopoea Amſtelodamenſis nova*; waar van de lijst der natuurlijke voortbrengzelen, die tot genees- en heelmiddelen dienen, met de bijgevoegde nieuwere geſlagt- en ſoortbenamingen van LINNÆUS vermeerderd wierdt; en die, ware zijn wensch vervuld, voorlang van ene geheele verſchikking van den geneeskundigen Kruidtuin ter dier ſtede, zoude zijn voorafgegaan, of eerlang gevolgd geworden.

Hoe zeer om de bovengenoemde redenen ener overhoopte geneeskonſt-oeffening, de Hoogleraar bij enige zijner landen kons genoten miskend werdt, was zijne achting des te meerder gevestigd bij de eerſte en aanzienlijkſte buitenlandſe Kruidkenneren. Getuigen daar van, de voor handen zijnde briefwisſelingen met het puik der Kruidkundigen LINNÆUS; met den beroemden PALLAS en EULER, te *Petersburg*; THUMBERG, te *Upſal*; ROTHSOLL, MULLER en VAHL, te *Koppenhagen*; JACQUIN, te *Weenen*; GLEDITH, te *Berlijn*; SCHREBER, te *Erlangen*; GMELIN, te *Tubingen*; SCHINZ, te *Zurich*; en niet minder met ALLIONI, te *Turin*; HILL, BANKS en MILLER, te *Londen*; L'HERITIER, te *Parijs*; de geleerde reizigers DE ROHR, MASSÉ, en anderen. Zo vele vriendſchap, achting en verpligting, gevoegd bij het loffelijk getuigenis van den geleerden THUMBERG, waar mede dezelve, in de voorrede zijner *Flora Japonica*, onzen BURMAN, als zijnen minzamen en gastvrijen begunſtiger en bevorderaar zijner oogmerken en reizen roemde, drukken het zegel op 's mans kruidkundige waarde; waar van de beroemde SCHMIEDEL, bij de hartelijkſte gelukwenſching tot zijne bevordering als Artz, de blijde hope voedde, en daar van de uitkomst voorſpelde.

De lof zijner verdienſten drong niet minder door tot de aanzienlijkſte Maatſchappijen van geleerde Mannen, die het zig ene ere rekenden, hem onder hare leden te mogen tellen. De Keizerlijke Akademie der Natuuronderzoekeren in *Duits-*

Duitsland, benoemde hem, in 1768, tot lid; waar na hij aan dezelve, in 1770, ene vermeerderde *Flora Corfica*, tot gemeenmakinge toezond. In 1770 boodt de Geneeskundige Societeit te *Londen*; gelijk in 1779, het Gezelfchap der Natuuronderzoekeren te *Berlijn*, hem de zelvde eer aan; die hem nadeihand ook door de Koninglijke Maatfchappij van wetenfchappen te *Madrid*; en, in 1791, door het Geneeskundig Genootfchap te *Philadelphia* werdt bewezen. In 1769 wierdt hij evenëens lid van het *Zeeuws* Genootfchap te *Vlisfingen*; in 1773 van de *Hollandfe* Maatfchappij der wetenfchappen te *Haarlem*; in 1784 Lid Confulent van het *Bataafs* Genootfchap der proefondervindelijke wijsbegeerte te *Rotterdam*; en in 1786, lid van het piovintiaal Genootfchap van konften en wetenfchappen te *Utrecht*. Dan, aan het oogmerk dier vereerende aanftellingen te beantwoorden, werdt voor onzen, anderzints wel daar toe gezinden Hoogleraar des te onmooglijker, daar zijne geneeskundige praktijk hem geene ogenblikken overliet, om daaiomtrent zijnen wens en erkende verpligting te vervullen.

De karakterfchets van onzen BURMAN, fchildert een allerbevalligst tafereel van zedelijke en gezellige deugden. Hij was zeer matig in zijne levenswijze; een tederlievend egtgenoot, en zorgvuldig vader voor zijn kroost; meewaardig bij zijne lijders, die hij met de grootfte genegenheid en ijver bediende. Hij fcheen wel enigzins ftroef in zijn voorkomen, bij onbekenden, doch bij die genen, waar mede hij ene gemeenzame verkering onderhield, en zijne konsthulpe of vriendfchap, genoten, was hij allerminzaamst. —— THUMBERG, *Flora Japonica, in Præfat. Medeged. Berigten. Alg. Konst- en Letterbode*, XI. D. bl. 98--100.

BURMAN (PIETER), Hoogleraar in de gefchiedkunde, fraaije letteren en digtkonst te *Leijden*, is een der uitmuntendfte Geleerden geweest, welke in zijn vak de XVIIde eeuw heeft voortgebragt. Hij is geboren te *Utrecht*, den 6 julij 1668. Zijn vader, dien hij, nog maar elf jaren oud zijnde, ver-

loor, was FRANS BURMAN, de eerſte van dien naam, en zijne moeder, MARIA HEIDANUS. Zijn eerſte letterperk doorliep hij aan de latijnſe ſcholen van zijne geboorteſtad, daar toen ter tijd de bekwame SURENDONK Rektor van was; op zijn dertiende jaar ten einde dezer loopbane geſtreeft zijnde, ſchudde hij het ſlof der triviale ſcholen af, en wierdt met zeer veel lof naar de Akademie bevorderd, alwaar hij onder het opzigt van den vermaarden Hoogleraar JOHAN GEORG GRÆVIUS, wiens leſſen hij verſcheidene jaren met de ijverigſte leerzaamheid aanhoorde, zo verre vorderde, dat hij zijne jongelingſchap nauwlijks ten einde geſneld zijnde, met eene ſierlijkheid het latijn ſchreef en ſprak, dat niet alleen de verhevene welſprekendheid van zijnen leermeester GRÆVIUS, maar van CICERO zelven in alle zijne ſchriften en gezegden ten klaarſten doorſtraalde. Vervolgens begaf hij zig tot het beoefenen der regtsgeleerdheid, en genoot het onderwijs in die wetenſchap, van de Hoogleraren LUKAS VAN DE POLL, GERARD NOODT, JOHAN VAN MUYDEN, en HENDRIK COCCEJUS. Hij maakte hier in binnen kort zulke aanzienlijke vorderingen, dat hij wel dra onder voorzitting van J. VAN MUYDEN, een zijner leermeesteren, opentlijk verdedigde, eene *Disputatio Juridica, ad Legem Juliam de vicesima Hæreditarium*, gedrukt te *Utrecht* 1687. in 4*to*.

Ten dezen tijde deed hij een overſtap naar *Leijden*, en vertoefde aldaar een jaar, in welk tijdvak hij zijn nut deed met de wijsgerige leſſen van den kundigen BURCH. DE VOLDER, teffens om zig verder te bekwamen in de ſpraak der *Grieken* en *Latijnen* benevens derzelver geſchiedenisſen en oudheden, vlijtig de kollegien van den vermaarden THEOD. RYCKIUS bijwoonde, die toen ter tijd bezig was met KORN. TACITUS te verklaren, en uit wiens onderwijs onze toenmalige Student, zederd menigmalen betuigd heeft, ongemeen veel nut te hebben getrokken. Insgelijks uit de leſſen van den beroemden JAC. GRONOVIUS, daar hij dingen hoorde, welke hij verzekert bij anderen te vergeefs te zullen hebben gezogt. Dus wel toegerust en een rijken ſchat van geleerdheid opgedaan

daan hebbende, verliet hij het *Leijdſe* Hogeſchool, en kwam tot *Utrecht* te rug, om zig op nieuw aan het onderwijs van den hem zo zeer geliefden GRÆVIUS toe te wijden.

Ten jare 1688, het twintigſte zijnes ouderdoms, maakte hij een einde aan zijnen akademiſchen loop, en verlangde in maart de tijtels en eertekenen van Leraar in beide de regten, na alvorens een *Disputatio juridica inaug. de Transactionibus*, geſchreven en in 't openbaar verdedigd te hebben. Zijne kundigheden al verder zoekende uit te breiden, bekroop hem de reislust, ten einde ook in andere landen met de beroemdſte Geleerden in zijn vak kennis te maken; hij doorliep tot begunſtiging van dit oogmerk, verſcheidene delen van *Duitsland* en *Zwitzerland*, en genoot zo vele genoegens op dezen togt, dat hij zig dien altoos met vervoering van blijdſchap heeft herinnerd. In zijn vaderſtad te rug gekeerd, begaf hij zig tot de beoeffening van de regtsgeleerde praktijk, bezogt vlijtig de pleitzaal, en verdedigde verſcheidene zaken, met ene kragt van welſprekendheid en regtkunde, dat groot en klein zijne voortreffelijke gaven roemden en bewonderden.

Den 1 december 1691 wierdt onze BURMAN door de Staten van *Utrecht* tot Ontvanger der Biſchoppelijke of Geestelijke tienden aangeſteld, latende hem de bezigheden aan dit ambt verknogt, ruimen tijd over, om zijne aangeborene leerlust, in het beoeffenen der oude en latere Schrijvers, digtkonst, en verdere wetenſchappen den ruimen teugel te vieren; die hem ook in ſtaat ſtelden om na verloop van tijd zulke ſchone vrugten daar van aan de geleerde wereld mede te delen, als wij ſtraks zullen melden.

Het was omtrent dezen tijd, dat hij zig in 't huwelijk begaf, met EVA CLOTTERBOOKE, dogter van KASPER CLOTTERBOOKE, Raad in de Vroedſchap en Oud-Burgemeester der ſtad *Briele*, en van EVA VAN KOUWENHOVEN, wiens vader WILLEM VAN KOUWENHOVEN, Burgemeester te *Rotterdam* is geweest. Bij deze vrouwe heeft hij tien kinderen verwekt, van welke 'er agt vroegtijdig zijn geſtorven, en alleen twee zoons, FRANS en KASPER, hem overleefd hebben; zijnde de oudſte, na

de eerſte loopbaan der letteroefeningen ten einde geſnelt te zijn tot den krijgsdienst overgegaan, en heeft daar trapswijze aanzienlijke vorderingen in gemaakt. Hier boven is van hem geſproken. Van KASPER, den tweeden zoon, zie ook op deszelvs naam.

Ten jare 1696, wierdt BURMAN door Burgemeesteren en Verzorgers der Hogeſchool te *Utrecht*, tot Profesſor der welſprekendheid en digtkonst aangeſteld, daar na ook der griekſe tale, en vervolgens der geſchiedenis en ſtaatkunde. Eerstgemelde post aanvaardde hij met het doen ener redevoering: *De Eloquentia & Poëtice.* De vacantie van het jaar 1714 nam hij te baat, om ene reis naar *Parijs* te doen, alwaar hij den tijd van zes weken, dien hij 'er doorbragt, meerendeels beſteedde met het doorſnuffelen van de beroemdſte boekerijen, en zo wel gedrukte als ongedrukte boeken en ſchriften onderzogt, en 'er ten zijnen nutte aantekeningen uit maakte, met die nauwkeurigheid en fijn oordeel, welke hem zo eigenaartig was; ja hij verzamelde zig aldaar niet alleen een rijken ſchat van veel geleerdheid, maar maakte ook kennis met de aanzienlijkſte Geleerden, en drong zig in de gunst van den oudheidkundigen Benediktijner B. DE MONTFAUCON, wiens vriendſchap zedert, altoos op een hogen peil bij hem heeft geſtaan. Te *Utrecht* te rug gekeerd, hadt hij het genoegen ene talrijke ſchare jongelingen aan te treffen, uit verſcheide oorden ſamengevloeit om zijne leſſen te horen, en zig kundig te maken in de verſcheidene takken van wetenſchappen, die hij leraarde.

De geleerde JAKOB PERIZONIUS in het jaar 1715 overleden zijnde, wierdt tot herſtelling dier breuke aan *Leijdens* Hogeſchool, door de Bezorgeren daar van, aan onzen BURMAN het Profesſoraat in de geſchiedenisſen, welſprekendheid en griekſe talen opgedragen; welke waardigheid hij den 2 julij van gemelden jare aanvaardde, met het doen ener redevoering: *de publici humanioris disciplinæ Profeſſoris proprio Officio & Munere.* Vervolgens wierdt nog bij zijne taak gevoegd, het onderwijs in de Vaderlandſe geſchiedenisſen en dat der digtkonst. Na den dood van den beroemden WOLFERDUS SEN-

GUERD,

GUERD, verkreeg hij het opzigt over de Akademie-bibliotheek, welke post hem bijzonder aangenaam was, en die hij ten jare 1725 met het doen van ene plegtige redevoering aanvaardde: *de Bibliothecis publicis, earumque Præfectis.* Tweemalen is BURMAN met de aanzienlijke waardigheid van het Opperbeſtier der *Leijdſe* Hogeſchool vereerd geweest, leggende het zelve voor de eerſtemaal neder ten jare 1720, met ene geleerde, ſierlijke en ſcherpzinnige redevoering: *in Humanitatis Studia*; en ten tweedenmale in 1735: *pro Litteratoribus & Grammaticis.* Behalven dat is hij driemalen Geheimſchrijver van den Akademiſchen Raad geweest.

BURMAN was vast, ſterk en zeer vlug van lighaam, van een middelmatige ſtatuur, doorgaans zeer gezond, welken gunſtigen toeſtand hij lange door ene goede levenswijze ongeſchonden bewaard heeft. Zijn wezen was vrolijk, aangenaam, en ene gulle blijheid gepaart met deftigheid, was het karakteriſtijke van zijne trekken. Bij zijne vrienden was hij boertsgezind, openhartig, nimmer veinzende, altoos de waarheid ſprekende, hebbende een innigen afſchrik voor alle leugen en vleijerije; deze openhartigheid, verzekert men, was wel eens oirzaak, dat hij de daden van ſommigen in een al te ongunſtig daglicht beſchouwde, en in het beoirdelen daar van zo met pen als monde niet bedagt was zelv' een monsch te zijn, dat is aan feilen en gebreken onderhevig. Dus leefde de vermaarde Man tot weinige jaren voor zijn dood, tot op zijnen ouderdom toe genoegzaam fris en gezond; tot dat hij ten dele wegens zijne hoog klimmende jaren, ten dele wegens al te grote ingeſpannenheid van geest, de vlugheid van zijn lighaam allengskens begon te verliezen, terwijl evenwel de kragt van zijnen geest nog altijd even fris, levendig en werkzaam bleef. De ſcheurbuit namelijk, een volkziekte in deze landen, tastte zijn lighaam zo geweldig aan, dat het hem duizelingen in het hoofd, vermoeitheid in de leden en vreesſelijke pijnen, inzonderheid aan de ſchenkels veroirzaakte, welke meer en meer toenemende, zo geweldig aan 't woeden maakten, dat 'er ene gehele verſtoring der zenuwen en pezen, en

ene verſterving van den regter voet op volgde. Door alle welke bittere ſmerten, die hij wel eens met klagten en ſomtijds tranen te kennen gaf, hij evenwel niet tot vertwijffeling vervoerd werd, maar zijn gemoed door de reden ondersteunde, en inzonderheid die vertroostingen, welke het gemoed tot de ware ruste wederbrengen, in het heilige Bijbelwoord gezogt en gevonden heeft, zo als niet alleen aan den Hoogleraar HERM. OOSTERDYK SCHACHT, maar ook aan deszelvs ambtgenoot JOHAN VAN DEN HONERT gebleken is; even welke beide uit eenparigen monde het getuigenis hebben gegeven, dat hij niet lange voor zijnen dood, niemand hem daar toe aanzettende, van zelven, zijn gevoelen, ten aanzien van het Opperwezen, 's werelds Heiland den enigen Verlosser der menschen, ten aanzien ook van de bekering der menschen tot GOD, de hope des eeuwigen levens, alleen door GODS goedertierenheid en de verdiensten van JESUS te verkrijgen, als mede ten aanzien van 't stuk van berouw en leedwezen over zonden, met ene sterke, klare, en voor zo verre zijne zwakheid toeliet, onderscheidenlijke stemme voortgebragt, en zijne zaligheid op geene andere gronden te hopen en te verwagten, betuigd heeft; waar in hij ook is werkzaam gebleven, tot dat de zwakheid van zijn stem en kragten, de verdere pogingen daar toe onderdrukten. Door deze hope opgebeurd, door dit vertrouwen versterkt, heeft hij den overigen tijd van zijnen vegen toestand, met een stil en gerust gemoed doorgeworsteld, tot dat hij eindelijk den 31 maart 1741 's morgens om half tien uren, den jongsten levenssnik, en zijne ziele aan GOD zijnen Schepper, overgaf.

Zijn afbeeldzel gaat verscheidene malen in prent uit, men vindt het ook aan 't hoofd zijner uitgaven van PHÆDRUS *Fabelen* en VALERIUS FLACCUS; in een klein rondeel door de faam op een wolk getorst, op de tijtelplaat aan het hoofd van zijne *Poëmata*.

De lof van dezen groten Man, wierdt door de Digters van zijnen tijd, zo wel in nederduitse als latijnse vaarsen toe-

ju-

juichend gezongen. Dan het mangelde hem ook aan geene vijanden, die men wil, dat hij zig door zijn hekelend en ſchimpend ſchrijven en ſpreken op den halze hadt geladen; ook liet hij geene gelegenheid voorbij gaan, om de Geestelijkheid dikwils vrij vinnig te gispen; en hij maakte van die klaſſe niet weinig knorrig op hem, door het uitſpreken en laten drukken van zijne *Oratio pro Comoedia in auſpiciis Academicarum recitationum, quibus Terentii Fabulae explicantur, cum Praefatione*; welke ook ſpoedig een nederduits kleed werdt aangetrokken, onder den tijtel van: PIETER BURMANS, **Redevoering voor de Comedie in 't openbaar opgezegt bij den aanvang zijner Akademiſche leſſen / over den Comeedigter** TERENTIUS. **Utrecht 1711. in 4to.** Men vindt aangetekend, dat dit ſtuk hem niet minder dan dertien ſchimp- en ſchotſchriften op den hals laadde. Zijne ruſie met den geleerden JAN LE CLERC is verregaande geweest, en het is onbegrijpelijk, hoe twee Mannen, beide met zulk een uitmuntend verſtand en geleerdheid begaafd, hebben kunnen goedvinden, om malkanderen wederzijds in openbaren druk met de vuigſte ſcheldnamen te begroeten; waar van leugenaar niet een van de ergſte was; zo als blijkt uit de *two Dialogi inter* SPUDAEUM *&* GORALLUM, zonder melding van plaats noch jaar in 4to. gedrukt; als mede *Præfatio ad Emendationes in* MENANDRI *&* PHILEMONIS *reliquaas ex nupera editione* JOANNIS CLERICI, *auctore* PHILELEUTHERO *Lipſienſi*, (dat is RICHARD BENTLEY) *Traj. ad Rhen.* 1710. 8*vo.*; en *le Gazettier menteur, ou Monſr.* LE CLERC *eſt convaincu de menſonge et de calomnie par* PIERRE BURMAN, *a Utrecht* 1710. 12*mo.* Fluks ſchoot 'er een vriend van LE CLERC, onbekend wie hij was, toe, welke aan BURMAN niets ſchuldig bleef, en in 't nederduits uitgaf: PIETER BURMAN **wederlegt / of** JAN LE CLERC **verdedigt tegens de leugen en lasteringen van den logenkramer; gedrukt /** 1714. 12*mo.* Nog wierdt onze PIETER BURMAN met een ſnerpende roede gekastijd, in een frans boekje, dat thans ongemeen zeldzaam is, en tot tijtel heeft: *Eſſay de correction fraternelle & Chrétienne, addreſſé a* PIERRE BURMAN, *convaincu par ſes Satires & Libelles diffa-*

matoires d'offenſer avec des injures et calomnies, egalement fauſes et groſſieres, la reputation des perſonnes de tout état, et particulierement de ce livre, par Mr. PIERRE DE LA FONTAINE WICART, *imprimé au depens de l'Autheur.* Zonder bijgevoegde melding van plaats en jaar.

Dat deze en meer andere ſtukjes van den zelvden ſtempel, onzen Hooglerâar in geen violijken luim hebben gebragt, is gemakkelijk te begrijpen; doch het was niet met al in vergelijking van de gebeurtenis die hem in 1708 te *Utrecht* wedervoer, en hoe onſchuldig ook misſchien aan de daad die hem daar bij te laste wierdt gelegd, noodzaaklijk van die uitwerking moeste zijn, om zijn goeden naam, ten minſten voor een tijd, te bezwalken. Wij zouden niets hier van gemeld hebben, ware het niet dat de procedures daar van zijn gedrukt en opentlijk verkogt. Zie hier het geval: zekere DINA VAN WOUDENBERG, een dienſtmaagd in *'s Hage* wonende, komt op de kermis te *Utrecht*, ten einde bij hare moeder die aldaar woonde een bezoek af te leggen; geeft voor, datze door een koperſlagersvrouw aan haar huis is gelokt, alwaar zij den Profeſſor P. BURMAN ontmoette, die alleen bij haar wetende te blijven, haar na verſcheidene liefkozingen, trapswijze zo zakelijk hadt gecarreſeert, dat zij 'er zwanger van zoude zijn geraakt. Zij verkondigde deze mare aan den Profeſſor, doch van dezen naar haar zin geen voldoend antwoord bekomende, vervoegt zij zig benevens haar moeder bij een Regtsgeleerden, die de zaak van zodanigen aart vondt, dat 'er een proces uit ontſtond, en DINA VAN SPANGEN, wed. van JAN VAN WOUDENBERG, als moeder en mombersſe over hare onmondige dogter DINA VAN WOUDENBERG, Mr. PETRUS BURMANNUS voor den Hove van *Utrecht* aanſpreekt in cas van defloratie; doende verders den eisch: „ dat de Profeſſor mogt worden ge-
„ condemneert, aan de Impetranten wegens defloratie aan de
„ tweede Impetrante DINA begaan, op te leggen en te be-
„ talen een ſomma van 3000 guldens, verders voor kraam-
„ kosten 300 guldens, en daar te boven nog het poppetje
„ dat DINA ſtondt te voorſchijn te brengen, te onderhouden,

„ in-

„ integaan van den geboortedag af, tot dat het knaapje of meisje
„ den kost zou konnen winnen, wekelijks tot ene ſomma van
„ thie guldens, edoch in cas van twee kinderen, wekelijks zes
„ guldens &c." Het antwoord van den Profeſor behelsde hoofdzakelijk: „ dat der Impetranten requeste contineerde god-
„ loze verſierſelen en geëcogiteerde onwaarheden, die DINA
„ benevens haar moeder, met behulp van hare medehelpers
„ uit de lucht hadden geraapt, omme ware 't doenlijk hem
„ Profeſor, op het uiterſte te verongelijken. Dat der Impe-
„ tranten concluſie daar op berust, dat de Gedaagde op
„ woensdag, geweest zijnde den 11 julij 1708, des nade-
„ middags omtrent twee uren zoude zijn gekomen ten huize
„ van den Koperſlager N. KOK in de bakkerſteeg, en dat de
„ Gedaagde met DINA de tweede Impetrante, naar boven op
„ een kamer zoude wezen gegaan; en dat hetzelve nooit zijn-
„ de gebeurd, zo is de Gedaagde ten vollen gerust, dat
„ de Impetranten hare voorſchrevere poſitiven nimmer zul-
„ len verifiëeren. Dat de eerſte Impetrante DINA VAN SPAN-
„ GEN als een arme is begiftigd; en dat zo wel zij als haar
„ dogter DINA VAN WOUDENBERG, voor ligtveerdig bekend
„ ſtaan; dewelke dan op hope van winst geen zwarigheid
„ hebben gemaakt, om hem Profeſor in dezen Gedaagde, met
„ zulke godloze lasteringen te bezwaren. Dat de Gedaag-
„ de wel weet, dat hij ongehouden is, om op de voorſchre-
„ ven poſitiven te antwoorden; maar dat hij egter met een
„ blank gemoed, aanbiedt, onder ſolemnelen ééde te verkla-
„ ren, dat het onwaar is, dat hij op woensdag den 11 julij
„ 1708, des naarnoens, de tweede Impetrante in de huiſinge
„ of op de kamer van den Koperſlager KOK vleesſelijk heeft
„ bekend. Gelijk dan ook de Gedaagde en zijne huis-
„ vrouw, gevoegde in dezen, aanbieden met ééde te verkla-
„ ren: dat zij op den voorſchreven 11 julij 1708, met den
„ anderen des middags aan haar huis hebben geſpeld, en
„ voorts te zamen van daar naar den hof aan de maliebaan
„ zijn gegaan, van waar zij wederom gezamentlijk naar huis
„ zijn gekeerd; zonder dat de Gedaagde middelerwijl elders

„ is geweest &c." In het Replijk van RIBBIUS, bediende van de Impetranten, welk geſchrift met injurieuſe aantijgingen is opgevuld; wordt onder anderen gezegt: „ hoe zoude „ het te bedenken wezen, dat de Impetranten zodanige god„ loze verſierſelen zouden kunnen produceren en geëxcogi„ teerde onwaarheden bedenken jegens den Gedaagden? ten „ zij de Impetranten den Gedaagden gelijk waren, die met „ zijne vaarſen en anderzints, Koningen, Prinſen, Potenta„ ten, Kollegien en Partikulieren, met geëxcogiteerde on„ waarheden heeft beſmet; als mede zig niet ontzien heeft, „ den Predikſtoel ende de Leraren van dien te bekladden. „ Wien aangaande zig den Gedaagden maar behoeft te her„ inneren wat hem van den Here MARS, en andere eerlijke „ lieden deswegens is voorgekomen. Neen, *Vir Clariſſime!* „ (vervolgt RIBBIUS) met deze zaken wordt dusdanig niet „ geſpot; het zal hier wat ſerieuſer gaan; en het vuur zal „ u wat nader aan de ſchenen worden gelegt, &c." Uit het bovenſtaande zal men zig een denkbeeld van dit hatelijk twistgeding kunnen vormen, dat voor den Heer BURMAN zo veel te verdrietiger was, doordien 'er nog een proces van injurie uit voortvloeide met den Med. Doktor DAN. VOET, die, wilde hij zijne zo grievend geſchonden eer herſteld zien, wel in de noodzaak was van het te ondernemen. Hoe deze proceduren afgelopen zijn is mij niet gebleken, doordien de vonnisſen bij het gedrukte boekje niet zijn gevoegd, dat tot tijtel heeft: Proces / gecentileert voor den Ed. Hove van Utrecht tuſſen DINA VAN SPANGEN, wed. van JAN VAN WOUDENBERG, als moeder en momberſſe over hare onmondige dogter DINA VAN WOUDENBERG, Impetranten / in haſ van defloratie; contra den Heer en Mr. PETRUS BURMANNUS, Profeſſor in de Akademie alhier / Gedaagde. Rotterdam / gedrukt bij HERMANUS HERTS, 1709. 4to. Het regende intuſſen ſchotſchriften en paskwillen over deze zaak; waar van de meest gerugt gemaakt hebbende, de volgende zijn: 1. APOLLONII VERIDICI, *Catalecta Petrulliana ſive Poëmata ſelecta, Lectu jucundiſſima.*

La-

Integer vitae, ſcelerisque purus,
Non eget Mauri jaculis, nec arcu,
Nec venenatis gravida ſagittis,
Fuſce, Pharetra.

HORAT.

Amſtelaedami ex Officina MENANDRI. *Anno* 1710. 8*vo.* 2. De gewaande Weduwenaar met het bedrogen Kermiskind / Blijſpel / in III Delen / beſtaande te zamen 198 bladz. in 4to. 3. Catalogus van enige raare Boeken en Manuſcripten / nevens verſcheijde fraaije Rariteijten van PETRUS BURMANNUS. 4to. 4. Vromaards ernſtige aanſpraak tot zijn Buurman Ritsaard. 4to. 5. Zielwekker of Deugdenſpoor voor PETRUS BURMANNUS over deszelvs miſbal. 4to. 6. Een berzagtend Zalfje op de ſmartelijke wonde van PIETER BURMAN. Zie over alle deze zeldzaam voorkomende en teffens zo verregaande beledigende boekjes voor onzen Hoogleraar: M. AUG. BEYERI, *Memoriæ Hiſtorico-Criticæ Librorum rariorum. Dresdæ & Lipſiæ* 1734. 8*vo.* p. 52 en 53.

Veelvuldig is de letterarbeid van dezen geleerden en beroemden Hoogleraar, dien hij door den druk heeft gemeen gemaakt; want behalven de reeds vermelde *Oratien*, heeft hij 'er nog een aantal, waar onder de *Lijk-Oratien* op de Heren EVERARD DE WEEDE, HERMAN VAN HALEN, JOH. GEORG. GRÆVIUS en JOH. VAN BROEKHUIZEN, over verſchillende onderwerpen vervaardigd en uitgeſproken, die alle verzameld zijn, en met een bijgevoegde Voorreden in 't licht gegeven door den ſchranderen Regtsgeleerden NIKLAAS BONDT, welke collectie hij nog met een aanhangzel van losſe vaarzen van onzen BURMAN heeft verrijkt, en in *'s Hage* ten jare 1759 in 4to. doen drukken. De uitgave van des Hoogleraars overige digtſtukken, heeft men aan zijn broederszoon te danken, die dezelve ter perſſe heeft overgegeven, onder den tijtel van: PETRI BURMANNI, *Poëmatum Libri IV. Nunc primum in lucem editi. Curante* PETRO BURMANNO *Juniore. Amſt.* 1745. 4*to.* De voornaamſte zijner overige werken zijn: 1. GUDII & SARRAVII *Epiſtolæ. Ultr.* 1697. 4*to. Ib. Lugdb.* 1711. 4*to.*

&

& Hagæ Comitum. 1714. 4*to.* 2. PHÆDRI *Fabularum Æſopiarum Libri V. cum integris Comment.* M. GUDII *& aliorum, it.* P. BURMANNI. *Amſt.* 1698. andermaal in 1718. en ten derdenmale *Lugdbat.* 1745. 8*vo.* 3. Q. HORATIUS FLACCUS, *cum* JANI RUTGERSII *Lectionibus Venuſinis, Trajecti Batav.* 12*mo.* 4. Ζεὺς καταιβάτης, *ſive Jupiter Fulgurator, Traj. Rhen. It. Leidæ* 1734. 4*to.* 5. *Suerini a Clamoribus Epiſtola ad Amicum de vita, ſtudiis & moribus* THOMÆ CRENII, *Excellentiſſimi viri & Polyhiſtoris, Amſt.* 1706. 4*to.* 6. *Præfatio ad* JANI GRUTERI *Inſcriptiones, iterum editas* 1707. *folio.* 7. PETRONII *Satyricon, cum integris doctorum virorum Commentariis, Traj. Rhen.* 1709. 4*to. & Amſtelæd.* 1743. 4*to.* 8. *Antiquitatum Romanarum brevis deſcriptio. Traj. Rhen.* 1711. meermalen herdrukt. 9. Jo. GEORGII GRÆVII *Orationes, quas Ultrajecti habuit cum Præfat.* P. BURMANNI, *Lugdb.* 1717. 8*vo.* 10. VELLEII PATERCULI *quæ ſuperſunt, cum integris doctorum virorum ſcholiis, curante* PETRO BURMANNO, *Lugdbat.* 1719. 8*vo.* andermaal *ib.* 1744. 8*vo.* 11. PHÆDRI *Fabularum Æſopiarum Libr. V.* (zonder aantekeningen) *Hagæ Comitum.* 1719. 12*mo.* 12. QUINCTILIANI *de Inſtitutione Oratoria Libri, cum Declamationibus. II Vol. Lugdb.* 1720. 4*to.* 13. JUSTINUS *cum ſolis variantibus Lectionibus & Præfatione, Lugdbat.* 1722. 12*mo.* 14. VALERII FLACCI *Argonautica. Leidæ* 1724. 4*to.* 15. *Sylloge Epiſtolarum a viris illuſtribus* LIPSIO, HEINSIO, GRONOVIO, *ſcriptarum, V. Vol. Leidæ* 1724. 4*to.* 16. GEORGII BUCHANANI *Opera omnia. II. Vol. Lugdbat.* 1725. 4*to.* 17. *Catalogus rariſſimorum & præſtantiſſimorum Librorum, qui in Theſauris Romano, Græco, Italico & Siculo continentur, auctore* P. BURMANNO, *cum Præfatione, Leidæ* 1725. 8*vo.* 18. PETRI CUNÆI *& doctorum virorum ad eumdem Epiſtolæ. Accedit Oratio in obitum* BONAVENTURÆ *Vulcanii. Lugdbat.* 1725. 8*vo.* 19. PHÆDRI *Fabularum Æſopiarum Libri V, cum novo Commentario* P. BURMANNI, *Leidæ* 1727. 4*to.* 20. *Poëtæ Latini minores.* GRATIUS FALISCUS, NEMESIANUS, CALPURNIUS, RUTILIUS NUMATIANUS, SERENUS SAMONICUS, *& alii, II. Vol. Leidæ* 1731. 4*to.* 21. C. SUETONIUS TRANQUILLUS *cum notis integris virorum docto-*

rum, *curante* PETRO BURMANNO, *qui et ſuas adnotationes adjecit*, *Amſt.* 1736. 4*to.* 22. M. ANNÆI LUCANI *Pharſalia*, *cum Commentario* PETRI BURMANNI, *Leidæ* 1740. 4*to.* 23. P. VIRGILII MARONIS *Opera*, *cum integris & emendationibus Commentariis Servii etc. interruptam editionis curam ſuſcepit et adornavit* PETRUS BURMANNUS, *junior*, *Amſt.* 1746. 4*to.* 24. CL. CLAUDIANI *Opera*, *cum notis integris virorum doctorum*, *inprimis* N. HEINSII *et* PETRI BURMANNI *II. Vol. Amſt.* 1760. 4*to.* Ook heeft onze Hoogleraar ſommige delen van den *Theſaurus Italiæ et Siciliæ*, met zijne geleerde Voorredens verrijkt; en behalven dat, zijn 'er nog verſcheidene kleine ſtukjes, over verſchillende onderwerpen van hem in 't licht, die nauwkeurig door den Hoogleraar C. SAXE, in deszelvs door ons hier beneden aangehaalde werk, opgenoemd worden. —— OOSTERDYK SCHACHT, *Oratio fun. in obitum* PETR. BURMANNI. BANDURI, *Bibl. Nummaria*, n. CLII. p. 128. JO. FABRICII, *Hiſtor. Biblioth.* Part. III. pag. 464, 465. G. STOLLIUS, *ad* HEUMANN., *Conſpectum*, pag. 511. 994. 1023. 1029, 1030. J. L. MOSHEMII *et* JOH. MATTH. GESNERI, *Epiſtolæ Amoebaeae*, *Lipſ.* 1771. 8*vo.* pag. 140. JERFM. NIC. EYRINGII, *Deſcriptio Operum* J. M. GESNERI, *in* GESNERI *Biographia Academica*, *Gott.* 1769. 8*vo.* Vol. III. pag. 419. 422, 423. *Acta Erudit.* 1695. p. 178. 1701. p. 36. A. BEYERI, *Memoriæ Librorum rariorum*, p. 52. *Miſcell. Obſerv.* Tom. V. p. 129--156. Tom. VI. pag. 227--268. Tom. VIII. pag. 81--96. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. II. p. 1122. DAV. RUHNKENIUS, *in Præfat. ad Velleium.* **, 2. *opiſtogr.* alwaar hij zegt, *acumine Critico minus valuiſſe ſcimus.* E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* p. 829. die hem aldaar noemt: *Criticorum princeps.* C. SAXII, *Onom. liter.* Pars V. p. 466--476.

BURMAN (PIETER), een broeders zoon van den voorgaanden PIETER, is eerst geweest Hoogleraar in de welſprekendheid, geſchiedenisſen, en digtkunde te *Franeker*, vervolgens in die zelvde vakken en talen te *Amſteldam*. Hij is geboren in laatstgenoemde ſtad in het jaar 1714; zijnde zijn va-

vader geweest FRANS BURMAN, de tweede van dien naam, en zijne moeder ELIZABETH THIERENS. Zijne jeugdige letteroefeningen vervulde hij aan de latijnſe ſcholen van zijn geboorteſtad, bezogt vervolgens beurtelings de Hogeſcholen van *Utrecht* en *Leijden*, alwaar hij op het voetſpoor van zijn oom en naamgenoot, inzonderheid de fraaije letteren en regtsgeleerdheid beoefſende. In deze loopbaan heeft hij vooral geen minder roem verworven dan gemelde zijn oom. Hij wierdt ten jare 1734 tot Doktor in de regten bevorderd, verdedigende ter dier gelegenheid in 't openbaar, ene letterkundige regtsgeleerde verhandeling, *de Jure aureorum annulorum*. In 1735, in de maand junij, wierdt hij door Curateuren van *Frieslands* Hogeſchool, in plaats van den geleerden PETRUS WESSELING, wiens leerſtoel naar *Utrecht* was verplaatst, tot Hoogleraar in de welſprekendheid en geſchiedenisſen te *Franeker* aangeſteld, doende ter dier gelegenheid in maart van het volgende jaar, ene redevoering, *pro Criticis*. In 1741, wierdt onze Hoogleraar met den tijtel van Profeſſor in de digtkunde verëerd; en in 1742 was hij de opvolger van JAKOB FILIP D'ORVILLE, die zijn post hadt nedergelegd, als Hoogleraar in de welſprekendheid en talen te *Amſteldam*, doende bij deze gelegenheid ene redevoering, *de Enthuſiasmo Poëtico*. In 1744 voegden Burgemeesteren en Verzorgers van het doorlugtig ſchool den tijtel van *digtkunde* bij zijn vorige profeſſie, ſtelden hem in 1752 aan tot Beſtierder van de ſtads Boekerij, en in 1753 tot Opziender van het *Gijmnaſium*. Na deze zijne onderſcheiden posten met veel ijver en nut voor de ſtuderende jeugd, het tijdvak van 34 jaren te hebben waargenomen, overleed hij in het 65ſte jaar zijnes ouderdoms, den 24 junij 1778, op zijn buitenplaats *Zandhorst*, bij *Waſſenaar*, na dat hij een jaar te voren zijn profeſſoraat hadt neergelegd; en wierdt, om zijne uitmuntende geleerdheid, door alle voorſtanders van letterkunde betreurd.

Uit enen bundel van lijkvaarſen blijkt het mij, dat onze Hoogleraar BURMAN is gehuwd geweest aan MARIA ELIZABETH VAN DER STRENG, uit ene aanzienlijke burgerfamilie te *Amſtel-*

dam

dam geſproten; welke jeugdige egtvriendin hij in het bloejendſte van hare jaren op den 8 maart 1745, in den ouderdom van ſlegts 22 jaren en ruim drie maanden in het kraambedde verloor; en op welk allerſmertendst ſterfgeval, FRANS DE HAAS het volgend graffchrift heeft vervaardigd:

Hier rust het ſterflijk deel van BURMANS tweede ziel',
MARIE, alom geëert door hare deugd en gaven,
Wie 't ſterflot in haar jeugd en kraembed overviel,
Bejammert door haer Gaè, en andre letterbraven.
Zij trachtte in ſtervensuur, nog bogende op haer kind,
(Onkundig van zijn dood) haer Weerhelft' troost te geven,
Die ſprak: 't is reeds bij GOD. Zij zuchtte, en vloog gezwind
Haer lieve zoontje na in 't nimmer eindend leven.

Bij mangel van voldoende en onpartijdige berigten, zullen wij de letteitwisten, die onze BURMAN met ſommige Geleerden, en inzonderheid met den verdienſtelijken *Utrechtſen* Hoogleraar CHRIST. SAXE, gevoerd heeft, onaangeroerd laten; bij deze gelegenheid egter aan dien braven Grijsaart hartgrondig toewenſchende, dat hij tot nut der geleerdheid, den uiterſten grenspaal van 's menſchen levensperk mag bereiken Nu blijft nog ter vervulling van onze taak over, een berigt te geven van de weiken, die de geleerde BURMAN heeft uitgegeven, of door zijne vlijt ter drukperſe bezorgd. Het zijn de volgenden: 1. ADR. HEN. VALESII, *Emendationum et de Critica libros, quos edidit, cum Præfat. et Notis. Amſt.* 1740. 4*to.* 2. *Præfatio et Commentarius de vita* NIC. HEINSII, *hujus Adverſariis præfixa. Harlingæ* 1742. 4*to.* 3. *Specimen novæ editionis Anthologiæ Latinæ, et Animadverſionum ad Epigrammata et Catalecta Vet. Poëtarum latinorum Prodromus. Amſt.* 1747. 4*to.* 4. *Præfatio et Notæ ad* PETRI LOTICHII *ſecundi Poëmata, aliaque II Vol. Amſt.* 1754. 4*to.* 5. *Præfatio ad editionem, quam procuravit, operum* VIRGILII, *cum Scholiis et variorum Notis, ac præcipue ineditis* NIC. HEINSII, *Patruique ſui* P. BURMANNI. *IV Vol. Amſt.* 1746. 4*to.* 6. *Anthologia veterum Latinorum Epigram-*

grammatum et Poëmatum, ſive Catalecta Poëtarum Latinorum, etc. II Vol. Amſt. 1759–1773. 4*to.* 7. ARISTOPHANIS *Comœdiæ undecim, græce et latine, cum nova octo Comœdiarum interpretatione latina, et notis ad ſingulas ineditis* STEPHANI BERGLERI, *nec non* CAROLI ANDREÆ DUKERI, *etc. Lugdbat.* 1760. 4*to.* 8. CLAUDII CLAUDIANI *Opera, a* PETRO *ejus Patruo, recognita, cum curis ſecundis* NIC. HEINSII *et Adnotationibus* P. BURMANNI *ſecundi. Amſt.* 1760. 4*to.* 9. CICERONIS *Rhetoricorum ad Herennium Libri IV. etc. cum ineditis Animadverſionibus* JOH. GEORG. GRÆVII *et* FRANC. OUDENDORPII, *et Præfatione editoris de auctore Rhetoricorum ad Herennium. Lugdbat.* 1761. 8*vo.* 10. JAC. PHIL. D'ORVILLE *Sicula, quibus multa veteris rudera, additis antiquitatum tabulis illuſtrantur, Amſt.* 1764. *folio.* 11. *Elegia de Eruditionis neglectu et luxu, reipublicæ perniciosis. Amſt.* 1765. 4*to.* 12. BREDERODIUS, *ſeu libertatis Batavæ ſecularia altera. Amſt.* 1766. 4*to.* 13. *Analecta Belgica, II. Vol. Lugdbat.* 1772. 8*vo.* 14. *Poëmata. Lugdbat.* 1774. 4*to.* 15. *Commentarius perpetuus in* SEXTI AURELII PROPERTII *Elegiarum Libros IV.* zijnde dit werk door het overlijden van onzen Hoogleraar onvolkomen blijven liggen, doch vervolgens te *Utrecht* in 1780 in 4to. in 't licht gegeven, na dat door den geleerden en ervarenen LAURENS VAN SANTEN was opgevat en gelukkig volvoerd; en die met dankbaarheid aan zijnen Leermeester en Vriend gedenkende, in den aanvang der voorreden door hem aan het hoofd van dit werk geplaatst, dus van hem ſpreekt: *Magnum dolorem boni omnes, et veræ Eruditionis ſtudioſi, ex* BURMANNI SECUNDI *morte, quae ante duos fere annos accidit, ceperunt. Quamvis enim vir, excellenti et immenſa doctrina abundans, jam quintum et ſexageſimum aetatis annum attigisſet; tamen ejus obitus immaturus et acerbus existimandus est, quod, quorum ingeniis immortalia opera parantur, eorum vita ultra mortalitatis terminos producenda videatur. Quis autem, (quod ſine cujusquam contumelia dixerim!) tot tam praeclaris operibus; haec humanitatis ſtudia auxit et ornavit? quis non juvenum ſolum, ſed etiam virorum animos tanto cum eruditionis, tum patriae amore inflammavit? Quis illi unquam par repertus est in ingeniis*

ad

ad magna quaevis et glorioſa excitandis? Vera me praedicare, ſciunt, qui in illuſtri Amſtelodamenſium Athenaeo, per ſex et triginta annos BURMANNI *nomine illuſtrato, animoſe docentem mecum audiverunt; quorum multi, aut patriae Urbis regimini admoti, aut quarumvis artium doctrinam profeſſi, ſe nunc quoque ſub* BURMANNIANA *disciplina animum excoluiſſe gaudent. Novi, quos* BURMANNUS *uno verbo ad literarum amorem ſic incenderit, ut eum non niſi cum vita deponerent. Sed* BURMANNI *dotes et merita recenſere mearum non eſt partium, praeſertim aliis hoc officio jam rite defunctis.* 16. Behalven de reeds gemelden, heeft BURMAN nog de volgende Redevoeringen door den druk gemeen gemaakt: *Oratio in obitum Cl.* CORN. SIEBEN, *Jurisprud. Profeſſoris. Amſt.* 1743. 4*to. et Clar.* JAC. PHIL. D'ORVILLE, *Hiſt. Eloq. et Linguarum Profeſſoris. Ibid.* 1751. 4*to.* Voorts: *Oratio de Mæcenatibus doctis, validiſſimis Muſarum præſidiis. Amſt.* 1763. 4*to.* Ten laatſten, de Gedigten van zijnen oom, onder den tijtel: PETRI BURMANNI, *Majoris, Poëmatum, Libri* IV. *Amſt.* 1745. 4*to.* —— E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* p. 829. THEOPH. CHRISTOPH. HARLESIUS, *in Vitis Philologorum noſtra aetate Clariſſimorum.* Vol. I. p. 95--170. *Nova Act. Erudit.* 1748. Part. I. p. 122--132. *Ib.* 1755. Part. I. p. 111--113. *Ib.* 1759. Part. II. p. 673--703. *Ib.* 1760. Part. II. p. 553--564. *Ib.* 1761. Part. I. p. 161--167. *Ib.* 1765. Part. II. p. 388--393. *et* 1766. Part. I. p. 36--40. *Bibliotheca Critica*, Vol. I. Part. III. p. 139, 140. *et* Vol. II. Part. I. p. 133. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars VI. p. 533--537. C. A. KLOTZ, *Acta Liter.* Vol. I. p. 62. JOH. CHRIST. STRODTMAN, Neu Gelehrt Europa / V. Th. f. 55--64.

BURMANIA, is de naam van een zeer oud en adelijk geſlagt in *Friesland*, waar van de afſtammelingen tot op de revolutie, ten jare 1795 voorgevallen, de luisterrijkſte ſlaats- en krijgsambten namens dat gewest bekleed hebben. Reeds in de XIde eeuw worden UPKO en RIENK VAN BURMANIA gemeld, bij WINSEMIUS *Chron.* IV. Boek, bl. 124. In de XIIde eeuwe komt voor, DOUWE VAN BURMANIA, door Koning BALDUINUS te *Jeruſalem* tot Ridder van den H. Geest geſlagen,

bij EMMIUS, *Rerum Frific.* pag. 114. verg. M. HAMCONIUS *de Viris rebusque Frisiæ illustribus*, pag. 114. Men vindt de ſtamlijst van dit geſlagt, gedeeltelijk bij VRIEMOET, *Athen. Friſ.* pag. 55, 56. 94, 95. 98. 111. en vollediger in 't *Wapenboek* van FERWERDA. Ridders uit dit geſlagt waren, behalven TJAARD VAN BURMANIA, van wien in HOYNCK VAN PAPENDRECHT, *Anal. Belg.* Part. I. pag. 62, 63; RIENK VAN BURMANIA, volgens HAMCONIUS *l. c.* pag. 102; TJAARD en DOUWE VAN BURMANIA, door Keizer KAREL DEN V, te *Keulen* in 't jaar 1521, tot den Ridderſtand verheven, waar van het Diploma nog voor handen is. Zij waren oom en oudoom, vader en grootvader van GEMME en UPKO. Genoemde TJAARD komt meermalen in 't *Landboek* van KEMPO VAN MARTENA voor, als lid van den Furſten-Raad van Keizer KAREL, en als Dijkgraav van de *Leppe*, *Sijdweijrdt*, en den *Hem;* ook was hij een der Zegelaars van den *Confirmatie-Brief* der overdragt tusſen KAREL DEN V. en de Landen van *Friesland*, den 20 december 1524 gedagtekend. De grootvader van GEMME was RIENK VAN BURMANIA, geſtorven in 1494, en vermeld door EMMIUS, *Hiſt. Friſ.* pag. 439, en SCHOTANUS, *Geſchied. van Friesl.*, bl. 366. 392. Hij liet vijf zonen na; van welken twee Raden der Hertogen VAN SAXEN waren, en naderhand van Keizer KAREL; een Keizerlijke Raad; een Grietman van *Leeuwarderadeel*, voorkomende bij EMMIUS, *l. c.* pag. 946--953, en andere *Friesſe* Geſchiedſchrijvers. DOUWE, RIENKS tweede zoon, Grietman van *Leeuwarderadeel*, was de vader van onzen GEMME; als ook van HERO, die den Koning en den *Roomſen* godsdienst bleef aanhangen, doch te gelijk ijverde tegens geweldsdwang, en voor 's Lands vrijheden. Men zie P. WINSEMIUS, *Hiſt.* Lib. I. p. 35. *ſeq.* II. p. 129. III. p. 173. IV. p. 270; GABBEMA, *Verhaal van Leeuwarden*, bl. 477. GEMME VAN BURMANIA was eerst getrouwd met JOUKE HAARDA, zuster van PIBO; naderhand met JEL, GELLIA of JULIANA VAN AYLVA. Onder zijne kinders waren, DOMINIKUS en RIENK, gemeld in *Friſia Nobilis*, pag. 28, 29; waar ook pag. 153, 154. onze GEMME hoog geroemd wordt, door GELLIUS SNECANUS, die hem

hem optelt onder de handhavers van 's Lands vrijheid en van den zuiveren godsdienst; hij ſtierf op *Juwesma-State* te *Ferwert*, den 28 november 1602; en ligt, aldaar, begraven. Belangende UPKO VAN BURMANIA, dient hier nog aangemerkt, dat hij vader was van negen kinderen, waar toe ook behoorden, die in de Genealogie van FERWERDA, verkeerdelijk worden toegekend aan GEORG, kinderloos geſtorven te *St. Quentin*. Zijn zoon SYBRAND, was niet Kommandeur van *'s Hertogenbosch*, maar Houtvester van *Friesland*. In 't latijnſe handſchrift van UPKO ſtaat: *Præfectus ſylvar. duc. uxorem*, waar voor men, kwalijk, gelezen heeft: *Præfectus ſylvæ ducis.* —— SCHWARTZENBERG, *Charterb. van Friesland*, II. D. bl. 77. 90. 117. 152. 155. 176. 182. 184. J. W. TE WATER, *Verh. der Edelen*, II. D. bl. 310. *aant.* (*).

BURMANIA (DOUWE BOTHNIA VAN), oirſpronkelijk uit het bovenſtaande geſlagt, is een zoon geweest van GEMME VAN BURMANIA, eerst Dijkgraav over *Wijmbritzeradeel* met de ſteden *Sneek* en *Ylst*, daar na Holtphester en Pluimgraav van *Friesland*; en FOECK EYSINGA. Hij leefde in het laatſte gedeelte van de XVIIde en eerſte gedeelte van de XVIIIde eeuw; en was een Man, ervaren in vele wetenſchappen, die zig inzonderheid op de verſchijnzelen der Natuur, toeleide; en wel bepaaldelijk wat de luchtgeſteldheid betreft. Men kan van hem getuigen, dat hij door ene ondervinding van vele jaren zo verre in deze wetenſchap is gevordert, dat hij alle luchtsveranderingen, en het weer, dat zij veroirzaken, op enen vasten grond koste voorzeggen, gelijk hij door ontelbare proeven aangetoond heeft. Ontwijffelbaar heeft hij enen onſterfelijken roem verdient door het uitoeffenen van zulk eene nuttige wetenſchap; en het algemeen kan dien groten Man ook geene dankbaarheid bewijzen, welke de treffelijke beſpiegelingen, welke hij het edelmoedig heeft medegedeeld, evenaart. Hij is nimmer gehuwd geweest, en ſtierf in 1726. Het werk, dat de vrugten behelst, welke deze arbeid heeft opgeleverd, beſtaat uit twee Platen op groot mediaan ſchrijfpapier

gedrukt, met ene beſchrijving die tot tijtel heeft: Nieuwe manier en onderſtellinge over Weer / met een korte aanwijzinge en uitleggінge der zake dienende. Leeuwarden bij FRANC. HALMA, 1715, in plano. Reeds twee jaren te voren hadt hij uitgegeven: *Epiſtola ad Cl.* RUARDUM ANDALA; *de methodo ratiocinandi de more coeli dubio: & quidem maxime pro ſitu ac climate Friſiæ, qua Aëris motus annuus, præcipuæ mutationum cauſa ac prognostica, breviter indicantur, ſecundum quam, & pro omnibus aliis Regionibus, locis ac climatibus, judicium ferri poteſt: ac explicanda & prædiſcenda Cœli phenomena; ut & ad notitiam & uſum dicti Barometri, ut plurimam conducens: occaſione Capſulæ Tabaci ſternutatorii, cujus Operculum præcipuam Hypotheſis partem exhibebat, miſſæ ac donatæ, conſcripta.* Leov. 1713. 4to. Aan het hoofd van welken Brief de volgende zeven regels zijn geplaatst:

Quoniam, *Rura mihi & rigui* placent *in vallibus amnes.*
Et naturæ Author, *os hominum ſublime dedit Cœlumque tueri.*
Hinc prius ignotum ferro quam ſcindimus æquor;
Ventos ac varium Cœli prædiſcere Morem,
Cura fuit. Et quia
Non fruſtra ſignorum obitus ſpeculamur, & ortus;
Neque *defectus Solis varios, Lunæque labores.*

BURMANIA (GEMME VAN); daar reeds hier boven van is geſproken; was, wegens den *Frieſen* Adel, tegenwoordig bij den eed en hulde van Koning FILIPS, te *Bruſſel*, in 't jaar 1555; wanneer de *Frieſen* ſtaande deden, 't gene door anderen knielende geſchiedde. Schoon zijn broeder, HERO, het *Spaanſe* gebied bleef aankleven, heeft hij egter ſteeds, met bezadigdheid, zijn afkeer van dwingelandije doen blijken verſcheiden Staatsvergaderingen bijwonende, waar in, met vrijmoedigheid en ernst, geklaagd werdt over de inbreuk van 's lands voorregten, de vertrappinge van de vrijheid, en over den gewetensdwang. Hij toonde zig onafhangelijk van 's Hofs gunst en haat, die hem minder ter harte gingen, dan de ruste van zijn geweten, en 's lands welvaart. Zijne denkwij-

wijze gaf aan ALVA aanleidinge, om hem in 't jaar 1568, naar *Antwerpen* ter verantwoordinge te dagen, en kort daarna zijn vaderland te doen ruimen. Hij ſchijnt zig met zijne vrouwe, JEL of GELLIA VAN AYLVA, welk ook een vrijheidlievend hart bezat, te *Keulen* te hebben opgehouden; in welke ſtad hij, met ALBADA en andere *Frieſe* ballingen, buiten het bereik der *Nederlandſe* bloedplakaten was, en over 's lands beste nut kon raadplegen. Hij zal, egter, kort daarna, in zijn vaderland wedergekeerd zijn; waar hij, in hogen ouderdom, geſtorven is; verſcheiden kinderen nalatende, van welken hij zijn zoon SJUK, uit wien alle de nog overblijvende BURMANIA's afſtammen, overleefde. —— P. WINSEM., *Hiſt.* Lib. I. p. 7, 8. Lib. II. p. 72, 73. 114. Lib. V. p. 396. J. W. TE WATER, *Verh. der Edelen*, II. D. bl. 309--312.

BURMANIA (GEMME ONUPHRIUS VAN), een zoon van IDZARD VAN BURMANIA, eerst Grietman van *Rauwerderahem*, vervolgens van *Ferwerderadeel*; en, van ANNA DOEDJE VAN SCHWARTZENBERG; is geweest, Generaal van de Infanterije in dienst der *Verenigde Nederlanden*. Ten jare 1738, wierdt GEMME door Prins WILLEM DEN IV, toen ter tijd Stadhouder van *Friesland* enz., waar van hij Opperſtalmeester was, naar *Zeeland*, gezonden, ten einde uit 's Vorſten naam, met de Staten diens gewests, over het Markgraavſchap van *Vere* en *Vlissingen* te handelen. BURMANIA toefde enigen tijd in *Zeeland*. Hij vorderde: „ dat men zijne Hoogheid herſtelde „ in het bezit van het Markgraavſchap, zullende hij egter, „ in eenige opzigten, tegen behoorlijke ſchadeloosſtelling, alle „ verantwoordelijke toegeeflijkheid voor de Staten gebruiken; „ en zelvs, van nu af, het Markgraavſchap aan de Staten afſtaan, in-geval hij zonder kinderen overleedt, zonder enige vergoeding voor zijne erfgenamen te vorderen, of, zo „ hij alleenlijk ene of meer dogters nallet, tegen behoorlijke „ vergoeding in geld, ten behoeve dezer dogteren." De Gemagtigden der Staten merkten op dezen voorſlag, aan: „ dat „ het te rug geven van het Markgraavſchap vierkant aanliep

„ tegen het beſluit van den jare 1732, waar van zij niet ge-
„ last waren af te gaan;" voorts vragende, in welke opzigten, de Prins den Staten zou willen genoegen geven? BURMANIA verklaarde: „ dat zulks zou beſtaan, in het afſtaan van enige „ heerlijke regten, de Markgraven toebehoord hebbende." Doch alzo hij niet afgaan kon van de te rugvordering des Markgraavſchaps, bleven de onderhandelingen opgeſchort. De Staten van *Holland* vermaanden, middelerwijl, die van *Zeeland*, bij verſcheiden' brieven, dat zij zig ſtipt moesten houden aan het beſluit van den jare 1732; en men verklaarde hun, eerlang, dat men geene gezindheid altoos hadt, om hier van in 't minſte af te wijken. BURMANIA, ondertusſen, den Prinſe geſproken hebbende, kwam, in 't begin des jaars 1739, wederom te *Middelburg*; doch *Goes* en *Tholen* verſtonden toen, dat men de handeling niet behoorde te hervatten: „ dan voor zo ver zij de ſchadeloosſtelling, van alle de He-
„ ren regten zou afſtaan, mids men hen de voordelige behe-
„ ring van 't leen (*Dominium utile*) alleenlijk behouden liete." Doch deze voorſlag, die nog al aanliep tegen het beſluit van den jare 1732, behaagde niet aan de meesten. En alzo men, wederzijds, betuigd hadt, niet verder te kunnen komen, werdt de handeling, door de meeste leden, in julij, verklaard voor afgebroken. *Vliſſingen* hadt alleenlijk gezeid, hier op ongelast te zijn, en *Vere*, 't *advijs* van *Vliſſingen* te zullen afwagten. Middelerwijl bleven de Staten van *Zeeland*, of eigentlijk de twee ſteden *Vliſſingen* en *Vere* in 't bezit van alle regten des Markgraavs, ingevolge van een oktroij der Staten, van den 20 augustus 1733, tot op de merkwaardige omwenteling des jaars 1747; wanneer WILLEM DE IV, in 't vol genot van zijn erfgoed geſteld werdt.

GEMME is den 12 augustus 1759 overleden, en zijne wapenſchilden zijn in de kerk te *Anjum* opgehangen, welke aldaar rustig verbleven zijn tot op de revolutie van 1795, wanneer zo wel in *Friesland* als elders, een algemene wapenafneming heeft plaats gevonden. Een bijzondere eigenſchap hadt ten aanzien van onzen BURMANIA plaats: men verhaalt namelijk

lijk van neem, dat hij somtijds zo afgetrokken van gedagten koste zijn, dat hij genoegzaam niets hoorde, niets zag; in een dezer luimen zou hij ten hove op de antichambre gekomen zijn, met een hoed op zijn hoofd en een onder den arm. Waarlijk ene hoedanigheid ten aanzien van een Legerhoofd, die hem, ware hij in de gelegenheid geweest, wel eens slaters hadt kunnen doen begaan. —— BYNKERSH., *Quæst. Jur. Publ.* Libr. II. cap. XV. p. 294. WAG., *Vad. Hist.* XIX. D. bl. 133--135. *Medeg. Berigten.*

BURMANIA (UPKO VAN), zoon van HERO en EMKE GLENZ, zig in 't *Verbond der Edelen* begeven hebbende, werdt door ALVA, in 't jaar 1568, naar *Antwerpen* gedaagd, en niet verschijnende, gebannen. In *Friesland* wedergekeerd, verscheen hij, van tijd tot tijd, in de vergadering der Staten; en was, wegens de Volmagten van *Oostergo*, benoemd ter beslissing van een' zwaren twist, in dat gewest ontstaan. Hoewel zijn vader, en andere bloedverwanten, den *Roomsen* godsdienst aanhingen, schijnt hij egter daar van afgeweken te zijn. Men gaf hem in 't begin der *Nederlandse* beroerten, volgens ene overlevering, in zijn geslagt den naam van *Litze*, dat is kleine, *Geusken*; 't zij dat hij niet groot was; 't zij, uit hoofde van zijne jonge jaren. Hij overleedt in 't jaar 1615, en ligt met zijne huisvrouwe, RINSK ROORDA, te *Stiens* begraven; staande op de grafzerk die hun bedekt te lezen:

Hic cubat ad festas VPCO BURMANIA *luces*
Et sociata suo RINSKIA ROORDA *viro.*

UPKO wordt, nevens zijn' broeder SYBRAND, geroemd, als een verdediger van 't zuivere Euangelium en 's lands vrijheid en ook wegens zijne geleerdheid. Hij was niet alleen nuttig voor zulken, die 's lands geschiedenissen poogden op te helderen, maar sloeg ook zelv handen aan 't werk. Getuigen hier van zijn deszelven nog ongedrukte werken: 1. Verhandeling over den Adel. 2. Geslachtlijsten der Heeren en Koningen van Friesland / met hunne geschiedenissen tot op Karel

REL DEN GROOTEN. 3. Verhandeling over de grootte en verdeeling van Friesland. 4. Geslachtregisters der adelijke stammen in Friesland. —— SUFFRID. PETRI, *de Scriptoribus Frisiæ*, Dec. IX. cap. 8. &c. *Frisia Nobilis*, pag. 55. 60. WINSEMIUS, *Chronique van Friesl.* bl. 858, 859. J. W. TE WATER, *Verbond der Edel.* II. D. bl. 312–314.

BURNET (GILBERT), Bisschop van *Salisburij*, schoon een *Schot* van geboorte, heeft zo veel deel gehadt in de omwenteling, die WILLEM DEN III. op den troon van de drie *Britse* rijken plaatste, dat wij niet voorbij kunnen, om hier een levensschets van hem mede te delen. Hij is den 18 september 1643, in *Edenburg* de hoofdstad van *Schotland* geboren, afstammende uit een zeer oud geslagt, afkomstig van het graavschap *Aberdeen*. Zijn vader, de jongste zoon van het stamhuis *Leijes*, was een ervaren Regtsgeleerde, en wierdt na de herstelling van KAREL DEN II. ten trone van *Engeland*, Lord *de la Session*, onder de benaming van Lord CROMONT, welke waardigheid veel overeenkomst heeft met een Rigtersambt in *Engeland*. Zijne huisvrouw, de moeder van onzen GILBERT, was de zuster van ARCHIBALD JOHNSTON, ook Lord *de la Session*, bekend onder den naam van Lord WARRISTON, mede een hoofd der *Presbijterianen*. Doordien nu zijn vader een tegenstrever der partij van KROMWEL was, en dus ambteloos, hadt hij tijd om zijnen zoon tot leermeester te verstrekken, en zulks met zodanig een gewensten uitslag, dat de jongeling in zijn tiende jaar reeds in staat was om naar het Hogeschool van *Aberdeen* te worden gezonden, alwaar 14 jaren bereikt hebbende, hij reeds tot Meester in de wijsbegeerte wierdt aangesteld. Schoon zijn vader hem gaarne den geestelijken stand hadt zien omhelzen, viel egter zijne keuze op de regtsgeleerdheid; doch gedurende een jaar zig in deze wetenschap geoeffend hebbende, bekroop hem uit eigen beweging de lust om in de theologie te studeren; en hij vorderde zo ongemeen in dien tak van geleerdheid, dat hij reeds in zijn 18de jaar den predikstoel beklom, en zo veel genoegen gaf,

dat

dat hem het beroep van *Edenburg* werdt opgedragen, waar voor hij egter bedankte. Zijn vader inmiddels overleden zijnde, ging hij aan 't reizen, trok eerst naar *Engeland*, alwaar hij met de vermaardſte Mannen van dien tijd in kennis geraakte; vervolgens ſtak hij naar *Holland* over, en leerde te *Amſteldam* het hebreeuws van enen Joodſen Rabbi; voorts maakte hij kennis met vele Geleerden van allerleije gezindheid, doordien hij voor een regel hield, dat men met alle brave lieden, van welke godsdienſtige gevoelens ook, in vriendſchap moest leven. Hier een geruimen tijd doorgebragt hebbende, trok hij naar *Frankrijk* en van daar naar *London*, alwaar hij tot lid van het Konings kollegie wierdt aangenomen. In *Schotland* te rug gekeerd, liet hij zig in 1665 ordenen, en nam bezit van het predikambt te *Taulton*, dat hem reeds voor zijn vertrek was opgedragen. Deze bediening nam hij met ene nauwgezette zorgvuldigheid waar, en vermerkende dat vele *Schotſe* Biſchoppen hunne aanbevolene kudden verwaarloosden, gaf hij een geſchrift in 't licht, waar bij hij dezelven met allen ernst tot hun pligt vermaande. Omtrent dezen tijd tastte hem een luim van afzondering aan, hij ontweek alle gezelſchappen en leefde eenzaam als een kluizenaar; teffens niet dan dweepzugtige boeken lezende; deze levenswijs knakte zijne gezondheid, ook bemerkte hij 'er 't ſchadelijke van, wierp de mijstieke boeken aan een kant, ontwaar wordende dat de ſtellingen die zij behelsden, met de gezonde reden ſtrijdig waren, en zeer geſchikt om haat tegens zijne natuurgenoten in te boezemen. In 1669 werdt BURNET tot Hoogleraar te *Glascow* aangeſteld, in welken post hij ruim vier jaren met zeer veel ijver volhardde. Ten jare 1672 trouwde hij met de dogter des Graven VAN CASSILIS, en weigerde een bisdom dat hem opgedragen wierdt; intusſen vernomen hebbende dat het Hof geneigd was om den *Roomſen* godsdienst in te voeren; liet hij gene gelegenheid voorbijgaan om zijn afkeurend gevoelen hier over te uiten, waar door hij in ongenade van den Koning verviel; ook bedankte hij voor zijnen post als Hoogleraar te *Glascow*, welke plaats hij verliet, door-

dien gewaarſchouwt wierdt, dat men hem in verzekering wilde nemen. Hij vertrok naar *Londen*, huisvestte aldaar bij een goed vriend, en niet lang hier na wierdt hij tot den predikdienst in *the Rolls-Kapelle* beroepen, in weerwil des Konings. Hier geraakte hij in boezemvriendſchap met den Ridder LITTLETON, die een ongemeen vernuft en diepdenkend oirdeel in hem ontwaar wordende, hem dikwils raadpleegde, waar door hij grote kundigheid in ſtaatszaken verkreeg. Ook mengde hij zig ten dezen tijde in theologiſe geſchillen en redetwisten, benevens Dr. STILLINGFLEET tegens den berugten COLEMAN. Niet lang hier na wierdt hem opgedragen om de geſchiedenis der *Reformatie in Engeland* te beſchrijven, tot vervulling van welke taak Dr. LLOYD, Biſchop van *Worcheſter* en Dr. TILLOTSON hem de behulpzame hand boden. Tot een beloning hier voor, wierdt hem door den Koning het bisdom van *Chicheſter* aangeboden, waar voor hij bedankte.

Toen de Lords ESSEX en RUSSEL als Staatsgevangenen naar den *Towr* wierden gezonden, dagt een ieder dat het BURNET ook zoude gelden, en dat hij een deelgenoot van hun lot ſtondt te worden, doordien hij hun gemeenzame vriend was; doch zijne herhaalde betuigingen, dat het niet geoirlooft was iets tegen zijnen wettigen Vorst te ondernemen, hadt die Heren tot zijn geluk wederhouden, om hem iets van hunne geheime aanſlagen te vertrouwen. Terwijl hij bezig was, met lust en getrouwheid zijne ambtsbezigheden in *the Rolls-Kapelle* waar te nemen, wierdt hem ten jare 1685 namens het Hof het verder beklimmen van den predikſtoel verboden; doordien men hem verdagt hieldt van de hand geleend te hebben in het zogenaamd *Protestants verraad*, en in de ondernemingen van MONMOUTH en ARGYLE, kort te voren uit *Engeland* geweken. Hij verliet hier op het *Britſe* rijk na dat Koning KAREL DE II. overleden was, en begaf zig het zelvde jaar aan 't reizen, toog naar *Frankrijk*, van daar naar *Italie*, vervolgens over *Zwitzerland* en zo den rhijnſtroom af door *Duitsland* naar *Holland*, van zins om zig in *Friesland* of te *Groningen* neder te zetten. Doch te *Utrecht* vondt hij brieven uit *'s Hage*, waar-

in

bij men hem riedt, vooraf, een' Heer derwaarts te doen, en den Prins en Prinſes VAN ORANJE te begroeten. Hij deedt zulks, en hunne Hoogheden maden terſtond met hem in een openhartig geſprek, over den toeſtand der zaken in *Engeland*; waar van wij hier, meest met zijne eigene woorden, uit den Hiſtorieſchrijver WAGENAAR door ons ontleend, verſlag zullen doen. De Prins," ſchrijft hij, „ ſchoon uit der aart koel en „ agterhoudend, ontdeedt zig, ten mijnen opzigte van een „ groot gedeelte dezer hoedanigheden. Hij ſcheen zeer on„ voldaan over 's Konings handelwijze. Hij was bedugt, „ dat zijne Majeſteit zulk een argwaan tegen zig zelven ver„ wekken zou, en zo veel agterdogt opvatten tegen zijn „ volk, dat hij, de *Franſe* maatregels volgende, wanhopige „ beſluiten zou uitvoeren, waar van de gevolgen, niet dan „ door geweldige middelen, zouden konnen geſtuit worden." BURNET was zeer getroffen, door de deftigheid van 's Prinſen voorkomen. Hij ſcheen naar 't verhaal van den Doktor, weinig zorg te dragen voor zig zelven, en geen vermoeden altoos te hebben, dat men 't op zijn perſoon gemunt hadt. Doch BURNET was onderrigt van den aanſlag van zekeren *Savojaard*, die, een moord in zijn vaderland gedaan hebbende, naar 't land van *Geneve* gevlugt was; van waar hij den Heer Louvois te *Parijs* geſchreven hadt: „ hoe hij kans zag, „ om den Prins VAN ORANJE van 't ſtrand van *Scheveningen*, „ te ligten, en naar *Frankrijk* te voeren, zo men hem alleen„ lijk, een klein vaartuig, voorzien van 20 ſtukken geſchuts, „ bezorgen wilde." En ſcheen deze toeleg zo vreemd niet bedagt, om dat zijne Hoogheid gewoon was, zig, dikwils, met een' koets, naar *Scheveningen* te laten rijden, om zig te verlustigen; zonder van meer dan een' Heer in 't rijtuig, en een of twee Paadjes agterop verzeld te zijn. De *Savojaard* was voornemens, een ſtuk wegs van 't ſtrand, op 's Prinſen komst te blijven wagten; en, wanneer hij hem vernam, in ene boot, met zeven perſonen verzeld, naar land te roeijen, den Prins te overvallen, aan boord te voeren, en terſtond met hem onder zeil te gaan, naar *Frankrijk*. Louvois ſcheen

zin

zin te hebben in de onderneming. Immers, hij ontboodt den *Savojaard* naar *Parijs*, en ſchikte hem reisgeld toe. Doch deze, verkuischt met zulk een eer, vertoonde Louvois brief en een afſchrift van den zijnen aan verſcheiden' lieden, en onder anderen aan den beroemden Wiskonſtenaar FATIO, in wiens vaders huis hij zijn verblijf gehadt hadt. FATIO hadt 'er BURNET kennis van gegeven, en bevestigde het verhaalde, in *den Hage*, daar hij zig ter dier tijd onthieldt. BURNET verzuimde niet hunne Hoogheden hier van te onderrigten; doch de Prins ſcheen zig 't verhaal luttel aan te trekken; de Prinſes toonde meer vreze. Op haar verzoek, ſprak 'er BURNET van met den Raadpenſionaris FAGEL en met enigen der Staten, aan welken de aanſlag niet onuitvoerlijk voorkwam. Men verzogt aan den Prinſe, dat hij nimmer zonder lijfwagt wilde uitrijden; waar toe hij, niet zonder enige moeite, werdt overgehaald. BURNET dagt, dat zijn geloof aan de Goddelijke Voorbeſchikking hem onbezorgder maakte, dan noodzakelijk was. Maar als men hem zulks voorhieldt: antwoordde hij: „ dat hij vastelijk geloofde in ene Voorzienigheid, en dat hij „ zijnen gantſen godsdienst haast kwijt zijn zou, zo hij dit „ geloof varen liet; ook kon hij niet zien, hoe de Voorzie„ nigheid zeker zijn kon, zo alles niet gebeurde, volgens een „ volſtrekt beſluit van GODS wil." Doch BURNET oirdeelde: „ dat zij, wien de zorg voor 's Prinſen opvoeding aanbevo„ len geweest was, hun werk meer gemaakt hadden, om hem „ de *Kalvinistiſche* bevattingen van GODS volſtrekte beſluiten „ in te drukken, dan om hem te wapenen, tegen de verkeer„ de uitwerkzels, die deze gevoelens op het gedrag konden „ hebben. Want," voegt hij 'er bij, „ in *Holland* drukken „ de Predikanten den leden hunner gemeenten niets ſterker „ in, dan enen diepen afkeer van de *Arminiaanſe* lere, die „ aldaar zo veel veld wint, dat de agterdogt, welke zij 'er „ over opvatten, hen meer doet zorgen voor het ſtuiten dezer „ lere, dan voor het voortplanten der gewigtigſte waarhe„ den."

BURNET geeft, eer hij het verder gehandelde met den Prin-

ſe

ſe en de Prinſesſe te boek ſtelt, ene korte beſchrijving van den aart hunner Hoogheden: „ 's Prinſen opvoeding was," ſchrijft hij: „ zeer verwaarloosd. Zijn gantſe leven door, „ hadt hij den hoogſten weerzin in bedwang. Hij ſprak wei- „ nig. Hij geleet zig, ſomtijds, als of hij zig ergens op toe- „ leide; doch hij haatte allerlei bezigheid, zonder uitzonde- „ ring. Van kouten hadt hij een' ſterken afkeer; nog groter „ van 't ſpel; dit deedt hem zig gedurig ophouden met de „ jagt, waar aan hij meer overgegeven was, dan iemant dien „ ik immer kende; doch ik merkte zijn jagen altoos aan, als „ een ontvlieden van gezelſchap en van bezigheid. *Frankrijk* „ kleiner te maken was de heerſchende zugt van zijn gantſe „ leven. Hij hadt maar een ondeugd, welke hij egter, zeer „ zorgvuldig, zogt te verbergen. Zijne houding kwam den „ *Hollanderen* bevallig en verpligtend voor; doch hij kon zig „ niet voegen naar den aart der *Engelſen*, met welken zijne „ koele en lome geestgeſteltenis niet overëenkwam." Wat de Prinſesſe betreft; BURNET prijst hare uit- en inwendige hoedanigheden zeer hoog. „ Zij hadt," zegt hij: „ ene Vorſte- „ lijke houding, ene grote kennis, een gezond verſtand, ene „ deftige bevalligheid van ſpraak. Zij beſteedde veel gelds in „ liefdadige giften, ſchoon de Koning, haar vader, haar geen „ inkomen toeleide, waar van zij, naar haren ſtaat, leven „ kon; gelijk hij, meent BURNET, behoorde gedaan te heb- „ ben, zo hij zijn belang wel begrepen hadt. Want," vervolgt de Doktor, „ het toeleggen van een aanzienlijk inko- „ men, aan haar en aan den Prinſe, zou de *Engelſen* hebben „ doen vermoeden, dat 'er goed verſtand en geheim vertrou- „ wen was, tuſsen den Koning en Prins en Prinſesſe, en het „ volk zou zig zo ligt niet op hunne Hoogheden verlaten „ hebben, als het naderhand deedt." Voorts ſchrijft hij: „ dat hare Koninglijke Hoogheid zeer belezen was in de his- „ torien en in godgeleerde ſchriften; doch dat zij zig ook, „ met veel lust, aan enig handwerk bezig hieldt, als zeker „ ongemak aan 't gezigt haar 't lezen belettede." Doch van den ſtaat der *Engelſe* zaken en van de ſtreken van 't Hof wist

zij

zij weinig, voor dat BURNET verlof kreeg, om haar daar over te onderhouden. Zij vraagde hem, onder anderen, bij zekere gelegenheid, waarom de Koning, haar vader, zo gebeten was op JURIEU, een bekend *Frans* Schrijver van dien tijd? Hij antwoordde: „ dat zulks voornamelijk aan JURIEUS ſcheirpen „ ſchrijfſtijl te wijten ware, hebbende hij, onder anderen, „ zeer onbetaamlijk geſproken van MARIA, Koninginne van „ *Schotland*; waar door hij een blaam gebragt hadt over allen, „ die uit deze Voiſtinne geſproten waren." Doch de Prinſes hervatte: „ dat JURIEU niet te beſchuldigen was, indien, „ 't geen hij van Koningin MARIA geſchreven hadt, overeen- „ kwam met de waarheid." Zo," vervolgde zij: „ de Vors- „ ten kwaad willen doen, moeten zij verwagten, dat de we- „ reld zig wreken zal op hunne nagedagtenis, wanneer hún- „ ne perſonen buiten haar bereik zijn, en dit is maar ene „ geringe ſmert, in vergelijking van het leed, welk zij ande- „ ren hebben doen verdragen."

De Prins, voorhebbende zig van BURNET te bedienen, begeerde, dat hij in *'s Hage* bleve, alwaar zig thans, ſchrijft de Doktor, geene *Engelſe* ballingen onthielden. Hij riedt hem ook, vertrouwelijk om te gaan met den Raadpenſionaris FAGEL, den Here VAN DYKVELD en den Raadsheer TFERESTEIN VAN HALEWYN, met welken zijne Hoogheid, voornaamlijk, raadpleegde. Doch BURNET vondt niet geraden, zig in te wikkelen met den Prinſe, voor hij deszelvs begrippen, omtrent ſommige punten, wat nader getoetst hadt. Hij was bedugt, dat 's Prinſen verſchil met die van den *Loveſteinſen* aanhang, gelijk menze noemde, hem enen argwaan van de *Vrijheid* en van ene *vrije Regeringe* mogt ingeboezemd hebben. Doch zijne Hoogheid verzekerde hem van het tegte tegendeel: „ ene *vrije Regering* alleen was," zeide hij, „ niet, „ om enen magtigen vijand tegen te ſtaan, en zo veel geld „ op te brengen, als vereist wordt om enen langdurigen oor- „ log te voeren." Voorts, verklaarde de Prins: „ dat hem „ de dienst en gebruiken der *Engelſe Kerke* wel aanſtonden, „ doch dat hij 't veroirdelen van andere *Kerken* afkeurde;

„ 't welk

„ 't welk BURNET insgelijks deedt." De Prins was, zo hij verklaarde, ook niet van zin om de *Kalvinſe begrippen* van de Goddelijke beſluiten in *Engeland* te doen vaſtſtellen; alleenlijk wenste hij, dat zij 'er mogten verdragen worden; ook zou hij gaarne zien, dat men enige uiterlijke plegtigheden van klein gewigt aan ene zijde ſtelde in de *Engelſe Kerke*. Wijders, herinnerde BURNET hem, dat het nodig was, tot bevordering van zijnen dienst, dat de vloot der Staten in gereedheid gebragt werdt. Ook werdt hier eerlang toe beſloten ter algemene Staatsvergaderinge. 't Geſprek, waar in alle deze dingen verhandeld werden, duurde verſcheiden uren. Bij ene andere gelegenheid, vraagde BURNET de Prinſes alleen, wat zij dagt, dat de Prins zijn zou, wanneer zij eens Koningin van *Engeland* werdt? en hij bragt haar ligtelijk tot het beſluit: „ dat zij zig vergenoegen zou met den naam van „ Koninginne; dat zij den Prinſe den naam en 't gezag van „ enen Koning zou doen opdragen, en dat zij, volgens de „ leſen der Schrifture, hem, als haren man, in alles ge„ hoorzaam zou zijn; zo hij haar, als zijne vrouw, bemin„ nen wilde." De Prins was zeer in zijn ſchik met dit beſluit, welk de Prinſes hem, in BURNET's tegenwoordigheid, verklaarde: „ Hij was," zeide hij, naderhand, tegens iemand: „ nu negen jaren getrouwd geweest, zonder dat hij „ 't hart gehad hadt, om de Prinſes te brengen op een ſtuk, „ welk BURNET, in enen dag, hadt weten af te handelen."

Koning JAKOB DE II, midlerwijl, onderrigt van BURNET's gemeenzaamheid bij den Prins en Prinſes VAN ORANJE, ſchepte, hier uit, zo veel argwaan, dat hij in 't najaar van dit zelvde jaar 1686, den Kwaker WILLIAM PENN naar *'s Hage* zondt, ten einde zijn Hoogheid te bewegen, dat hij 's Konings maatregelen goedkeurde, en zig openlijk verklaarde, voor het verdragen van allerlei gezindheden. De Prins hadt zig hier over meermalen verklaard, en men verſpreidde reeds in *Engeland*, dat hij 't eens was met den Koning; ook herhaalde hij deze verklaring van zijn gevoelen, nogmaals tegens PENN, betuigende, zelvs van verſtand te zijn, dat men de

Roomſ-

Roomsgezinden behoorde te dulden, zo 't Parlement 'er toe bewilligen kon. Doch, onaangezien zulke verklaringen, bleef 'er groot verſchil tuſſen den Koning en den Prinſe. De Koning zogt, namelijk, onder voorwendzel van de verſchillende gezindheden te verdragen, de *Test-Akte* te doen vernietigen, en, daar door, de *Roomsgezinden*, tot het bekleden van allerlei ambten, bekwaam te maken. De Prins verſtondt, daarentegen, dat het vernietigen dezer *Akte* de ondergang zijn zou van den *Proteſtantſen Godsdienſt*. PENN deedt zijne Hoogheid, uit 's Konings naam, allerlei beloften, om hem van begrip te doen veranderen; dan het mogt niet baten; de Prins bleef beſtendig bij zijne mening, en PENN keerde onverrigter zake, naar *Engeland*, alwaar hij zedert, zijn best deedt, om 't vertrouwen tuſſen den Koning en den Prinſe te herſtellen.

Intuſſen begreep Koning JAKOB, dat het van zijn belang was, om, ten minſten vooreerst en uiterlijk, goed verſtand te houden met de Staten en den Prins zijnen ſchoonzoon: ten einde dit te bevorderen, ontboodt hij SKELTON, die hem in *Holland* luttel dienst deedt, en zig de ongunst van zijne Hoogheid op den hals geladen hadt, in 't najaar uit *'s Hage* te rug, en floeg, zedert, het oog op zekeren WHITE, een *Iersman*, die, ſchrijft onze BURNET, lang een verſpieder der *Spaanſen* in *Engeland* geweest zijnde, bij mangel der voldoeninge zijner wedde, den tijtel van Markgraav van ALBYVILLE, in de plaats van geld, van hun verkregen hadt. Deez' kwam, in januarij 1687, in *Holland*, met de waardigheid bekleed, van buitengewonen Gezant des Konings van *Groot-Britanje*, en verzekerde de Staten, in zijn eerſte gehoor, dat de Koning, zijn meester, de geſloten verdragen heiliglijk dagt te houden, hebbende zijne uitrustingen ter zee geen ander oogmerk, dan het laten bewaren van den vrede, en klaagde teffens, dat de Regering van *Amſteldam*, de wederſpannelingen, die door *Engeland* opgeëischt waren, gedurig ontſnappen liet. Zij verdedigde zig zo goed als zij kon; doch het klagen hieldt aan, in *Engeland*, en werdt meermalen vernieuwd door p'ALBEVILLE, die,

die, zelvs met den Prins en Prinſesſe van ORANJE, niet in onderhandeling begeerde te treden, voor dat hunne Hooghe-den beloofd hadden, BURNET niet meer te zullen zien. Kort hier na werdt den Doktor, openlijk, ingedaagd, door den Koning, om zig wegens ene beſchuldiging van hoog verraad te verantwoorden. Doch hij verwierf, zedert, het burgerſchap van *Amſteldam*, ſchoon hij zig meest in *'s Hage* bleef ophouden. ALBEVILLE viel den algemene Staten, eerlang, klagtig, over ene verdediging tegen de indaging, welke BURNET hier hadt doen drukken, en waar in hij beweerde, dat men hem om den Godsdienst vervolgde; 't welk de Gezant ontkende. BURNET was zodanig gehaat van 't *Engelſe* Hof, dat de Koning hem beſchreef *als ſnoder dan* FERGUSON, *en als den grootſten verrader, dien Engeland immer hadt voortgebragt*; te gelijk verklarende, niet te zullen rusten, voor dat hij hem *Holland* hadt doen ruimen. Ook deedt hij, in 't begin des jaars 1688, nog ernſtelijk aanhouden bij de Staten van *Holland*, dat men BURNET ſtrafte, of 't land deedt ruimen; doch zijn verzoek vondt geen ingang.

De Prins VAN ORANJE hadt kort na den dood van FREDRIK WILLEM, Keurvorst van *Brandenburg*, den Heer BENTINK naar 't Hof van *Berlijn* gezonden, om den nieuwen Keurvorst, FREDRIK DEN III, in vertrouwen, kennis te geven van zijn oogmerk op *Engeland*, en deszelvs bijſtand te verzoeken. Ten zelvden einde, handelde hij ook met de Hertogen van *Luneburg-Zelle* en *Wurtemberg*, en met den Landgrave van *Heſſen*. Deze drie Mogendheden, en de Keurvorst van *Brandenburg* beloofden den Prinſe onderſtand, in geval de Republijk, gedurende zijnen togt naar *Engeland*, of ter oirzake van den zelven, mogten beoorloogd worden. ERNST AUGUST, Hertog van *Hanover*, hadt, ten dezen tijde, nog enige verbindtenisſen met het *Franſe* Hof; doch alzo hij in 't jaar 1658, gehuwd was met de Prinſesſe JOSIA, dogter van den Paltzgrave FREDERIK DEN V, en van ene dogter van JAKOB DEN I, Koning van *Groot-Brittanje*; nam BURNET, altoos ijverig in het behartigen der belangen van den *Oranje* Vorst, de vrijheid,

om aan gemelden Paltzgraav, door middel zijner gemalinne, die na 't afſterven der Prinſeſſen van *Oranje* en van *Denemarken*, het naaste regt hadt tot de kroon van *Groot-Brittanje*, enige kennis van de onderneming op *Engeland* te laten toekomen. De Hertogin hadt groot behagen in den toeleg, doch de Hertog hadt 'er kleine verwagting van; hoewel hij, naderhand, van gedagten veranderde. BURNET zeide den Prinſe, enige dagen daar na, wat hij gedaan hadt. Zijne Hoogheid nam 't hem niet kwalijk, om dat hij, uit zijnen eigen, en niet uit 's Prinſen naam, hadt geſproken: „ 't Mogt ons," voegde hij 'er bij, „ kwaad doen in *Engeland*; en ſommigen „ doen denken, dat ik mij reeds zo verre meester dagt te „ zijn van 't Rijk, dat ik al ontwerpen maakte, omtrent de „ opvolging tot de kroon."

Toen WILLEM DE III, den 11 november 1688, met de vloot ten tweedemalen in zee ſtak, om naar *Engeland* te ſtevenen, die den 15 aldaar gelukkig landde, hadt hij Doktor BURNET als Kapellaan medegenomen. Alles voorſpoedig afgeloopen, en Koning JAKOB uit het Rijk gevlugt zijnde, wierdt BURNET ten jare 1689 door WILLEM DEN III, tot Biſchop van *Salisburij* aangeſteld; in welke bediening hij zig loffelijk van zijnen pligt kweet, zo in het prediken, kerken bezoeken enz.; rigtende daarenboven te *Salisburij* een ſchool op, in het welke op zijne kosten 50 kinderen gekleed, en in het lezen, ſchrijven, rekenen en de gronden van den christengodsdienst onderwezen werden. Doordien hij met hartzeer de veelvuldige gebreken gadeſloeg die onder de Geeſtelijken plaats vonden, was hij ſteeds op middelen bedagt, om die zo veel mooglijk ten minſten in zijn bisdom te verbeteren; ten dien einde was zijn voornemen, om een theologiſe kweekſchool of *Seminarium* op' te rigten, waar toe hij tien jonge Studenten uitkoos, ſchenkende een ieder daar van jaarlijks uit zijne eigene middelen 30 pond ſterlings, en hen dagelijks een uur in de godgeleerdheid onderwijzende; doch de Univerſiteit te *Oxford* naijverig hier over, kantte zig tegens deze luſtige inſtelling, onder voorgeven dat zulks met hun-

hunne voorregten ſtrijdig was; hij wierdt dus genoodzaakt, hier van af te zien. Ten jare 1698, wierdt hij tot Leermeester des Hertogs van GLOCESTER benoemd, dat hij ſchoorvoetende aannam, voor reden inbrengende, de onmooglijkheid om de pligten die zijn bisdom van hem vorderden, naar behoren te kunnen uitoeffenen; doch dit hielp niets, en men vergunde hem ſlegts, om twee maanden van het jaar in zijn bisdom te mogen doorbrengen. Zo lang Koning WILLEM DE III. leefde, behield hij dezes Vorſtens gunst en vertrouwen, en hij was benevens den Aartsbisſchop van *Kanterburij*, die hem in zijnen laatſten nagt het avondmaal naar de wijze der *Engelſe Kerk* hadt toegedient, bij zijn overlijden, het welk voorviel den 19 maart 1702.

Gedurende zijn verblijf in *'s Hage*, maakte BURNET kennis met een ſchone en deugdzame *Hollandſe* Juffer, MARIA SCHOTT genaamd, die vele middelen bezat en van een aanzienlijke geboorte was. Hij huwde haar in 1687, en verwekte 'er zeven kinderen bij, vijf zoons en twee dogters. Zij ſtierf in 1698 aan de kinderziekte in *Holland*, daar zij naar toe was gereisd, tot het waarnemen van enige zaken. Ten jare 1700 huwde hij voor de derdemaal, met Juffer BERKELEY, een zeer verſtandig, deugdzaam en godvrugtig meisje; hier teelde BURNET twee kinderen bij, die in hun eerſte jeugd zijn overleden; zij ſtierf in 1709, en hij zelv den 17 maart 1714, aan een pleuriskoorts, in het 72ſte jaar zijnes levens, en hij wierdt in de kerk van *St. Jakob-Clerkenwell* begraven, alwaar een tombe voor hem is opgerigt, met een graffchrift voorzien. Bij het openen van zijn testament, wierdt bevonden, dat hij 2200 pond ſterlings gelegateerd hadt, tot onderhoud van twee kollegien, het ene te *Nieuw-Aberdeen*, ene ſtad in *Schotland*, waar uit zijne familie oirſpronkelijk was, en het andere te *Taulton*, daar hij zijn eerſten predikdienst hadt verrigt.

Om iets van het karakter dezes waardigen Bisſchops te ſchetzen, vindt men gemeld: dat hij teder godvrugtig was, en met dat al zeer verdraagzaam, ten aanzien van andere gezindheden, liefdadig jegens den armen; vrolijk, aangenaam

en onderrigtend in gezelſchap; voorts een teder egtgenoot; toegevend vader, ſtandvastig vriend en goed meester. Dat hij buitengemeen werkzaam is geweest, dragen zijne menigvuldig door den druk uitgegevene lettervrugten getuigenis van, die men alle opgeteld vindt bij NICERON; en waar van wij maar alleen zullen opgeven, dat gene, welke mede betrekking tot de geſchiedenis van ons land heeft, en 't welk ſchoon oúfpronkelijk in het *engels* geſchreven, egter naderhand ook in het fians en nederduits vertaald, is gedrukt. De tijtel daar van is: GILB. BURNET, Geſchiedenisſen van zijnen tijd / of Gedenkſtukken / dienende tot de Hiſtorie van Groot-Brittannie / onder de regering van KAREL DEN II, en JAKOBUS DEN II; met eene Inleiding / ſedert het begin der regering van JAKOBUS DEN I, tot op de herſtelling der Koninglijke familie. II Deelen. Leijd. 1735. 4to. Ook in VIII Deelen in 8vo.

——— *Act. Erudit.* 1687. pag. 65. 551. CRENII, *Animadv. Philolog.* Part. VIII, p. 140--144. HEUMANNI, *Via ad Hiſtor. Liter.* C. VI. §. XLIII. p. 398. MOSHEMII, *Inſtitut. Hiſtor. Eccleſ. Sæc.* XVII. Sect. I. §. 22. *Catal. Biblioth.* BUNAV. Tom. I. p. 1122, 1123. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 275, 276. NICHOLSON, *English Hiſtor. Library.* p. 98. *Vie de* BURNET, *edit. in* 8vo. LE CLERC, *Bibl. Anc. & Mod.* Tom. III. part. 2. pag. 390, 391. &c. NICERON, *Mem. pour ſervir à l'Hiſt. des Hom. illuſtr.* Tom. VI. p. 12. *& ſuiv. Journal Litteraire.* Tom. VI. p. 15. 204. 410. 419. J. G. DE CHAUFEPIÉ, *Nouv. Dict. Hiſt.* Tom. II. let. B. p. 475--483. WAG., *Vad. Hiſt.* XV. D. bl. 339--354. 403. 434. 479. XVII. D. bl. 107.

BURRUS (PIETER), afkomſtig van *Noijon* in *Pikardijen*, is geboren te *Burck* in het hertogdom van *Gelderland*, ten jare 1439, zo als GUICCIARDIN ſchrijft; of misſchien te *Brugge* gelijk SANDERUS en VAL. ANDREAS hebben vermeld. Daar is grote waarſchijnlijkheid, dat hij zijne letteroeffeningen te *Parijs* heeft volvoerd, en ook in die ſtad den trap van Licentiaat in het geeſtelijk regt heeft beklommen; en het is denkelijk, dat hij uit kragt dezer waardigheid een Kanunniksplaats van de hoofd-

hoofdkerk te *Amiens* verkreeg. Wat hier ook van mag zijn, zeker is het, dat hij met deze bediening voorzien was, toen ROBBERT GAGUIN hem, in 1495, zijne *Jaarboeken van Frankrijk* toewijdde. BURRUS fleet genoegzaam zijn gantſe leven te *Parijs*, en verwierf 'er, door zijne bedrevenheid in de goddelijke en menſchelijke ſchriften, zulk een groten roem, dat alle lieden van hoog aanzien, en onder anderen die van het huis van GONDICOURT; hem de opvoeding van hunne kinderen toevertrouwden. Hij bragt zijne jongſte levensdagen te *Amiens* door, alwaar hij in 1507 ſtierf, na den ouderdom van 75 jaren bereikt te hebben. De Schrijver der vermeerderingen van TRITHEMIUS, roemt grotelijks zijne letterkunde, inzonderheid zijne poëſie, en verleent hem den prijs boven HORATIUS, in opzigt dat hij nimmer zijne vaarſen met onzedige uitdrukkingen heeft bezoedeld. Ook verheft deze Schrijver zijne welſprekendheid, en prijst hemelhoog de zorg, die hij droeg, om het verſtand van zijne jeugdige kwekelingen te vormen, en derzelver zeden te regelen. Zie hier de loffpraak waar mede hij hem verder bekranst: *Nec planè mirandum, utpote qui unus inter paucos hac nostra ætate, Eloquentiam, Poëſin, cæterasque Artes bonas cum ſapientia jungere doceret: nec artes ſine moribus, mores vero ſine Literis prodeſſe. Quod quidem ejus Opera indicant, in quibus quid potiſſimum admireris neſcias, ſententiarumque graviſſimarum pondera, an ſtyli poëmatisque varietatem; an rerum verborumque decorem, an callidas junctûras, an lepidum vocularum contextum, an carminis ſubinde fluorem & concentum, denique an ſexcenta alia ornamenta: ut omnes gratias, charites, lepores, ac dicendi veneres huc cumulatiſſime congestas merito dixeris, cum tamen aut turgidum aut inflatum conſpicetur nihil.*

Men heeft van dezen geleerden Man in druk: 1. M. PETRI BURRI, *Canonici Ambiani, Moralium Carminum libri IX; cum argumentis, & explanatione. Pariſ.* JODOCUS BADIUS ASCENSIUS 1503. 4to. 2. *Pæanes quinque Feſtorum Divæ Virginis Mariæ. Item Hymni aliquot. Cum familiari Expoſitione* JODOCI BADII ASCENSII, *& Auctoris Vita. Pariſ., typis Aſcenſianis.* 1508. 4to. —— *Appendix I. ad* TRITHEMIUM, *de Scriptoribus Eccleſiaſticis,*

cis. edit. FABRICII. pag. 225. 236. SANDERUS, *de Brugenſib.*, p. 65, 66. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 585. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 726, 727. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 959. PAQUOT, *Mem litter.* Tom. XIV. pag. 256-259.

BURS (ÆGIDIUS), de vader van JAKOB en MELCHIOR, waar van hier beneden, is te *Vliſſingen* geboren, ten jare 1566, en werdt den 28 januarij 1589 te *Middelburg* voor zesden Predikant beroepen, daar hij ook Rektor van 't latijnſe ſchool is geweest, en in 't jaar 1634 geſtorven is; zijnde gehuwd geweest met GEERTRUID MOELS. Hij ſchijnt in zijnen tijd een Man van meer dan gemenen naam en verdienſten te zijn geweest; want men vindt onder zijn afbeeldzel, fraaij in 't koper geſneden, dat tot randſchrift heeft: ÆGIDIUS BURSIUS *Eccleſiastes Middelburgenſis ac illuſtris ſcholæ Rector. Ætat. LXX. Ao. MDCXXXVI. Prudenter & Sincere*; dit volgende vaars tot zijnen lof:

Vigens Senectus, ingeni cenſu ferax,
In ære proſtat; majus haud ſcalpro licet.
Spectator orbem laudis implebit pius.
Parum, coactas myſtici cœtus oves
Paviſſe caste: Sancta majeſtas poli,
Viduæ, pupilli, preſſus impie reus
Senſere curam. Sparſis in multos viros,
Pulſante, Cirrhæ doctus erupit liquor
Quam ſæpe turba, mennonis genio tumens
Putrique rapta Spiritu mentis doles
Cæcosque caſſes lentioris ingeni
Stupuit resolvi, ſtragis haud parcæ memor?
Sint oſſa terræ. Famæ num tantæ capax
Virtutis, atri ſidit in flammas rogi.

ISAACUS GRUTERUS.

Daar is geen ſpoor dat ÆGIDIUS iets van zijn eigen letter-vrugten door den druk heeft gemeen gemaakt, maar wel dat hij heeft uitgegeven, met een voorreden van zijn maakzel

aan

van 't hoofd: HERMAN FAUKEELS, Bruiloftsliet ter eeren JESU CHRISTI gheſonghen / in den 45 Pſalm enz. 1628. 4to. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 268, 269. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 309, 310.

BURS (JAKOB), oudſte zoon van ÆGIDIUS en GEERTRUID MOELS, is geweest Predikant te *Tholen*, daar hij ook op 't laatst gehouden provintiale Sijnode, in 't jaar 1638, gedeputeerd was. Hij leefde nog ten jare 1649; en men heeft van hem in druk: 1. *Threnos*, ofte Weeclaghe / aenwijzende de oorſaken des jammerlijcken ſtants van het Lant / ende de ontheijliginge des Sabbathdaechs &c. Tholen 1627. 8vo. 2. Kort ende dienſtich Bericht over de aenroepinghe der Heijlighen / Reliquien / Beelden ende van het Kruijs. Dordr. 1640. 8vo. 3. Tafel des Geloofs / in dewelcke door zekere tegeneenſtellinghe blijckelijk gemaeckt wort het onderſcheit / dat 'er is tusſchen de Leere der Heijliger Schrifture / dewelcke is de ende de Catholijcke Leere door de Heijlighe Apoſtelen geleert en de Catholijcke Kerck &c. Tholen 1629. 8vo. 4. *Vindex Cetus Zelandici*, ofte Beſcherminghe raeckende den *Cetum*, gehouden in *Zeeland* in den jare 1613 / teghen de onghegronde en gheliche beſchuldinghen van PIETER LANSBERGEN, nu Medecijnmeeſter. Middelb. 1648. 8vo. 5. *Expurgatio Calumniarum*, ofte uijtſuijberinghe der laſteringhen en fouten / uijtgegheven tegens den *Vindex Cetus Zelandiæ* &c. Middelb. 1648. 8vo. 6. *Goeſchen Stillevaegher*, ofte Beeſem om Mr. PIETER LANSBERGENS bitter-bladden af te vaeghen / en zijne wtſtekende leugenſtrepen voor de derdemael oprechtelijck en naeckteliſck te verthoonen enz. Tholen / 1649. 8vo. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. V. p. 269--271. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 23, 24.

BURS (MELCHIOR), jonger broeder van JAKOB, en zo wel als die te *Middelburg* geboren, is geweest Predikant te *Westzouburg*; en heeft geſchreven tot nut van kerk- en ſchoolonderwijs: Kort Begrip der Chriſtelijcker Religie / geſtelt in Vragen en Antwoorden / tot onderwijſinge der jeught / die haer

eerst willen begeven tot het gebruijck van des Heeren H. Avontmael / meerderendeels getrocken uit den Nederlandschen Christelijcken *Catechismo* Et. Middelb. 1646. 8vo. Naderhand meermalen met privilegie der Staten van *Zeeland* herdrukt. Dit werkje wierdt door BURS geschreven op verzoek der Klassis van *Walcheren*, en is naderhand in het *maleits* vertaald, door FRANS VALENTYN, Predikant in *Oost-Indiën*. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 271, 272. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 24. 341.

BURY (WILLEM DE), geboren te *Brusfel*, in december 1618, uit N. BURY en N. VAN DER MOTTEN, dogter van WILLEM VAN DER MOTTEN, die geweest is Raadsheer te *Brusfel*, en omtrent 't jaar 1646 is overleden. Na het volbrengen zijner letteroeffeningen, begaf WILLEM zig in 1639 in de orden der Predikheren; deedt een reisje naar *Rome*, en verkreeg 'er van den Paus een aanzienlijke bediening in de hoofdkerk van *Mechelen*. In de *Nederlanden* te rug gekeerd, vestigde hij zijne woonplaats te *Mechelen*, alwaar hij het genoegen smaakte, dat zijn prebende in een kanunnikaat werdt verheven. Hij stierf den laatsten april 1700, in het 82ste jaar zijnes ouderdoms. Zijne werken strekken tot getuigenis, dat hij veel smaak voor de letterkunde hadt, ervaren was in de kerkelijke oudheden, en een vrolijk humeur bezat. Hij heeft in druk uitgegeven: 1. *Strena Poëtica.* 1647. 12mo. 2. *Jubilæum quartum collegii Canonicorum Zellarensium fundati anno* 1260. *Mechl.* 1660. 4to. 3. *Charta-bella mitro-hytlmica &c. Mechl.* 1668. 12mo. 4. *Bruxellensium Jubilus, SS. Sacramento, trecentis annis miraculoso &c. Mechl.* 1670. 12mo. 5. *Laudetur SS. Sacramentum, tribus in Hostiis &c. Ib.* 1670. 8vo. 6. *Brevis Romanorum Pontificum notitia, &c. Subditur unicuique Pontifici Metrica Eiconographia. Mechl.* 1675. 8vo. 7. *Onomasticon etymologicum &c. Ib.* 1678. 8vo. 8. *Summorum urbis & orbis Pontificum Eiconographia &c. Lovanii.* 1684. 12mo. 9. *Patientissimis in album Artiuiticorum conscriptis Fratribus &c. Lovan.* 1684. 12mo. —— P. DE SWEERT, *Chronicon Oratorii.* p. 93. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 16-24.

BU-

BUSÆUS (GERARD), broeder van JAN en PIETER BUSÆUS, die volgen, wierdt te *Nijmegen* geboren, omtrent het jaar 1538. Na zijne eerſte letteroeffeningen volbragt te hebben, deedt hij zijn loop van wijsbegeerte in het kollegie van 't *Varken* te *Leuven*, en behaalde den eerſten prijs in de algemene promotie van het jaar 1556. Vervolgens wierdt hij aangenomen in het kollegie door Paus ADRIAAN DEN VI. geſtigt, en lei zig op de godgeleerdheid toe, onder opzigt van MICHIEL BAIUS, die 'er toen ten tijd Voorzitter van was. Na verloop van enige jaren, verkreeg hij aan die zelvde Hogeſchool de waardigheid van Licentiaat, en wierdt met een Kanunnikaat begiftigd in de hoofdkerk te *Xanten*, op voorſpraak van JAN WILLEM, Hertog van *Kleef* en *Bergen*, waar van hij Leermeester was geweest. BUSÆUS nam in die zelvde kerk den predikdienst waar, daar hij uitmuntende gaven toe bezat; hij hadt die te voren te *Nijmegen* uitgeoeffend, en door de kragt zijner redenen en lieftaligheid het beeldſtormen verhinderd. Den dag van zijn overlijden vindt men niet vermeld; zeker is het, dat hij nog in 1581 leefde. Hij heeft nagelaten een *Catechismus* in het hoogduits, *Keulen* 1572. 12*mo.* Hij ſchreef dien op verzoek van WILLEM LINDANUS, Biſchop van *Ruurmonde*, en droeg dien op aan de Regering van *Nijmegen*. ——— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* pag. 278. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 270, 271. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 347. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 82, 83.

BUSÆUS (JAN), een broeder van den vorigen, is insgelijks te *Nijmegen* geboren in 1547. Na de lage klaſſen te zijn doorgelopen, begaf hij zig, nog geen 15 jaren oud zijnde, tot het genootſchap der Jeſuiten, op den 1 julij 1563. Zijne proefjaren ten einde gelopen, leraarde hij de talen en de wijsbegeerte aan de jeugd; waar na zijne Opperſten hem naar het Romeinſe kollegie zonden, om in de verſchillende delen der godgeleerdheid onderwezen te worden. Hij was ten zelven tijd Meester der Proevelingen, en Beſtierder der Congregatien van de H. Maagd; die verſchillende bezighe-

den met even veel bekwaamheid als ijver uitoeffenende. In zijn klimmende jaren door werken afgefloofd, en aangedaan door geſtadige hoofdpijn, hieldt hij zig egter nog al gedurig bezig met het zamenſtellen, vertalen en uitgeven van devote werkjes. Hij ſtierf te *Mentz*, den 30 meij 1611, wegens zijne loffelijke hoedanigheden zeer betreurd. Een menigte van werken, meestal tot de wederleggende godgeleerdheid en verdediging der geloofsſtukken van den Roomſen Godsdienst, zijn door hem in 't licht gegeven, waar van men de optelling vindt bij PAQUOT. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 403--405. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* pag. 471--473. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 596. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. pag. 72--80.

BUSÆUS (PIETER), mede een broeder van de twee voorgaanden, wierdt geboren te *Nijmegen*, omtrent 't jaar 1540. Zijn eerſte letteroeffeningen verrigt hebbende, wierdt hij naar 't kollegie van 't *Varken* te *Leuven* gezonden, om in de wijsbegeerte onderwijs te erlangen. Twintig jaren bereikt hebbende, wierdt hij te *Keulen* in de broederſchap der *Jeſuiten* aangenomen. Hij woonde een geruimen tijd in die ſtad, en ombelsde 'er in 1568 de vier geloften. Zijne Opperſten zonden hem vervolgens naar *Wenen* in *Oostenrijk*, alwaar hij de doktorale nuts in de godgeleerdheid verkreeg. Men lei hem ter taak op, om aan het Hogeſchool van die ſtad de H. Schrift te verklaren; ook onderwees hij ten zelven tijd het hebreeuws in 't kollegie van zijn genootſchap, en deze dubbele ambtswaarnemingen verhinderden hem niet, om nog verſcheidene andere bezigheden ten nutte van zijne natuurgenoten waar te nemen. Hij ſtierf, ongemeen betreurd, wegens zijne liefddadigheid en ijver, den 12 april 1587. Men heeft van hem in druk: *Opus Cathechiſticum, ſive de ſumma Doctrina Christianæ D.* PETRI CANISII, *Theologi Societatis Jeſu, præclaris Divinæ Scripturæ testimoniis, Sanctorumque Patrum Sententiis ſedulo illuſtratum, opera D.* PETRI BUSÆI *Noviomagi, ejusdem Societatis Jeſu Theologi. IV. Vol. Colon.* 1569. 4to.

BUSCH.

BUSCHMAN (JAKOB), waarſchijnlijk de kleinzoon of agterkleinzoon van PIETER BUSCHMAN, die gedurende een tijdvak van 62 jaren Predikant te *Raveſteijn* is geweest, en vervolgens vijf jaren Emeritus. Deze man heeft nog in 't 90ſte jaar zijnes ouderdoms den predikſtoel beklommen, en ſtierf den 4 februarij 1733, ruim 91 jaren oud zijnde. Zijn grootvader, mede PIETER genaamd, was onder zware vervolgingen en verdrukkingen een der eerſte Predikanten in het land van *Gulik*, in het begin van de XVIIde eeuw, op wiens leven menigmaal is toegelegd, en van welken nog verſcheidene getuigenisſen te vinden zijn, in de gedenkboeken der *Gulikſe* kerken en *Kleeffe* gravamina.

Onze JAKOB is geweest Predikant te *Elburg*, heeft, na dat hij Emeritus wierdt, zig met 'er woon naar *Kampen* begeven, alwaar hij den 2 december 1773, in het 70ſte jaar zijnes ouderdoms overleden is; den roem nalatende een ſchrander en geleerd man te zijn geweest. Ook ſtrekken hier van tot getuigenis de volgende werken, die hij door den druk heeft gemeen gemaakt: 1. Opheldering en over verſcheidene ſtukken der Goddelijke Boeken. Kampen 1750. 8vo. 2. Oosterſche Geſchiedenisſen wegens de opvolging der Koningen in het Chaldeeſche Rijk. Kampen 1766. 8vo. 3. Joodſche Geſchiedenisſen in en na de zeventig Dagweken. DAN. IX. vs. 24-27. 2 Deelen. Kampen 1770. 8vo. —— *Boekz.*, 1733. *a.* bl. 356. 1774. *a.* bl. 103. ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamr. druk van* 1773. bl. 81.

BUSENNIUS (ANTHONY), is te *Breda* geboren in het begin van de XVIde eeuw, alwaar hij zijnen eerſten letterloop volvoerde, en zig inzonderheid zeer bekwaam maakte in de griekſe en latijnſe talen; vervolgens beoeffende hij de geneeskunde, in welke wetenſchap hij zeer waarſchijnlijk tot Licentiaat te *Leuven* is bevorderd, ten minſten leraarde hij openlijk de medicijnen in die ſtad ten jare 1548. In 1550 trok BUSENNIUS naar *Antwerpen*, om aldaar de post van ſtads Doktor waar te nemen. Hij onthield zig daar nog in 1553, en

men

men weet niets van hem zedert dien tijd. Hij kan de vader of oom geweest zijn van KORNELIS BUSENNNIUS van *Breda*, van wien men vaarſen ontmoet aan 't hoofd van de *Medicina Aſtrologica* van KORNELIS SCHYLANDER, gedrukt te *Antwerpen* in 1569 en 1577. Van BUSENNIUS heeft men in druk: *In Cl. GALENI Pergameni librum de inæquali Temperie Commentarii* ANTONII BUSENNII, *Eredani, Medici Antverpienſis. Antv.* 1553. 12*mo.* —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 180, 181.

BUSIUS (NIKLAAS), geboren te *Geertruidenberg*, is omtrent het jaar 1560 Deken geweest van het kollegie der Kanunnikken te *Hilvarensbeek* in *Brabands Kempeland* gelegen. Ingevolge het getuigenis van JOANNES LANGECRUCIUS en SIMON VEREPÆUS, was hij een doorgeleerd Man, en inzonderheid geſchikt, om een edele opvoeding aan de jeugd te geven. Hij heeft geſchreven: *Selectiores ſermonis Latini Phraſes, typis Plantinianis*, 1597. 8*vo. edente* CHRISTOPHORO VLADERACCO. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 903.

BUSIUS (PAULUS), of BUIS, van *Zwolle* geboortig, was de zoon van JOHAN BUSIUS, een man buitengemeen ervaren in de regtsgeleerdheid. PAULUS begaf zig van de vroegſte jeugd af aan, tot de beoeffening der fraaije letteren, waar in hij ongemeen ſlaagde; tot de Hogeſchool gevorderd zijnde, lei hij zig inzonderheid op de regten toe, en wierdt wel dra Licentiaat in die wetenſchap, waar na hij te *Zwolle* de praktijk enigen tijd heeft geoeffend. Den 7 ſeptember 1610, wierdt hij door de Gedeputeerde Staten van *Friesland* beroepen tot Hoogleraar in de regten te *Franeker*, in plaats van MARKUS LYKLAMA A NYEHOLT, welke tot Grietman van *Oost-Stellingwerf* was aangeſteld. BUSIUS heeft met alle vlijt en ijver deze post gedurende het tijdvak van zeven jaren, waargenomen, ten tijd toe, dat hij op den 23 ſeptember 1617, ſubiet is overleden, hebbende daags te voren nog de Akademiſe lesſen bijgewoond, en met zijnen ambtgenoot SIXTUS AMAMA, breedvoerig over den ongelukkigen OLDENBARNEVELD geſproken. Zijne gedagtenis is met ene lijk-oratie gevierd, door JOACHIM

AM-

ANDREÆ te *Franeker*, en te *Zwol* door zijnen ſtadgenoot N. HEL. MACCOVIUS, toen ten tijd Rektor van het Hogeſchool, die hem noemt in *Programmate: Vir doctisſimus, integerrimus et pientisſimus.* Van hem zien de volgende ſchriften het licht: 1. *Tractatus de Annuis reditibus. Colon.* 1601. 8*vo.* 2. *De Officio Judicis. Amſt.* 1603. 4*to. Lugdbat.* 1610. 8*vo.* 3. *Comment. in univerſas Pandectas, cum differentiis Juris Canonici et Conſuetudinum. Zwollæ* 1610. *Franeq.* 1615. 4*to. Davent.* 1647 *et* 1656. 4*to.* 4. *Subtilium Juris, S. Diſſertationum Academicarum de Jure Theorico ſubtiliore, Libri VII. Colon.* 1604. *edit. altera auctior et emendatior. Franeq.* 1612. 8*vo. Heidelb. item* 1665. 4*to.* 5. *De Republica, Libri III. Franeq.* 1613. 4*to.* 6. *Illuſtres Quæstiones controverſæ ad libros IV. Inſtitutionum, Disputationibus XIIX. in Acad. Franeq. propoſitæ. Franeq.* 1615. 4*to.* ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 940. E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* pag. 141--144.

BUSSCHE (ALEXANDER VAN DEN), is geboren te *Oudenaarden* in *Flaanderen*, en was Officier van KAREL DEN IX, Koning van *Frankrijk* in 1574, en van HENDRIK DEN III, in 1584. Men heeft van hem de volgende werken: 1. *l'Arithmetique militaire. Paris* 1572 of 1579. 4*to.* 2. *Deſcription du jour & du Jugement dernier. Paris* 1575. 12*mo.* 3. *Receuil des Dames illuſtres en vertu, ſont Dialogues d'Amour honeste & discours poëtiques des miſéres de ce monde. Paris* 1575. 16*mo.* 4. *Les Procez tragiques, contenant cinquante & cinq hiſtoires, avec les accuſations, démandes & defences d'icelles; enſemble quelques Poëſies morales. Anvers* 1579. 12*mo.* 5. *Poëmes & Anagrammes. Paris* 1579. 4*to.* 6. *Abregé de cent hiſtoires tragiques. Paris* 1581. 12*mo.* 7. *Cinquante Ænigmes Françoiſes, avec leurs expoſitions. Paris* 1581. 12*mo.* ——— SANDER., *Scriptores Flandr.* p. 24. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 116. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 42. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. III. p. 61, 62.

BUSSCHIUS (MICHIEL), geboortig van *Zanau* of *Zana*, een klein ſtadje in *Pommeren* bij *Cuslin* gelegen, kwam ter

wê-

wereld in 1625, uit zeer fatzoenlijke ouders. Na zijne eerſte letteroefeningen volvoerd te hebben, ſpoorde hem de begeerte om van het al te ſtreng beſtier zijnes vaders bevrijd te worden, gevoegd bij het verlangen om in de loopbaan der geleerdheid vorderingen te maken, aan, zijn ouders huis te verlaten, en opvolgelijk verſcheidene Hogeſcholen van *Duitsland* en de *Nederlanden* te bezoeken. Hij begost met die van *Koningsberg*, vervolgens ging hij naar *Franeker*, *Leijden* en *Heidelberg*, en vondt er bekwame meesters om hem in de griekſe, latijnſe, hebreeuwſe en arabiſe talen te onderwijzen; ook leide hij zig ten zelven tijd toe op de geſchiedenisſen, de wijsbegeerte, matheſis, regten en godgeleerdheid. Zig den 25 augustus 1651 als Akademieburger te *Franeker* hebbende aangegeven, nam hem de Baron Georg Frederik van Schwartzenberg en Hohelantsberg tot Preceptor bij zijn zoons Jan Georg, en Georg Wolfgang, en belastte hem met verſcheidene commisſien, naar *Frankfort*, *Spiers*, *Wirtsburg* en *Wenen*. Busschius bragt verſcheidene jaren in *Duitsland* met zijne kwekelingen door. Hij was met hun in 1657 te *Heidelberg*, toen hij aan den beroemden Ulr. Huber de tijding bragt, dat die tot Hoogleraar in de welſprekendheid en geſchiedenisſen te *Franeker* was bevorderd. Men ontmoet Busschius in 1659 te *Presburg*, vervolgens kwam hij te rug te *Heidelberg*, en bevond 'er zig nog bij de te rugkomst van een klein reisje, 't welk hij in 1665 in *Heſſen* en *Frankenland* hadt gedaan; ook was het hier, dat hij een brief der Curatoren van *Friesland's* Hogeſchool ontving, gedagtekend den 7 ſeptember van dit jaar, waar bij hem het Profesſoraat van Huber werdt aangeboden, die intusſen tot Hoogleraar in de regten was aangeſteld. Hij aanvaardde deze luisterrijke post den 27 februarij 1666. Den 22 maart van het volgende jaar wierdt hem de vrijheid vergund om disputeerkollegien te houden, en bijzondere lesſen over de regten te geven. Hij wierdt Rektor van het Hogeſchool in 1674, en ſtierf na langen tijd door de jigt te zijn gekweld, den 13 julij 1681 in den ouderdom van 55 jaren, zonder ooit gehuwd te zijn geweest. De Hoogleraar

To-

TOBIAS ANDREÆ, heeft eene latijnſe lijkreden over hem gehouden. Hij is de Schrijver van een klein werkje, dat getijteld is: 1. *De natura ac Jure Bonorum Eccleſiaſticorum, Acroama, auctore M. B.* De twist, ontſtaan tuſſen den Magiſtraat en de Predikanten te *Utrecht* over het gebruik der geeſtelijke goederen, gaf aanleiding tot het ſchrijven van dit werkje, 't welk egter zonder medewerking van den autheur in 't licht verſcheen. BUSSCHIUS heeft ook nog enige Lijkoratien en andere Redevoeringen vervaardigd, waar van de twee volgenden alleen in druk zijn uitgegeven. 2. *Oratio, qua post Belli Anglo-Belgici recitatas cauſas ac ſpecies, Pacem e cœlo reducem Celſiſſ. Fœderati Belgii Proceribus gratulatur. Franeq.* 1667. *folio.* 3. *Oratio habita præſente, & in Athenæo Friſico ingenii cultum capeſſente Celſiſſ. & Illuſtriſſ.* HENRICO CASIMIRO, *Naſſaviæ Principe, &c. Franeq.* 1672. *folio.* ——— E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* p. 492--494. PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. X. pag. 232--234.

BUSSCHOF (BERNARD), ten jare 1615 Predikant tot *Ojen* in *Gelderland* en daar na tot *Utrecht*, gaf zekeren lofzang over 't onderwerp van *Gods Verkiezing* in 't licht, welke veel gerugt maakte. Hij begost met deze woorden:

Gelooft ſij Godt die mij heeft uitverkoren,

en welks vijfde vaars dus luidde:

Wie ſal de uitverkooren Godts verleijden?
Wie ſal mij van de liefde Chriſti ſcheijden?
Wie ſal mij trekken uit ſijn ſterke handt?
Duivel noch dootd, noch doodelijke ſonden,
Sal ooit ſoo ſterk, of magtig ſijn bevonden
Dat ſe mij nemen ſal dit ſeker pand.

Dit liedt, 't welk den meesten *Contraremonſtranten* ten hoogſten behaagde, wierdt ſedert menigmalen herdrukt, en van duizenden gezongen. Maar de *Remonſtranten* misprezen het; en wel inzonderheid, om reden van dat vijfde vaars, dat ze hun meermalen in openbaren druk tegenwierpen, bewerende:

„ dat

„ dat men met te zeggen, dat zelvs geen dodelijke zonden „ een uitverkorene uit CHRISTUS hand kan trekken, gelegent- „ heid gaf, om te ligter tot zodanige zonden te vervallen, „ en zig zelven daarin zorgeloos te koesteren." Dan BUSSCHOF, tragtte zedert zijn ſchrijven met deze uitlegging te verſchonen: „ De dodelijke zonden," zeide hij, „ ſcheiden „ een uitverkoren regt gelovig kind Gods, niet t'enemalen „ van zijnen GOD, om dat de dodelijke zonde in de gelovige „ kinderen Gods geen plaats heeft." Ook zeide hij: „ dat „ de Gereformeerde Theologant de zonden onderſcheidt in „ dodelijke en vergeeflijke; en dat dodelijke zonden, zodani- „ ge zonden zijn die van de ongelovigen; en vergeeflijke, de „ zonden die van de gelovigen worden bedreven. Voorts dat „ men in dit onderſcheid der zonden meer moest letten op de „ perzonen die zondigen, dan op de zonden zelvs; doordien „ alle zonde, zelvs de minſte begeerlijkheid tegens Gods wet, „ zijns oirdeels, dodelijk was. Doch de reden dat de zonde „ in de gelovigen de dood na haren aart niet werkte, zulks „ door Gods barmhartigheid geſchiedde, waar door hij de ge- „ lovigen verſchoont." —— UITENBOGAART, *Bericht op het nader Advijs.* 1615. bl. 33. *Het Antidotum.* 1615. bl. 23. *Aanm. op* BUSSCHORS *Lofzang.* 1620. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* II. D. bl. 321, 322.

BUTKENS (KRISTOFFEL), is geboren te *Antwerpen* uit een zeer aanzienlijk geſlagt, en geweest Cisterciënſer Geeſtelijke in het kloóster van *St. Salvator*, gemeenlijk *Petrus Potz-konvent* genaamd, na deszelvs ſtigter. Hier van is hij beurtelings Opperſte, Beſtierder der proevelingen geweest, en in 1631 Prelaat of Prioor. Hij was een man van een ſcherp vernuft, fijn oordeel, voorbeeldig in zeden, en met ene verwonderlijke welſprekendheid begaafd, in het ſpaans, italiaans, frans, latijn en hoogduits, benevens alle derzelver bijzondere tongvallen buitengemeen ervaren; doorleerd in de geſchiedenisſen en oudheden, met name die der *Nederlanden.* Zijn's gelijken heeft hij genoegzaam niet in de kennis van geſlagtre-

gis-

gisters en wapenkunde gehadt. Enige vorderingen, die zijn klooster tot last van het *Bataviſe* gemenebest meende te hebben, deden hem naar *'s Hage* trekken, alwaar, te midden der bezigheid om de regtmatigheid zijns verzoeks bij hun Hoog Mogenden aan te dringen, hij op den 30 ſeptember 1650 zeer ontijdig ſtierf. Zijn ligbaam wierdt naar *Antwerpen* gevoerd, en in de *St. Salvator's* kerk begraven, zijnde op den ſteen die hem bedekte, het volgend graffchrift gebeiteld:

SISTE VIATOR,
Lege, lauda, & luge.
Jacet in tenebroſo hoc Sarcophago
Mortuus è nobiliſ. Familia de BUTKENS
CHRISTOPHORUS
Qui millenas & mille millenas Familias
De Republica bene meritas,
Nec non ſanctitate inſignes,
E mortis tenebris tulit, ad lucem;
Prælatus S. Salvatoris;
Non habens per Europam
In ſcientia Nobilitatis facilé ſibi parem,
In Belgio primus.
Eheu! Carne exutus,
Sed Anima ſalvus,
Sed ſcriptis immortalis;
In æternum cum S. Salvatore
Regnet in cœlis,
Qui in terris per annos XX
Præfuit laudabiliter Monaſterio
S. Salvatoris.
Obiit 30 *ſeptembris,*
Ætatis ſuæ anno LX
Jubilæo ſæculi MDCL,
Ad ſupremum Jubilum migrans.
Piis Fratris manibus
Lubens & lugens Frater poſuit.

Behalven vele Genealogien van bijzondere Geſlagten als die van LYNDEN, POTS enz., munt boven al uit zijn werk, getijtelt: *Trophæa quâ sacra quâ prophana Ducatus Brabantiæ, libris IX. Antverpiæ 1641. in folio.* Dit werk behelst den oirſprong en opvolging der Hertogen en Vorſten van *Braband*; en die der doorlugtige geſlagten, waar uit zij zijn geſproten. Het IV. *Deel*, 't welk door het overlijden van den Schrijver, ongedrukt is blijven liggen, maakt het onderwerp van 't X. *Boek* uit, en bevat: *de beſchrijving der Steden, Regtsgebieden, en Baronijen*, als mede een *naamlijst van de Kerken, Abten en Kloosters in Braband.* In 1724 kwam in *'s Hage* van het gantſche werk, een nieuwe druk in het frans vertaald te voorſchijn, in II *Delen in folio*; waarbij nog gevoegd is: een *Naamlijst der Regeringsleden van de vier Brabandſe hoofdſteden.* Waar op ten jare 1726 volgde: *Supplement aux Trophées tant ſacrés que prophanes du Duché de Brabant de Mr.* BUTKENS, *traduit & receulli des meilleurs Hiſtoriens, & tiré des Archives de Brabant II. Vol. Haye, chez* CHRÉT. VAN LOM. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 175, 176. FABRICII, *Bibl. lat.* Tom. I. p. 885. C. SAXI, *Onom.* P. IV. p. 328. D. CLEMENT, *Bibl. cur.* T. V. p. 464–469.

BUTRINTO (NIKLAAS), een Geeſtelijke van de orden der Predikheren, waarſchijnlijk in de ſtad *Luxemburg* geboren; zig in de gunst van den Rooms-Koning HENDRIK VAN LUXEMBURG hebbende weten te dringen, wierdt hij door dien Vorst tot verſcheidene onderhandelingen te werk geſteld; ook volgde hij hem in *Italie*, en verdedigde deszelvs goeden naam na zijnen dood. Zijn toenaam van *Botrontinenſis*, verkreeg hij van de ſtad *Butrinto*, gelegen aan den oever der *Venetiaanſe Golf*, waar van hij Biſchop was, zeer waarſchijnlijk zonder 'er te wonen. Men heeft van hem: NICOLAI, *Episcopi Botrontinenſis, Relatio de Itinere Italico* HENRICI *VII. Imperat., ad* CLEMENTEM *V. Papam.* In de *Vitæ Paparum Avenionenſium* van STEPH. BALUZIUS, *Tom. II. Col.* 1146–1230. —— PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. IX. p. 234–236.

BUURT (ADRIAAN), een *Geldersman*, geboren te *Zaltbommel*, zegt de Heer STOSCH, den 27 meij 1711, doch waar-

waarſchijnlijkheid te *Wadenoijen*, een dorp nabij die ſtad gelegen, alwaar zijn vader ALLARD ADRIAAN BUURT, den 28 meij 1730 als Predikant is geſtorven. Van zijn vroegſte jeugd af aan, gaf onze BUURT reeds blijken van zijne zugt tot de wetenſchappen. Hij doorliep de triviale ſcholen zeer ſpoedig en met veel roem; volbragt zijnen akademiſen loop te *Utrecht*, inzonderheid onder de Hoogleraars HIERON. SIMONS VAN ALPHEN, en JOHAN VAN DEN HONERT. Nog Student zijnde, hadt hij reeds zulk een naam verworven, dat hij door de gecombineerde gemeenten van *Beek*- en *Ubbergen* tot Predikant wierd begeerd, daar hij, na een allerloffelijkst examen ondergaan te hebben en tot Kandidaat zijnde aangeſteld, in het Leeraarsambt wierdt bevestigd den 4 julij 1734. Hier verbleef hij tot in 1741, toen hij het beroep van *Ooltjesplaat* aanvaardde; 't welk hij in augustus 1744 verwisſelde voor dat van gewoon Leraar in de nederduitſe gereformeerde gemeente te *Hanau*; daar hij, ſchoon algemeen bemind, en men alle mooglijke middelen te werk ſtelde om hem te houden, egter zig verpligt rekende om na een driejarig verblijf met alle genoegten aldaar doorgebragt te hebben, aan de roepſtem van de aanzienlijke gemeente van *Amſteldam* gehoor te geven, daar hij met eenparig verlangen en goedkeuring van de Regering, den 25 februarij 1748 zijn openlijke intrede als Predikant deedt, en aldaar zijnen aanbetrouwden post met de grootſte waakzaamheid, ijver en liefde trouwhartig heeft waargenomen, tot op zijn dood toe, welke voorviel den 25 december 1781; wordende algemeen betreurd, door de zulken die ware en ongeveinsde deugd, braafheid en vriendelijke gezelligheid in de zamenleving, op christelijk onderwijs rustende, lief hadden.

Ds. BUURT is gehuwd geweest aan ene *Gelderſe* Freule, JOSINA CAROLINA VAN LYNDEN, ene geleerde, godvrugtige, beminlijke vrouw, bij welke hij geene kinderen heeft verwekt. Zij was in algemene hoogachting bij allen, die deugd en godvrugt beminden. Zij onderwees jonge juffrouwen in de *logica* en in de godgeleerdheid, en heeft ene *Logica*, of *Redeneerkunde* van haar eigen opſtel in 8vo. uitgegeven; ook een *kort begrip*

der *Godgeleerdheid*, in 8vo., getrokken uit het groter werk van haren man; en na deszelvs dood zijne *Praktikale Godgeleerdheid* in verscheidene delen in 8vo. Als ene bijzondere edelmoedige karaktertrek kan men het volgend geval, ons van dezen waardigen Leraar medegedeeld, aanmerken: hij vond namelijk, in zijn vrouws boedel, de opkomsten van ene præbende van de Ridderschap van *Overijssel*, maar oordeelde dezelve met geen goed geweten te kunnen behouden; en gaf die aan de Ridderschap te rug. Zijne eerste letterverugten bestonden, in ene nieuwe uitgave van Jo. FRANC. BUDDEI, *Theses Theologicæ de Atheismo & superstitione*, waarbij hij veelvuldige waarnemingen en aanmerkingen voegde, gedrukt ten jare 1737 in 8vo. Hij bezat ook ene fraije verzameling van natuurlijke zeldzaamheden, voornaamlijk van zeldzame Vogelen. —— *Acta erud. Lipsiens.* 1740. p. 169. STRODTMANN, Neu Gelehrt Europa, XII. Th. f. 937, 938. BJÖRNSTAHL's, *Reize*, V. D. bl. 441. 450. En verders, *Medeged. Berigten.*

BUYENS (JAKOB), Dominikaner Monnik in het klooster van die orden te *Antwerpen*, is geboortig van *Molle*, een vlek in *Brabands Kempeland* gelegen. Tot Priester geschoren zijnde, vervulde hij in zijn klooster de beroepen van Lezer in de theologie, Prefect van de broederschap van het H. Roosenkransken en van Prediker. Hij stierf in het zelvde huis den 12 junij 1604, en wierdt in het klooster begraven. Van hem ziet het licht: 1. Ghoestelijcke Oeffeninghe om eenigheijdt met Godt te crijghen. Antw. 1613. 8vo. 2. Den costelijcken schadt der Broederschap van het H. Rooſen-Crancſken van de alderweerdichſte Moeder Godts in de Predicheeren Orden inghestelt. Door P. JACOBUS BUYENS VAN MOL, Prefect van het H. Rooſen-Crancſken tot Antwerpen. Antw. 1600. 12mo. Ib. 1605. 8vo. Ib. 1614. 8vo. 3. *De Reformatione Religiosorum, Tractatus à* JOANNE NUDER, *Ord. Præd. compositus, a mendis verò a* JAC. BUYENS *purgatus; additis locorum Scripturæ ac SS. Patrum indicatus. Ant.* 1611. 8vo. De dood P. BUYENS belet hebbende om dit werk bij zijn leven uit te geven, is zulks ten gemelden jare geschied door P. BOUCOUET. —— ECHARD,

Tom.

Tom. II. p. 356. DE JONGHE, *Belgium Dominic.* p. 224, 225. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 505. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVI. p. 304--306.

BUYS (NIKLAAS), Konstſchilder; weten wij niets anders van, dan dat hij in de XVIIde eeuw in *Holland* is geboren, en geſchilderd heeft in den trant van MIERIS en van GERARD DOUW. Zijne vindingen zijn allergeestigst en bevallig. Inzonderheid wist hij allerleije kleding en ſtoffen ongemeen gelijkende na te maken. Zijne tekening is zuiver, en zijn licht en bruin ongemeen wel geſchakeerd. Men vindt weinig elders van zijne ſtukken, enkel nog in *Holland*. —— *Nouv. Dict. Hiſt. 8vo.* Tom. VI. p. 652.

BUYS (WILLEM), Secretaris der Staten van *Holland*, geboren in het jaar 1661, heeft onder het getal der bekwaamſte Staatsmannen behoord, welke deze eeuw heeft opgeleverd. In 1693 wierdt hij door Burgemeesteren van *Amſteldam* tot Penſionaris van die ſtad aangeſteld; en hij bevondt zig ten jare 1702 in gewigtige onderhandelingen gewikkeld, ter gelegenheid dat het *Franſe* Hof geene ſtaatkundige ſtreken onbeproefd liet, om den band van vriendſchap, die 'er toen tot tijd tusſen *Engeland* en het gemenebest der *Verenigde Nederlanden* plaats vondt, te verbreken; onder andere middelen, die de listige Staatsdienaars van dat Hof daar toe te werk ſtelden, was inzonderheid om aan *Engeland* te induceren, dat de Staat het oorlog moede was, en *Amſteldam* grotelijks op den vrede aandrong; maar de Penſionaris Buys ſchreef eenen brief naar *Engeland*, waar in hij het tegendeel betuigde en ook middagklaar bewees.

Toen ten jare 1704 *Friesland* en *Groningen* op het ſterkſte ter Generaliteit aandrongen, dat men hunnen jongen Stadhouder, Prins JAN WILLEM FRISO, in het krijgswezen van den Staat bevorderen moest; waren inzonderheid *Holland* en *Zeeland* hier niet toe te bewegen. Om deze zaak tot wederzijds genoegen der Bondgenoten te ſchikken, beſloten de algemene Staten tot het doen van eene bezending naar *Friesland* en *Groningen*, waar toe vier Gemagtigden uit hun midden benoemd

werden, namelijk WILLEM BUYS, wegens *Holland*; JOAN BEKKER, wegens *Zeeland*; GODARD VAN TUIL VAN SERooskerken, wegens *Utrecht*, en B. VAN WELVELDE, Heer van *Zalck* en *Vekaten* wegens *Overijsſel*. Zij handelden in maat met de Staten van *Friesland* te *Leeuwarden*. Ook ſpraken zij met AMELIA, Prinſeſſe weduwe van *Nasſau*, haar pogende te bewegen, om de Staten van *Friesland* van derzelver eisch te doen afſtaan. Eindelijk, bragt men 't zo ver, dat de Staten verklaarden: „ te vrede te zullen zijn, zo de jonge Prins, van „ nu af, tot Generaal van 't voetvolk werdt aangeſteld, mids „ hij dit ambt niet bekleden, noch de wedde, daar toe ge„ ſteld, genieten zou, voor hij den ouderdom van twintig „ jaren bereikt zou hebben; alleenlijk, zou hij, van nu af, „ zitting, doch geene ſtem hebben in de gewoonlijke krijgsra„ den." De Staten van *Stad en Lande*, werwaards de Afgevaardigden zig, insgelijks, begeven hadden, bewilligden in dezen middelweg. De Afgevaardigden keerden, eerlang, te rug naar *'s Hage*. De Staten van *Holland*, op *Leijden* na, namen genoegen in den voorſlag der twee gewesten; die van *Utrecht* insgelijks, ſchoon de ſtad 'er zig tegen verklaarde; de drie kwartieren van *Gelderland*, die onderling zeer over hoop lagen, bewilligden ieder afzonderlijk; de Staten van *Overijſel* voegden zig naar die van *Holland*. *Zeeland* alleen weigerde bij aanhoudendheid daar in te bewilligen. Men tradt egter den 11 april, bij meerderheid van ſtemmen, tot de aanſtelling der hoge Krijgsbevelhebberen, en de Prins VAN NASSAU wierdt op de bovengemelde voorwaarden, tot Generaal van 't voetvolk bevorderd.

Even gelukkig als hij in de voorgaande bezending geſlaagd hadt, ging het hem ook in die van *Gelderland*, toen hij nog in dit zelvde jaar, benevens ADRIAAN VAN DER GOES, Heer van *Naters*, en Oud-Burgemeester van *Delft*, BRUNO VAN DER DUSSEN, Burgemeester en Penſionaris van *Gouda*, en IZAAK VAN HOORNBEEK, Penſionaris van *Rotterdam*, gezonden wierd, ten einde de geſchillen in voornoemde gewest ontſtaan, door een minnelijk verdrag uit den weg te ruimen. Zulks gelukte ook, want

te dien einde te *Arnhem* gekomen zijnde, bragten zij het, na enige handelingen, met de Ridderſchap en Steden des *Veluwſen* Kwartiers, zo ver, dat 'er, op den 13 december dezes jaars, een verdrag getekend werdt, waarbij men overeenkwam: „ dat Ridderſchap en Steden, wederzijds de voor„ regten zouden blijven bezitten, welke zij, van 't jaar 1651 „ tot 't jaar 1672 genoten hadden; dat de verpagting der ge„ mene middelen, door de Steden, en die der Kwartier-tien„ dens, door de Ridderſchap geſchied, voor deze reize, zoo„ ſtand grijpen; dat de regtsplegingen, welken men tegen „ elkanderen aangevangen hadt, en alle dadelijkheden, van „ nu af, zouden ophouden."

Een man, zo ervaren en geſchikt om onderhandelingen tot een gewenscht einde te brengen, daar onze Buys nu ten volle voor bekend ſtond, kost niet misſen om wanneer 'er iets in dat vak voorviel, gebruikt te worden; dit gebeurde ook reeds weer in het volgend jaar, wanneer hij als buitengewoon Gezant naar *Engeland* werdt gezonden; met last: „ om het on„ derling goed verſtand tusſen Koningin ANNA en de Staten „ aan te kweken, en de bewegingen van den aanſtaanden „ veldtogt, in *Portugal*, *Katalonie*, *Italie* en elders, met hare „ Majeſteit, te regelen." De algemene Staten hadden, op 't aanhouden van die van *Holland*, beſloten, in 't volgende jaar, aanvallender wijze te oorlogen, aan verſcheiden' oorden, en zig, hier toe, uit al hun vermogen, in ſtaat te ſtellen; waar van de buitengewone Gezant aan de Koningin ook de plegtigſte verzekeringen geven moest. Buys keerde in april 1706 van zijn gezantſchap te rug, na tamelijk wel bij de Koninginne geſlaagd te zijn. Onder anderen hadt hij ſterk gedrongen op het voltallig maken der *Engelſe* en *Schotſe* troepen, die in de *Nederlanden* en elders dienen zouden, waar toe men terſtond aan 't *Engelſe* Hof beſloot. Ook was door hem en MARINUS VAN VRYBERGEN, die als gewoonlijk Gezant der Staten, in *Engeland* bleef, het vertrek der manſchap naar *Katalonie* bevorderd. In ſeptember 1705 hadt Buys enige punten ontworpen ter bevrediging van *Frankrijk* en ons Gemene best,

welke, na dat verſcheidene Regenten die goedgekeurd hadden, den *Engelſen* Staatsdienaren toegezonden werden. Bij dit ontwerp, werdt *Spanje* aan FILIPS, en *Napels* en *Sicilie*, *Milaan* en verſcheiden ſteden in *Italie*, benevens alle de *Spaanſe Nederlanden*, aan den Aartshertog KAREL toegelegd; doch het geviel den *Engelſen* niet.

Voorts ſlaagde hij niet zeer gelukkig, in de hem aanbetrouwde geheime onderhandelingen, over den vrede te *Geertruidenberg*; en, daar de *Franſen* meer vorderden, dan men hun wilde toeſtaan, bijzonderlijk in *Engeland*, liep ook de vredehandel te *Geertruidenberg*, waar toe de Heren BUYS en VAN DER DUSSEN, van wege de Staten gemagtigd waren, in het jaar 1710 vrugteloos af; waar over men naderhand, wegens *Engeland*, ſtoffe van klagten genoeg vondt, doordien men aldaar meer hadt kunnen verkrijgen, dan naderhand te *Utrecht*. Toen de *Engelſe* Gezant STAFFORD, in 1711, in *'s Hage* handelde, en de Staten bedugt waren, wegens de geheime onderhandeling, tuſſen de Hoven van *Londen* en *Verſailles*, werdt op voorſlag van *Amſteldam*, in de vergadering der Staten van *Holland* beſloten, den Penſionaris BUYS op nieuw naar *Engeland* te zenden, om een wakend oog te houden, en de Koningin af te trekken van het maken van een bijzonder verdrag; als mede om het goed verſtand, tuſſen dat Hof en den Staat, meer en meer te bevestigen. BUYS kon egter, aldaar niets meer verrigten, dan ene vernieuwing van de traktaten, voorheen tuſſen den Koning van *Groot-Brittannie* en de Staten geſloten; waar van de ondertekening eerst in de maand december geſchiedde, en dus na dat de Staten in het aanvangen der vredehandelingen reeds bewilligd hadden; waar van aan het Hof van *Londen*, door onzen BUYS, op bevel van de Staten wierdt kennis gegeven. In het jaar 1712 werdt hij uit *Engeland* te rug ontboden, vermits hij als Gevolmagtigde tot de *Utrechtſe* vredehandeling benoemd was. Sommigen hadden gaarne gezien, dat hij in *Engeland* gebleven ware; doch zijne vrienden oordeelden, dat men hem, te *Utrecht*, niet ontberen konde, ook was hij reeds op den 11 januarij

in

in *'s Hage*. Kort voor zijn vertrek uit *Engeland*, kwam Prins EUGENIUS te *Londen*, in name van Keizer KAREL, met last om, aan 't *Engelſe* Hof, ſterker onderſteuning aan 't bondgenootſchap aan te bieden, dan Keizer JOSEPHUS verſchaft hadt, indien men den oorlog ernſtig wilde voortzetten. Doch hij werdt koel bejegend van de Koninginne, en genoot nauwelijks enige beleefdheid dan van hun, die thans buiten bewind waren. Ook onderſtelde hij, in 't weinige, dat hij, met de Koninginne, en met de *Engelſe* Staatsdienaars, handelde, altoos, dat de Keizer, volgens de verdragen, in 't bezit van *Spanje* geſteld moest worden, 't welk, aan 't *Engelſe* Hof, zeer onredelijk ſcheen; en 't welk verſcheiden' Bondgenoten nimmer gedoogd zouden hebben. De *Engelſen* hielden dezen Prins, benevens BUYS, verdagt, dat zij gedurende hun verblijf in *Engeland*, gearbeid hadden, om de *Whigs* wederom in aanzien te helpen, zig, hier toe bedienende van middelen, die bij 't Hof zeer ſchandelijk geoirdeeld, en den Penſionaris BUYS, door den Grave van *Oxford*, ſcherp genoeg, in 't aangezigt verweten werden. Doch wat hij tot zijne verdediging inbragt, en welke bijzonderheden hem al te last gelegd werden, blijkt niet; alleenlijk vindt men, dat hij beſchuldigd werdt, als hadt hij zig gemoeid met de raadplegingen in 't Hogerhuis, en het beſluit van 't zelve doen vallen naar den zin der *Whigs*. Sommigen menen, dat hij, hier in, zijnen last gevolgd hadt, tegen zijnen zin. Wat hier van ook mag zijn, is met gene zekerheid te bepalen; alleen weet men, dat de Heer BUYS, volgens zijnen last, hadt weten te ontdekken, welke bijzondere punten *Engeland* bij den vrede poogde te bedingen, of reeds bedongen hadt, deze beſtonden in agt artikelen: „ 1. Dat de Koning van *Frankrijk*, de Koninginne ANNA, in de vastgeſtelde opvolging zoude erkennen. „ 2. Een nieuw en billijk verdrag van koophandel met „ *Groot-Brittanje* te zullen opregten. 3. *Duinkerken* te zullen „ flegten, mids *Frankrijk* daar tegen voldoening geſchiedde. „ 4. *Gibraltar* en *Port Mahon* te laten aan de tegenwoordige „ bezitters. 5. De *Engelſen* het verdrag van *Aſſiento*, of van

„ den Slavenhandel van *Guinea* naar de *West-Indiën*, te zul-
„ len doen toeſtaan, op gelijken voet, als het tegenwoordig
„ door de *Franſen* bezeten werdt. 6. De voordelen in den
„ koophandel door *Spanje*, aan *Frankrijk* of aan enig ander
„ volk toegeſtaan, ook aan de *Engelſen* te zullen doen ver-
„ lenen. 7. Het verdrag van *Aſſiento* op 30 jaar, na het
„ ſluiten van den vrede, te zullen doen bepalen, ene bekwa-
„ me plaats op de rivier *de la Plata*, tot ververſing der ſlaven,
„ aan de *Engelſen* te zullen doen afſtaan, hen te verzekeren
„ in het bezit van 't eiland *St. Kriſtoffel*, en hen een tol-
„ vrijheid van 15 ten 100 te zullen doen trekken van de
„ vrugten en voortbrengzelen van *Groot-Britanje*, welke zij
„ in *Spanje* zouden brengen. 8. Tot de algemene vredehan-
„ deling te verſchuiven den eisch van *Groot-Brittanje* op *Terre-*
„ *Neuve*, *Hudſons-Baai*, en het gene de *Engelſen* meer be-
„ zaten in *Noord-Amerika*, mids de *Franſen* het regt behiel-
„ den, om op de kust van *Terre-Neuve* te viſſen en vis te
„ vangen." Deze ontdekking die niet alleen de ontrouw der *Engelſen*, ten aanzien van ons in een helder daglicht ſtelde, maar ook tot een klaar en duidelijk bewijs verſtrekte, dat zij met de *Franſen* alleen de meesters van den vredehandel wilden zijn, geeft teffens de reden aan de hand, waarom men Buys in *Engeland* met geen goed oog beſchouwde, en waarom de Staten hem allernoodzaaklijkst tot hunnen Gevolmagtigden dienſtig oirdeelden, om hunne eisſen te ontwerpen, zo als ook door hem gedaan werdt. Dezen waren: „ Dat *Frankrijk*,
„ voor zig zelven en voor den Vorst en Vorſten, zijne Bond-
„ genoten, afſtondt van alle regt op de *Spaanſe Nederlanden*,
„ zo als dezelven, door KAREL DEN II, bezeten waren, of
„ moesten bezeten geweest zijn, ingevolge van den *Rijswijkſen*
„ *Vrede*, dat hij hun ten dien einde, *Luxemburg* en *Namen*
„ en de ſteden *Charleroi* en *Nieupoort* deed in handen ſtellen,
„ omze Keizer KAREL over te geven, zo dra zij met hem,
„ wegens hunne *Barriere*, en wegens den afſtand van 't *Over-*
„ *kwartier* van *Gelder*, ingevolge van den *Munſterſen Vrede*, zou-
„ den overeengekomen zijn. 2. Dat de Staten *Meenen*, *Rijſſel*,

„ *Doua-*

„ *Douai*, en 't fort *Scharpe*, *Orchies*, *Doornik*, *Acre*, *Terouan-*
„ *ne*, *Lilers*, *St. Venant*, *Bethune* en *Bouchain*, met al e der-
„ zelver onderhorigheden, zouden blijven bezitten, op ge-
„ lijke wijze, als de Koning van *Frankrijk* dit alles bezeten
„ hadt. 3. Dat de Koning hun, behalven deze plaatzen, ook
„ zou afſtaan en overgeven *Veurne* en *Veurner-Ambagt*, 't fort
„ de *Knokke*, *Loo*, *Diksmuiden*, *Ypere*, *Belle*, *Merville*, *Waaf-*
„ *ten*, *Commines*, *Warwik*, *Poperingen*, *Kaſſel*, *Valenchijn*,
„ *Condé* en *Maubeuge*, met al wat 'er onder behoorde, mids
„ het hun vrij ſtondt, over alle de plaatzen, in dit en in het
„ vorige punt vermeld, te handelen en overëen te komen met
„ den Keizer, zonder dat ooit enigen dezer plaatzen, of enig
„ ge'eelte der *Spaanſe Nederlanden*, zou mogen komen aan de
„ *Franſe Kroon*, of aan enigen Prins of Prinſes uit den huize
„ van *Frankrijk*. 4. Dat zijne Majeſteit niet zou beletten,
„ dat de Staten bezetting hielden in *Huij*, *Luik* en *Bon*, tot
„ dat zij, desaangaande, met den Keizer en 't Keizerrijk
„ zouden overëengekomen zijn. 5. Dat de *Tarif* of lijst der
„ regten van 't jaar 1664, zonder enige uitzonderingen aan
„ de Staten zou worden toegeſtaan, en dat zij, ingevolge
„ van het *Kijswijkſe* verdrag van 't betalen van de 50 ſtui-
„ vers van 't vat zouden ontheven worden. 6. Dat den
„ vrienden der *Franſe* vlugtelingen in *Frankrijk* mogt toegela-
„ ten worden, met hunne goederen herwaards te komen, en
„ dat deze vlug elingen, als eigenlijke onderzaten van den
„ Staat, mogten worden aangemerkt." Hier was bijgevoegd een verzoek, om vrijheid van Godsdienst, voor de Gereformeerden in *Frankrijk*. „ 7. Dat de Koning de Staten, als
„ Executeurs der testamenten, van wijlen den Koning van
„ *Groot-Brittanje* en van wijlen Prinſe FREDRIK HENDRIK, ter-
„ ſtond na den vrede, in 't bezit ſtelde van 't Prinsdom *Oran-*
„ *je*, en van de goederen van dit huis. 8. Dat de ſterkten
„ krebhoofden en haven van *Duinkerken* geſlegt en gedempt
„ werden, zonder dat, daar voor, enige vergoeding zou be-
„ hoeven gegeven te worden. 9. Dat het vierde art. van den
„ *Rijswijkſen Vrede*, tusſen het *Keizerrijk* en *Frankrijk*, behel-

„ zen-

„ zende, dat de *Roomsch-Katholijke* Godsdienst ſtand houden
„ zou in de plaatzen, die aan 't Rijk te rug gegeven werden,
„ als vierkant ſtrijdig met den *Weſtphaalſen Vrede*, zou vernie-
„ tigd worden. Eindelijk, begeerdenze, met algemene woor-
„ den, voldoening voor hunne Bondgenoten, in overëenkomſt
„ met de verbonden, aan zig behoudende het regt, om hun-
„ nen eisch te verklaren en te vermeerderen, om de eisſchen
„ hunner Bondgenoten, die nog niet op de vredehandeling
„ hadden kunnen verſchijnen, in 't vervolg, over te leve-
„ ren, en om de eisſchen hunner Bondgenoten in 't gemeen,
„ verder te onderſteunen."

Zo dra de vrede te *Utrecht* geſloten was, moest men bedagt zijn, op 't bezenden van buitengewone Gezanten naar *Frankrijk*. De keus hier toe viel op den Penſionaris Buys en den Heer Sicco van Goslinga; doch 't was niet voor januarij des jaars 1714, dat zij derwaard vertrokken, en 't hields aan tot zondag den 27 meij, voor dat zij te *Verſailles* hunne openlijke intrede deden, 't welk met een ongemene ſtaatſie en onder enen groten toevloed van aanſchouweren geſchiede; ook kosten zij niet anders dan aangenaam aan het *Franſe* Hof zijn, doordien zij beide ſterk geijverd hadden tot bevordering van den vrede, waar op ook *Frankrijk* gezet was geweest. De Heer Goslinga vertrok nog voor 't einde van deze maand weer herwaards; doch de Heer Buys bleef nog tot op 't einde des volgenden jaars, in *Frankrijk*; krijgende eindelijk op zijn ernſtig en herhaald verzoek, verlof om weder t'huiswaards te keren, en ſtondt nu op zijn vertrek, toen hem verſcheidene wigtige voorſlagen gedaan werden, onder verbindtenis van de uiterſte geheimhouding; waar door zijne herwaards reize nog enige weken vertraagd werdt. De Graaf van Stairs hadt den Hertoge van Orleans, Regent van *Frankrijk*, op den 3 oktober 1715, een verdrag voorgeſteld, waar bij men zig zou verbinden, tot handhaving der Protestantſe opvolging in *Groot-Brittanje*, en te gelijk, tot handhavinge tot de opvolginge van de *Franſe* krone, volgens de jongſte akten van afſtand. De Hertog van Orleans vondt egter

geen

geen' fmaak in dezen voorſlag, blotelijk opgevat, gelijk de-zelve lag; doch floeg den *Engelſen* Gezant een verbond voor, tusſen *Frankrijk*, *Groot-Brittanje* en de *Staten*, tot handhaving van derzelver regten en bezittingen in *Europa*; volgens de jongſte verdragen van vrede; waar toe STAIRS zeer neigde. Van dezen voorſlag werdt BUYS onderregt, door den Hertoge, die hem vraagde, *wat hij van zulk een verbond dagt?* Hij ver-ontſchuldigde zig heusſelijk, „ niet juist, zo hij verklaarde, „ om dat hij bedugt was, dat de akten, waar bij de opvolging „ in *Groot-Brittanje* en de afſtand van de Krone van *Frankrijk* „ vastgeſteld waren, niet zouden naargekomen worden; maar „ vooral, om dat de vrede hem noch niet genoeg begroeid „ ſcheen, om reeds een verdedigend verbond aan te gaan; „ ook, om dat hem niet bleek, wat men al zou hebben te „ houden voor een geval, waar in 't verbond zou moeten „ naargekomen worden, en eindelijk, om dat een min mag-„ tige zeer voorzigtig zijn moest, in 't aangaan van verbind-„ tenisſen met magtiger; die ligtelijk voor aanval hielden, „ 't gene geen aanval was, en daar door den min magtigen „ in groote engte konde brengen." De Hertog hernam: „ dat „ deze bedenkingen vervielen, als men aanmerkte, dat zijn „ voorſlag toevallig geſchied was, bij gelegenheid van dien „ des Graven VAN STAIRS, en dat hij onderſtelde, dat *Groot-„ Brittanje* mede in 't verbond treden zou." Hij voegde 'er bij, „ dat hij, zo dra men maar begon te handelen, tonen „ zou, dat hij zig den Pretendent niet alleen niet aantrok; „ maar, dat hij deszelvs oogmerken zou zoeken te dwars-„ bomen, zo veel hij kon. Over de voorwaarden, en over „ den tijd van 't verbond, zou men nader konnen handelen. „ Voorts, wist hij niet, dat iemand oorlog in den zin hadt, „ of 't moest de Keizer zijn, die, zo hij verſtaan hadt, om „ den *Turk* aan te tasten, vijftig duizend man, en onderhoud „ voor dezelven voor den tijd van tien jaren, van 't Rijk „ geëischt hadt; welke eisch hem bedenkelijk was voorge-„ komen, konnende den krijg tegen den *Turk* niet boven de „ twee jaren duren; waarom, hij vermoedde, of men te

„ *We-*

„ *Wenen*, het oog ook naar elders, 't zij naar 't noorden, of „ liever naar *Italie* of *Spanje*, hebben mogt; zijnde zijne Kei„ zerlijke Majeſteit nog niet bevredigd met den Koning van „ *Spanje*; in welk laatſte geval, zijne Katholijke Majeſteit „ veelligt zou voorwenden, aan de akten van afſtand niet „ gehouden te zijn." Hier op antwoordde de Ambasſadeur; „ dat 's Keizers eisch, zo dezelve geſchied mogt zijn, moge„ lijk, alleen gedaan was, om de *Porte*, te eerder, tot rede „ te brengen; dat hem, ten minſte niet waarſchijnlijk voor„ kwam, dat de Keizer den Koning van *Zweden*, die binnen „ twee jaren afgeoorloogd zou zijn, nu verder in 't lage zou „ willen helpen; ook niet, dat hij 't gemunt zou hebben op „ *Italie*, daar hij de onzijdigheid beloofd hadt te zullen on„ derhouden; veel min, op *Spanje*, zonder van ſchepen of „ goederen voorzien te zijn." Hij beſloot: „ dat zulke bij„ komende zaken, als hij te voren genoemd hadt, dikwils „ het meeste overleg geven, bij 't aangaan van verdedigende „ verbindtenisſen." De Hertog erkende dit, doch beweerde tevens: „ dat men ter goeder trouwe handelende, gelijk zijne „ inzigten, inderdaad, opregt waren, alles zo klaar omſchrij„ ven kon, dat men alle zwarigheden voorkwame." 't Geſprek eindigde hier mede. De Ambasſadeur Buys verſtondt, daar na, uit den Graave VAN STAIRS, dat de zaak zig, tusſen den Hertoge en hem, zo hadt toegedragen, als de Hertog verhaald hadt. Hij hieldt den Graave hier op voor, dat, wanneer de Koning, deszelvs Meester, in zulk een verbond tradt; het zig zelv' wees, dat hij zulks niet deedt, als Keurvorst van *Hanover*, maar alleenlijk als Koning van *Groot-Brittanje*; 't welk STAIRS erkende. De Heer Buys van al 't voorgevallene berigt gegeven hebbende aan den Griffier FAGEL, ontving, eerlang, een geheim beſluit der algemene Staten, welk den 3 octobr op zijn eerſte ſchrijvens genomen was. Het behelsde: „ dat de voordag van een verdedigend „ verbond tusſen *Frankrijk*, *Groot-Brittanje* en den *Staat*, hun, „ gelijk hem, zo gewigtig was voorgekomen, dat dezelve „ wel een rijp overleg verdiende, vooral, om dat zulk een

„ ver-

„ verbond, tegenwoordig, veelligt, argwaan verwekken zou,
„ bij den Keizer, of bij andere Mogendheden, en om dat
„ men het *verdrag van Barriere*, nog niet voltrokken hadt.
„ Ook kwam het voorſtel zeer rauw voor, wetende zij niet,
„ wat *Groot-Brittanje*, daar mede, eigenlijk, zou mogen be-
„ doelen. Nogthans wilde zij 't niet van de hand gewezen
„ hebben; maar waren gezind, om 'er ernſtiglijk op te raad-
„ plegen." Wijders belaſtten zij den Here Buys: „ dat hij
„ den Hertoge VAN ORLEANS, op dezen voet, antwoorden
„ zou, wel zorg dragende, dat hij den Staat hieldt buiten
„ alle verbindtenis."

De Ambasſadeur hier op, in nader geſprek gekomen zijnde, met den Hertoge VAN ORLEANS, die zig den Marſchalk D'HUXELLES in de conferentien over deze zaak toegevoegd hadt; vernam uit zijne Koninglijke Hoogheid: „ dat het juiste voor-
„ werp der voorgeſlagen' verbindtenisſe, naar hunne gedag-
„ ten, behoorde te zijn de verdediging van *Frankrijk*, *Groot-*
„ *Brittanje* en den *Staat*, in de regten en bezittingen in *Eu-*
„ *ropa*, hun volgens de jongſte verdragen, toekomende; waar
„ onder dan mede zoude begrepen zijn, de opvolging in de
„ twee Rijken, en de Barriere der Staten, doch niet de za-
„ ken van *Spanje*, van *Italie*, van *Sicilie*, noch van 't *Noor-*
„ *den*." Hier bij voegde de Hertog: „ dat de Keizer geene
„ reden tot argwaan ſcheppen kon, uit een verbond, dat
„ ſlegts diende tot beſcherming der hoge Bondgenoten, bui-
„ ten iemands benadeling; dat de Staten ook niet agterlijk
„ behoorden te zijn, ter oirzake van de onvoltrokken' han-
„ deling over de Barriere, zijnde hem, uit den *Hage*, be-
„ rigt, dat het verdrag deswegens zo goed als getekend was,
„ maar den *Franſen* Ambasſadeur CHATEAUNEUF, hadt hem
„ ook geſchreven, dat in het verdrag, ene onderlinge ver-
„ bindtenis tot handhavinge van elkanders bezittingen zou
„ komen; 't welk hem hadt doen denken, dat de Staten,
„ hier door, zouden konnen ingewikkeld worden in enen
„ oorlog, hoe zeer zij, zo wel als *Frankrijk*, gezind waren
„ om den vrede te bewaren. Want, zo de Keizer *Sicilie*
„ eens

„ eens aantastte, gelijk hij meermalen, gedreigd hadt, (
„ *Frankrijk* geverkgd werdt, den Koning van *Sicilie* bij te ſtaar
„ volgens het *Utrechts* verdrag, zou zulks de Staten, uit hoc
„ de van de voorgeſlagen' verdedigende verbindtenisſe, nc
„ niet verpligten tot 't opvatten der wapenen, maar 't gev
„ zou veranderen, zo, bij wege van afwending, of verdec
„ ging, of reden van oorloge, de Keizer *Frankrijk*, of *Fram*
„ *rijk* den Keizer aantastte, in de *Nederlanden*. Immers, zc
„ de Keizer dan den Staat vermanen, tot het nakomen d
„ beloofde handhaving zijner bezittingen." De Hertog ve
klaarde, wijders: „ dat hij, hier door bewogen geworde
„ was, om CHATEAUNEUF aan te ſchrijven, dat hij den Staten
„ op de gevoeglijkſte wijze, in bedenking zou geven, h
„ voorzigtig zij behoorden te zijn in 't beloven van de han
„ havinge der *Spaanſe Nederlanden* of der *Barriere*; of, dat h
„ 't liever zulks zou zoeken te beleiden, dat de *Spaanſe N*
„ *derlanden*, met betrekking tot den Keizer, *Frankrijk* en (
„ *Staten*, in alle gevallen, gehouden werden voor onzijdig
„ zo dat menze geen van drieën zou mogen aantasten, noc
„ ook geen van drieën, uit dezelven, aangetast worden
„ waarom men ene overeenkomst maken zou, die geen ge
„ meenſchap zou hebben met de voorgeſlagene verbindte
„ nisſe." Ten beſluite, betuigde de Hertog VAN ORLEANS
„ dat hij dezen voorſlag al mede deedt, tot beter behoudenis
„ der gemene ruste, den Ambasſadeur vragende: *wat hen*
„ *voor zijn perſoon, daar van dagt?*" Maar de Heer Buys
vondt ongeraden, zig, op deze vrage, te verklaren, alleen
lijk aannemende, van alles omſtandiglijk berigt te geven aa
hunne Hoog Mogenden, gelijk hij deedt.

Toen ten jare 1722, door enigen der vrienden van de
jongen Erf-Stadhouder van *Friesland*, WILLEM KAREL HEN
DRIK FRISO, wierdt gearbeid, om hem van 't Stadhouderſcha
van *Gelderland* te verzekeren, en dat ſtuk met zulk een voo
zigtig beleid onder de hand wierdt beſtuurd, dat men 't z
goed als in zijne magt hadt, eer de andere gewesten verna
men, dat men 'er over op de aanſtaande Landſchaps-verga

de

deringe, die in october ſtondt gehouden te worden, over zoo raadplegen, beſloten de Staten van *Holland*, die, nevens die van *Zeeland*, *Utrecht* en *Overijſſel*, welke reeds in 't jaar 1702 en later nog in 1707, hadden dienſtig geoirdeeld, den tegenwoordigen vorm der Regeringe te blijven handhaven, zo dra zij kennis kregen, van 't geen 'er in *Gelderland* gaande was, hun best te doen, om de uitvoering van zulk een voornemen te ſtuiten. Ten dien einde wierdt 'er terſtond tot ene bezending naar *Zeeland*, *Utrecht* en *Overijſſel*, beſloten; de Penſionaris Buys was een der Gecommitteerden, die naar de beide laatstgenoemde provintien wierdt gezonden. Doch welke middelen men ook te werk ſtelde, om deze bevordering hinderlijk te zijn, het liep alles vrugteloos af; de maatregelen waren al te wel genomen, om het te doen mislukken; en de jeugdige Vorst, wierdt op den tweeden november tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van *Gelderland* aangeſteld.

Vrugteloos vielen ook zijne handelingen in het volgende jaar uit, aan het Hof van *Denemarken*, alwaar hij zo min als de Heer Robbert Goes, iets kon uitwerken om de reeds ten jare 1717 ontſtane geſchillen, zo wegens ſoldije der *Deenſe* manſchap, als wegens onderſtandgelden, door den Staat die Krone beloofd, op ene vriendelijke wijze uit den weg te ruimen. Hij keerde dus eerlang te rug; en de Staten van *Holland* de gewigtige dienſten, door hem, in zo vele gelegenheden, den Lande gedaan, willende vergelden, ſtelden hem, in 't jaar 1726, aan, tot eerſten Secretaris hunner vergadering. De Raadpenſionaris Mr Anthony van der Heim, zedert enigen tijd aan 't zukkelen zijnde geraakt, hadt Buys zedert 1745 het Raadpenſionarisſchap voor hem waargenomen, tot in het volgende jaar, wanneer de Raadpenſionaris den 15 julij kwam te ſterven. Na zijn overlijden werdt deze zwaarwigtige post, bij voorraad, door Adam Adriaan van der Duin, Heer van *'s Gravemoer*, uit het lid der Edelen, bekleed; terwijl Buys voor den Raadpenſionaris, de vergadering der Algemene Staten bleef bijwonen, tot dat Mr. Jakob Gillis op den 9 ſeptember tot Raadpenſionaris verko-

ren, was beëdigd; als wanneer Buys wederom de bediening van Secretaris der Staten aanvaardde; waar in hij volhard heeft tot op den 10 februarij 1749, toen hij in het 88ſte jaar zijnes ouderdoms is overleden; latende den roem na, dat hij een groot Staatsman is geweest, die met achting in 's Lands dienst is grijs geworden. —— Lamberti, *Mem.* Tom. II. p. 86. Tom. III. p. 47--51. Tom. V. p. 265--268. Tom. VII. p. 57. Tom. VIII. p. 544--550. Tom. XIII. p. 7, 8. Du Mont, *Corps Diplom.* Tom. VIII. P. I. pag. 195. Bolingbrokes, *Letters.* Vol. II. p. 127, 128. *Groot Plakaatb.*, V. D. bl. 425. Wag., *Vad. Hiſt.* XVII. D. bl. 127. 209. 240. 271. 278. 289. 314. 326--334. 355. 358. 415. 424. 437. 451. XVIII. D. bl. 5. 23--25. 67. 107--110. 112. 115. 244. 281. XX. D. bl. 252. 257. Wag., *Beſchrijv. van Amſt.* VI. D. bl. 252. 257.

BUYSEN (ANTHONY), geboortig van *Breda*, beoeffende eerst de praktijk der geneeskunde te *Antwerpen*, en wierdt vervolgens tot Hoogleraar in die wetenſchap te *Leuven* aangeſteld. Hij heeft onder de geleerde Mannen van zijnen tijd groten lof verworven, wegens zijne doorgronde kundigheid in de oosterſe en andere geleerde talen. Was voorts een groot voorſtander der griekſe Geneeskundigen, met name Hippocrates, Galenus enz. doch daarëntegen een hevig tegendinger van de Arabieren, welke over deze wetenſchap geſchreven hebben. Men heeft van hem in druk: *Commentarius in* Galenum *de Inæqual. tempore.* —— A. van Goor, *Beſchrijv. van Breda*, bl. 304.

BUYSSON (GUIDO de). Ik vindt bij niemand van dezen Schrijver gewaagd, dan alleen bij Paquot; die 'er van zegt, dat de dagtekening van zijn uitgegeven boek hem leert, dat hij omtrent 't midden van de XVIde eeuw heeft geleefd, en dat zijn ſtijl ten bewijze verſtrekt, dat hij uit het graavſchap *Vlaanderen* afkomſtig was; hij voegt 'er bij, dat het zelvs waarſchijnlijk is, dat hij te *Gent*, of in den omtrek van die ſtad het eerſte daglicht heeft gezien, en aldaar een werelds

Gees-

Geestelijke is geweest. Zie hier den tijtel van zijn boek: *Apologius*, ofte beſchermijnghe des Chriſtelicken Ghelobe teghens die Ketetiken ende Vianden Gods/ de welcke openbaerlick loochenen God haerlieder Schepper/ in welcke ſij ſeerdelick berwonnen ſijn ober dat woozd Gods. Ende betooght met die gethugenisſe der Heidenen datter een eenwich Godt is/ Schepper ende Behouder ban alle zaken in 't generael. Bij mij Guido de Buysson. Te Gent/ bij Jan Cauweel, 1555. 12mo. —— Paquot, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 183, 184.

BUYTENDYK (GODEWYN), geboren in 't laatst der XVIde eeuwe, in een der *Hollandſe* plaatzen, niet onwaarſchijnlijk te *Goerée*, alwaar hij ten minſten zijne eerſte letteroeffeningen volvoerde; beoeffende vervolgens de theologie; werdt, Proponent geworden zijnde, in 1620 tot Predikant te *Dordrecht* beroepen; alwaar hij in 't uitoeffenen van die post, met alle getrouwheid verbleef, tot op zijn dood toe, welke voorviel den 4 julij 1661. Hij heeft door den druk gemeen gemaakt: Den Hoogmigerigen Jeſuijt/ bertoont in Pater de Landheere, Jeſuit te Antwerpen. Dozdr. 1648. 12mo. —— M. Balen, *Beſchrijv. vân Dordr.* bl. 668.

BUZELIN (JAN), wierdt te *Kamerijk* geboren omtrent het jaar 1571, en doorliep de lage klaſſen, onder opzigt van den Jeſuit Gillis van Schoondonck te *Douai*. Den ouderdom van 18 jaren bereikt hebbende, ging hij in 1590 tot het genootſchap der Jeſuiten over, en deedt in 1611 de geloften van geestelijken *Coadjutor*. Men wordt door zijne ſchriften ontwaar, dat zijn voorname ſtudie beſtond, in het beoeffenen der Nederlandſe Geſchiedenisſen, en dat hij veel ſmaak hadt voor de latijnſe digtkunde. Buzelin ſtierf te *Rijſſel*, den 15 october 1626, na de volgende werken in het licht te hebben gegeven.

1. *Triumphus qua SS. Martyres Victor & Socii ab Urbe Roma Inſulas invecti ſunt, & in templa Societatis Jeſu collocati. Inſulis*, 1612. 12mo. 2. *Annales Gallo-Flandriæ: in quibus per annos ferè ſingulos ab annis plusquam mille et trecentis ea omnia*

enarrantur, quæ per Gallo-Flandriam evenere, aut intra fines ſuos extrave Gallo-Flandri geſſerunt: ac denique Regum Franciæ, qui ſupremum hic dominium habuere, Comitum Flandriæ, ad quos hæc pertinet ditio, & Tornacenſium atque Atrebatenſium Epiſcoporum, qui præſertim Sacrum in hanc regionem habent imperium, ſeries ac ſucceſſio contexitur. Duaci 1624. *folio.* Deze Jaarboeken zijn vrij wel geſchreven, en de Autheur haalt genoegzaam overal de bronnen aan, waar uit hij heeft geſchept, maar ten aanzien van de vroegſte tijden, 'er niet altoos zuivere aangetroffen hebbende, omhelst hij en maakt zig een gedeelte der fabelen eigen, die door de oude Kronijkſchrijvers voor goede munt zijn uitgegeven; en hij volgt ſomtijds al te ligtvaardig ſommige Geleerden op het ſpoor, met betrekking tot zaken, welke altoos met een vloers van onzekerheid omzwagteld zullen blijven. 3. *Gallo-Flandria ſacra et profana, in qua urbes, oppida, regiunculæ, municipia, et pagi præcipui Gallo-Flandrici tractus deſcribuntur; horumque omnium locorum antiquitates, religio, mores, ſacra ædificia, piæ fundationes, Principes, Gubernatores, & Magiſtratus proponuntur. Duaci.* 1625. *folio.* —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* pag. 405, 406. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. II. p. 418.

BYL (EDUARD), zie BILIUS.

BYLANDT (JASON VAN), was ten jare 1619 Predikant van GIDEON VAN BOETZELAAR, Heer van *Langerak*, Ambasſadeur wegens hun Hoog Mogenden aan het Hof van *Frankrijk*. Deze viel ook al onder de waakzame aandagt der beſchrevene Vaders, uitmakende het nationaal Sijnode van *Dordrecht*; want daar zij begrepen, dat hij bij de Remonſtranten in de klasſis van *Gouda* was geëxamineert, bekroop hen ene beangſte vrees, dat doordien hij dikwils een togtje herwaards deedt, dat hij enige kerkelijke dienſten onder de Remonſtrantsgezinden zou mogen oeffenen, en de *Arminiaanſe ketterij*, zo als zij het met vollen monde noemden, en die zij, hoe onmooglijk ook, gaarne met wortel en tak wilden uitroeijen, verder ve ſpieiden. Om dit in hunne ogen zo groot kwaad voor

te

te komen, vonden de gemelde Vaders goed, hun Hoog Mog. te verzoeken: „ dat de gemelde JASON, met hun Hoog Mogen„ den toelating en bevel aan hem te doen, van den Profes„ foren der theologie, ten overſtaan van de Gedeputeerden „ der Sijnode, zou mogen worden geëxamineert, en onzuiver „ in de lere bevonden wordende, van den kerkdienst afgezet; „ dat men hem dan ook de akte van ſtilſtand zou laten teke„ nen; en van alles aan de Gereformeerde kerke tot *Parijs* de „ wete doen; op dat hij met hun bewilliging geen kerkdienst „ mogt waarnemen." Hoe het hier verder mede afliep, is mij niet gebleken. —— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 901.

BYLER (HENDRIK CAROLINUS VAN), is voortgeſproten uit een oud adelijk geſlagt, wiens afſtammelingen de aanzienlijkſte eerambten, onder de Ridderorden van *Maltha*, en in de Regeringen van *Gelderland* en *Utrecht* bekleed hebben. Hij is geboren op 't *Hogezand*, een dorp nabij *Groningen* gelegen, den 1 november 1692. Hij genoot van zijnen vader, Predikant ter gemelder plaatze, het eerſte onderwijs in de beginzelen der wetenſchappen en geleerde talen; wierdt vervolgens te *Lingen* ter ſchole beſteld, alwaar hij de lage klaſſen met een vlugtigen tred doorlopen zijnde, enigen tijd het onderwijs aan die Hogeſchool genoot; en van daar naar de Akademie van *Groningen* vertrok, alwaar hij na onder de Hoogleraren WILHELMIUS, VERBRUGGEN, VAN LEEUWEN, ROSSAL en ISINK, een goeden voorraad van geleerdheid opgedaan te hebben, door aandrift geſpoord om nog meerdere kundigheden op te doen, zig naar het vermaarde Hogeſchool van *Leijden* begaf, en aldaar de onderwijzingen genoot van de beroemde Mannen MARK, WESSELIUS, FABRITIUS en PERIZONIUS.

Na dat hij tot Kandidaat was bevorderd, koesterde hij het voornemen om *Engeland* te bezoeken, ten einde de geleerde Mannen te *Oxfort* en *Cambridge* te leren kennen, en voor enigen tijd gebruik van hunne leſſen te maken; doch hier

wierdt hij in verhinderd door het overlijden van zijnen vader.

Zijn eerſte ſtand als Predikant was te *Scherpenzeel* in *Friesland*, welk beroep hij den 6 augustus 1719 aanvaardde, en hier verbleef tot in 1723, vertrekkende naar *Niekerk*, bij *Groningen*; alwaar hij ſtond tot in 1735, wanneer hij verplaatst wierdt naar *Oosterheſſelte* in 't landſchap *Drenthe*; en hier vier jaren verbeid hebbende, kwam hij ten jare 1739, op zijn laatſte ſtandplaats, namelijk, te *Gieten*, mede in *Drenthe*, in de klasſis van *Rolde* gelegen; alwaar hij den 23 julij 1756 is overleden, en in het koor der kerke aldaar begraven, met dit graffchrift op zijn zark gebeiteld.

Nobilis ingenio, nulli pietate ſecundus,
Conditur hoc tumulo: molliter oſſa cubent.

Den 20 october 1720, begaf BYLER zig in 't huwelijk met WEINA VOORWAL dogter van M. VOORWAL, Ontvanger van 's lands middelen in *Friesland*. Hij verloor deze egtvriendin die hem door hare zuivere godvrugt, deftige vriendelijkheid, en onverbreekbare liefde zeer dierbaar was geworden, den 1 maart 1733, na bij haar zeven kinderen verwekt te hebben, waar van alleen drie zoons den vader hebben overleeft; zijnde de oudſte geweest Predikant te *Yperen*, die als Emeritus den 15 meij 1792 is overleden; de tweede zig tot den krijgsdienſt heeft begeven, en de jongſte Med. Doktor te *Groningen* is geweest.

De lettervrugten, die onze kundige Leraar door den druk heeft algemeen gemaakt, zijn: 1. *Somnium. Gron.* 1718. 4to. 2. *Faſciculus librorum rariorum, acc. Cato paſtoralis. Gron.* 1730. 8vo. 3. Mengelſtoffen. Gron. 1730. 8vo. 4. Over de Sodomie. Ib. 1731. 8vo. 5. Weegſchaal des Heiligdoms. Ib. 1731. 8vo. ——— *Boekz.*, 1756. *b.* bl. 767--770. STOSCH, Neu Gelehrt Europa / XI. Th. ſ. 758, 759.

BYLERT (JAN), Konſtſchilder, te *Utrecht* geboren, was een tijdgenoot van JOAN COSSIERS en SIMON DE VOS, ook twee brave Meesters, die beide in het jaar 1603 op het wereldsco-

toneel verſchenen. JAN zijn vader was een Glazemaker, die teffens ook de konst oeffende; en wij weten verders niet veel meer van hem te zeggen, dan dat hij in zijn jeugd van een ſlordig levensgedrag is geweest, doch tot jaren van onderſcheid gekomen zijnde, niet alleen bedaarde, maar zelvs ten voorbeelde van naarſtigheid verſtrekte; ſchilderende meestal kleine ſtukjes, doorgaans met een of twee beeldjes, verders met velerlei bijwerk geſtoffeerd, en van een lieffelijk kolorriet. Ingevolge het getuigenis van K. DE BIE, waren zijne werken bij de Konstminnaars in achting en begeerd. Ten jare 1724, den 16 maart, wierdt 'er van dezen Meester, op de verkoping van GEORGE BRUYN, te *Amſteldam*, een kleen ſtukje verkogt, waar op een *Vrouwenbeeldje, verbeeldende de kortheid des tijds en de ijdelheid van dien*, voor 41 guld. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 235. J. C. WEYERMAN, *Leven der Konſtſ.* II. D. bl. 24. G. HOET, *Naaml. van Schild.* I. D. bl. 301.

BYLING (ALBERT), of BEILING, zodanig men hem ook genoemd vindt; is een man geweest, die zig in de *Nederlandſe Geſchiedenisſen*, ongemeen beroemd heeft gemaakt; door het naarkomen van ene belofte, die hij wist, dat hem een onverwijdelijken dood moest verorzaken, zonder dat hij hier enig nut mede uitwerkte, die ten drijfvere van onverſchrokte daden kunnen aanvuren; als bij voorbeeld, het behoud van zijn vaderland, het bevrijden zijner medeburgeren van overheerſching, het voorkomen om zijne vrouwe en kinderen in onheil te zien gedompeld; niets van dit alles vondt plaats in het geval van BYLING. Een nauwgezet geweten, alleen, waar van men, denk ik, in onze dagen weinig voorbeelden in die ruime mate zoude aantreffen, bewoog hem, om zijne belofte geſtand te doen, en zig in de kaken van een gewisſen dood ten prooije over te geven. Zie hier het geval: toen in het begin van ſeptember 1424, JAKOBA VAN BEYEREN, te *Gent*, door den Hertoge van *Bourgondien* in bewaring wierde ile gehouden, hare wagters wist te verſchalken, met zig

in mans gewaad verſteken hebbende, te paarde naar *Antwerpen* te ontvlieden, was zij verzeld van DIRK VAN DER MERWEDE; ſchoon anderen verhalen, dat ARNOUD SPIERING en ARNOUD VAN AALBURG, haar hebben helpen ontvlugten. Wat hier ook van mag zijn, zeker is het, dat zij te *Antwerpen* wederom vrouwen klederen aangedaan hebbende, het op den derden dag te *Woudrichem* bragt; van waar JAN VAN VIANE haar naar *Oudewater*, *Schoonhoven* en *Gouda* voerde. In deze ſteden, van welken de laatſte tot de lijftogt der Gravinne, weduwe van *Holland*, behoorde, hadt zij den meesten aanhang, en werdt 'er terſtond voor Gravinne erkend. 't Slot te *Schoonhoven* bleef egter nog enigen tijd in handen der *Kabbeljauwſen*; 't werdt door WILLEM VAN DEN KOULSTER, gedurende een tijdvak van zes weken, met onverſchrokten moed verdedigd, doch door hongersnood geprangd, wierdt de bezetting uit 50 man beſtaande, ten laatſten genoodzaakt zig bij verdrag over te geven, onder beding van levensbehoud, alleen ALBERT BYLING, uitgezonderd, daar FLORIS VAN KYFHOEK, die het beleg beſtierde, om welke reden blijkt niet, zeer verbitterd op ſcheen te zijn. De overëenkomst was, dat deze man, ter goedkeuring van Vrouwe JAKOBA gevangen moest blijven; doch zijn vonnis volgde wel ras, 't welk over hem de wrede doodſtraf bepaalde, om levende in de aarde gedolven te worden. BYLING verzogt een maand uitſtel en ſlaking zijner gevangenis, ten einde orde op zijne zaken te ſtellen en affcheid van zijne vrienden en magen te nemen, belovende op zijn woord van eer, na verloop van dien tijd zig weer in handen te zullen begeven. KYFHOEK vergunde 't hem, en tot een ieders verwondering, hieldt ALBERT woord, liep den dood te gemoet, en werdt nog dien zelvden nagt, ingevolge bevel van dezen wreden Krijgsoverſte, op de molenwerf, levende begraven. Men vindt aangetekend, dat KYFHOEK het niet dorſte wagen, dit vonnis bij dag en in 't openbaar te doen uitvoeren, doordien BYLING wegens zijne minzame verkering en deugdzame hoedanigheden, algemeen te *Schoonhoven* in achting ſtondt. M. VOSSIUS, van deze wre-

de

de daad, in zijne *Jaarboeken*, bl. 646. gedagende, zegt er van: „ Hadt KYFHOEK de geheugenis van dit ſnode ſtuk ten „ zelven dage met een konnen begraven, dan zoude zijn „ deugd bij de nakomelingen niet bezwalkt zijn; maar nu bij „ zijne getrouwheid aan JAKOBA betoond en zijne overwin- „ ningen, met die vuile daad beſmet heeft, zal BYLING een- „ wig met ene leven, en hij daarentegen in vervloekingen „ bij de nakomelingen zijn."

Die, welke deze daad van BYLING onder de klasſe van die opofferingen uit vaderlandsliefde voortgeſproten willen gerangſchikt hebben, en met dien edelen geest der Ouden vergelijken, die enen *Atheenſen* CODRUS, *Thebaanſen* MENAECEUS, *Romeinſen* CURTIUS, en meer anderen, hun leven deedt veil geven ter redding van den Staat, van hunne onderdanen of medeburgers; hebben niet overwogen, 't geen wij reeds hier voor hebben aangemerkt, dat namelijk BYLING's daad geene van deze edele onderwerpen ten doele konde hebben, maar enkel de drijfveer die hem bewoog beſtondt, om zijn gegeven woord van eer geſtand te doen. Schoon is de aanmerking van den Schrijver van *Rom. Convers.* Tom. I. pag. 126-129, daar hij ter gelegenheid van levensopofferingen der Ouden, uit gemelde zuivere bronnen voortvloeijende, zegt: „ Men beklage nu de onkunde dier tijden vrijelijk, welke „ aan vertoornde Goden en aan de noodzaaklijkheid van zul- „ ke bloedige bevredigingen deedt geloven, doch men ſmale „ nimmer op dergelijke *Heidenſe* deugden, welke luisterrijk en „ vaak beſchamend zouden uitgeblonken hebben, onder enen „ zuiveren Godsdienst, die ene redenlijke zelvsverlochening „ tot de edelſte deugd verheft."

Meer overëenkomst, ſchijnt in den eerſten opſlag de daad van BYLING, met die van ANTHONY HAMBROEK te hebben, welke het leraarambt onder de Hervormden, in dienst der *Ned. Oostind. Maatſchappije*, op het eiland *Formoſa* bekleedde, ten tijde als hetzelve ten jare 1661, door den *Chineſen* Zeerover COXINGA, onverhoeds overvallen en gedeeltelijk bemagtigd wierdt. Zo onverhoeds gebeurde deze aanval, dat HAMBROEK, met zijne

vrouw, zoon en dogter, nevens nog verſcheidene Chriſtenen van goeden huize, geene gelegenheid vindende, om zig binnen het fort *Zeeland* te bergen, in des overweldigers handen viel. Intusſen deden de *Hollanders*, uit die ſterkte, een uitval op de *Chineſen*, doch met zo een rampſpoedig gevolg, datze, in allerijl, derwaarts met bebloede koppen genoodzaakt wierden te rug te keren. COXINGA, voor als nog, ter verovering van de veſting, geen verlies van volk willende in de waagſchaal ſtellen, wierdt thans te rade, HAMBROEK derwaarts te zenden, om de bezetting aan te manen, van zig aan hem over te geven; gaande zijn laſt verzeld, met de ijsſelijkſte bedreigingen, ingevalle de Leraar met de boodſchap te rug keerde, dat de Bevelhebber voornemens was, het fort te verdedigen, zullende zijn eerſte wraakoeffening zijn, den bode daar van het leven te benemen; of ingevalle hij niet in het *Chineſe* leger binnen zekeren bepaalden tijd te rug keerde, zijne egtgenote en kinderen zijn wegblijven met een wreden dood zouden boeten. In hachlijker toeſtand kon bezwaarlijk iemand zig bevinden, dan waar in de opeisſching van de veſting dien Krijgsbevelhebber bragt. Deze was FREDERIK CAJET, een boezemvriend van HAMBROEK, en dus tot deszelvs behoud gezind; doch aan den anderen kant, door een ééd aan de belangens der *Oostindiſe Maatſchappij* verbonden, en van al het nodige voorzien, om het nog een wijle tijds tegens den geweldenaar te kunnen uithouden. Bij 't pleiten in zijn eigen hart voor de behoudenis van HAMBROEK's leven, voegde zig nog dat van twee van 's Leraars kinderen, die zig op dit pas binnen de veſting bevonden. Bijkans hadt ook dit verenigd pleit, de ſchaal aan de zijde der vriendſchap doen overſlaan, en zijnen ééd en trouwe doen ſchipbreuk lijden, indien niet de grootmoedige en godvrugtige HAMBROEK, als een tweede REGULUS, dit aandoenlijk pleit in zijn gemoed beſlist hadt. In ſtede dan van het oor te lenen aan de voorſlagen van CAJET tot de overgave, of zig te laten bewegen door de tranen en ſmekingen zijner kinderen, vermaande hij den Bevelhebber en de bezetting tot het doen van enen dapperen te-

tegenweer, en het fort zo lang doenlijk te behouden. Na een allertederst affcheid van zijne kinderen en vrienden genomen en zig uit hunne liefdearmen losgerukt te hebben, ineide hij naar het vijandelijke leger te rug, alwaar hem, in tegenswoordigheid van zijne egtgenote en kinderen, tot loon zijner braafheid en vaderlandstrouwe, op bevel van COXINGA, het hoofd wierdt afgeflagen. Op het enkel lezen van dit treurgeval, zal men ontwaar worden, dat de drijfveren zeer verfchillende waren, die BYLING en HAMBROEK in werking bragten om enen gewisfen dood te gemoet te lopen. —— MEYERI, *Annal. Flandr. ad annum* 1425. DIVÆI, *Rer. Brabant.* Lib. XVIII. p. 238. VELDENAAR, *Kronijk*, bl. 124. WAGEN., *Vad. Hiſt.* III. D. bl. 463, 464. M. STUART, *Romeinſ. Geſchied.* IV. D. bl. 208. *aant.* (*s.*) F. VALENTYN, *Beſchr. van Oostind.* IV. D. 2. St. 3. B. bl. 90.

BYNÆUS (ANTHONY), wierdt te *Utrecht* geboren den 6 augustus 1654. Doordien hij van zijn vroegſte jeugd af aan veel geneigdheid voor de wetenſchappen liet blijken, ſchikten zijne ouders hem tot de ſtudie. Na de lage ſcholen doorgelopen te zijn en goede vorderingen in de latijnſe en griekſe talen gemaakt te hebben, beoeffende hij de geſchiedenisſen en oudheden onder opzigt van JAN GEORG GRÆVIUS, die door des jongelings vlugheid en weetlust ingenomen, eene warme genegenheid voor hem opvatte, en zig buitengemeen aan zijne vordering liet gelegen liggen; ook bezorgde deez' geleerde man, dat hij reeds vroegtijdig in kennis geraakte met DAN. HEINSIUS en andere lieden van kunde. BYNÆUS zig tot de godgeleerdheid bepaald hebbende, beoeffende onder toezigt van den ervaren Hoogleraar JOHAN LEUSDEN, de hebreeuwſe, ſijriſche, chaldeeuwſe en andere *Oosterſe* talen, als mede de Joodſe oudheden; ook lei hij zig toe op de wijsbegeerte, ſchoon hij 'er minder werk van maakte dan van andere wetenſchappen. In de theologie, zijn eigenlijke hoofdtaak, genoot hij het onderwijs van Profeſſor FRANS BURMAN. Zijn akademiſen loop voleind hebbende, verliet hij *Utrecht* en wierdt na

het

het ondergaan van een loffelijk examen Proponent. Ten jare 1680 kreeg hij zijn eerſte beroep te *Piershill* nabij *Dordrecht*; vervolgens in 1683 te *Naarden* en laatſtelijk in 1691 te *Deventer*, in welke ſtad hij drie jaren later tot Hoogleraar in de godgeleerdheid en *Oosterſe* talen bevorderd wierdt. Het Hogeſchool van *Harderwijk* deedt hem den trap van Doktor in de theologie beklimmen, ſchoon afwezig zijnde, en zondt 'er hem de Bulle van te huis den 29 augustus 1694. Daags daar na boden hem die van *Utrecht* de zelvde eerepost aan; waar voor hij als te laat komende, moest bedanken. BYNÆUS ſtierf ongemeen betreurd, te *Deventer* den 8 november 1698, ſlegts 44 jaren bereikt hebbende. Zijn nagedagtenis wierdt ook vereeuwigd, door den uitmuntenden lijkzang van zijnen ambtgenoot MOONEN, welk dus aanvangt:

BYNEUS, d'eere en vreugt van uwe kruisgezanten,
O Goël, Vorst en Hooft
Der Kerke, is mij ontrooft
In eenen oogenblik, en wordt van Kerkverwanten
Naar 't duister graf getorst.
Hoe treft dees ſlag mijn borst.

Gedurende zijn verblijf te *Piershill* begaf hij zig in 't huwelijk, en verwekte twee zoons en vier dogters. NIKLAAS, de oudſte, is Predikant geweest in de nederduitſe gemeente te *Hanau*, alwaar hij is geſtorven. BYNÆUS hadt, door zijn aangename verkering, onopſprakelijke zeden en zagtheid van karakter, de liefde van groot en klein tot zig getrokken. Dat hij onvermoeid was in den arbeid, getuigen de geleerde ſchriften die hij heeft nagelaten, en waar van ſlegts een gering gedeelte door den druk zijn gemeen gemaakt; als:

1. ANT. BYNÆI *Somnium, de laudibus Critices. Traj. ad Rhen.* 1675. Met het volgende herdrukt in 1682 en 1695. Deze zogenaamde droom is ene redevoering, die BYNÆUS te *Utrecht* met grote toejuiching, den 11 december 1670 uitſprak. Hij voert MERKUUR ten tonele, die onderzoek doet naar de verſchillen, welke 'er tuſſchen de Geleerden plaats vinden; en de-

deze veronderſtelt, dat die geſchillen ontſtaan zijn, door de voorkeur die APOL aan de *Critici* gaf, met aan hun den *Spiegel der wetenſchappen* toe te vertrouwen; want nauwlijks was zulks gebeurd, of de Godgeleerden, Regtsgeleerden, Geneeskundigen en Wijsgeeren, kantteden zig hier tegens. De drie eerſte klaſſen verzoenden zig van tijd tot tijd met de *Critici*, en velen daar van verwierven een onſterfelijken roem, met de *krietijk* bij hunne wetenſchappen te voegen. De Wijsgeren alleen bleven die hardnekkig verwerpen. APOLLO dagvaardde hen voor de vierſchaar der Wijsheid, hier wierdt het geding van weerskanten bepleit, en na dat een ieder zijn ſchoonst hadt bijgebragt, wierdt het vonnis ten voordele van de *Critici* geveld. 2. *De Calceis Hebræorum. Lib. II. Cum tabulis æneis elegantisſimis, & indicibus uberrimis. Accedit ſomnium de laudibus Critices. Dordr.* 1682. 12*mo.* Veel vermeerderde druk. *Ibid.* 1695. 4*to.* Niemand hadt voor hem dit onderwerp in den grond behandeld. Na dat BYNÆUS aangemerkt heeft, dat de nooddruft die men altoos van ſchoeizel behoefd heeft, de menſchen niet heeft toegelaten om 'er lang zonder te zijn, zulks aantoond dat het gebruik der ſchoenen reeds ſterk in zwang ging ten tijde van ABRAHAM; dat de Hebreërs altoos geſchoeid gingen, dat hunne ſchoenen uit leder of beestevellen beſtond, en dat de ſchriftuur-text, DEUTER. XXXIII. *vs.* 25. *Yzer ende koper zal uwe ſchoe zijn*, geenzints ten bewijze verſtrekt, dat zij ijzeren ſchoenen gedragen hebben. De gewone kleur van hun ſchoeizel was wit; zwart, was niet in gebruik dan onder de mannen; de meest geachtſte was de rode kleur. De ſchoenen waren niet anders dan zolen met riemen vastgemaakt, die in den beginne ſlegts den enkel en het bovenſte des voets bereikten; maar vervolgens wierden zij min of meer hoger om het been geſlingerd. De Schrijver eindigt zijn verhandeling, met de verklaring van verſcheiden' gebruiken der oude Joden, betrekkelijk de ſchoeijing; zo als die, om met ontblote voeten den tempel in te gaan; de plegtigheid van den ontſchoeiden, die geweigerd hadt om de weduwe van zijnen broeder te trouwen, enz. Verders meikt hij aan, dat het

een

een gevoelige hoon bij de Hebreën was, om iemand met den ſchoe te ſlaan of 'er hem mede te werpen; in plaats, dat zulks bij de Arabieren, voor een teken en betuiging van onſchendbare trouw werdt gehouden. 3. *De Natali* JESU CHRISTI, *libri II. Accedit Diſſertatio de* JESU CHRISTI *Circumciſione. Amſt.* 1689. 4*to.* In 't nederduits vertaald. *Amſt.* 1729. 4*to. Ib. 's Hage* 1737. 4*to.* Dit werk behelst ene keurige verzameling, van al het merkwaardigſte dat door de geleerdſte Schriftverklaarders, over de omſtandigheden welke de geboorte en beſnijdenis van den Heiland verzelden, is opgetekend. 4. Den CX. Pſalm verklaard / en op JESUS CHRISTUS toegepast. Dord. 1692. 12mo. Herdrukt met het volgende. Amſt. 1716. 12mo. 5. *Silo*, of verklaring over de voorzegging van JAKOB, Geneſ. XLIX. *vs.* 10. Dordt. 1694. 12mo. 6. Gekruiste Chriſtus / ofte verklaringe over de geſchiedenisſe van het lijden / ſterven / ende begraven onſes Heeren ende Saligmakers Jeſu Chriſti / uit Joodſche / Romeynſche ende andere Oudheden. Dordr. 1683. 4to. Herdrukt 1685. 4to. Nog eens in 1688. 4to. Dit werk waar in een uitnemende geleerdheid doorſtraalt, is door den Schrijver in 't latijn vertaald, en zodanig vermeerderd, dat drie behoorlijke boekdelen in 4to. beſlaat, gedrukt te *Amſt.* 1691--1698. BYNÆUS hadt nog een groot aantal andere werken vervaardigd, die ten jare 1740 in ſchrift gevonden wierden, bij N. VAN DE WALL, Predikant te *Amſteldam.* —— *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. p. 1125. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 229, 230. NICERON, *Mem. pour ſervir á l'Hiſt. des Hommes ill.* Tom. VII. p. 122--124. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 145--150. A. MOONEN, *Poëzij*, bl. 367.

BYNKERSHOEK (KORNELIS VAN), Preſident van den Hogen Raad in *Holland*, is een van die glansrijke lichten en grote Mannen in het vak der ſtaatkunde en regtsgeleerdheid geweest, waar van men 'er ſlegts weinige in ieder eeuw ziet te voorſchijn komen. Hij is geboren te *Middelburg* op het eiland *Walcheren*, *Zeelands* hoofdſtad, den 29 meij 1673, zijnde zijn

zijn vader geweest, KORNELIS STEVENSEN VAN BYNKERSHOEK, zo fommigen willen, afkomftig van *Bodegraven*, doch wij houden het met anderen veel waarfchijnelijker, dat hij het eerfte daglicht insgelijks te *Middelburg* heeft gezien. Hoe het 'er ook mede gelegen mag zijn, zeker is het, dat hij in zijn vroege jeugd reeds in die ftad heeft gewoond, aldaar ook is getrouwd, koophandel in verfcheidene takken heeft gedreven, en daarbij ene uitgeftrekte zeilmakerij hadt, waar mede hij inzonderheid ten jare 1672 zeer veel geld heeft gewonnen; ook was hij Kapitein van *Middelburgs* fchutterij. Onze KORNELIS zijn moeder, SARA REMEUS, genaamd, insgelijks een *Middelburgs* kind, was voor dat zij aan zijnen vader huwde, de huisvrouw geweest van KORNELIS OOLE, insgelijks een deftig Burger en Zeilemaker aldaar, die vier kinderen bij haar hadt verwekt, twee dogters, JOHANNA en SARA, en twee zoons, NIKLAAS en REMEUS, die zig beide van der jeugd af aan tot de zeevaart hebben begeven, en zeer gelukkig op *Oostindiën* hebben gevaren; ook heeft de Heer VAN BYNKERSHOEK altijd zeer veel werk van deze halfbroeders gemaakt, en zelvs de geboorte van zijn eerst uitgegevene werk aan hun toegewijd. Op de vloot van den zo beroemden PIET HEYN, diende ten jare 1629 KORNELIS KORNELISZ. OOLE, als Vice-Admiraal, een dapper zeeheld, ingevolge berigt van L. VAN AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl. druk in fol.* I. D. bl. 554.

Onze Jongeling 10 jaren bereikt hebbende, wierdt aan het leerbeftier der eerfte jeugd onttrokken, om hem op de latijnfe fcholen te plaatzen; hier maakte hij binnen een korten tijdkring zulke aanmerkelijke vorderingen, dat hij genoegzaam alle zijne mede-leerlingen voorbij ftreefde, en met de eerfte prijzen aan de naarftigheid toegekend, met lof bekroond wierdt. Dezen kring doorlopen zijnde, wierdt hij door zijne ouders naar het Hogefchool van *Franeker* gezonden, met inzigt om hem tot Predikant te doen ftuderen, daar zijne moeder inzonderheid op gefteld was; ten dien einde leerde hij de hebreeuwfe taal bij den Hoogleraar RHENFERD, woonde ook het griekfe kollegie van NIKL. BLANKAARD bij, en oeffende zig tot uitfpanning

in

in de matheſis en regten. Het tweede jaar woonde hij ook de theologiſche leſſen bij van de Heren KAMPEG. VITRINGA den *Ouden*, en HERM. ALEXAND. ROËLL; doch verwisſelde die voorgenomene hoofdſtudie weldra in die van de regtsgeleerdheid, door een ſoortgelijk voorval daar toe genoopt, als den doorluchtigen BOERHAVE hadt bewogen, om zijn voornemen van Predikant te worden te laten varen, die zo gelukkig voor het menschdom, de beoefening van de medicijnen aanvaardde. BYNKERSHOEK namelijk in zeker gezelſchap zijnde, daar men op den Hoogleraar ROËLL ſmaalde, en ſommige zijner gevoelens, met de grootſte heftigheid voor ketters en als godloos uitmaakte, nam de partij van zijnen Meester op, en verdedigde die met al de vurigheid aan een vrug jongeling eigen; dit was genoeg om hem zelv' van onregtzinnigheid verdagt te maken, en alle bevordering in die loopbane, die hij was ingetreden, te doen ſtremmen. Het was dan op raad van den Hoogleraar KORNEL. VAN ECK, die hem in bijzondere vriendſchap had genomen, dat hij van ſtudie verwisſelde, deze ſchreef ook op zijn verzoek aan deszelvs vader over dit onderwerp, en verkreeg zijne goedkeuring; hoe grotelijks de jonge BYNKERSHOEK hier mede in zijn ſchik was, heeft in het vervolg nog gebleken, toen hij zijne verhandeling, *de Lege Rhodia de Jactu* in 't licht gaf, naderhand in zijne *Opera Minora* ingelijfd, in welker opdragt hij Profesſor ECK, nog hartelijk dankt voor den aan hem gegeven raad, aan de Akademie, om de loopbaan der godgeleerdheid te verlaten en die der regtsgeleerdheid in te treden.

Hier toe eens bepaald zijnde, lei hij zig met allen ijver op de ſtudie der regten toe, teffens de middelen tot de verkrijging van andere letterkundige wetenſchappen niet verwaarloozende. Ook gaf hij wel haast blijken van zijne vorderingen, door het uitgeven en openbaar verdedigen van zijne verhandeling, *de Fundamentis Juris Feudalis*, onder voorzitting van den Hoogleraar SEBAST. SCHELKENS. Onder den beroemden ULRIK HUBER heeft hij menigmaal als *Defendens* een akademisch diſpuit verdedigd, en kwam wederom als auctеur te voor-

voorſchijn met een drieledige diſſertatie, die hij ſchreef over de *Lex lecta, necdum intellecta*, wordende met de laatſte van deze drie tot de Doktorale waardigheid gepromoveerd ten jare 1694, wanneer den ouderdom van 21 jaren hadt vervuld. Dus zijnen akademiſchen loop voleind hebbende, deedt hij een keer naar *Zeeland* om zijn ouders te bezoeken, en begaf zig voorts met 'er woon naar *'s Hage*, ten einde aldaar de praktijk als Advokaat uit te oeffenen, en luisterrijker rol op 's werelds toneel te gaan ſpelen. Ook heeft hij een ongemenen roem, door zijne kunde, gegrondheid in het advijſeren en onkreukbare eerlijkheid in het waarnemen van deze bediening verworven, tot dat hij ten jare 1702, wegens de *Zeeuwſe* ſtad *Tholen*, tot Raadsheer in den Hogen Raad; en eindelijk in het jaar 1724 tot Preſident van die toen fungerende hoogſte Regtbank over *Holland* en *Zeeland* wierdt aangeſteld. Hij was de eerſte *Zeeuw*, welke dien aanzienlijken en zeer gewigtigen post heeft bekleed, en ook de eer van zijnen landaart niet alleen zeer wel ſtaande heeft gehouden, maar zelvs ten top verheven; want hij was binnen en buiten lands beroemd, en zijne advijſen wierden als orakels gehoord en gevolgd.

Tweemalen is de Heer BYNKERSHOEK getrouwd geweest; voor de eerſtemaal tradt hij voor 't egtaltaar, kort na zijne aanſtelling tot Raadsheer in den Hogen Raad, met ESTHER VAN BUYTENHEM, in *Oostindiën* geboren, die benevens nog ene zuster en haarlieder broeder JOHAN VAN BUYTENHEM, in hunne jeugd van *Batavia* naar het vaderland, wezen zijnde, wierden gezonden, en te *Middelburg* opgevoed. Zijnde JOHAN VAN BUYTENHEM, na geſtudeerd te hebben en tot Doktor in de regten te zijn gepromoveerd, eerst Bailjuw en vervolgens Burgemeester te *Vliſſingen* geweest, en heeft ook wegens *Zeeland*, als lid in den Raad van State gefungeerd, teffens de waardigheid hebbende van Bewindhebber der *Oostindiſe Kompagnie* ter kamere van *Zeeland*; hij is gehuwd geweest met KATRYNA BARBARA DISPONTYN, dogter van Mevrouw VALCKENIER, die van zig zelve ene HOCHEPIED was, en vier

mannen gehad heeft; de eerſte was, de Heer VERDONK, de tweede DISPONTYN, de derde BUSHOF, bij welke zij een enige dogter gehadt heeft, die getrouwd is geweest, met den Eerw. BOUDAAN, eerst Predikant te *Middelburg*, en naderhand te *Amſteldam*; de vierde man was VALCKENIER, die bij haar mede een enige dogter heeft geteeld, welke aan den *Amſteldamſen* Predikant VISSER is gehuwd geweest.

Bij deze vrouw heeft BYNKERSHOEK 13 kinderen verwekt, 11 dogters en 2 zoons, waar van hem alleen 6 dogters overleefd hebben. Ene hier van is getrouwd geweest met den Heer ADRIANUS BERGSMA, Burgemeester te *Sneek*, en doorgaans lid van hun Hoog Mogenden, ook meestal het regeringsbeſtier in *Friesland* naar zijn eigen zinnelijkheid in name eerst van de Gouvernante de Prinſes ANNA, en vervolgens onder het Stadhouderſchap van Prins WILLEM DEN V, regelende. Deze Heer BERGSMA is ten jare 1780, in *'s Hage* overleden, na dat zijn vrouw reeds lange voor hem was geſtorven. Ene tweede dezer dogters heeft ten manne gehadt, Mr. WILLEM FAAUW, Raadsheer in den Hogen Raad, en zijn ook reeds beide overleden. Ene derde dogter huwde met Mr. KORNELIS JOAN VAN BEAUMONT, wiens aanſtelling tot Kommis-Generaal van de Convoijen en Licenten te *Amſteldam*, door hun Hoog Mogenden, zulk een verregaanden twist tuſſen dat eerſte Generaliteits Kollegie, en de Staten van *Holland* heeft te wege gebragt; zie *Nederl. Jaarboeken* 1763. *Febr Junij.* bl. 96--172. Ene vierde dogter heeft ten manne gehadt, Mr. P. KLOOT, Advokaat in *'s Hage*. De beide andere dogters zijn ongehuwd ten grave gedaald. Voor de tweedemaal trouwde de Heer BYNKERSHOEK in het jaar 1728, met GERARDINA KLOOT, weduwe van den Heer PIETER VAN HOORN, die te *Middelburg* Kiesheer en Bewindhebber, eerst van de *Weſtindiſe* en naderhand van de *Oostindiſe Kompagnie* is geweest; doch hier heeft hij geene kinderen bij verwekt.

Doorgaans genoot de Heer VAN BYNKERSHOEK ene duurzame gezondheid, dat hem in ſtaat ſtelde om in zijn rusteloos arbeidzame levenswijs te volharden; doch in de voorreden van zij-

zijne *Quæstiones Juris privati*, na zijnen dood in 't licht gekomen; klaagt hij: „ dat van zijn 66ſte jaar, heeft begonnen „ te zukkelen met zijn gezigt, dat van dien tijd af gedurig al „ meer en meer hadt afgenomen; zo dat hij des avonds bij „ de keersſe, niet veel meer zien kon. Waarbij, op zijn „ 69ſte jaar, gekomen was, benaauwdheid in de borst, ver„ oirzaakt door zijn zittend leven en blokken, en dat hij ze„ dert dien tijd zo benaauwd adem haalde, dat hij nauwlijks „ zijn post langer kon waarnemen." Verder zegt hij: „ toen „ ondervonden te hebben, hoe gegrond ARETÆUS *de Morb.* „ lib. III. c. 2. onder de teikenen van die ziekte, welke men „ *astlma* of *benaauwde borst* noemt, ook gebragt heeft, dat „ men traag tot zijn gewone werk wierdt, ja om iets te doen." Den 15 april 1743 in den nagt, wierdt deze beroemde Man door een beroerte aangetast, die hem op 't ogenblik van de ſpraak, ja zelvs zo als het uiterlijk ſcheen, van alle kennis heeft beroofd, en is den volgenden nagt in den zelvden toeſtand overleden, zonder een woord te hebben kunnen uitten, in het 70ſte zijnes ouderdoms, van een ieder die braaf was betreurd, zo dat men te regt bij gelegenheid van zijn ſterven mogt zeggen: *Cunctis ille bonis flebilis occidit.* Hij is in de kerk in *'s Hage* begraven, met dit graffchrift op zijn zark gebeiteld:

Staat wandelaar begroet de ſchim van BYNKERSHOEK:
Zijn waardig graf vereischt elk eens beſpiegelingen.
Hier rust de Oppertolk van THEMIS heilig boek;
't Orakel van het Hof in duistre pleitgedingen:
Hier ligt het ſchrander brein verdooft,
In 't groote eerambt afgeſlooft.
Hij leeft in ſpijt des doods, door menig deftig werk;
Hier taant en daalt de zon, van 't richtſnoer van de wetten,
's Lands paerel, 's Waerelds liefde is onder deze zerk.
Helaas JUSTINIAAN, wie zal 't verlies verzetten
Van BATO in al zulk een Man,
Wiens wedergae nooit komen kan?

BYNKERSHOEK was een welgemaakt Man, zijn ſtatuür was rijzend en gezet, zijn gezigt tekende vriendelijkheid met ernſthaftigheid getemperd, zijn oog was levendig, vol vuur en kondigde een ſcherp vernuft aan; zijn neus die min of meer met een bogt liep, en groot was, zette bevalligheid aan zijn gantſe wezen bij. Men ontmoet een keurig afbeeldzel van hem, ten jare 1733 door P. VAN DYK geſchilderd, naderhand in 't koper gebragt door J. HOUBRAKEN, en 't welk aan 't hoofd van zijne *Quæſtiones Juris privati* is geplaatst.

Van geest was hij ernſtig, verſtandig en ſchrander, en bezat een ongemeen fijn oirdeel, ſprak en ſchreef vaardig en ſierlijk het latijn, en ongemeen bedreven in het grieks. Dat hij ook van gezoutene boerterij hield, en ſmaak vondt in de hekeldigten van JUVENAAL, HORATIUS en anderen, ten minſten in zijn eerſten tijd, blijkt door zijn Nieuwe opgerechte Haagſe Mercuur / een ongemeen vernuftig doch ſatirijk werkje, vrij luchtig en geestig opgeſteld, het welk hij ten jare 1698 in 4to. heeft uitgegeven, toen hij als Advokaat in *'s Hage* praktiſeerde. 't Schijnt egter, dat hij hier naderhand berouw van hadt, doordien men getuigd vindt, dat hij het overal liet opkopen, en ſomtijds wel een dukaat voor het ſtuk beſteedde, waar door het buitengemeen zeldzaam geworden zijnde, de Boekverkoper ARN. LOBEDANIUS te *Utrecht* in 't jaar 1745, na dode van den Præſident, ten prikkel verſtrekte, om het in 8vo. te herdrukken. De klaſſe der Geestelijken van de toen ter tijd publieke kerk, eigerde zig inzonderheid aan dit voortbrengzel van het ſchrander brein onzes groten mans, kunnende niet dulden, dat de misbruiken van hunne orden, die zij egter niet zullen ontkennen, dat bij hun zo wel als in andere levensſtanden aanwezig zijn, het is waar, vrij ſnerpend geveegd wierden; men wil ten minſten, dat het door hun toedoen was, dat het voortdrukken van dit werkje op bevel van de hoge Overigheid wierdt verboden; welk verbod blijkt uit de voorreden van den Schrijver, waar in hij bij derzelver aanvang, zig dus uitdrukt: „ Wagt geen lang berigt „ over den inhoud van de *Mercures*. Mijn oogmerk was geen

„ an-

„ ander, als van SINTE JUVENALIS, daar hij zegt: *Quidquid*
„ *agunt homines*, &c. Meer wil ik u niet zeggen, om dat
„ gij ze lezen zoud, zo je d'er tot nog toe geen tijd toe ge-
„ had hebt. De dertig maken het werkje compleet; compleet
„ derf ik het noemen, niet jegenſtaande alle boeken en boek-
„ jes, die ſtuks-wijze uitkomen, en in andere landen door
„ d'Inquiſitie *pendente opere* verboden werden, dien naam niet
„ konnen voeren. Dat is eniglijk het voorregt van de *Mer-*
„ *cures*, die aan geen doorgaande ſtof geattacheert zijnde,
„ zonder letzel eindigen, als het de Hooge Overigheid of den
„ Schrijver behaegt. En hier heeft het de Hooge Overigheid
„ behaegt, zonder toedoen van mij, Lezer, en, zo ik ge-
„ loof, van U ook. Maer is 't door mijn toedoen niet, 't
„ zal mooglijk door mijn ſchult zijn, van een zogenaamde
„ *libertinage*: 't gunt na de lecture wel zal gezien werden van
„ luijden, die ſcherper van gezigt zijn als ik. Niemand oor-
„ deele, voor dat N°. 18. gelezen heeft; *excesſit medicina*
„ *modum*, zegt men van die gene, welke te violente middc-
„ len gebruijken, gelijk ook de meeste van de *Dominikaner-*
„ *Orden* dat appliceren op *d'Apologeticæ doſes* van gemelte N°.
„ 18. Och! dat CALVINUS leefde! Ondertuſſchen volg ik
„ het voorbeeld van den Aardsbiſſchop van *Kamerijk*, (den
„ beroemden FENELON, Schrijver van de *Telemaque*), mij
„ niet minder aan mijn Overigheid ſubmitterende over 't ver-
„ bieden van mijn Mercurius, *in rebus ludicris*, als hij aan
„ den Heijligen Vader over zijn berugt boek, in zaken van
„ ernst; en meene ook daerom niet minder te volharden,
„ in mijn loffelijk voorneemen, van niet alleen niet te laken
„ de conduites der Magten, die boven mij zijn, maer zelfs
„ van ze niet te prijzen, en dat alleen uit een regtveerdige
„ vrees van haar Hoogheid en weerdigheijd te kort te zullen
„ doen, indien ik haer minder prees, als zij het verdienden,
„ want men kan zig daerin ook te buijten gaan. Een voor-
„ oordeel tegen *Mercures* van gepasſeerde tijden moet ik uijt
„ de weg ruijmen; dat namentlijk dezelve, als relatif tot de
„ tijden, in welke ze geſchreven worden, naderhand zo wei-

„ nig te pas komen als de *Emeriti* of *Immeriti* bij de Geeste-
„ lijken enz."

Dat deze grote Man geleerd is geweest, en ervaren niet alleen in al het geen een door ſchranderen Regtskundigen uitmaakt, maar daar te boven ook een doorſlepen Staatsman, die inzonderheid de ſtaatsregeling van de *Bataviſe* Republijk in alle derzelver delen grondig verſtond, bewijzen zijne uitgegevene werken, die alle zo binnen als buiten deze Landen met de grootſte graagte en achting ontvangen zijn; doch waar van ſtraks nader.

Hij was een groot voorſtander van de godsdienſtige en burgerlijke vrijheid, en hoe hij dagt over het lot en de wijze van regtspleging van OLDENBARNEVELD, DE GROOT en HOGERBEETS, zullen wij uit den Hiſtorieſchrijver WAGENAAR opgeven, ontleend uit onzen BYNKERSHOEK zijne *Quæst. Juris publ.* Lib. II. Cap. II. p. 201. Cap. XVIII. p. 316, 317. en Cap. XXIII. p. 363. „ Een beroemd Regtsgeleerde," zegt WAGENAAR, „ heeft zig verwonderd, met welk een aangezigt de Regters „ den Advokaat en anderen tot ene hoofdmisdaad hebben dur„ ven toerekenen het begrip, dat elk Gewest het regt heeft, „ om over kerkelijke zaken te beſchikken; daar men in de „ nader verklaring op het XIIIde Art. der *Utrechtſe Vereni„ ging*, met ronde woorden, las: *de meening niet te zijn, dat „ de eene Provincie of Stad hem 't fait van de andere, in 't point „ van de Religie, zou onderwinden.* Voorts ſtelt hij vast, dat „ HOGERBEETS en DE GROOT, ja OLDENBARNEVELD zelf, naauw„ lijks om éénige andere reden, veroordeeld zijn, dan om „ den raad, dien zij den Staaten, of den bijzonderen Magi„ ſtraaten gegeven hadden, of om de uitvoering van 't gene „ hun, door de Staaten en Magiſtraaten, gelast was, alles „ zonder eenige kwaade trouwe: 't welk ook oorzaak geweest „ is, dat men, na meer dan 40 jaaren verloops, de Wet„ houderſchap van *Leijden* en *Rotterdam*, door den Hoogen „ Raade, heeft zien veroordeelen, om den erfgenaamen van „ HOGERBEETS en DE GROOT betaaling te doen der wedden, „ die men deezen Penſionarisſen nog ſchuldig was. Ook zou

„ den

„ den erfgenaamen des Advokaats eenige vergoeding gedaan
„ zijn. Handelende van het eerſte lid der *Utrechtſe Vereeni-*
„ *ging*, waarin gezeid werdt: *dat in geſchillen tuſſchen bijzon-*
„ *dere Gewesten, Steden of Leden, de andere Gewesten, Steden of*
„ *Leden zig niet zullen ſteeken, dan tot bemiddeling; zo lang par-*
„ *tijen zig 't regt onderwerpen*; heeft hij zelfs duidelijk te ver-
„ ſtaan gegeven, dat men zijns oordeels, in den jare 1619,
„ tegen dit punt is aangegaan, alzo de gevangenen niet alleen
„ niet weigerden, maar zelfs ernſtelijk begeerden, dat men
„ hen, voor hunnen gewoonlijken Regter, te regt ſtelde;
„ waarop hij deze woorden volgen laat: *zo gij weeten wilt,*
„ *met wat regt dan de gemagtigde Regters der algemeene Staaten,*
„ *over deeze zaak, geoordeeld hebben, moet gij ervarener luiden*
„ *raadpleegen: ik ben niet in ſtaat, om 't u te zeggen.* Verders
„ zegt hij: dat al wat, in de jaaren 1618 en 1619, tegens
„ BARNEVELD, HOGERBEETS en DE GROOT gedaan en gewezen
„ is, op geen ander regt ſteunt, dan op 't gene de Regter
„ (*Prætor*) gezeid wordt te wijzen ook dan, wanneer hij on-
„ regtvaardiglijk vonnist." *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 377--379.

Onkreukbaar was BYNKERSHOEK in het uitoeffenen van het regt, volgende in zijne advijſen de wetten waar die duidelijk ſpraken, zijne grote kunde en ervarenheid in duiſtere zaken te baat nemende; en wee den genen, die vermetel genoeg was om te durven onderſtaan, hem door beloften en geſchenken te tragten ten zijnen voordele in de behandeling van een proces op zijne zijde te lokken. Een merkwaardig voorbeeld vindt ik hier van opgetekend, in ene geſchrevene levensſchets van hem, ontworpen door wijlen den *Vliſſingſen* Predikant G. VROLYKHERT; mij door de vriendelijkheid van den geleerden Heer LAMBRECHTSEN, Oud-Penſionaris van *Vliſſingen* medegedeeld. In de gemelde levensſchets, waar van ik in het ſtellen van dit artijkel ten aanzien van ſommige bijzonderheden, veel dienst gehad heb, verhaalt de Heer VROLYKHERT het volgend geval, 't welk hij betuigt uit den mond van een ooggetuige verſtaan te hebben, die in *'s Hage* in des Preſidents huurt woonde: „ Een zeer aanzienlijk Heer, rijkelijk uitge-

„ dost, die een zwaar proces voor den Hogen Raad hadt
„ hangende, kwam op zekeren tijd hem een aanzienlijk ge-
„ ſchenk aanbieden, zo hij hem gunſtig wilde zijn in dat pro-
„ ces. Maar BYNKERSHOEK nam dit zo euvel op, dat hij
„ dien aanbieder, op ene onzagte wijze buiten de deur ſtiet,
„ zo dat hij op ſtraat tegens den grond ſmakte; waarop hij
„ naar zijn buurman den ooggetuige tradt, en tegens hem
„ zeide: *Hij zogt mij te corrumperen.*

Tot voltooijing van deze karakterſchets, zal ik hier nog enkel bijvoegen, dat de Heer BYNKERSHOEK, hoe werkzaam en ernſtig ook van aart, egter de gezelligheid beminde, en gants en al geen vijand van ene gematigde vrolijkheid was, doch in gezelſchappen die ter uitſpanning geſchikt waren, niet gaarne van ſtudien in 't gemeen, of van de regtsgeleerdheid in 't bijzonder handelde. Laat ons nu tot het beſchouwen van zijne uitgegevene werken overgaan, en de bijzondere oirdeelvellingen, die andere Geleerden over dezen verheven geest en deszelvs arbeid, gegeven hebben, mededelen.

Ten jare 1710 gaf hij uit de IV eerſte Boeken van zijne *Obſervationes Juris Romani*, waar bij hij nog in het jaar 1734, IV andere Boeken voegde. De inhoud van dit gantſe werk is eenderlei, namelijk de verklaring van het *Roomſe Regt*. In 't algemeen kan men van dit werk getuigen: dat het vervuld is van eigen ontdekkingen, en zodanige verklaringen, die van voorgaande vermaarde Regtsgeleerden of over 't hoofd gezien, of niet wel begrepen waren: Bij ieder hoofdſtuk vindt men iets gevoegd tot verklaring der regtsgeleerdheid; en, doorgaans is het laatſte hoofdſtuk van ieder boek toegewijd, tot verbeteringen en aanmerkingen; doch kort en bondig, en zonder de gevoelens van andere Geleerden wijdlopig aan te halen en te wederleggen; en hier bij vindt men het gevoelen van den Schrijver, telkens met weinige woorden voorgeſteld en beweerd; ja men ontmoet overal de in achtneming van den pligt van een beproefden Uitlegger der wetten.

Hoewel het gene in den beginne, en wanneer de regtsgeleerdheid op nieuw begon te herleven, hoognodig was, dat namentlijk

lijk geleerde Mannen Korte-begrippen *(Compendia)* over de regten opſtelden, om dus die verre uitgebreide wetenſchappen den genen, die zig tot de kennis daar van toewijden, gemakkelijk te maken; ten huidigen tijde van veel minder nut is, ziet men egter nog dagelijks dergelijke boeken verſchijnen. Een zeer verſchillend pad heeft BYNKERSHOEK betreden, verkiezende geene dan keurſtoffen, die opheldering vorderen, en door anderen nog niet of verkeerdelijk zijn behandeld.

Om hier van een voorbeeld onder velen uitgekozen bij te brengen; pleit onze Schrijver inzonderheid voor TRIBONIAAN, die men weet, dat ſedert het ſamenſtellen van het *Corpus Juris Civilis*, van velerlei Geleerden wederſproken en gelasterd is, ſchilderende hem af, als iemand, die in het bijdragen der bijzondere ſtukken van dit Wetboek, zijn pligt is te buiten gegaan, en in het verzamelen niet ter goeder trouw heeft gehandeld. Ten betoge hier van, heeft FRANCISCUS HOTTOMANNUS, zijnen *Antitribonianus* geſchreven: ja zelvs heeft zig iemand niet ontzien, om TRIBONIAAN voor een Ἄρχων τῶν Διαβόλων, dat is *Overſten der Duivelen*, te ſchelden. Onder anderen beſchuldigt men hem ook, dat hij de ſtukken der oude Schrijvers, niet behoorlijk en naar waarheid heeft opgegeven, maar, inzonderheid om het *Nieuwe Regt* in achting te brengen, 'er heeft bijgevoegd, afgenomen en veranderd, en daar door derzelver ware gedaante uit het oog doen verliezen. Het tegendeel getuigt POMPONIUS *de Orig. Jur.* van PAPIRIUS en CORN. FLAVIUS, welke beiden ook het zogenaamde *Jus Civile Papirianum* en *Flavianum*, maar zonder de minſte verandering of bijvoeging, hebben opgeſteld. Het is nu deze doling en laster, waar mede TRIBONIAAN te onregte van Geleerden en half Geleerden beſchuldigd wordt, dien de Heer VAN BYNKERSHOEK, met bondige bewijsredenen, te keer gaat, en aantoont, dat men hem op een ſchandelijke wijze en tegens de waarheid aan, heeft ten toon geſteld; onder anderen hier omtrent bijbrengende, het geen de vermaarde Hoogleraar J. G. HEINECCIUS ten dezen aanziene zegt, uit zijne redevoering van de halfgeleerde Regtsoeffenaars, in deze be-

woordingen: „ Zij, die tegen TRIBONIAAN woeden, merken „ niet op, dat het niet zijne, maar hun eigen ſchuld is, dat zij „ hem niet te regt verſtaan, en dat de meeste zogenaamde „ *Tribonianismi*, dieze zig zelven verzieren, welligt als rook „ verdwijnen, als iemand wat beter in de letterkunde bedre- „ ven zijnde, zig tot de regtsgeleerdheid begeeft." Met dit al wil de Heer VAN BYNKERSHOEK niet beweren, dat 'er in de *Pandekten* en in het *Codex*, geene wetten zouden gevonden worden, van welke men rede heeft te vermoeden, dat ze ten dele uit de pen van TRIBONIAAN gevloeid zijn. Verre van daar, die zulks beweren, zegt hij, zou JUSTINIAAN openlijk tegenſpreken, welke Keizer in zijne *Conſtitutiën*, waar door hij en de *Pandekten* en het *Codex* heeft bekragtigd, betuigt, dat 'er ſommige dingen zijn bijgevoegd, afgetrokken, en veranderd, maar BYNKERSHOEK's doel is, om ten klaarſten te doen zien, dat niet het *tiende*, of zeer mogelijk het twintigſte deel voor inlaſſingen van TRIBONIAAN, die door ſommige meest half Geleerden op deszelvs rekening geplaatst zijn, moet gehouden worden. Voorts zegt hij, dat ene inlaſſing kenbaar is, of uit den inhoud van de wet die daar bij wordt bepaald, of wel uit de bewoordingen. Bij voorbeeld, wanneer een nieuwe wet wordt opgegeven, welke ten tijde van den Regtsgeleerden of Keizer, wiens naam aan derzelver hoofd ſtaat, in dien tijd nog niet is bekend geweest; of zo het latijn, waar van een zodanig Regtsgeleerde of Keizer gebruik maakt, tot een later tijdvak behoort, en daar door ten blijke verſtrekt, dat die niet van een zodanigen Regtsgeleerden of Vorst kan voortgekomen zijn. Doch deze laatſte reden, welke meestäl aangevoerd wordt, om een wet van vervalſching verdagt te maken, kan egter geen nauwkeurigen toets doorſtaan; want die maar enigzins kundig is, weet immers, dat de meeste Regtsgeleerden, uit wier overgeblevene ſtukken de *Pandekten* zijn ſamengeſteld, in een tijd geleefd hebben, waar in de zuiverheid der latijnſe taal niet meer voorhanden was. Hoe kan men derhalven van die Regtsgeleerden verwagten, dat zij zuiver latijn ſpreken en ſchrijven, doordien 'er

immers onder zijn, die te *Rome* zelven vreemdelingen waren. Heeft iemand evenwel lust, het latijn dezer Regtsgeleerden met dat van andere Schrijvers, die ten zelvden tijd geleefd hebben, te vergelijken, bij voorbeeld met JULIUS OBSEQUENS, AULUS GELLIUS, den jongen PLINIUS, en meer anderen, zo zal hij bevinden, dat de Regtsgeleerden nog zuiverder geſchreven hebben, dan dezen; immers veel zuiverder dan de *Afrikanen*, APULEJUS, TERTULLIAAN en dergelijken. Voeg hier nu nog bij, dat ſommigen, die ſomwijlen zo meesterlijk van de latijnſe taal en derzelver zuiverheid ſpreken, waarlijk niet in ſtaat zijn om 'er naar behoren over te kunnen oirdelen. Tot ene onwederſprekelijke bewijsreden van ene vervalſing of inlaſſing verſtrekt, wanneer het middagklaar blijkt, dat een gedeelte van een *nieuwe* wet bij een *oude*, en weerkerig van een *oude* bij een *nieuwe* geflanst is. En men kan niet ontkennen, vervolgt de Heer BYNKERSHOEK, dat 'er op beide deze wijzen meer dan eens, zodanige inlaſſing of onderëenſmelting der Wetten is gebeurd. Van het eerſte ſoort, ontmoet men een voorbeeld in *l. 6. ff. de Divort. & Repud.* Want het gene JULIAAN aldaar zegt, kan op geene andere Regtsgeleerden toegepast worden; en het gene ULPIAAN in *l. 45. ff. de R. N.* van JULIAAN zegt, komt niet overëen met de *Novell. XXII. Cap. 7.* Verders beweert en toont de Heer VAN BYNKERSHOEK, dat TRIBONIAAN toen hij de *Pandekten* bijëen verzamelde, niets uit de *Novellen* in het oude Regt heeft kunnen laſſen. Het is derhalven door iemand anders geſchied, of zo het TRIBONIAAN gedaan heeft, zo heeft hij het uit 't oude Regt overgenomen, het welk in de *Novellen* herhaald is. Doch omtrent den *Codex* heeft TRIBONIAAN zig meerder vrijheid gegund. Voorts zijn wij verzekerd, dat een ieder Regtsgeleerde of Letterminnaar, die dit werk beoeffent, 'er menigvuldige ſtoffe in zal vinden, die hem niet alleen tot vermaak, maar zelvs tot onderrigting zal verſtrekken, en volmondig moeten toeſtemmen, dat het met meer diergelijke wetenswaardige onderwerpen opgevuld is, die men te vergeefs bij anderen zal zoeken.

Hier

Hier nu zouden wij onze aanhaling uit de *Obſervat. Juris Romani*, kunnen beſluiten, ware het niet dat ons een werkje van een *Italiaans* Regtsgeleerden is ter hand gekomen, 't welk wij oirdelen aan onze lezers te moeten doen kennen; het heeft tot tijtel: HERMENEGILDI PERSONAEI *Patricii Lycien. In priores* IV *libros Obſervationum Juris Romani* CORN. VAN BYNKERSHOEK *animadverſionum Liber unicus. Neapoli* 1745. 4*to*. Dit werkje, met alle beſcheidentheid geſchreven, bevat ene wederlegging van ſommige zaken door den Heer VAN BYNKERSHOEK behandeld, en hij wil enige door hem verklaarde Wetten, op een andere wijze uitgelegd en begrepen hebben, als bij voorbeeld: de *l.* 15. §. *Ult. & l.* 16. *D. de Uſufruct. l.* 4. *C. de Hæretic. & Manich.* 7. *Titio* 36. *pr. D. ad Municip. &c.* Met dit al onthoudt hij den welverdienden lof aan onzen Schrijver niet, maar betuigt in den aanvang van zijne voorrede: *Si quis es, cui temere fortaſſe ego, & audacter facere videar, qui Cl. Viri* CORNELII VAN BYNKERSHOEK *luculentiſſimas Romani Juris Obſervationes cenſoria virgula notaverim: Te obſecro, obteſtorque, ne de me indicta cauſſa ſententiam feras. Magnus mihi certe vir eſt* BYNKERSHOEKIUS, *atque is, quem adpellare, laudaſſe ſat eſt: Acutiſſimo ingenio, acerrimoque præditum judicio; eruditione, doctrinaque multisſimum; in publici, privatique juris ſcientia apprime verſatum libens ultroque prædico. Quid tum? Homo eſt; nihil ab eo humani alienum puto. Tanti profecto mihi non eſt unius hominis, quantumvis doctiſſimi, auctoritas, ut, quæ hic vel oſcitanter, vel etiam temere ſcriptitavit, probem, &, quaſi Pythagoricis ſacris initiatus, excipiam tacitus. Summus Juriſconſultus* LABEO *fuit, graviſſimus juris auctor* JULIANUS, *acutiſſimi Vir ingenii* TRIBONIANUS: *ideone, ſiquæ ab his Juriſprudentiæ luminibus inconſiderate ſcripta ſunt, ceteri exoſculati fuere, ac quaſi Numinum oracula venerati? Minime gentium: ſed aperte, atque aſperius fortaſſe, quam tantorum virorum dignitas postulare videbatur, notati, quid ita? Tum ne cujusque auctoritas rationi præſtaret, & vulgo imperitorum imponeret; compertum enim eſt, quanto Reip. damno, & quam malo exemplo ſummi, gravesque peccent Viri: Tum etiam, ne doctiſſima & perfecta ceteroqui opera par-*

parvis foedarentur maculis. Hoc ipſum mihi propoſitum eſt: quum enim has, quantivis pretii obſervationes BYNKERSHOEKII *perlegiſſem, quædam politiſſimo acutiſſimoque Auctoris ingenio non ſatis digne offendi, quæ in Adverſariis notare coepi, meoque tantum uſui destinaveram: Mox ea, quæ in* CORNELIO *mihi displicuerant, rationibus confirmare, tum aliorum ſententias ſcriptorum ad eam rem facientes, quum forte occurrerent, ſubnectere &c.* Dit ſtuk hebben wij des te liever hier ene plaats gegeven, doordien de lezer 'er volkomen door onderrigt wordt, welk het loffelijk doel van den Heer PERSONAEUS is geweest, met het ſchrijven van zijne verhandeling.

In het jaar 1719 gaf de Heer BYNKERSHOEK zijne *Opuscula varii argumenti* in 't licht, te *Leijden* in 4to. gedrukt. Zes verhandelingen zijn hier in vervat; waar van de *eerſte*, uit keurige aanmerkingen beſtaat, over het werkje van den bekenden Regtsgeleerden POMPONIUS, handelende van den *oirſprong van het Roomſe Regt*; onderzoekende, hoe het daar mede toeging ten tijde van ROMULUS en de volgende Koningen tot op TARQUIN *den Hovaardigen*, dat die ſtukken bijëen vergaderd wierden door zekeren PAPIRIUS, waar van ze den naam ontleenden van *Papirius Burgerrecht*. Hoe, na de uitdrijving der Koningen, de burgerij, 20 (60) jaren genoegzaam zonder vaste wetten hebbende geleefd, *Tienmannen* aanſtelde, door welke eindelijk de wet der *Twaalf Tafelen* wierdt opgeſteld enz. Dit werkje van POMPONIUS, heeft de Heer BYNKERSHOEK nauwkeurig met oude handſchriften vergeleken, uit dezelven verbeterd, en met bondige aanmerkingen opgehelderd.

De *tweede* verhandeling gaat over zodanige zaken, die, onder de eigenaartige ſpreekwijze der *Romeinen*, gezegd wierden te zijn, *mancipi* of *nec mancipi*. De Ouden noemden die dingen *mancipi*, waar van de verkoop of vervreemding, door tusſenkomst van zekere plegtigheid geſchiedde alleen aan Roomſe burgeren eigen. Na die plegtigheid beſchreven te hebben, onderzoekt de Heer VAN BYNKERSHOEK in tien bijzondere hoofddelen, welke goederen aan zodanigen verkoop onderhevig waren, zo wél ten aanzien van roerlijke als onroerlijke, ſlaven, beesten enz.

De

De *derde* verhandeling gaat over het *Regt der oude Romeinen om hunne Kinderen te doden en te vondeling te leggen.* Het gebruik en daar door het regt om zijne kinderen te doden, met de woeste zeden en gebruiken onder dat volk ingeflopen, heeft lange ſtand gehouden, ſchoon ſommige Regtsgeleerden van gedagten zijn, dat deze ontmenste gewoonte, reeds voor het uitdrijven der Koningen, of ten tijde van SULLA in onbruik is geraakt. Anderen ſchrijven 'er ene al te uitgerekte duurzaamheid aan toe, en wel tot de tijden van DIOKLETIAAN, daar anderen nog verder gaan, en niet willen dat het opgehouden zij voor het rijksbeſtier van VALENTINIAAN, VALENS en GRATIAAN. Doch dat de uitoeffening van dit regt niet onder de Koningen heeft opgehouden, daar van vindt men een bewijs in FABIUS, die EBURNUS zijnen zoon, dat een deugniet was, aan zijn eigen huis te regt liet ſtellen en doden; op welk ene wijze CASSIUS ook zijn zoon, om reden dat hij de ſtad in rep en roer ſtelde, deedt handelen. Ook vindt men in de geſchiedenis, dat na den tijdt van SULLA, A. FULVIUS zijn eigen zoon ter doodſtraffe verwees, om dat hij naar KATALINA zogt over te lopen; dit nu was in den leeftijd van CICERO. Toen AUGUSTUS het rijksbeſtier in handen hadt, viel het voor, dat T. ARIUS met zijn vrienden, zijn zoons zaak, die in voorgenomen vadermoord betrapt was, willende beregten, den Keizer zelv' ten zijnen huize heeft geroepen, die tegenswoordig was, bij het uitſpreken van 't vonnis des vaders tegen zijnen zoon, dien hij ter ballingſchap verwees. Deze harde en waarlijk wrede wetten, namen een einde, ten tijde van TRAJAAN, ADRIAAN en de volgende Keizers; want toen wierdt insgelijks de magt, die de meesters over hunne lijfeigene ſlaven uitoeffenden, beteugeld. De blijken zijn uit PAPINIAAN voor handen, dat TRAJAAN een vader, die zijn zoon bovenmate hard hadt behandeld, noodzaakte, denzelven uit zijne magt vrij te laten. Keizer HADRIAAN bande zelvs een vader op een eiland, om reden, dat hij zijn zoon in euvelen moede gedood hadt, om dat hij overſpel met zijne ſtiefmoeder hadt bedreven. Ten

tij-

tijde van ALEXANDER SEVERUS, vermogt een vader zijn zoon niet alleen niet ten dood te doemen, maar was zelvs door de wet verpligt, indien hij rede van klagte tegens hem hadt, hem bij den Landvoogd aan te klagen. De bewijzen die men heeft willen aanvoeren, om te betogen, dat dit ſtrenge vaderregt nog heeft plaats gevonden ten tijde van PAPINIAAN, ULPIAAN en PAULUS, worden volkomen door den Heer BYNKERSHOEK wederlegd, en verders door hem het onderzoek ten toets gebragt, tot welk een tijdperk het vaderregt heeft ſtand gehouden, dat hun de vrijheid liet, om hun kroost tot ſlaven te verkopen, al waren zelvs die kinderen volwaſſen, wordende van dit juk niet ontheven dan door het huwelijk. Dit afgehandeld zijnde, gaat hij over tot het onderwerp wegens het doden van jonggeboren kinderen; het afdrijven van de vrugt, en het verkopen van jonge kinderen; ten ſlotte onderzoekende, wat onderſcheid daaromtrent bij de oude en nieuwe wetten plaats vindt; en of volgens bepaalde wetten bij de Pandekten, het geoirloofd geweest is, de kinderen te vondeling te leggen. De Hoogleraar GER. NOODT, is onder anderen tegen dit gevoelen van den Here BYNKERSHOEK opgekomen, in zijne verhandeling, getijteld: JULIUS PAULUS, *ſive de partus expoſitione & nece apud veteres &c.*, die van gedagten is, dat het bedoelde vaderlijke regt in een wettig gebruik is gebleven, ook na de tijden van ANTONYN, en zelvs tot onder de eerſte Christen Keizers tot op GRATIAAN, VALENS en VALENTIAAN. Dit gevoelen wordt door BYNKERSHOEK wederlegd, en zijn eigen door ons opgegeven, verdedigd, in zijne *Curæ ſecundæ de Jure occidendi & exponendi liberos apud Vet. Romanos. Leijd.* 1723; hebbende de Heer NOODT intuſſen nog ene *Amica reſponſio*, betrekkelijk de verſchillende gevoelens van beide deze geleerde Mannen over genoemde onderwerp het licht doen zien. Van beide kan men getuigen, dat zij dit twistgeding met ene kieſche beſcheidenheid behandeld hebben.

De *vierde* verhandeling van deze *Opuſcula*, verſtrekt tot opheldering van twee fraaije ſtukken der oudheid, van welke het

het ene genoemd wordt: *het* MARCIAANS *Raadsbeſluit ter wering en wegneming van de Bacchusfeesten*; en het ander: *een Edikt van* DIOKLETIAAN *en* MAXIMIAAN *tegens de Manichéen*. Het *eerſte*, dat de vernietiging van den grijzen tijd is ontworſteld, en op een koperen plaat of tafel tot heden toe nog in wezen is, bevat een verbod der *Bacchusfeesten*, uitgekomen ten jare 567, na de ſtigting van *Rome*, toen Q. MARCIUS PHILIPPUS en SPURIUS POSTUMIUS ALBINUS, *Conſules* of Burgemeesters waren, ter gelegenheid dat onder den dekmantel van godsdienſtige verrigtingen, veelvuldige gruwelen en euveldaden wierden bedreven; waar van men een omſtandige beſchrijving vindt, in het uitmuntend werk van M. STUART, *Romeinſche Geſchiedenisſen*, IX. D. bl. 428--441. Al wat ter viering der *Bacchanalien* geſtigt was, werdt voorts door de *Conſuls* in *Rome* en in geheel *Italie* geſloopt, zo dat 'er beeld noch altaar ten gedenkteken dier godloosheid over bleef; om egter alle gemoedsbezwaar der bijzondere burgers vrij te laten, nam de Raad het beſluit: „ dat 'er wel geene algemene *Bacchusfeesten* „ in *Rome* of in *Italie* mogten gevierd worden, doch dat elk, „ die zig hier toe gemoedelijk verpligt vondt, daar van den „ *Stadpraetor* zou kennis geven, om daar toe verlof van den „ Raad te verzoeken, in wiens vergadering over zulk een „ voorſtel ten minſten honderd leden zouden moeten tegen„ woordig zijn, en welk verlof niet verder zou mogen gaan, „ dan dat bij zulk ene plegtigheid met niet meer dan vijf „ perſonen, zonder enige toelage van geld en zonder prieſters of altaar-knegten, zou mogen vieren." Dus ſneed men te *Rome* den verſchrikkelijkſten kanker der maatſchappije uit, wiens gevaarlijke verſpreiding reeds getuigde van het vergelopen zedebederf des volks, doch wiens kloekhandige wegneming tevens nog een beſlisſend blijk was van de algemene zorg voor de goede zeden. Dit gedenkteken of kopepen plaat, in zeer oud latijn en uitgediende ſpelling geſchreven zijnde, is het eerst door den Hoogleraar GRONOVIUS bij zijne uitgave der werken van CICERO gevoegd, en naderhand daar in gevolgd, door FABRETTI en CLERICUS, agter het V.

Deel

Deel van zijnen LIVIUS in 8vo. Doch doordien alle dezen, zonder enige uitlegging, het flegts blotelijk opgeven, zo was de Heer BYNKERSHOEK van begrip, dat het wel degelijk de moeite waard was, om deze taak op zig te nemen, en den zin der woorden te verklaren; 't welk hij dan ook op ene voldoende wijze in deze verhandeling volbragt heeft. Het zelvde rigtſnoer houdt hij ten aanzien van het *Edikt van* DIOCLETIAAN *en* MAXIMIAAN, gevende daar van ene duidelijke verklaring en de vereischte ophelderingen. Dit ſchreef DIOCLETIAAN in het jaar 298 na des Zaligmakers geboorte, te *Alexandriën* zijnde, na dat ACHILLEUS overwonnen, en die ſtad ingenomen was; het was gerigt aan JULIAAN, aan wien het bewind over *Afrika* was toevertrouwd. De Keizer gebiedt 'er in: „ om dit geſpuis te verdelgen, niet alleen, om dat „ zij enen kwaden godsdienst, van den ouden en aangenomen „ verſchillende, aankleven, maar ook om datze den vreedzamen ſtaat van het Gemenebest door oproeren ontrusten „ en ſchade toe brengen." Voorts gebiedt hij, „ dat de aanvoerders daar van, met hunne boeken zullen verbrand „ worden, de overigen met het zwaard gedood; en zo 'er „ enige aanzienlijke lieden mede beſmet mogten zijn, dat „ men dezelve tot de mijnwerken zou verwijzen."

De *vijfde* verhandeling heeft ten onderwerpe zodanige menſchen, die door de Romeinen *Heredipetæ* werden genoemd, en uit zulke lieden beſtonden, die naar de erffenis van eens anders goed hunkerden, ſchoon 'er geen regt op hebbende, ja zig niet ontzagen, om door allerlei vuige laagheden, de gunst van de zodanigen te zoeken tot zig te lokken, van wie zij gaarne, ten koste van een ander, erfgenaam wilden worden. Dit loort van ſnaken wierdt veelvuldig bij de Romeinen gevonden, en doordien het een onbillijke zaak is, dat men door valsheid en bedrog de ware erfgenamen van hun wettigen eigendom verſtak, om daar zelve in te dringen; zo is ter beteugeling van zodanige misdrijven, bij de oude Regtsgeleerden, door wetten, zo veel doenlijk was, daar tegen gezorgd. De opheldering nu van deze wetten met bijge-

voegde aanmerkingen, was de taak, die de Heer BYNKERSHOEK zig in het ſchrijven van deze verhandeling hadt opgelegd, en ook meesterlijk heeft volvoerd.

De *zesde* en laatſte verhandeling van deze *Opuſcula*, loopt over zodanige *Legaten die onder zekere na te komene voorwaarde uit ene nalatenſchap aan iemand gemaakt worden.* Dat is, ingevalle de Gelegateerde niet voldoet aan de voorwaarde tot nakoming van 't welk hem het legaat beſproken wordt, hij 'er als dan geen regt op heeft, maar 'er van verſtoken blijft. Bij voorbeeld, JAN *maakt* 1000 *guldens aan* KLAAS, *zo hij de dogter van* PIETER *trouwt*; in dit geval is de beroving van het legaat de ſtraffe voor KLAAS, indien hij aan des Testateurs wille niet voldoet. Daar men nu in de wetboeken ontmoet, dat zodanige voorwaardige of ſtraf-legaten op den enen tijd geoirloofd geweest zijn en op den anderen niet; zo voldoet het egter niet, dat men voor reden van ongeoirloofdheid aanvoere, datze op den erfgenaam een foort van dwang leiden, om aan ene bepaalde voorwaarde te moeten voldoen, wilde hij van het aan hem gemaakt legaat genot hebben; of met andere woorden, om een zaak liever te doen of niet te doen, cf het geen gemeenlijk verder daar van wordt gezegd; doordien nogthans doorgaans zodanige testamenten meestal worden voor goed gekeurd. De *ſtraf-legaten* dan, die nog ten huidigen dage uit den aart der wet veroirdeeld worden, en om die zelvde reden bij de oude Regtsgeleerden voor ongeoirloofd gehouden, is de Heer BYNKERSHOEK enkel van begrip, dat hier door verſtaan moeten worden; en niet de zodanigen, welke onder de klaſſe van de bovenaangehaalde kunnen gerangſchikt worden; zo als bij voorbeeld: JAN *maakt* KLAAS 1000 *guldens, zo hij de dogter van* PIETER *komt te ſchaken*; doordien zodanig bedrijf uit den aart der wet verboden, en des onder ſtraffe valt.

Door het enigzints wijdlopig opgeven van den inhoud der *Obſervationes Juris Romani* en *Opuſcula varii argumenti* van onzen Schrijver, achten wij ons ontheven, om van de overigen zijner werken een breedvoerig berigt te geven. *ex ungue*

leo-

Leenem. Het zal dus voldoen te zeggen, dat zij alle niet alleen den toets van fijne oordeelkunde, ſcherp vernuft, geleerdheid en onbegrijpelijke belezenheid kunnen doorſtaan, maar daarbij ook vele nieuwe gedagten en aangename bijzonderheden bevatten, die teffens tot onderrigting en vermaak van den weetgierigen lezer zullen verſtrekken; en dat het genoegen, waar mede alle de werken van dezen beroemden Man, zo binnen als buiten deze landen, ontvangen zijn, derzelver waarde op den juisten prijs heeft geſchat en beoirdeeld.

Ten jare 1730 kwamen uit zijne *Opera Minora*, insgelijks te *Leijden* in 4to. gedrukt, en bevattende zodanige Verhandelingen van hem, die te voren op zig zelve waren gemeen gemaakt. Hier op volgden, in 1737, *Quæstiones Juris publici*, mede in 4to., welke ten jare 1740, door M. DE RUUSCHER in het nederduits vertaald, voor de eerſtemaal in II Delen in gr. 8vo. en naderhand nog tweemalen zijn gedrukt, onder den tijtel van: Verhandeling van Staatszaken/ waar in op een vrijen trant ſtukken verhandeld worden, tot het ſtaatsregt van *Nederland* betrekkelijk, lopende meestal over de moeijelijkſte geſchillen; en eindelijk na zijnen dood in 1744, *Quæstiones Juris privati*, insgelijks in 4to., welke mede in 1747 te *Amſteldam* in gr. 8vo. in het nederduits zijn uitgegeven, onder den tijtel van: Verhandeling van Burgerlijke Regtzaken. Voorts zijn alle zijne werken, die wij gezien hebben dat ſtukswijze zijn uitgekomen, te zamen herdrukt in 1760 te *Leijden*, bij SAM. en JOH. LUCHTMANS, in VI Delen in 4to. Voorts ten jare 1761 te *Geneve* in II Delen in folio, onder het opzigt van B. P. VICAT, Profesſor in de regten te *Lauſanne*, die 'er eene korte doch gants niet volledige levensſchets van den Here VAN BYNKERSHOEK heeft bijgevoegd. Eindelijk zijn deze zo ſterk gezogte werken, ten derdemale in 1766 mede in II Delen in folio, bij de gebroeders LUCHTMANS te *Leijden*, in het licht gegeven.

Laat ons nu nog de beoirdelingen van enige beroemde en geleerde Mannen over onzen BYNKERSHOEK mededelen, en daar mede dit Artijkel beſluiten. JOH. GOTTL. HEINECCIUS,

wijdde hem in 't jaar 1725 gedurende den tijd dat hij Hoogleraar te *Franeker* was, zijn werk toe: *Commentarius ad Legem Juliam, & Papiam Poppæam*; zijnde die gantſe opdragt een aaneengeſchakelde loffpraak van BYNKERSHOEK, beſluitende dezelve met deze woorden: *Vaarwel ô ſieraad van Nederland!* Men voege hier bij de *Opuſcula minora* van dezen Hoogleraar in 1738 uitgegeven, daar hij bl. 23. ene *Diſſert. de artis Critic. utilitate &c.* met den lof van onzen Præſident begint. De geleerde EVERH. OTTO, droeg hem ten jare 1725 het Ifte Deel van zijnen *Theſaurus Juris Romani* op; waar in onder anderen betuigt: „ dat BYNKERSHOEK door zijne verpligtende „ aanmoedigingen, en het verſchaffen van veelvuldige ſtoffen „ daar toe, de voornaamſte oirzaak is, dat hij dezen arbeid „ heeft ondernomen." Voorts roemt hij hem: „ als een door„ geleerd Regtsoeffenaar en ſchrander Kritiek, die van een „ ongemeen aangenamen omgang was, en teffens van ene „ onvermoeide werkzaamheid." De *Groninger* Hoogleraar JAN BARBEYRAC, ſpreekt met zeer veel achting van hem, niet alleen ter loops in zijn *Eloge hiſtorique de* GER. NOODT, geplaatst voor zijn *Recueil de Diſcours ſur diverſes matieres importantes* gedrukt in 8vo. 1731, daar hij den penneſtrijd tuſſen NOODT en BYNKERSHOEK vermeldt, bl. 75--81; maar in zijn werk *Traité de l'Ambaſſadeur*, 1730. in 4to., heeft hij opzettelijk de Verhandeling van onzen Præſident *de Foro Legatorum*, te vinden in zijn *Opera minora*, geprezen, en noemt hem in 't begin der voorrede: „ een Geleerden van den eerſten rang, „ een groot Regtsgeleerden, even zeer ervaren in het burger„ lijk- als ſtaatsregt, zo wel in het beſpiegelende als uitoef„ fenende; een Raadsheer van een ſouverein Hof van Juſti„ tie, voor het welk hij met veel toejuiching hadt gepraktiſeerd; en wiens naam alleen voldoende was, om een gun„ ſtig voorgirdeel aan een boek te geven, enz." Vergelijkt ook zijn *Diſcours ſur le benefice des Loix. Amſt.* 1717. 8vo. *p.* 7. De beroemde Regtsgeleerde HENR. BRENKMAN, die tot zijnen geboortegrond hadt, *illud quod Moſa, quod liquidis Rottea cingis aquis*, gelijk HESSELIUS hem toezingt, in een vaars, geplaatst

plaatst voor zijne *Diatriba de Eutemáticis*, *Rott.* 1716; prijst hem in dat werk, *pag.* 53: „ als een MECENAS der Geletter„ den, en in 't bijzonder van die hun werk van de regtsge„ leerdheid maken &c." BRENKMAN was de gene, die op aanraden van NOODT en BYNKERSHOEK voornamentlijk, eene reize naar *Florence* ondernam, om aldaar in de Bibliotheek van den Groothertog het alom beroemd manuſcript van de Pandekten aldaar berustende, te vergelijken; waar over men onder anderen kan zien, KEYSZLER, *Reijze*, I. D. bl. 452. De Heer PETRUS BURMANNUS *Sec.* zingt van hem in zijne Oratie de *Eruditionis neglectu, & luxu Reipublicæ perniciosis*, gedaan te *Amſteldam* den 1 april 1765, bladz. 28.

Dextera victuris vel BYNKERSHOEKIA *Scriptis*
Barbariem Batavi pellat ab æde fori.
Curiaque alta Viri Decus immortale celebret,
Et laudes magni Præſidis Haga canat.

De geleerde *Utrechtſe* Hoogleraar C. SAXE, ſchildert onzen BYNKERSHOEK, met den volgenden penſeeltrek: CORN. VAN BYNKERSHOEK *Medioburgenſis*, *Curiæ Supremæ apud Hollandos Præſul*, *ICtus*, *Philologus & Criticus Huganus*, *ano ore laudatus vel ab hominibus artium intelligentibus*, *vel ab his*, *qui ejus gratiam imbleraut*, *&c.* Bij deze gelegenheid merken wij aan, dat er op bl. 496. Pars V. van des Hoogleraars werk, een drukveil is ingeſlopen, waarbij des Præſidents dood ten jare 1745 wordt geſteld, 't welk moet zijn 1743. Ten flotte voegen wij hier nog bij, 't geen van dezen beroemden Man getuigd wordt in de opdragt voor het IV. Deel van den *Tegenswoordigen Staat der Vereenigde Nederlanden*, ten dele ontleend uit de *Biblioth. raiſonnée*, Tom. XIX. Part. I. p. 115—139. „ Sedert dat de naam van BYNKERS„ HOEK in 's Lands. Hoog-Geregtshof vermaard geweest is; „ ſedert dat die naam den onderzoekeren der Roomſche Reg„ ten niet alleen; maar zelvs ook den liefhebberen onzer „ Vaderlandſche Gebeurtenisſen, en den onderzoekeren on„ zer gemene Volker-Regten bekend geworden is, ſedert dat „ zijne overdeftige *Quæſtiones Juris publici*, binnen korten

„ tijd, in elks handen gefleeten, met ſmaak geleezen, bebloket
„ herkaauwd, verteerd geworden zijn; ſedert dien tijd, be-
„ hoeft men, onder onze landsluiden, dien doorlugten naam
„ flegts te noemen; en elk verſtaat 'er door, de gelukkige
„ vereeniging van *een ſcherander oordeel, eene diepe geleerdheid,*
„ *eene uitgebreide kennisſe, een dooroefend vermogen om duistere*
„ *vraagſtukken naauwkeuriglijk te ontwarren, en met zekerheid te*
„ *beſlisſen, en bovenal eene uitmuntende liefde tot regt en waar-*
„ *heid;* zo dat elk *het land gelukkig* rekent, *daar zulke Reg-*
„ *ters*, en zulke Voorzitters onder de Regters de *hooge Regt-*
„ *banken bekleeden.*" ——— G. STOLLE, *ad Heumanni conſpectum*, p. 495. STRUVII, *Biblioth. Jur.* C. VI. §. 20. *Acta Eruditor. Lipſienſium. Nov.* 1723 & *Junii* 1724. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 495, 496 Jo. FRID. JUGLERS, Beytrage zur Juriſtiſchen Biographie/ I. Th. ſ. 25--37. *Medeged. Berigten.*

BYNS (ANNA), jonge Dogter en Schoolmeesteresſe te *Antwerpen*, ook in die ſtad geboren, is beroemd geweest door hare godsvrugt, en de uitmuntendheid van haar vernuft. Zij leefde omtrent het jaar 1527; in den tijd dat LUTHER's leer veel veld won en aanhangers te *Antwerpen* begost te winnen; zij was eene warme voorſtandſter van het Roomſe Geloof, en zulks vuurde hare ijverzugt aan om de leerlingen van dezen Kerkhervormer door hare pen te beſtrijden, makende hier toe gebruik, van hare digterlijke gaven, welke in dien tijd den uitbundigſten lof verwierven. De werkjes van haar tot dezen einde ingerigt, zijn: 1. Deele ſchoone konſtige Refereijnen/ vol ſchrifture en doctrinen ſubtilic en retorikelic/ teghen de vermeledijde Luijterſche ſecte. Antw. 1553. 12mo. 2. Een zeer ſchoon en ſuyver Boeck/ verclarende die moghenthijdt Godts/ ende Chriſtus ghenaede over die ſondighe menſchen: daer en boven die waerachtighe oorſaecke van dier plaghen/ die nu voor ons oogben ſien: met veel ſchoone vermaninghen/ totter Deught/ die in Chriſto is: den rechten wegh om Godes toorn van ons te keeren/ en hier-naemaels het

eeuwich leben / enz. SWEERTIUS heeft hare gedagtenis met dit tweeregelig vaars vereert:

Arte pares Lesbis Sappho, & mea BYNSIA, *distant*
Hoc solo: vitia hæc dedocet, illa docet.

JERONIMUS CLICHTOVE, getuigd van haar: *Musas Divinas famulari ac inservire cultui; et quod* ANNA BYNS, *Virgo pudicissima ac Poëtria nostras, Antverpiæ egit in* LUTHERUM *et illius asseclas, vernacula lingua; suaviterque sonantibus rhythmis, id Crucium uberius, et multo quidem efficacius, carmine tentasse Latino.* AUB. MIRÆUS, spreekt 'er met geen minder lof van, zeggende: „ dat zij XVI *Boeken tegens de ontlokene dwalingen van* „ LUTHER in 't licht gaf, waar door zij niet alleen een groot „ aantal van hare stadgenoten in het Roomse Geloof bevesti„ tigde, maar zelvs verscheidene van het dwaalpad te rug „ voerde, die zig hadden laten verleiden." —— HIER. CLICHTHOVEUS, *Epist. ad* LOEVINUM CRUCIUM *præfixa hujus Panæneſi ad Potentatus Christianos.* F. SWEERTII, *Athen. Belg* pag. 129. AUB. MIRÆI, *Scriptores Sæc.* XVI. *Cap.* 5. *ed.* FABRIC. p. 144. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* pag. 59. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 63. HILARION DE COSTE, *Eloge des Dames illustres*, pag. 41, 42. PAQUOT, *Mém. litter.* Tom. V. pag. 406--410.

BYNSDORP, is de naam des Stigters van zeker Hofje te *Amsteldam*, staande op de Heren-graft, tusschen de hei- en dubbelde-worst-stegen, zijnde reeds vroeg in de voorgaande eeuw gestigt, en den naam van het *Hamers-hofje* dragende, naar de zeepziederij van den Stigter, de *Hamer*, op het water staande. Toen het gebouwd werdt, lag hier de stads wal; doch sedert is de grond voor het Hofje zo zeer aangehoogd, dat de huisjes van hetzelve bijna kelders gelijken. Zij zijn agt in getal, vier aan de straat en vier aan de plaats, zijnde 'er in 't geheel zestien kamers of woningen, geschikt voor behoeftige oude Roomsgezinde vrouwsperſonen; en wordende door een Regent bestierd. —— WAG., *Beschrijv. van Amst.* VIII. St. bl. 617, 618.

BYRSÆUS (FRANS), geboren te *Limburg*; is geweest Rektor der latijnſe ſcholen te *Nijmegen*. Hij heeft geſchreven; *Dialecticarum Præceptionum, libros II. cum Tabulis in easdem. Colon.* 1565. 4*to*. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 289.

BYSTERUS (SIMON LUKAS), gewezen Predikant te *Ingen* in de *Betuwe*, wierdt ten jare 1619 als Remonſtrantsgezind, voor eeuwig uit zijn vaderland gebannen; hij waagde het egter in 1621 daar weder binnen te komen, en op een geheime wijze hier en daar te prediken; 't welk onder anderen op den 22 augustus van genoemde jaar te *Krooswijk* buiten *Rotterdam*, door hem geſchiedde, dat hem egter euvel bekwam; want met enige van de zijnen door de oostpoort binnen de ſtad willende treden, wierdt hij gevat en naar de ſoldaten wagt ter bewaring gebragt. Intuſſen, ſchoolden een menigte Remonſtrantsgezinden bijëen, met voornemen om BYSTERUS te verloſſen; doch dit hadt tot deerlijk gevolg, dat de ſoldaten op bevel van den Dijkgraav DUIN op deze burgers vurende, 'er verſcheidene van gekwetst en enigen dood geſchoten werden. BYSTERUS wierdt intuſſen op een onbeſchofte wijze behandeld, en door de ſoldaten geſchopt en geſtoten; waar na hij des nagts naar *'s Hage* wierdt gevoerd, en op den 6 october door het Hof van *Holland* tot ene eeuwige gevangenis op het ſlot van *Louveſtein* verwezen. Zijne huisvrouw wendde in den beginne te vergeefs alle moeite aan om vrijheid te hebben van hem te bezoeken: „ doch zij volgde," zegt de Geſchiedſchrijver BRANDT, „ het ſpoor der Euange„ liſche weduwe, die 't den Regter met haar aanhouden zo „ moede maakte, dat hij ze iegt deedt. Zij liep de Heren „ zo lang aan met bidden en ſmeken, zonder ophouden, „ dat zij voor den tijd van zes maanden, eens 's weeks toe„ gang tot haren man mogt hebben; doch daar na verwierf „ ze, datze met hare kinderen bij hem mogt opgeſloten wor„ den; en zijn lot en banden bij hem deelagtig te zijn, „ was haar meer waard dan hare vrijheid." Na tien jaren hier doorgebragt te hebben, wierdt BYSTERUS eindelijk op

vrije

vrije voeten geſteld. —— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* IV. D. bl. 543--558. WAGEN., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 413.

BYSTERVELDT (JOHANNES), is geweest Hofprediker te *Naſſau-Ziegen*, en was benevens JOHANNES ALSTEDIUS, Hoogleraar in de godgeleerdheid te *Herborn*, Afgezant wegens de *Wetterau* en de *Naſſauwſe* Landen op het beroemd Sijnode van *Dordrecht*. Hij overleedt in genoemde ſtad den 18 januarij 1619, en wierdt den vierden dag daar aan, met het gevolg der gantſe Sijnode ter aarde gebragt. —— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 400.

C.

CABELLIAUW (BOUDEWYN), is geboren te *Iperen*, in het jaar 1568, en in 1592 begaf hij zig onder het genootſchap der Jeſuiten, waar toe hij zig in 't vervolg, door het afleggen der geloften plegtig verbond. Hij nam gedurende het tijdvak van vijf jaren het beroep van Rektor waar, om de jeugd in de grondbeginzelen der letterkunde te onderwijzen; vervolgens leet hij vijf andere jaren, in gevorderder leſſen. De 43 overige jaren van zijn levensloop, bragt hij als Zendeling op het platte land door. Bij deze bezigheden, die een ruim veld voor zijnen ijver opleverden, voegden zijne Opperſten nog de bediening van Rektor in het kollegie van *Kaſſel*, waar van men de oprigting ten dele aan hem was verſchuldigd. Niettegenſtaande zijne ruime ambtsoeffeningen, verwaarloosde hij egter de ſtudien niet; maar beoeffende met warmen ijver verſcheidene wetenſchappen. Onder anderen maakte hij uit-

geſtrekte Verzamelingen voor het vak der Geſchiedenisſen; doch bepaalde zig inzonderheid tot de digtkonst, waar toe hij veel begaafdheid hadt. Ene tedere godsvrugt bezielde alle zijne daden, en hij dreef de nedrigheid tot zulk een verregaand uiterſte, dat hij in den ouderdom van 80 jaren, behagen vondt, om de vuigſte keukenbezigheden waar te nemen. CABELLIAUW ſtierf te *Antwerpen*, den 13 november 1652, in het 85ſte jaar zijnes ouderdoms, na verſcheidene ongemakken, als onder anderen de kinderziekte, en pijnlijke aanvallen van jigt, met een grootmoedige bedaardheid doorgeworſteld te zijn. Hij heeft de volgende digtſtukken in 't licht gegeven, welke genoegzaam alle godvrugtige onderwerpen bevatten: 1. *Lemmata novo-antiqua poncarpia, ex Natura, Hiſtoria, Moribus, illigata tetraſtichis. Ipris*, 161.. 16*mo*. 2. *Epigrammata ſelecta. Antv.* 1620. 16*mo*. 3. *Magdalena. Ib.* 1625. 16*mo*. 4. *Epiſtolæ Heroum & Heroidum, carmine elegiaco. Antv.* 1636. 16*mo*. 5. *Phosphorus, ſive* JOANNIS BAPTISTÆ, *nativitas, mors, Lyrica, Symbolica, Epigrammata, Elegiæ. Lov.* 1642. 12*mo*. 6. *Venatio ſacra ſive Puer amiſſus. Ib.* 1642. 12*mo*. 7. AGAR *ſecundo exul. Ib.* 1642. 12*mo*. PAQUOT getuigt, dat 'er in alle de digtſtukken van dezen Jeſuit, veel zout, vinding, verrukkend naïfs en verhevenheid plaats vindt. ——— F. SWERTII, *Athen. Belg.* p. 151. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 116. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 226--229.

CABELLIAUW (GEORG), te *Oudenaarden* in *Flaanderen* geboren, is geweest Benediktijner Monnik in het klooster te *Aldenburg* onder het bisdom van *Brugge*. Hij heeft geſchreven: *Hiſtoria Urbis & Abbatum Aldenburgenſium, orditur autem á prima civitatis illius ædificatione, ac deſtructione ejusdem ab* ATTILA & NORTMANNIS, *deducitque ad annum* 1570. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 332.

CAELEN (HENDRIK VAN) of CALENUS, geboren te *Beringen*, een klein ſtedeke in het prinsdom van *Luik*, kwam aldaar ter wereld omtrent 't jaar 1582. Na de triviale ſcholen met een ſnellen loop ten einde geſtreefd te zijn, ſtudeerde hij

in de wijsbegeerte te *Leuven*; begaf zig vervolgens tot den geestelijken ſtaat, en beoeffende gedurende het tijdvak van zeven jaren de theologie, waar na hij Pastoor wierdt te *Aſſche* tusſen *Brusſel* en *Aalst* gelegen, vervolgens wierdt hij in 1626 in die hoedanigheid naar *Brusſel* verplaatst, en in den tusſentijd van 13 jaren, dat hij deze bedieninq in de *Katrijne-kerk* aldaar uitoeffende, wierdt hij tot Aartspriester van het Dekenſchap in die ſtad benoemd, vervolgens tot Kanunnik van de hoofdkerk te *Mechelen*, en Aartsbisſchoppelijken *Cenſor* of beoirdeler der boeken, in welke hoedanigheid, hij den 7 maart 1638 een uitſtekende goedkeuring verleende, aan het zo berugte werk van JANSENIUS, die op zijn ſterfbedde, den 6 meij daaraanvolgende, het handſchrift aan zijn Kapellaan verëerde, onder voorwaarde, van hetzelve aan FROMOND en VAN CAELEN mede te delen, ten einde het ter drukperſſe over te geven. Dezen namen die zorg op zig, en gaven den AUGUSTINUS in 1640 in 't licht, met een opdragt aan den Kardinaal FERDINAND, Infant van *Spanje* en Gouverneur der *Nederlanden*. Zij waren vervolgens de beide voornaamſte raadslieden van den Aartsbisſchop BOONEN, ten aanzien van de verregaande geſchillen welke dit boek veroirzaakte. Het aartsdiakenſchap te *Mechelen* intusſen open gevallen zijnde, door den dood van PIETER VAN DER WIELE, welke den 17 januarij 1643 voorviel, wierdt het door BOONEN aan VAN CAELEN opgedragen, die veel van hem hieldt, en zo kragtdadig werkzaam voor hem was, dat FILIPS DEN IV, hem in 't volgende jaar tot Bisſchop van *Ruurmonde* benoemde. Maar CALENUS geweldig onder verdenking liggende de leerſtellingen van JANSENIUS te zijn toegedaan; wierdt door den Internuntius te *Brusſel* aangezogt om een formulier van afzwering te tekenen, waarbij betuigd werdt, dat ſchoon hij tot dien tijd toe den *Augustinus*, als bevattende de zuivere leer van den H. AUGUSTYN beſchouwd hadt, hij voortaan zig onherroepelijk aan de dekreten van den H. Stoel zoude onderwerpen, die dat boek veroirdeeld hadt, en dat hij voor dwalingen alle de voorſtellingen en gevoelens zoude houden, welke verboden waren

of

of bij tijd en wijle verboden mogten worden, van welk een ſchrijver het ook mogte zijn, en wel in 't bijzonder ten aanzien van 't boek van JANSENIUS. CALENUS voldeedt aan het verlangen van den Internuntius, en tekende dit formulier; maar den 8 januarij 1646, ging hij hem opzoeken, en betuigde hem, dat niettegenſtaande hij getekend hadt, hij het genoemde werk in geen ander licht konde beſchouwen, dan dat het behelsde een *Kortbegrip* der leerſtellingen van den H. AUGUSTYN; dat hij het egter uit eerbied voor den H. Vader niet meer zoude lezen, en zig voortaan zoude vergenoegen JANSENIUS in AUGUSTYN te lezen, daar hij tot dien tijd toe AUGUSTYN in JANSENIUS hadt beoeffend. Men vroeg hem den 24 maart daaraanvolgende, of hij op nieuw en zonder de minſte uitzondering, het gemelde formulier wilde tekenen; doch hij bleef zulks volſtandig weigeren, en moest dus van het bisdom afſtand doen. Na dat hij gedurende enigen tijd, benevens zijne bediening van Aartsdiaken, die van Vikarisgeneraal van den Aartsbisſchop BOONEN, hadt uitgeoeffend, ſtierf hij te *Brusſel* den 1 februarij 1653, in het 70ſte jaar zijnes ouderdoms, en wierdt in de *St. Katrijne-kerk* begraven.

CALENUS heeft geſchreven en in druk nagelaten: 1. *Hiſtoire de la decouverte, & des miracles de la Sainte Croix, honorée dans l'Egliſe paroiſſiale d'Aſchen. Brux.* 1615. *in* 12*mo.* 2. *Declaration veritable de* M. CALENUS, *nommé à l'Eveché de Ruremonde. Brux.* 1646. 4*to.* ——— DE RAISSE, *Auctuarium ad Molani Natales SS. Belgii fol.* 118. J. MANTELLI, *Haſſeletum.* 117, 118. KNIPPENBERG, *Hiſt. Eccleſ. Gelriæ*, p. 237. VAN GESTEL, *Hiſt. Mechl. l.* 42, 43. P. SWEERTII, *Necrol.* p. 21. GERBERON, *Hiſt. Gener. du Janſenisme, l.* 144. 146. 173, 174. *Diſſert. ſur les Bulles contre Baius*, pag. 164, 165. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 370–374.

CAESAR (MARTINUS), heeft geleefd in de XVIIde eeuwe, en was praktiſerend Advokaat te *Zierikzee*, zijne geboorteſtad. Hij heeft geſchreven: *Jus hodiernum*, ofte Hedensdaeghs Recht / verhattende de hoognaamſte materien ende fun-

damenten van de Rechtgeleerdheijdt met vele ende bijsondere Costumen / Usantien ende Observantien van Rechten / seghenwoordig in gebruijck zijnde. Amst. 1656. 4to. / 't welk eerst na zijnen dood is uitgegeven en opgedragen aan des Schrijvers zoon, KORNELIS CÆSAR, toen Raad van *Neerlands-Indie*, benevens Gouverneur en Directeur van 't eiland *Formosa*, door ALBERT HOOGHLANDT, gewezen Landdrost op dat zelvde eiland. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VIII. p. 54, 55. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 236.

CAESARIUS (HENDRIK), was ten jare 1619 Remonstrantsgezind Leraar te *Utrecht*, en wierdt benevens vier van zijne kollega's, op den 8 februarij voor de Vroedschap ontboden, en door monde van den Pensionaris SALMIUS aangezegt: „ dat zij om zekere gewigtige redenen van hunnen „ dienst wierden ontslagen; maar dat zij hunne gagie en wo„ ning zouden blijven genieten tot vervaartijd van paasschen „ toe enz." CAESARIUS, die de gemeente vele jaren hadt bediend, en omtrent drie weken geleden, wegens zijn hogen ouderdom en grote zwakheid, op zijn verzoek, was ontslagen, kon niet begrijpen, hoe men hem toen alleen hadt ontslagen, en nu weer ontboodt, om met zijn andere medebroeders afgezet te worden; waar over hij met grote bekommering uitborst: „ Ik hoop immers dat mij de Heren in mijn hogen ou„ derdom van geen armoede zullen laten vergaan;" daar zijn kollega JOH. SPEENHOVEN naast hem zittende, en zijn verslagenheid merkende, op zeide: „ Mijn medebroeder, GOD „ leeft;" KAREL RYKVOORT, een ander kollega van hem, voegde daar nog bij: „ De Heer zal 't voorzien." Op den 22 julij daaraanvolgende, wierdt hij voor de Staten van *Utrecht* ontboden, ten einde de *Akte van Stilstand* te tekenen, 't welk hij gewillig deedt. In augustus van dit zelvde jaar, wierdt hij door de *Dordse* Vaderen, om zijne Remonstrantse gevoelens afgezet. Wat verders van dezen Grijsaard geworden zij, is mij niet gebleken. —— G. BRANDT, *Hist. der Reform.* III. D. bl. 390. 903. 970.

CAE-

CAESARIUS (JOHANNES), van *Gulik* geboortig omtrent 't jaar 1461, is naar het tijdvak waar in hij leefde een beroemd Wijsgeer en Medicus geweest. Hij ſchijnt te *Parijs* geſtudeerd te hebben, alwaar hem de doktorale muts in de philoſophie door den Hoogleraar JAKOB FABER wierdt opgezet. Vervolgens ging hij te *Keulen* wonen; doch wierdt genoodzaakt, om zijne godsdienſtige gevoelens, die ſtad te verlaten; nemende zijnen toevlugt tot WILLEM NIEUWENAAR, Graave van *Meurs*, die hem beſcherming verleende. Naderhand is hij egter tot *Keulen* te rug gekeerd, en aldaar ingevolge het getuigenis van PIETER MESSÆUS, in die ſtad geſtorven ten jare 1551, in den hoog gevorderden ouderdom van 90 jaren; hij wierdt begraven in de kerk der *Hieronijmiten*, alwaar men het volgende grafſchrift op den zark die zijn ſtof bedekt, gebeiteld vindt:

A puero colui Muſas ſtudioſus honeſtas,
Cura quibus vitæ quælibet hujus abit.
Non mihi divitias contraxi turbidus altas,
Contentus modico parcior usque foco
Ad ſenium veni cælebs, mea tempora cani
Ornarunt crines, barbaque cana fuit.
Sed breve momentum videor vixiſſe, quid in ſe
Portio temporis hæc quantula, quæſo, capit?
Eſſe Dei Verbum Chriſto Doctore colendum
Duxi, quod ſuperat cetera cuncta potens.
Hoc manet æternum floreus dum lauret, ad illud
Perpetuæ redit huc grande ſalutis opus.

CÆSARIUS heeft de volgende werken uitgegeven: 1. DIOMEDES *Grammaticus, emendatus, Scholiisque illuſtratus. Col.* 1536. 2. *Rhetorica. Pariſ.* 1541. 3. *Dialectica Colon.* 1632, *cum Scholiis* RAYANI *&* HENRICI GLAREANI. 4. *Commentaria in* JODOCI CLICHTHOVII *introductionem cognitionis Terminorum. Pariſ.* 5. *Epitome Introductorii Geometrici* CAROLI BOVILLI. *Baſil.* 6. C. PLINII *ſecundi, opus Hiſtoriæ Naturalis, cum Argumentis ad libros ſingulos, & brevibus ad marginem Scholiis. Colon.* 1524. 7. C. PLINII, *libri II. de Medicina Piſcium, caſtigati, et ſcholiis explanati. Argent.* 1534. *Cum aliis ejusdem argumenti.* 8. BOE-

TIUS *de Conſolatione Philoſophiæ, recognitus. Colon.* 153[illegible]. Cum MURMELLII *et* RUD. AGRICOLÆ *Commentariis.* ——— *Præfat.* JOAN. STURMII *ad* HERMANNUM, *Archiepiscopum Coloniensem, in Tomum II. Orationum Ciceronis.* J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* P. 596, 597.

CAESIUS à ZEZEN (FILIP), een *Hollander* van geboorte, leefde in de XVIIde eeuw, is geweest Geſchiedſchrijver, Mathematicus en Digter en heeft in 't licht gegeven: 1. *Cœlum Aſtronomico Poëticum, ſive Mythologicum Stellarum fixārum. Amſt.* 1662. 8*vo.* 2. *Stellarum errantium ſive Planetarum Cœlum.* 8*vo.* 3. *Scalām Heliconis Teutonici. Amſt.* 1643. 8*vo.* 4. *Leonem Belgicum, hoc eſt, Reipublicæ Belgarum fœderatæ exordium, progreſſus & formam ac ſtatus deſcriptionem. Amſt.* 1660. 12*mo.* 5. J. ARENDS, *Paradijshofken.* ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1026. P. PAULUS, *Inleiding tot de Verklaring der Unie*, I. D. bl. 66.

CAIJONKELE (JAKOB), een inwoonder van *Dordrecht*, ten tijde dat aldaar in 1618 en 1619 het nationale Sijnode wierdt gehouden, hadt bij hem geherbergd de geciteerde Remonſtranten. Het gebeurde nu, dat 'er in januarij 1619, „ een doosken, wel toegepakt met alle de tekens der paſſie, „ ſpijkers, nijptang, dobbelſtenen, kaartbladeren, aan den „ Preſident, of aan de Sijnode gezonden wierdt; als om te „ kennen te geven, als of men weer doende was, om CHRISTUS in zijne waarheid te kruiſen. Deze dingen waren met „ de pen op toeſſpel bladeren gemaakt, met het wapen van „ *Enckhuizen*, en daar bij aflaatbrieven, ſmekingen om vergiffenisſe voor de Remonſtranten, ordonnantie van bedevaarten en penitentie, met uitlegging, zo men zeide, op „ alles, en zeer ſchamper." Doordien nu de *Dordſe* Vaderen in het begrip vielen, dat dit ſtekelig geſchenk, door de Remonſtranten gezonden was; wierdt de huisvrouw van CAIJONKELE voor ene kommisſie uit het Sijnode geroepen, en, zeer ſcherpelijk onderzogt, ten einde ware het mooglijk uit haar te vernemen, of zij ook vermoedde, dat dat doosken van de Remonſtranten, 't harent t'huis liggende, was gezonden.

Doch

Doch de huiswaardinne wist nergens af, en de Remonſtranten betuigden openlijk, en in hunne geheime brieven, aan vertrouwde vrienden geſchreven, dat het hun nooit in den zin was gekomen, en datze die wijze van handelen ten hoogſten afkeurden. —— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 419, 420.

CALABER (FRANS), is in de XVde eeuw te *Leuven* geboren, en verbond zig zeer waarſchijnlijk omtrent het jaar 1420 in de orden der *Cistercienſen*, volbragt zijne belofte als lid hier van in de abtdije van *Villers*. Hij ſtudeerde vervolgens in de theologie, eerst te *Leuven* en daarna te *Parijs*, alwaar hij de waardigheid van Baccalaurus in die wetenſchap verkreeg; 't welk hem in de verpligting bragt om den Bijbel te moeten lezen, en leſſen in 't openbaar over de H. Schrift te geven. Vervolgens wierdt hij in 1460 tot de waardigheid van Abt van *Villers* verheven; doch hij vondt zijne abtdije door de zorgeloosheid van zijne twee voorgangers met een menigte ſchulden beladen, en hadt daar te boven het verdriet, om de meesten van derzelver boerderijen, door den ontſtanen oorlog tusſen de *Luikenaars* en *Bourgondiers* verhield te vinden. Zulks belette hem niet, om misſchien met al te groten ijver, te herſtellen 't geen beſchadigd was, maar hij liet zelvs nieuwe gebouwen binnen en buiten zijne Abtdije ſtigten. Ook wierdt 'er een pragtig verblijf voor hem te *Villers* vervaardigt en hij bouwde een aanzienlijk huis voor hem te *Leuven*. Na zijn klooster gedurende het tijdvak van omtrent 27 jaren met alle moed beſtierd te hebben, doch een weinig min vaderlijk dan zijne Geeſtelijken het wel zouden verlangt hebben, ſtierf hij te *Leuven* den 26 november 1485 aan de graveelſmerten, en 's anderendaags werdt zijn lijk naar *Villers* gevoerd en aldaar ter aarden beſteld met het volgende grafſchrift:

Hoc ſub ſarcophago jacet Abbas CALABRE FRANCO,
Quem Bacca dignum præclara Lutetia donat:
Magnum, ſubtilem, nitidum, doctumque, facundum,
Moribus, ingenio, vita quoque, dogmate, verbo,

Hic

Hic ſeptem, viginti ſimul ferè, præfuit annis
Mille quadringentis cumque octoginta da quinque,
Sæcula dum liquit, decembris ſexta kalendas.

CALABER is de ſchrijver van het derde gedeelte der geſchiedenis van *Villers*, behelzende het tijdvak van 1333 tot 1459. Zulks vindt men in zijne levensbeſchrijving aangetekend, welke aan het ſlot van het eerſte boek dezes werks is geplaatst. De beide volgenden waar van de Schrijver niet bekend is; handelen over perſonen welke zig in dit klooster door hunne godsvrugt hebben beroemd gemaakt. Deze ſtukken zijn gedrukt in het III. Deel van den *Theſaurus* van MARTENE en DURAND. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 319. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVI. p. 58–62.

CALCAR (HENDRIK VAN), dus genaamd naar de ſtad zijner geboorte in het hertogdom van *Kleef*, alwaar hij in 1328 ter wereld kwam. Een gedeelte van zijne ſtudien volvoerde hij te *Parijs*, en verkreeg aldaar de waardigheid van Baccalaureus in de theologie. Kort hier op wierdt hij met een Kanunnikaat te *Keulen* begiftigd, en vervolgens met een tweede te *Keiſersweert*. Dan na verloop van enigen tijd, hem de lust bevangen hebbende om een afgetrokkener leven te leiden, verliet hij zijne kerkelijke beneficien, ten einde Karthuizer Monnik te worden. Hij volbragt hier toe zijne belofte in het klooster van *St. Barbe* te *Keulen*, in den ouderdom van 38 jaren. Omtrent 20 maanden hier na, verkoor men hem tot Abt van het Karthuizer klooster te *Monnickhuijſen* nabij *Arnhem*; en het was aldaar, dat hij de beſtiering van ALBERT LE GRAND, die daar zijn wijkplaats hadt gekozen, op zig nam. Het was deze LE GRAND, die vervolgens de Stigter is geweest van de Geestelijke orden der *Klerken van het gemene leven*. Na nog in verſcheidene andere kloosters van Karthuizers, de waardigheid van Prior of Abt te hebben waargenomen, wierdt hij ten laatſten in dat van *Straatsburg* geplaatst; alwaar hij in ene werkzame uitoeffening van zijne ambtsbezigheid verbleef, tot omtrent 't jaar 1397, dat hij 'er zig van ontſloeg, en naar

Keulen begaf, ten einde zig in die ſtad eniglijk met werken van godsvrugt en nedrigheid bezig te houden. In den beginne van het jaar 1408, wierdt hij door ene beroerte aangevallen, die hem den 20 december daar op volgende in het graf rukte, 80 jaren oud zijnde. Deez' Geestelijke was, voor den tijd waar in hij leefde, zeer ervaren in de gewijde en ongewijde ſchriften, ongemeen geſchikt in het beſtieren der gewetens en andere zaken; daarbij maakte hem een aangename lieftaligheid die hem eigen was, bij een ieder bemind, die iets met hem hadt te verrigten; in een woord, hij werdt hartgrondig betreurd en ſtierf in een geur van heiligheid.

VAN GALCAR heeft uitgegeven: 1. *Epiſtola de rebus diverſis tractans. In folio.* Dat deze brief gedrukt is, blijkt uit TH. SPIZELII, *Scriptores Bibliothecar. arcanis retectis. Aug. Vindelic.* 1668. 8vo. 2. *Pſalterium B. Virginis*, 150 *dictiones continens.* PETREJUS heeft dit ſtuk gelijkd in zijne *Bibl. Cart. p.* 133, 134. Nog vele andere werkjes heeft hij geſchreven, die ongedrukt in het klooster der Karthuizers bewaard worden. —— DORLANDI, *Chron. Cartuſ.* L. V. c. 10. p. 125. PETREII, *Biblioth. Cartuſ.* p. 131--134. SWEERTIUS, *Athen. Belg.* p. 331. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 356. FABRICII, *Bibl. Med. et Inf. Latin.* T. III. p. 665. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 88--91.

CALIGATOR (JOHAN), is ten jare 1320 te *Leuven* geboren, van geringe ouders, en wierdt ter oirzake van zijn vlug vernuft, en de gunſtige geneigdheden voor de wetenſchappen die men in hem ontdekte, op ſtads kosten opgevoed. De Regering zond hem zeer waarſchijnlijk naar het Hogeſchool van *Parijs* om te ſtuderen, en men vindt in de ſtads archiven te *Leuven* aangetekend, dat hij in 1347 de trap van Baccalaureus in de theologie beklom, en de Regering hem bij die gelegenheid een geſchenk deedt van 60 rijksdaalders. CALIGATOR bepaalde zig niet enkel bij de theologie, maar hij ſtreefde ook naar de digtkonst, en hier in ſlaagde hij. Hij heeft aan WENCESLAS, die zijn ſchoonvader JAN DEN III. als Hertog van *Brabant* was opgevolgd, den 5 december 1355 ſtierf,

en

en hij zelve den 7 december 1383, een digtſtuk opgedragen, getijteld: *Speculum Principis*, welk hem een laurierkroon bezorgde, den gewonen prijs die aan de Digters van dien tijd werdt geſchonken. Het doelwit van dit digtſtuk was, om aan WENCESLAS de deugden te ſchetzen waar mede een Vorst dient verſierd te zijn, en de ondeugden die hij moet ſchuwen; en ſchoon dit ſtuk niet meer in wezen is, hebben 'er egter JOH. MOLANUS, PIETER DURÆUS, en inzonderheid FILIPS VAN LEYDEN ons aanzienlijke brokken van bewaard, waar uit men kan ontwaren, dat de Schrijver, de H. Schrift, de Kerkvaders, Wijsgeren en oude Digters beoeffend heeft. Men begrijpt gemakkelijk, dat hij deze laatſten niet heeft geëvenaard: zijn latijn is niet altoos zuiver, hij heeft weinig verhevens, en neemt niet nauwkeurig de maten in acht; intuſſen kan men zonder grootſpreken zeggen, dat hij verre boven de andere Digters van zijnen tijd uitſteekt; ook is zijne zedeleer voortreffelijk ſchoon. CALIGATOR heeft verders nog iets in proſa geſchreven, het welk hij aan den zelvden Hertog van *Brabant* heeft toegewijd; en waar van FILIPS à LEYDIS deze woorden bijbrengt: *Noli ergò contemnere ſtaturam parvam in hominibus; & quem videris diligere ſapientiam, declinare ſemitam vitiorum, tamen ergo dilige, & habeas juxta te.* —— PHIL. DE LEYDIS, *lib. toto de cura Reip.* PETR. DIVÆUS, *Rerum Lovanienſ.* lib. IV. c. I. p. 113. JOAN. MOLANUS, *lib. de fide & juram. quæ a Tyranno exiguntur. Colon.* 1584. p. 214. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 599. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 430--432.

CALL (JAN VAN), Konſtſchilder, is geboren te *Nijmegen* ten jare 1655; hij was de zoon van JAN VAN CALL, ſtads Horlogiemaker en Landmeter; zijnde teffens een zeer vernuftig werkman in 't gieten en vervaardigen van klokken; die hij door het konſtig mengen van geſmolten metalen een zo helder en aangenaam geluid wist bij te zetten, dat hij in deze konſtgreep tot nog toe geen wedergade heeft gehadt. Van dit aangevoerde, verſtrekt tot bewijs het overheerlijk klokkeſpel op den toren der nieuwe kerk te *Delft*, het geen door

hem gemaakt en met zijn naam gemerkt zijnde, in zuiverheid van klank alles overtreft, wat van dien aart in gants *Holland* bekend is. Insgelijks is het vermaard klokkespel der hoofdkerk te *Darmstad* zijn maakzel, en, om deszelvs lieffelijk gelnid, door gants *Europa* zo berugt, dat de Regering van *Amsterdam* 'er meer als eenmalen veel geld voor heeft geboden.

De wens van deze vernuftige vader was, om zijnen zoon in 't zelvde beroep op te brengen, waar door hij zig den weg ter onsterffelijkheid hadt gebaant; doch wat moeite en vlijt hij ook aanwendde om hem het Horlogiemaken te leren, alles was vrugteloos; want alle zijne snipper-uren besteedde hij aan het tekenen van landschappen en watergezigten naar BREUGEL, BRILL en NIEULANT, ja hij bragt zelvs den nagt er mede door, wanneer zijn vader hem zulks bij dag belette. Door behulp van goede konstboeken, oeffende hij zig ook naarstig in de bouw- en doorzigtkunde; en dus wierdt hij door geladigen ijver en vlijt, zonder enig onderwijs van leermeesters, een wakker tekenaar van landschappen en gebouwen. Zijn vader dit met verwondering ziende, voegde zig eindelijk naar de neiging van zijnen zoon, die zig vervolgens met warmen ijver toelei op het tekenen naar 't leven van allerlei fraaije gezigten bij en omtrent *Nijmegen*, behandelende dezelve op ene buitengemeen konstige wijze, het zij met Oostindisen inkt of waterverwen. De menigvuldige fraaije proefstukken daar van, die den kabinetten van de keurigste liefhebbers geen geringen luister bijzetten, verstrekken hier van tot getuigen.

Dus reeds al tot een kundig Meester gevormd zijnde, en daarbij op ene ruime wijze kunnende bestaan, dreef hem zijne konstlust langs de oevers van den *Rhijn*, ten einde alle schone gezigten van steden, dorpen, vorstelijke lusthoven, en al wat zig bevallig en aangenaam voor 't oog aan deze snelvlietende rivier opdoet, naar 't leven te tekenen, vervolgende zijne reis tot door *Zwitzerland*, ten einde alle heerlijke gezigten van bergen, dalen en watervallen, welke in dat verrukkende gewest zo veelvuldig gevonden worden, in tekening te brengen,

gen. Verders beving hem de lust om *Italie* en *Rome* te zien; en, het was in deze toen ter tijd wereldberoemde konststad, dat hij zig dagelijks onledig hieldt, met de heerlijke overblijfzels der aloudheid, en de paleizen der Pausen en Kardinalen, nevens hunne lusthuizen, met derzelver omliggende water- en landgezigten, op 't papier te brengen.

Zijne voorgenomen taak om alles op deze wijze te verzamelen, wat hij waardig keurde, afgewerkt hebbende, nam hij van deze rijken buit voorzien, de terugreize naar *Holland* aan, door een ander gedeelte van *Duitsland*, en zette zig in het toen voortelijk *'s Gravenhage* ter neder. Door zijne onvermoeide naarstigheid, hadt hij een groot aantal tekeningen bijeen verzameld, alle op het kunstigste behandelt, waar van hij door zijn etsnaald eene menigte in 't koper bragt; zijnde deze papierkonst bij de liefhebbers grotelijks gewilt, en aan hem rijkelijk betaald. In *'s Hage* zijnde, tekende hij veel der aanzienlijkste gebouwen en gezigten, in en buiten die plaats gelegen: als 't buiten- en binnenhof, de vijverberg, benevens enige lustpaleizen des Prinsen VAN ORANJE. Van deze tekeningen heeft de konstminnende HENDRIK VAN SLINGELAND, Burgemeester van *'s Hage* een groot aantal beketen; ook blijven dezelven bij de liefhebbers in duurzame achting. Doch onze vaardige Tekenaar, wierdt eensklaps en op 't onverwagtst ten jare 1703 in zijnen konstloop door den dood gestuit, nauwlijks den ouderdom van 48 jaren bereikt hebbende, en ene bedroefde weduwe met drie a vier kinderen nalatende. Twee zonen PIETER en JAN, waar van hier beneden nader, hebben de voetstappen van hunnen vader gedrukt, en zijn ook beide Miniatuurschilders geweest. —— J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwb.* I. D. bl. 117–121.

CALL (JAN VAN), Konstschilder, was de jongste zoon van den bovenstaanden, en is geboren in *'s Gravenhage* ten jare 1689. Hij is een onverdienstig Tekenaar in de manier van zijnen vader geweest; die hem benevens zijnen ouder broeder PIETER, in de eerste grondbeginzelen van die wetenschap,

heeft onderwezen. Ook was hij zeer kundig in al het geen, wat tot het bouwen, aanleggen en verfieren van lusthoven en buitenplaatzen behoort; en, nog daarbij ervaren in alles, wat tot de tekenkundige kennis en oeffening van den oorlog vereischt wordt.

Tot ſtaving hier van, dient, dat hij in 't jaar 1748, op verzoek van den Heer AMMON, toen Reſident van zijne *Pruisſiſe* Majeſteit bij de *Bataafſe* republijk, voor dien Koning in waterverf heeft getekent, alle de ſteden, kasteelen en forten, die met den oorlog door de vrede tot *Aken* geſloten, een einde nam, in *Braband*, *Vlaanderen*, *Henegouwen* en *Staats-Vlaanderen*, door de *Franſen* belegerd en ingenomen zijn; nevens alle de veldſlagen in dien rampſpoedigen oorlog, daaromſtreeks voorgevallen. Dit werk heeft hij, volgens de hem ter hand geſtelde platte gronden, zo loffelijk ter uitvoer gebragt, dat hem genoemde Vorst, op ene edelmoedige wijze voor hetzelve heeft beloont. De tijd die hij niet met tekenen doorbragt, beſteedde hij met zeer veel vlijt, om leſen in de tekenkonst, aan de edele en aanzienlijke jeugd in *'s Hage* te geven.

JAN hadt een deugdzamen inborst, en leefde zeer ingetogen; muntte inzonderheid uit in regtaartige kinderliefde, en verſtrekte aan zijne moeder in haren hogen ouderdom ten ſtut en ſteun. De tijd wanneer deze Konſtenaar door den dood is weggerukt, hebben wij geene beſcheiden van gevonden; zeker is het, dat hij in 1751, nog onder het getal der levenden behoorde. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 88 *. J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwb.*, II. D. bl. 168--169.

CALL (PIETER VAN), Konſtſchilder, broeder van den voorgaanden, is in 't jaar 1688 in *'s Hage* geboren. Nog een jonge knaap zijnde, gaf hij reeds blijken, dat in hem een aangeborene geneigdheid tot de ſchilderkonst huisveste, dat zijn vader ook bewoog om hem tot leidsman en onderwijzer in die edele konst te verſtrekken; 't welk ook met

zulk

zulk een gewenſten uitſlag wierdt bekroond, dat PIETER ongemene vorderingen maakte, zo in het tekenen met *Oostindiſe* inkt, als met waterverwen; zo dat hij toen hem zijn vader door den dood ontviel, nog ter nauwer nood 15 jaren bereikt hadt, door zijn vlijt en onvermoeide werkzaamheid het zo verre bragt, dat hij al van dien tijd af aan bekwaam was, om den zekeren en vasten leidraad der natuur te volgen; en op dit konſtſpoor voortgaande, is hij een bekwaam Meester geworden in het tekenen van landſchappen en gebouwen.

Teffens was hij ook zeer bedreven in de vestingbouw en het landmeten, hebbende ten dienſte der Krijgsofficieren, vele belegeringen van ſteden, kampementen, en al wat tot den oorlog behoort, getekend en door de etsnaalde in 't koper gebragt, zo voor zig zelvs als voor anderen. Ook was hij buitengemeen bekwaam in de burgerlijke bouwkonst, en het aanleggen van buitenplaatzen en tuinen; als mede om de aanzienlijke jeugd in de tekenkonst te onderwijzen, en was om diens wille bij lieden van rang zeer gezien en gewilt, ja verkreeg daar door veel aanleiding om zijne tekeningen op een voordelige wijze aan den man te helpen; die zindelijk en net behandeld, de jeugd tot goede voorbeelden, ter navolging, verſtrekte. Door des Konings van *Pruiſen* Opper-Bouwmeester ROMANS, wierdt hij ook veelvuldig te werk geſteld, om tekeningen te maken. Hij is overleden in *'s Hage* ten jare 1737, en ſchoon hij ongehuwd was, wierdt 'er veel aan hem verloren, nadien hem ene ſtokoude moeder, die hij onderhouden moest, overleefde. —— J. VAN GOOL, *Nieuwe Schouwb.*, II. D. bl. 165–167.

CALLIDIUS (KORNELIS), ook voorkomende onder de namen van LOOS en FINIUS, is geboren te *Gouda*, omtrent het jaar 1546. Zijn vader JAN KORNELIS, was een geleerd, godvrugtig en ijverig Roomsgezind man, zijnde Schepen en Raad in genoemde ſtad, en is vroegtijdig genoeg geſtorven, om de rampen niet te beleven waar in zijn vaderland wierdt gedompeld. De jonge CALLIDIUS na het eerſte ſchoolſtof af-

geſchud te hebben, ſtudeerde in de philoſophie in het kollegie van het verken te *Leuven;* zig vervolgens tot den kerkelijken dienst bepaald hebbende, leide hij zig op de theologie toe, waar van hij inzonderheid 't onderwijs te *Mentz* bekwam, ook aldaar de doktorale waardigheid in die wetenſchap verkreeg, en kort hier na tot Kanunnik te *Gouda* wierdt aangeſteld; doch de onlusten die ons land beroerden, noodzaakten hem, daar hij ijverig Roomsgezind was, zijn vaderſtad te verlaten, en op nieuw naar *Mentz* te trekken, alwaar hij, gedurende een verblijf van verſcheidene jaren, de meeste werken heeft zamengeſteld, die wij van hem bezitten. Vervolgens vestigde zig CALLIDIUS in het aartsbisdom van *Trier*, maar zijne gevoelens over de Hekzen en Toverij bragten hem in ongelegenheid, en wierden in 1592 als ketterisch gedoemd, en hij genoodzaakt om die in 't openbaar te herroepen, en elders een verblijf te zoeken. Hij begaf zig hier op naar *Brusſel*, alwaar hij zig geneerde met de post van Vikaris in de parochie van *N. D. de la Chapelle*, waar te nemen. Beſchuldigd zijnde van op nieuw zijn vorig dwaalpad te betreden, wierdt hij aangehouden, en eerst na een langdurige gevangenis geſlaakt. Ene derde beſchuldiging, ſtondt op het punt om tegens hem uit te berſten, toen hij op den 3 februarij 1595 in vrede te *Brusſel* ſtierf. CALLIDIUS was een beminnaar van de fraaije letteren, en beoeffende inzonderheid de theologie en ſtaatkunde; ook was hij een bijzonder vurig ijveraar tegens de lere der Protestanten, en kan in genen dele ten dien opzigte van vervolgzugt vrij gepleit worden. Voor 't overige bezat hij een ongemakkelijk humeur, was niet juist in zijne denkbeelden, en hij paarde weinig oirdeel bij ene ſtijfzinnige koppigheid.

De ſchriften die hij heeft door den druk gemeen gemaakt, zijn: 1. *De tumultuoſa Belgarum rebellione ſedandâ; ſive Spiritus vertiginis utriusque Germaniæ in Religionis diſſidio vera origo, progreſſus, ac indubitatus curandi modus; cum rejectione inefficacium ad hoc remediorum. Mogunt.* 1579. 8vo. *It. Ib.* 1582. 2. *Apologia in Orationem* PHILIPPI DE MARNIX, *Domini de St. Aldegonda, pro*

ſer-

ſermenisſimo Archiduce MATTHIA, *& Ordinibus Belgicis, ad Dd. legatos Septemvirum, cæterorumque Principum et Ordinum Sacri Imperii, Wormatiano Conventu habitam menſe maio* 1578. *Luxemburgi*, 1579. 4*to.* 3. *Annotationes in Ferum ſuper* JOANNEM *etc.* 1591. 4. *Urbis et Orbis Defenſio et Vindicatio adverſus* CHRISTIANUM FRANCKENIUM, *cæterosque Sectarios ἀχτολατρείας. Mogunt.* 1581. 12*mo.* 5. *Duellum Fidei et Rationis: Si in Euchariſtiæ Sacramento vere ſit Corpus Domini? adverſus Parodoxa ſex* CHRIST. FRANCKENII. *Mogunt.* 1581. 12*mo.* 6. *Thuribulum aureum ſanctarum Precationum. Mogunt.* 1581. 16*mo.* 7. *Illuſtrium Germaniæ ſcriptorum Catalogus, quo doctrina ſimul et pietate illuſtrium vita et operæ celebrantur, quorum potiſſimum ope Literarum ſtudia Germaniæ ab anno* 1500 *usque* 1581, *ſunt reſtituta, et ſacra fidei dogmata a profanis Sectariorum novitatibus, et reſuscitatis Veteribus olim damnatis hæreſeon erroribus vindicata. Mogunt.* 1581. 12*mo.* 8. *Inſtitutionum ſacræ Theologiæ, lib. IV., ſeu Epitome* MELCHIORIS CANI *de Locis Theologicis. Mog.* 12*mo.* 9. *Scopæ Latinæ ad purgandam Linguam à Barbarie. Mogunt.* 1582. 12*mo* 10. *Eccleſiæ Venatus, ſeu altera ejus functio circa Fidei Miniſterium in reducendis deviis. Colon.* 1585. 12*mo.* 11. *Apparatus Menſæ Dominicæ, pia exercitia, tum ſelectas Preces, et pulchras Meditationes continens. Colon.* 1591. 12*mo.* 12. *Officium SS. Sacramenti, cum Precibus, aliisque piis exercitiis. Colon.* 1591. 12*mo.* 13. *Terentius Chriſtianus, utpote Comœdiis ſacris transformatus, quo puriſſimi ſermonis elegantia linguam exornet, et politis moribus ac inſigni pietate mentem imbuat, atque hinc ſumma cum fruge prælegatur. Colon.* 1592--1602. 12*mo.*

Behalven dezen, heeft hij nog een boek geſchreven *de vera et falſa Magia*, 't welk hij heimelijk aan een boekverkoper te *Keulen* wonende, hadt gezonden om te drukken; doch zijn voornemen ontdekt zijnde, en zijn boek onderzogt, wierdt hij op bevel van den Pausſelijken Nuntius in hegtenis genomen, in het klooster van *St. Maximin* geplakt, en op ene met ſchande gepaard gaande wijze, genoodzaakt zijne gevoelens te herroepen. Deze herroeping op de vernederendſte wijze voor hem opgeſteld, is door MARTINUS DELRIO in 't licht

licht gegeven. „ De vrees die deze Jeſuit hadt, dat de regt-
„ banken hunne waakzaamheid zouden verſlappen om de *To-*
„ *veraars* en *Hekſen* te doen verbranden, deden hem het werk
„ van Loos als zeer gevaarlijk beſchouwen, en hij was be-
„ dugt, dat het den een of ander' tijd, door de bezorging van
„ den een of anderen Duivel mogt gedrukt worden; hierom
„ haaste hij zig om de herroeping van dien Schrijver door den
„ druk openbaar te maken, op dat die tot een tegengift mogt
„ verſtrekken, indien dat ongeluk gebeurde." Dus ſpreekt de geleerde P. BAYLE in *Rep. aux Queſt. d'un Provincial.* Tom. I. pag. 25, 26. Daar de letterkundige NICERON op aanmerkt: „ dat DELRIO in dit opzigt zeer verſchillend handelde
„ van zijnen medebroeder FREDERIK SPEE, ook een Je-
„ ſuit in *Duitsland*, welke in de hoedanigheid van Biegtvader,
„ een groot aantal van gewaande *Toveraars* ter ſtrafplaatze
„ vergezeld hebbende, zonder 'er immer een ontmoet te heb-
„ ben, die zulks inderdaad was, getragt heeft, om de ver-
„ volgingen der regtbanken tegens deze ongelukkigen te doen
„ ophouden, met in 1632 een werk in 't licht te geven, dat
„ tot tijtel voert: *Cautio Criminalis, ſeu de Proceſſibus contra*
„ *Sagas liber.*" Niet dat wij hier mede willen beweren, dat CALLIDIUS geen geloof aan de gewaande *Toveraars* en *Hekſen* ſloeg; hier toe was hij al te bijgelovig, en aan de heerſchende denkbeelden van zijne geloofsbelijdenis verkleefd; maar hij bezat een medelijdend hart, en hadt daarbij doorzigt genoeg, om te ontwaren, dat ten zijnen tijde, een menigte van onnozele en onſchuldige menſchen het meest daar mede betigt wierden, en van duivelskonſtenarijen beſchuldigd, en zo men waande overtuigd, ten vure gedoemd werden. De denkbeelden die hij in zijn genoemde werk, *de vera et falſa Magia*, ontwikkelt, zijn hier toe hellende, en tonen klaarblijkelijk, dat ingevolge zijne waarnemingen, „ onnozele en ſomtijds be-
„ hoeftige menſchen het meest daar mede betigt werden, dat
„ 'er velen van die, door zwaarmoedige gedagten, zig we-
„ zentlijk inbeelden, dat zij konden toveren en ter ſabbat
„ gingen, zonder eens te weten wat toveren was; ja dat de

„ pijn-

„ pijnbanken veeltijds bekentenisſen afpersten, die ten ene-
„ male tegens de waarheid aandruisten; dat het tot den
„ brandſtapel doemen dezer ongelukkigen, een nieuw middel
„ der ſcheikunde was, door onregtvaardige geldzugtige Reg-
„ ters gemeenelijk bij der hand genomen, om goud uit 's men-
„ ſchen bloed te trekken." Geen wonder dus dat CALLIDIUS in een tijd, dat het bijgeloof vele plaatzen nog met zijnen pikdonkeren nevel bedekte, ter oirzake van deze zijne gevoelens, aan vervolging wierdt blootgeſteld. —— A. DELRIO, *Disquiſit. Mag. &c. Lugdun.* 1612. p. 314. 364, 365. F. SWEERT., *Athen. Belg.* p. 192. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 157, 158. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 212. HAASERI, *Biblioth. Magica*, Tom. I. pag. 74. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIV: p. 428–448. NICERON, *Memoires*, Tom. XXXVIII. TE WATER, *Hiſt van het Verb. der Edelen*, III. D. bl. 83.

CALSTEREN (HENDRIK VAN), geſproten uit een adelijk geſlagt te *Leuven*, 't welk vele aanzienlijke mannen heeft opgeleverd, die zig zo in den krijgsdienst als wetenſchappen hebben beroemd gemaakt; onder anderen ontmoet men in de lijst van dit geſlagt een Ridder, MEGINARD geheten, die in het jaar 1130 ten kruistogt vertrok, en in 1134 uit *Aſie* te rug keerde. HENDRIK kwam omtrent 't midden der XIIIde eeuw te *Leuven* ter wereld, en wijdde zig tot den geestelijken ſtaat in het klooster der Dominikanen van die ſtad, 't welk men denkt dat in 1228 is geſtigt. Na zijn proeftijd doorgeſtaan te hebben, ging hij te *Parijs* ſtuderen, en zedert zondt men hem naar *Duitsland*, alwaar hij een groot gedeelte van zijn leven doorbragt; hij verklaarde 'er de H. Schrift te *Keulen*, en was enigen tijd Lezer of *Lector* in de theologie ten dienſte van het klooster *Vijmpen* in *Swaben*. Men voegt 'er bij, dat hij ene warme vriendſchap onderhield, met den beroemden JAN TAULERUS. Deszelvs dood wordt bepaald op den 18 october, dag van ST. LUKAS, zonder egter dat het jaar daar van bepaald wordt. DE JONGHE met vele anderen geloven, dat hij te *Keulen* is geſtorven, alwaar men zijn afbeeldzel in het koor der kerk van de Monnikken zijner orden geplaatst vindt.

Maar

Maar de vaders QUETIF en ECHARD zijn van gedagten, dat hij zijne dagen te *Leuven* heeft geëindigd, om dat de dag van zijne verſcheiding, in de doodlijst van het klooſter aldaar ſtaat aangetekend. Aan alle deze Schrijvers was het onbekend, dat onze HENDRIK ten jare 1292 Prior van het Dominikaner klooſter te *Leuven* is geweest. De Roomsgezinden ſchrijven hem verſcheidene wonderwerken toe, die zo bij zijn leven als na zijnen dood zouden zijn gewrogt.

Men heeft van hem: *Epiſtola de ſex quibusdam, quæ faciunt hominem immobiliter in Divina unione perſistere.* Onder de Brieven van JAN TAULERUS, die een gedeelte van zijne werken uitmaken, in 't latijn vertaald, en door SURIUS uitgegeven te *Keulen* 1548, *in folio. Ib.* 1533. *folio. Ib.* 1613. 4*to*; wordt de 29ſte Brief aan VAN CALSTEREN toegeſchreven. ANDRIES A TURRI, Doktor te *Leuven*, heeft die afzonderlijk doen herdrukken, onder dezen tijtel: *Epiſtola aurea* B. M. HENRICI DE CALSTRII, *Lovanienſis, Ordinis FF. Prædicatorum, omnem vitæ ſpiritualis doctrinam continens. Lovan.* 1647. 12*mo.* —— DE JONGHE, *Hiſt. Domin.*, p. 142–144. PETR. DIVÆI, *Rer. Lovan.* Lib. II. p. 142–144. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 437. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 227–230.

CALVYN (JOHANNES), ſchoon geen *Nederlander* van geboorte, verdient egter om meer dan ene rede, ene plaats in onze *Biographie* te vullen; en wel inzonderheid, doordien zijne gevoelens als Hervormer, grotendeels in ons vaderland zijn aangenomen, en aan zijne navolgers ten rigtſnoere verſtrekt hebben, tot het leggen van de gronden tot den kerkſtaat der *Gereformeerden*, die, gelijk men weet, enen Godsdienst belijden, welke in ons Gemenebest zedert de afzwering van den Koning van *Spanje* tot op de revolutie ten jare 1795 door de *Franſen* te wege gebragt, de heerſchende bij ons is geweest.

CALVYN, wiens naam eigentlijk CAUVIN was, wierdt te *Nijon* in *Pikardië* geboren, den 10 julij 1509. Zijne ouders konden niet roemen op ene luisterrijke reije van doorlugtige voorouders, maar behoorden tot de klaſſe van den gemenen

bur

JOANNES CALVINUS.

burgerſtand. De vader van hem GERARD CAUVIN genaamd, was eerst Kommis der pagterijen, vervolgens Fiskaal van 't graafſchap *Noijon*, en Secretaris van 't bisdom aldaar, zijnde de zoon van enen Kuiper te *Pont l'Evéque*, en zijne moeder JOHANNA LE FRANC, de dogter van een Herbergier te *Kamerijk*. Onze Hervormer werdt na behoorlijk ſchrijven en lezen geleerd te hebben, naar alle gedagten door onvermogen zijner ouders, ook tot het leren van een handwerk geſchikt, en tot dien einde bij den ſlotemaker RICHARD CHAUVIN te *Parijs* ter lering beſteld. Zijn meester, een vlug vernuft in hem beſpeurende, vatte ene warme genegenheid voor hem op, en beſloot hem tot het beoeffenen der weetenſchappen op te leiden; te dien einde liet hij hem het latijn leren in het ſchool van *la Marche*, en de wijsbegeerte in dat van *Montaigu* onderwijzen. De Jonge beantwoordde ten vollen aan de beſtemming die men met hem voorhadt; want door zijn ongemene vlijt, geholpen door de vlugheid van zijn verſtand, maakte hij zulke ſnelle vorderingen, dat hij den ouderdom van elf jaren bereikt hebbende, tot Kapellaan van de kerk van *Notre Dame* wierdt aangeſteld, en met zijn agttiende jaar als Pastoor van *Monteville* wierdt bevestigd. Dezen ſtand verwisſelde hij na verloop van twee jaren, met die zelvde waardigheid te *Pont l'Evéque*. De eerſte ſtralen van licht, in de gevoelens van den Godsdienst, waar in hij naderhand zulke heerlijke voortgangen gemaakt heeft, ontwikkelden zig 't eerst, door het onderwijs van enen zijner naastbeſtaanden, ROBERT OLIVETAN genaamd. Zijn vader ziende, dat hij een onweerſtaanbare geneigdheid hadt tot het beoeffenen der geleerdheid, bewilligde daar toe, mids dat hij de godgeleerdheid liet varen, om zig op de regten toe te leggen. CALVYN gehoorzaamde, ging naar *Orleans*, en maakte onder het beſtier van den geleerden PIETER STELLA, zodanige ſnelle voortgangen in die wetenſchap, dat hij het binnen kort zo verre bragt, van meer als Meester dan als Student te worden aangemerkt, en niet zeldzaam de lesſen voor de Hoogleraars waarnam, en dezen hem aanboden, om op hunne kosten hem tot Doktor in de

reg-

regten te doen bevorderen. GUI PATIN getuigt van CALVYN: „ dat hij den ouderdom van 22 jaren bereikt hebbende, de „ geleerdſte Man van *Europa* was." *Orleans* verlatende, ging hij naar *Bourges*, alwaar hij zig onder den geleerden ALCIATUS oeffende; en de griekſe taal van MELCHIOR WOLMAR leerde, die naderhand het pausdom verliet om de lere van LUTHER te omhelzen. Ook wil men, dat CALVYN ter dezer plaatze, de gevoelens van LUTHER en ZWINGLIUS met vlijt naſpoorde en onderzogt, ja zelvs nu en dan op de dorpen in de environs van *Bourges*, inzonderheid te *Leguieres* voor den Heer van die plaats het euangelium predikte.

Zijn vader intuſſen overleden zijnde, begaf hij zig naar *Noijon*, en trok ten jare 1532 naar *Parijs*, en gaf aldaar ene uitlegging in 't licht over SENEKA's verhandeling *de Clementia*, welke hij aan CLAUDIUS HANGEST, Abt van *St. Eloi* te *Noijon*, opdroeg. De redevoering die hij voor NIKLAAS COPUS, Rektor van het Hogeſchool te *Parijs* vervaardigde, en die door denzelven wierdt uitgeſproken, aan de *Sorbonne* en het Parlement ten ſterkſten mishaagd hebbende, verwekte een begin van vervolging tegens de geloofsgenoten, en inzonderheid was men tegens CALVYN verbitterd, die ter gelukkiger ure de handen van den Onderſchout MOVIN ontkwam, en zijne toevlugt nam tot de Koningin van *Navarre*, die, vermids hij zig naar *Angouleme* begaf, dit onweer deedt bedaren. Deze Vorstin hadt ook den geleerden FABER van *Etaples* uit de handen der Inquiſiteurs gered, met hem naar *Nerac* te zenden, alwaar CALVYN hem ging begroeten, en ten jare 1534 naar *Parijs* te rug keerde. De berugte SERVETUS bevondt zig mede toen ter tijd in deze ſtad; en verſcheen niet op de bijeenkomst die 'er tuſſen hem en CALVYN was bepaald. Dit jaar was in *Frankrijk* zeer noodlottig voor die genen, die naar verbetering in den godsdienst verlangden, want de vervolgingen tegens hen woedden ter dier tijd allervreeſelijkst in gemelde rijk, en velen wierden met klein vuur verbrand; dit bewoog CALVYN, die inzonderheid in 't oog liep, *Frankrijk* te verlaten, na alvorens te *Orleans* zijn boek *Pſychopannychia* getijteld,

teld, of *Verhandeling tegens het ſlapen der Zielen*, in 't licht gegeven te hebben. Hij koos *Bazel* tot zijne verblijfplaats, en beoeffende aldaar de hebreeuwſe tale, ook verkreeg hij hier de warme vriendſchap van GRYNÆUS en CAPITO; en, ſchoon hij op geen roem geſteld was, kwam hij egter in de noodzaak om een werk in 't licht te geven, dubbèl in ſtaat, om den lof van zijnen naam wijd en zijd te verbreiden. Ik beloele hier zijne *Inſtitutio Christiana*, opgedragen aan FRANÇOIS DEN I, Koning van *Frankrijk*; welke Opdragtsbrief voor een konſtſtuk van geleerdheid en vernuft wordt gehouden; en een der drie of vier voorredens is, welke het meest bewonderd worden; namelijk de opdragtsbrief van den Preſident DU THOU, voor de *Hiſtoria ſui temporis*, en de voorrede van CASAUBONUS, aan 't hoofd zijner uitgave van POLYBIUS geplaatst. Zie ALEX. MORUS, *Panegyrique de Calvin*, pag. 22. &c. TANAQUIL. FABER, *Notis in I Scaligerana*, pag. 40. Men dient nog bij deze voorredens te voegen, die van PELLISSON voor de werken van SARAZIN.

Na de uitgave van dit zijn werk, bezogt hij de Hertogin van *Ferrare*, wier godsvrugt ten hoogſten geroemd, en die bekend ſtond voor een begunſtigſter van Geleerden; ook wierdt CALVYN zeer minlijk door haar ontvangen. Vervolgens keerde hij naar *Frankrijk* te rug, en maakte ſchikking om zig te *Straatsburg* of *Bazel* met 'er woon te vestigen. Op zijne reize derwaards, werdt hij vergezeld door ANTHONY CALVYN, den enigſten broeder van hem die nog in leven was; maar doordien hem de uitgeborſtene oorlog geen keuze van weg liet, moest hij *Savoijen* doortrekken; en het kan als ene bijzondere ſchikking van de Voorzienigheid opgemerkt worden, dat hij *Geneve* bezogt, zonder egter het minſte oogmerk te hebben om aldaar te vertoeven; ook zou hij zijnen weg onmiddelijk vervolgd hebben, zo niet WILLEM FAREL, „ hem in naam van „ den almagtigen GOD, den vloek des Heren hadt aangekon„ digd, zo hij onder voorgeven van te ſtuderen, zig zelven „ meer als CHRISTUS beögende, niet nevens hem aan het „ werk des Heren hadt blijven arbeiden." CALVYN moest

dus

dus wel het beroep aannemen 't welk de Kerkenraad en de Regering van *Geneve*, met goedkeuring van het volk, als Predikant en Hoogleraar in de godgeleerdheid op hem uitbragten. Hij hadt zig bepaald tot het waarnemen van die laatſte post, en weigerde de eerstgenoemde, maar eindelijk wierdt hem in augustus 1536 genoegzaam opgedrongen, om die beiden te aanvaarden.

CALVYN ontwierp, ten volgenden jare, een Geloofsformulier, 't welk door alle de inwoners van *Geneve* moest aangenomen, en met enen eed bevestigd worden; en doordien de verbetering der leerſtukken het bederf der zeden, 't welk te *Geneve* plaats vondt, niet hadt weggenomen, en de aanzienlijkſten van die ſtad, ja de meeste Regeringsleden, in partijſchappen verdeeld, in geſtadigen twist leefden; verklaarde CALVYN, bijgeſtaan door zijne ambtgenoten, dat in acht genomen de vrugteloosheid van hunne vermaningen, men het H. Avondmaal niet koste uitdelen, zo lange die ongeregeldheden zouden plaats vinden. Ook verklaarde hij, dat men zig niet kost onderwerpen aan de beſluiten van het Sijnode te *Bern* over dit onderwerp genomen, en dat men in 't Sijnode 't welk men te *Zurich* ſtondt te houden, wilde gehoord worden. De burgerij hierop door bevel van de Regering bijëengeroepen, wier 't aan CALVYN, FAREL en nog een ander Predikant, ter oirzake dat zij het Nagtmaal niet wilden uitdelen, aangezegd, om binnen twee dagen de ſtad te ruimen; dit gebeurde in het jaar 1538. CALVYN begaf zig naar *Straatsburg*, alwaar hij met de grootſte achting en liefde, door BUCERUS en CAPITO, wierdt ontvangen. Ook ſtigtte hij een Franſe gemeente binnen die ſtad, daar hij de eerſte Predikant van was, en daar te boven wierdt hij tot Hoogleraar in de godgeleerdheid aangeſteld. Hij hield egter niet op, om van tijd tot tijd blijken van toegenegenheid aan de kerk van *Geneve* te betonen; onder anderen vondt dit plaats door het antwoord dat hij ten jare 1539 ontwierp op den fraai geſtelden doch listigen brief, door den Kardinaal SADOLET, Biſchop van *Carpentras*, aan den Senaat, Raad en aan het Volk van *Geneve* geſchreven,

ren, ten einde hen te vermanen, om in den ſchoot der moederkerke te rug te keren. Twee jaren later, namelijk in 1541, begeerden de Theologanten te *Straatsburg* van hem, dat hij op enen rijksdag zou verſchijnen, dien de Keizer te *Worms* en te *Regensburg* hadt zamengeroepen, ten einde te beproeven of 'er mooglijkheid zoude kunnen plaats vinden, om de ontſtane geſchillen over den godsdienst in der minne te bevredigen. Hier bevondt hij zig dan met Bucerus, en hieldt verſcheidene geſprekken met Melanchthon. Gedurende dezen tijd ſchijnt de aanhang die te *Geneve* tegens hem gewoeld hadt, ten enemale zijn gezag verloren te hebben; want de gemeente van die ſtad begeerde hem andermaal met aandrang tot hunnen Leraar; 't geen hij, hoewel ſlegts voor een bepaald getal van jaren, aanvaardde. Calvyn kwam den 13 ſeptember 1551, als 't ware in zegepraal en onder een ongelooflijke toejuiching van groot en klein te *Geneve* te rug. Het eerſte werk dat hij bij zijne komst uitvoerde, beſtondt in het opſtellen enes formuliers van kerkelijke tugt en konſiſtoriaal gebied, waarbij aan den Kerkenraad de uitvoering der cenſuren en kerkelijke ſtraffen, tot de excommunicatie ingeſloten, wierdt verleend. Dit bedrijf van den Kerkhervormer mishaagde aan vele lieden, die beweerden, dat men daar door de Roomſe tijrannij weder invoerde; met dit al wierdt het ſtuk ten uitvoer gebragt, en deze nieuwe kerkregeling, in ene volksvergadering den 20 november 1541 doorgedreven, en tot ene wet gemaakt. De onverbiddelijke geſtrengheid, waar mede Calvyn, in alle gevallen, en zonder iemand te ontzien, de regten van zijn Kerkenraad handhaafde, verwekte hem niet alleen veelvuldige vijanden, maar gaf ook gelegenheid tot verſcheidene beroerten; dan hij ſtoorde zig aan niets, en men zou het bezwaarlijk kunnen geloven, indien de onwraakbaarſte bewijzen daar van niet voor handen waren, hoe dat een enig man, te midden van alle die gistingen en beroerten van binnen, zig met zulk een ijverige zorg heeft kunnen bezig houden, met zaken, die van buiten, onder de *Franſe*, *Duitſe*, *Poolſe* en *Engelſe* gemeenten voorvielen, en daarenbo-

ven, nog zo vele boeken en brieven heeft kunnen ſchrijven, die niet minder dan XII Delen in folio bevatten, waar uit de druk van zijne werken te *Geneve* uitgegeven, beſtaat; daar egter de ſchone druk van *Amſteldam* van 1667, tot IX Delen is gebragt. Maar het is bekend dat hij veel meer door zijne pen dan door zijne tegenwoordigheid uitvoerde; ſchoon hij zig ook ſomtijds hier of daar in perſoon liet vinden, zo als onder anderen ten jare 1556 te *Frankfort*, alwaar hij de verſchillen in de *Franſe* gemeente van die ſtad ontſtaan, poogde te bevredigen. Het gerugt van zijnen dood, veroirzaakt door eene ziekte, die hem aangreep omtrent dien tijd, vervulde gants *Rome* met uitbundige blijdſchap; ja BEZA verhaalt, dat de Kanunniken in zijne geboorteſtad, daar over openbare bedevaarten aanſtelden; doch hunne vreugde wierdt ten dezen tijde, verijdeld. In de laatſte jaren van zijn leven was hij met vele kwalen bezogt; doch zulks hinderde hem in 't ſchrijven niet, zijnde genoegzaam met de pen in de hand geſtorven. Waarin eigenlijk ten voornamen dele zijne kwalen beſtonden, wordt ons te kennen gegeven, in enen brief, omtrent twee maanden voor zijn dood aan de Geneesmeesters te *Lijon* door hem geſchreven, waar in hij betuigt: „ dat „ hij op een en denzelvden tijd was beſprongen van de jigt, „ van het graveel, kolijk en ambeijen, van de derdendaagſe koorts, gevolgd van hevige pijn in de kuiten; dat hij „ een ijſelijk gezwel hadt aan de ſpeenaderen; dat hij een „ zwaren ſteen hadt gelost; dat hem veel bloed was afgegaan; „ dat hij zedert enige dagen, weder verſcheidene ſteenen was „ kwijt geraakt, en dat hij als 't ware een gantſe ſteengroef „ in zijne nieren gevoelde." Met deze opſtapeling van ongemakken worſtelende, ſtierf hij den 27 meij 1564, in den ouderdom van 54 jaren, 10 maanden en 17 dagen.

Nu iets van zijn lighaams- en zielshoedanigheden. CALVYN was middelmatig van lengte, bleek van aangezigt, anderzints bruin van vel, glinſterende en doordringende van oog; daarbij zindelijk en zedig in zijn gewaad, en ongemeen ſober in eten en drinken. De zwakheid zijner maag noodzaakte hem,

ge

gedurende een reeks van jaren, ſlegts weinig ſpijze in den tijd van 24 uren te nuttigen. Deze ſoberheid maakte, dat hij in ſtaat was, om zig, met een jaarwedde van 100 rijksdaalders te kunnen vergenoegen. Uit de veelvuldigheid van zijnen arbeid valt gemakkelijk het beſluit op te maken, dat hij ongemeen weinig ſliep. Zijn geheugen was bijna zonder wederga; en egter was hij een vijand van alle lange redevoeringen; ook in zijn' ſchrijfſtijl was hij, den tijd waar in hij leefde in aanmerking genomen, bondig, kragtig en innemende. Te verwonderen is het, dat hij, niettegenſtaande zijne zwakke geſteltenis, zijne ambtsbedieningen met een onvermoeide vlijt en ijver waarnam, predikende, om de veertien dagen, alle de dagen van de week; daarbij gaf hij driemalen ter weke leſſen in de godgeleerdheid, en alle vrijdagen deedt hij eene redevoering voor den Kerkenraad, waar van hij geene bijëenkomst verzuimde; ook was hij vlijtig in het bezoeken der kranken; dus men nauwlijks kan nagaan, van waar hem de tijd tot al zijn ſchrijven overſchoot. In een woord, CALVYN was een man, aan wien GOD verhevene talenten hadt geſchonken, veel geest, een uitmuntend fijn oirdeel, een getrouw geheugen, een vaste pen, welſprekend, onvermoeid, een verhevene geleerdheid, en een groten ijver voor de waarheid, alle hoedanigheden, welke aan dien verhevenen Kerkhervormer met geen regt kunnen betwist worden; ja de geleerde Jos. SCALIGER, anderzints zo karig in loftuitingen, kost zig niet verzadigen om hem te prijzen.

CALVYN was wel dertig jaren oud, toen hij zig in 't huwelijk begaf met IDELETTE DE BURE, weduwe van een Herdoper die door hem was bekeerd. Hij huwde haar te *Straatsburg*, op raad van BUCERUS; zij hadt kinderen bij JAN STORDEUR haar eerſten man, van *Luik* geboortig. CALVYN verwekte een zoon bij haar, die voor hem is overleden. Zijn vrouw ſtierf in het begin van 1549. CALVYN was 'er zeer bedroefd over, en hij bleef 't overige van zijnen leeftijd weduwenaar. Zie hier zijn antwoord op het verwijt, dat men hem en de andere Kerkhervormers deedt; dat zij

Rome hadden ondernomen te beſtrijden, even als de Grieken *Troije*, namelijk om ene vrouwe te bekomen: *Fingunt adverſarii nos mulierum cauſâ quaſi Trojanum bellum movi ſe. Ut alios in præſentia omittam: me ſaltem ab hoc probro immunem eſſe concedant neceſſe eſt. Quò mihi ad refellendam eorum putidam garrulitatem major ſuppetit libertas. Cum ſemper ad ducendam uxorem ſub Papæ tyrannide liber fuerim, ex quo me inde eripuit Dominus, per annos complures ſponte cælebs vixi. Mortua uxore, ſingularis exempli fœmina, jam ſeſquiannus eſt, ex quo non invitus calibatum rurſus colo.* CALVINUS *in Tractatu de Scandalis*, pag. 100. Zijnde deze verhandeling gedagtekend den 4 julij 1550. Zie ook, *la Critique generale du Calvinisme de* MAIMBOURG, pag. 330. *de la troiſieme edition.*

CALVYN heeft vele vijanden en lasteraars gehadt, doch geen grooter noch bitterder, dan zekeren BOLSEC, voorheen zijn bediende. Alle de zouteloze ongerijmdheden, die deze van hem verhaalt, en duizendmaal door anderen herhaald en nageſchreven, zijn zo meesterlijk wederlegd, dat geen der Roomsgezinden van deze eeuw zig verſtout heeft, die op nieuw ter bane te brengen; zijnde deze lasteringen voor zo verre mij bewust is, 't laatst herkauwd in een werk, tot tijtel voerende: *Syſtema Decretorum Dogmaticorum*, gedrukt te *Avignon* in 1696. Allerkinderachtigst zijn voorwaar de beſchuldigingen tegens CALVYN, daar uit nageſchreven, als dat hij zoude geweest zijn een woekeraar, wijnzuiper en gulzigaart. Andere Roomsgezinde Schrijvers pleiten hem vrij van lighaamlijke gebreken, maar beſchuldigen hem, dat zijn hart beſmet was met hoogmoed, bitſe lasterzugt, wraakgierigheid en oplopendheid; en, dat men niet kan ontkennen, dat hij geweldig vinnig was tegens hen, die anders dagten dan hij. Ook zegt HUIG DE GROOT van hem: „ ik durf CALVYN niet geloven, „ wetende hoe onbillijk en vinnig hij maanen bejegend heeft, „ die veel beter waren dan hij: CASSANDER, BALDUINUS en „ CASTELLIO." Dan of DE GROOT in dit geval voor een onpartijdig regter kan gehouden worden, wil ik gaarne aan het oordeel van hen overlaten, aan wien de godsdienſtige begrip-

pen

gen van dezen geleerden man bekend zijn; ook zal men het levensberigt van BALDUINUS in het tweede Deel van deze *Biographie* lezende, overtuigd worden, dat deze aan CALVYN, door zijne geſtadige veranderingen van godsdienſt, ruime ſtoffe tot ongenoegen heeft gegeven, daar het niet te ontkennen is, dat hij hem als een vader hadt behandeld, en als kind in zijn huis opgenomen. Voorts viel het voor dezen Kerkhervormer ondraaglijk, dat de *Engelſen* het gezag in kerkelijke zaken aan den Koning opdroegen; want hij hieldt het voor godslasterlijk, te zeggen: „ dat de Koning naast CHRISTUS het opperhoofd „ der Kerke is." Zie wat hij hier over verder heeft aangevoerd bij zijne verklaring over AMOS VII. *vs.* 13. Ook heeft men zijn karakter en denkwijze hier omtrent kunnen opmaken, uit het geen wij hier boven hebben aangetekend van de kerkelijke tugt die hij te *Geneve* heeft ingevoerd. Met dit al, heeft hij nimmer, zo als ſommigen hem nageven, beweerd, dat ieder mensch bevoegd zoude zijn een Tiran het leven te benemen; maar wel, dat de Staten van een Lande de magt hebben, om een Vorst, die de wetten des rijks met voeten treedt en willekeurig handelt, af te zetten en van den throon te bonzen. Zie zijne *Inſt. Rel. Christ.* Lib. IV. Cap. 20. §. 31. Ene vlak egter en wel die van wreedaartigheid, die zig in zijn levensloop opdoet, zal men bezwaarlijk kunnen uitwisſen, ik bedoele hier zijne behandeling met den ongelukkigen SERVETUS, welke onwederſprekelijk door zijne medewerking, om zijne dwalende gevoelens, aan de vlammen wierdt opgeofferd. Men leze, om hier van overtuigd te worden, JOH. LAUR. MOSHEIM, *de vita & morte* MICH. SERVETI, in 4to. gedrukt; als mede van den zelvden Schrijver: Nähe Nachrichten von den berühmten Spanischen Arzte / MICHAEL SERVETO. Helmſt. 1750. 4to. CALVYN immers betuigt zelv' ook in een zijner brieven: „ dat SERVETUS als een lasteraar „ van de Goddelijke Drieëenheid, door zijn toedoen was ge„ vat en gevangen gezet;" en, in een anderen, „ dat hij door „ zijne medewerking was aangeklaagd, en dat hij zelfs het „ formulier hadt opgeſteld, om het regtsgeding tegens dien on-

„ gelukkigen man te vervolgen." Ook ſchreef hij naderhand aan zijnen vriend FAREL: „ dat hij hoopte dat men SERVETUS „ ten minſten met den dood zoude ſtraffen." Het is wel waar, dat CALVYN niet de enigſte was, die geloofde, dat Ketters van den ſtempel als SERVETUS, hunne dwaling met den dood moesten boeten, en dat alle *Zurigſe* Godgeleerden van het zelvde gevoelen waren; dan zulks ſtrekt in geenen dele tot zijne verſchoning, hij hadt te grondig de Heilige Schrift beoeffend, om niet te moeten overtuigd zijn, dat zijn gedrag in dezen, regtſtreeks was aangekant tegens de bevelen en zedeleer van zijnen Goddelijken Meester, den liefdadigen en zagtmoedigen JESUS. Ook waren de Kerkelijken van *Bern* veel bezadigder ten dezen aanziene; doch FAREL, toen Predikant te *Geneve*, was nog woedender dan onze Kerkhervormer; 't welk blijkt uit een brief dien hij aan CALVYN ſchreef, en waar in hij zig dus laat horen: „ het zoude een groot „ wonderwerk zijn, indien SERVETUS, die duizend doden ver- „ diend heeft, doch maar enen dood zoude ſterven, door een „ ernſtige bekering de omſtanders kwame te ſtigten. Dat de „ Regters zeer wreedaartig zouden wezen, en als vijanden van „ CHRISTUS, en van zijne leer en kerk zouden te werk gaan, „ zo zij door de ſchrikkelijke godslastering van zulk een' „ Ketter niet aangezet wierden." En, zegt hij verder: „ ik „ hoop dat GOD zal geven, dat de genen, die met ſtraffen „ van roveis en dieven lof verdienen, zig zo zullen gedra- „ gen, dat zij ook éér zullen behalen, met het van kant „ maken van enen, die zo lang en hardnekkig in de ketterij „ volhard heeft, en zo vele menſchen in 't verderf geſtort." Kort na dat SERVETUS de ſtraffe des vuurs hadt ondergaan, gaf CALVYN ene verhandeling in 't licht, ten einde te betogen: „ Dat de Ketters met het regt des zwaards behoren beteugeld „ te worden." Zij heeft tot tijtel: *Fidelis expoſitio errorum* MICHAËLIS SERVETI *& brevis eorumdem refutatio; ubi docetur jure gladii coërcendos eſſe hæreticos.* Dit werkje werdt ten jare 1612, door een ongenoemden Schrijver in *Holland* wederlegd.

Dat de achting en het gezag van CALVYN te *Geneve*, ten

top

top was geſtegen, hebben wij uit het voorverhaalde gezien; en blijkt ook nog inzonderheid, uit het volgend geval. BEZA verhaalt, namelijk, dat CALVYN zijn testament gemaakt hebbende, aan de vier Penſionarisſen en alle de Raden van de ſtad, deedt weten, dat hij, voor zijn overlijden, hen allen nog éénmaal, op het raadhuis begeerde te zien, werwaards hij zig, den volgenden dag, zoude doen voeren. De Regering gaf hier op tot antwoord, dat zij liever aan zijn huis wilden komen, en dat hij het behoud van zijne gezondheid in acht moest nemen; dat zij ook allen op den beſtemden dag, ten raadhuize vergaderden, en bij hem kwamen, en dat hij hen toen aanſprak met de volgende woorden: „ Ik kan met waarheid betuigen, dat ik het welzijn van uwe „ Republijk van harten bemagt heb, en heb ik aan mijnen „ pligt niet volkomen voldaan, ik heb egter, den bloei van „ het Gemenebest met alle mijne kragten bedoeld. En, in„ dien ik niet erkende, dat GOD mijnen arbeid ſomtijds niet „ te vergeefs heeft te werk geſteld, zoude ik een' huichelaar „ zijn. Doch, dit verzoek ik nogmaals, dat gijlieden niet „ kwalijk duidt, dat al het gene ik zo in 't gemeen, als in 't „ bijzonder gedaan heb, zeer gering is bij 't gene ik had „ behoren te doen; ook belijde ik met volle ruimte, aan ulie„ den verpligt te zijn, dat gij mijnen ſomtijds zo onmatigen „ ijver en hevigheid, zo goedertieren verdragen hebt, welke „ zonde ik ook vertrouw mij reeds van GOD vergeven te „ zijn." Hij beſloot verders deze aanſpraak met ene chriſtelijke opwekking en vermaning, en nam dus affcheid van de Regering, even als een vader van zijne kinderen; zo als hij, ten volgenden dage, mede deelt van zijne Ambtgenoten; welke trouwhartige vermaningen, door zijne vijanden mede ten kwade geduid zijn, hier uit beſluitende, dat CALVYN, te *Geneve*, even onbepaald heerschte, als de Paus binnen *Rome*.

Zeer breed zouden wij moeten uitweiden, indien wij alle de loffelijke getuigſchriften, zo van Roomſe als andere gezindheden aanklevende Schrijvers, wilden aanhalen, waarin on-

der anderen hebben uitgemunt MELANCHTHON, J. VERHEYEN, THUANUS, SCALIGER en anderen. Dat van TANAQUILLUS FABER zal, benalven het gene wij 'er reeds hier boven van gezegd hebben, voldingende zijn, om ten aanzien van 's Mans bekwaamheden een volledig en afgewerkt tafereel te ſchilderen; dus luidt dit getuigenis: „ Dit zal ik ſlegts zeggen; van „ alle de genen die tegenswoordig leven, en algemeen voor „ vernuftig, begaafd en welſprekend doorgaan, is 'er geen „ één, die in ſtaat is te doen, het geen CALVYN in zijnen „ opdragtbrief, aan FRANÇOIS DEN I. van dien naam, Koning „ van *Frankrijk*, gedaan heeft, als hij zijn onvergangelijk werk, „ de *Inſtitutie* aan dien Vorst opdroeg." Deze opdragt hebben wij reeds boven aangemerkt, een meesterſtuk van geleerdheid en welſprekendheid te zijn.

Daar zijn verſcheidene Pourtraiten van dezen Kerkhervormer in prent uitgegeven, waar van dat door den beroemden R. VINKELES geſneden, geen van de minſte is. Ook zijn tot vereeuwiging van zijnen roem, zeven onderſcheidene Gedenkpenningen geſlagen; waar van wij tot een ſtaal enen kortelijk zullen beſchrijven, zijnde de vierde bij MIERIS: de *voorzijde* vertoont het borstbeeld van dezen Leraar, met dit omſchrift: JOHANNES CALVINUS *Magnus. De groote Jan Calvijn.* Op het *ruggeſtuk* is de Waarheid afgeſchetst door een vrouwebeeld, dat door een hemels licht beſtraald, en als met den Heiligen Geest begaafd wordt. Zij ſtaat met een boek in de handen op ene Pausſelijke kroon, Biſchopsſtaf en andere kerkſieraden, terwijl de Biſchoppen, Priesters en Monnikken, van den blixem getroffen, voor haar vlugten; onder ſtaat dit bijſchrift: VERITATE. *Door de Waarheid.* —— TH. BEZA, *Vita Calv.* PAPYR. MASSO, *Elog.* pag. 418. CONRINGIUS, *de Scripi.* Sæc. XVI. C. 1. p. 149. *cum notis* KRANTZII. JAC. VERHEYEN, *Theologorum effigies & elogia*, p. 107–114. TOB. MAGIRI, *Eponymolog. Crit.* POPE BLOUNT, p. 646–651. JO. FABRICII, *Hiſt. Biblioth.* Part. I. p. 341–343. Part. VI. pag. 179, 180. 199–200. PETR. BURMANNUS, *in Orat. pro Literatoribus et Grammaticis*, pag. 372. *Orat. ejus junctim editarum.*

D.

D. GERDES, *Florileg. Libror. rar.* p. 55. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. Vol. II. pag. 1128, 1129. Vol. III. pag. 2156. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars III. p. 157, 158. 656. 659. ALEX. MORUS, *Vie de Jean Calvin.* GARASSE, *Doctrine curieuſe*, p. 1023, 1024. BAYLE, *Dict. edit. de* 1730. Tom. II. p. 13--24. DAV. CLEMENT, *Biblioth. curieuſe.* Tom. VI. p. 64. 102. *Levens van voorn. Mannen &c.* I. D. bl. 1--27. MIERIS, *Hiſt. der Ned. Vorſten.* III. D. bl. 334--340.

CAMBIER (PIETER KORNELIS), derde zoon van JOHAN CAMBIER, wonende te *Vianen*; was Adelborst op het oorlogſchip *Delft*, en wierdt in den ongelukkigen zeeſlag van den 11 october 1797, tegens de *Engelſen*, na de grootſte blijken van onverſchrokken moed en dapperheid gegeven te hebben, zwaar gekwetst. Het ſchip waar op hij zig bevond was zodanig geteisterd, dat het kort daar na zonk; en dus onzen Jongeling, benevens alle de andere manſchappen die 'er zig op bevonden, in het zilte nat hun graf deedt vinden.

CAMBRAI (ROBBERT), een Capucijner Monnik, was teffens Priester en gewoon Prediker te *Rijſſel*. Hij leefde in het laatst van de voorgaande eeuw, en maakte zig bekend door twee arbeidzame werken, die hij onder de volgende tijtels in 't licht gaf: 1. *Aurifodina univerſalis ſcientiarum divinarum atque humanarum, ex fontibus aureis ſanctorum Patrum, Conciliorum, Doctorum, nec non Paganorum ferè ducentorum, tam in Theologia quam in Philoſophia; per Sententias plusquam* 80,000 *ſub titulis ſeptingentis, ordine alphabetico diſtributa ad uſum Concionatorum. II Vol. Paris.* 1680. *in fol. It. Colon.* 1700. *in fol.* 2. *Aurifodina univerſalis ſcientiarum divinarum, ex fontibus aureis utriusque Testamenti erutarum; per ſententias plusquam* 18,000, *ſub titulis* 920, *ordine alphabetico, & in viginti libros diſtributa. Inſulis,* 1696. *in fol'o.* ——— *Biblioth. Capucin.* pag. 223. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 430--431.

CAMBRE (ALEXANDER DE LA), wierdt geboren op 't laatst van de XVIde eeuw, in het dorp *Cervin-Espinoij* genaamd,

naamd, tusſen *Arras* en *Rijsſel* gelegen. Hij wierdt den 19 julij 1616 Dominikaner Monnik in het klooster van die orden te *Rijsſel*, en ſtierf in dat huis, den 9 november 1641, na een klein werkje in het licht te hebben gegeven, met dezen zonderlingen tijtel: *l'Amoureux de la ſacrée vierge Marie-Tourn.* 1634. 12mo. ——— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. pag. 34, 35.

CAMBRY (JOHANNA DE), een dweepzieke Non, die het egter wel meende en voor zeer godvrugtig wierdt gehouden, is te *Doornik* geboren den 15 november 1581, zijnde haar vader MICHIEL CAMBRY, Raadsheer geweest te *Doornik*, en hare moeder LUDOVICA DE GAYON, uit een aanzienlijk geſlagt geſproten. Zij deedt hare geloften bij de Benediktijnes in hare geboorteſtad; wierdt vervolgens Prioresſe van hare orden in het klooster te *Meenen*; leefde zeer eenzaam en afgetrokken, en ſtierf den 19 julij 1639, in den ouderdom van bijna 59 jaren; nalatende een geur van heiligheid, en hebbende de volgende werken door den druk gemeen gemaakt: 1. *Petit exercice, pour pouvoir acquerir l'amour de Dieu. Tournay*, 1620. 2. *Traité de la ruine de l'amour propre, & baſtiment de l'amour divin, en IV livres. Tourn.* 1627. *Pariſ.* 1645. 3. *Le Flambeau myſtique, ou adreſſe des Ames pieuſes ès ſecrets & cachés ſentiers de la vie interieure. Tourn.* 1631. 4. *Traité de la reforme du Mariage. Ib.* 1655. 5. *Traité de l'excellence de la ſolitude.* 1656. 6. *Lamentation de l'ame captive dans ſon corps mortel. Ib.* 1656. 7. *Traité du triomphe de la Croix &c.* Alle deze werkjes zijn ten jare 1665, te *Doornik*, in een deel in 4to. bijëen gedrukt. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 559.

CAMERLING (DANIEL JAN), is geweest Raad in de Vroedſchap en Burgemeester van *Haarlem*, benevens Directeur van de Hollandſe Maatſchappije der Wetenſchappen te *Haarlem*, van welker belangen hij een ijverig bevorderaar is geweest. Hij ſtierf den 9 december 1767. ——— *Verh. van de Holl. Maatſ.* X. D. I. St. Voorr. bl. VI.

CAM-

CAMMEN (JAN VAN DER), geboren te *Brusſel* in 1636, wierdt Dominikaner Monnik ten jare 1652 in genoemde ſtad. Zijne ſtudien voleind hebbende, wijdde hij zig toe tot den predikdienst, welk beroep hij met veel ijver en ſtigting waarnam, ten tijd toe, dat een vroegtijdige dood zijn levensdraad den 5 augustus 1671 afſneed, nog ſlegts den ouderdom van 35 jaren bereikt hebbende. Hij heeft in druk uitgegeven: De lebendige bron van de geeſtelijke en tijdelijke genade &c. Brusſel 1668. 12mo. —— DE JONGHE, *Belgium Dominic.* p. 347, 348. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 224, 225.

CAMMINGA, is de naam van een adelijk *Friesch* geſlagt, 't welk op een grijzen ouderdom kan roemen, en bij ſommige Schrijvers tot ene hoogte wordt gebragt, die meer verwondering, dan berustinge in de geloofwaardigheid, aan den lezer veroirzaakt. Men klimt zelvs op tot het vijftigſte jaar na 's Heilands geboorte, en, ſchoon dit met regt wordt voorbijgegaan, zo in de *MS. Genealogie*, door UPCO VAN BURMANIA opgeſteld, als in het gedrukt *Wapenboek* bij FERWERDA; ſchijnt het egter zeker genoeg, dat REGNERUS CAMMINGA, negende Potestaat van *Friesland*, geſtorven tuſſen de jaren 1306 en 1309, daar toe ook behoord hebbe. Ook blijkt, dat de CAMMINGA's, reeds lang voor 't jaar 1180, in 't bezit van *Ameland* geweest zijn. Bij onze Geſchiedſchrijvers, vindt men dit geſlagt nu eens *Cam*, dan eens *Camming* genoemd. Buiten tegenſpraak is deze familie dus geheten, na deszelvs adelijke wapenen, die, ſchoon, door den tijd, door huwelijken verbonden, en luisterrijke daden naderhand veranderd en vermeerderd, egter de oudſte en egtſte zijn, wanneer 'er op een goud ſchild met hoornen pronkende gevonden wordt een *Hert* met opgerigten halze zittende, boven hetzelve twee, en onder ene *Kam*; waar van dan deze familie eigenlijk *Cammenhert* is genoemd geweest; doch het gebruik heeft in verſcheidene tijden, om de welluidendheid, een andere uitſpraak van dezen naam ingevoerd.

Gevoeglijk kan men dit geſlagt in twee branches verdelen, waar

waar van de eerſte reeds ten jare 1607 uitgeſtorven is. Eneen ERNST CAMMINGA, hadt een zoon BENNERT CAMMINGA, en een kleinzoon KEMPO CAMMINGA; deze zijn zoon was SIDS CAMMINGA, alle oirſpronkelijk van het ſlot nog hedendaags *Cammingaburg* of bij verkorting *Cambuur* genoemd, gelegen onder *Leeuwarden*. De laatstgemelde SYDS of SIDS, liet ene dogter na met name HAC, gehuwd aan enen GERRAUT of GERRIT VAN CAMMINGA, die gewoond heeft aan den noordkant van de kerk van *Ferwert*, alwaar ſchoon 'er geen ſteen meer van wordt gevonden, egter een ſlot geſtaan heeft *Camminga-ſlot* genaamd, hebbende nog tot op dezen huidigen dag die plaats de naam van *Camminga* behouden. Het is nu deze GERRAUT, die men gevoeglijk als den ſtamvader der eerſte branche van dit geſlagt kan aanmerken. Hij was een dapper en ſtoutmoedig man; daarbij van een zeer groot gezag en aanzien, niet alleen bij het gemeen, maar zelvs ook bij ALBERT, Hertog van *Beijeren*, Grave van *Holland*, en toen ter tijd Here van *Friesland*; ja bij dezen ſtondt hij in zulk een blakende gunst, dat hij hem *Leeuwarden*, de hoofdſtad van *Friesland*, benevens de drie voortreffelijke dorpen *Wirdum*, *Stiens* en *Ferwert*, niet verre van dezelve afgelegen, als een leengoed ſchonk; onder voorwaarde: dat hij ten dienst van den Hertog, op zijn' eigene kosten, altijd gereed zoude hebben, en voeden 20 paarden, ter verdediging van het vaderland; doch indien men buiten het land oorloogde, en ook wanneer het anders de zaak vereischte, op kosten van den Hertog; gelijk breeder te zien is in het diploma, hem van den Voist gegeven, in *'s Hage* den 18 junij 1399, onder het zegel van Hertog ALBERT, en zijne zonen WILLEM VAN BEYEREN, Grave van *Oostervant*, en JAN VAN BEYEREN, Biſchop van *Luik*. Zie SCHWARTZENB., *Charterb. van Friesl.* I. D. bl. 297.

Gelijk wij reeds gezegd hebben, is GERROUT gehuwd geweest met HAC CAMMINGA, daar hij twee zonen en twee dogters bij heeft verwekt. Deze vrouwe, hem door den dood ontvallen zijnde, tradt hij voor de tweedemaal in 't huwelijk met TIEMCK, bij wie hij een zoon heeft geteeld, gelijk blijkt uit

uit zijn testament ten jare 1445 gemaakt. Naderhand werden vele anderen van dit geslagt gemeld in genoemd *Chartabeek*, als: I. D. bl. 510. van enen PIETER CAMMINGA, die den 21 januarij 1435, tusschen hem, de stad *Leeuwarden*, met alle de hoffstede te *Camminggabuur*, en met die in de *Hoek* en *Oosterzijp*, een overeenkomst sloot, waarbij bepaald werdt: dat zij alle zaken hoger nader een stads regt / na inhoud der stads handfesting / en dat voor eeuwig. In het II. D. bl. 121. ontmoet men eene PIETER CAMMINGA, die ten jare 1522, benevens LOLKE CAMPSTRA en LYEUWE ABBINGHA, uit naam van de meeste stemmen van den Lande een verzoek bij geschrifte doen aan den Stadhouder GEORG SCHENK. Nog enen PIETER VAN CAMMINGA, geboren in 1531 en gestorven 1578, hadt in huwelijk FRANSKE MINNEMA, dogter van FRANS en WITZ JONGEMA, en kleindogter van FRANS MINNEMA, Raad des Hertogen VAN SAXEN, gemeld bij GABBEMA, *Verh. van Leeuw.* bl. 266.

De tweede branche wordt afgeleid van RITSKE JELMERA, Heer van *Ameland*, zijnde geboren ten jare 1385, en na het afsterven zijner ouderen gevolgd in het erfregt der baronije van het eiland *Ameland*, dat voor de revolutie van 1795, geen hoger gezag pleeg te kennen en onafhankelijk te zijn. Het behoorde aan Prins WILLEM DEN V, Stadhouder van de *Bataafse* Republijk, tot op dat tijdvak toe. RITSKE heeft op dit eiland een slot gehadt, dat den naam van *Jelmera* droeg, en sterk genoeg was tot zijne verdediging tegens de stropereijen der zeerovers, waar van hij dan ook den naam van *Jelmera* ontleend heeft, daar hij alvorens den naam droeg van RITSKE UNGA, naar een landgoed in het dorp *Wierum* in *Dongeradeel* gelegen. Hij sterf in 't jaar 1450, na dat hij een weinig te voren, bij testament aan zijne dogters zekere portiën uit zijne nalatenis hadt toegekend, en tot erfgenamen zijner overige goederen, waar onder de heerlijkheid *Ameland*, aangesteld hadt KEMPO en ROMKE DONIA, dus genoemd naar een landgoed *Donniga-State*, in het dorp *Hallum* gelegen, en HAJO HETTINGA, die dezen toenaam naar het voorbeeld zijn's

va

vaders ook heeft behouden. Dus is de heerlijkheid van *Ameland* van RITSKE JELMERA, eerst bij voorregt vervallen op ROMKE DONIA, RITSKES oudſten kleinzoon, uit SASKER, reeds te voren geſtorven; ROMKE twee dogters en geen mannelijk kroost nalatende, kwam *Ameland* aan KEMPO zijnen broeder; deze ook zonder kinderen na te laten, overlijdende, is dit eiland gekomen aan HAJO HERINGA, den jongſten broeder, waar in hij ook door KAREL, Hertog van *Bourgondië*, bevestigd is, gelijk blijkt uit het getuigenis van den Hertog in dato 1469; ſchoon hij daar in HAIJO CAMMINGA genoemd wordt; dan de reden hier van is, om dat hij gehuwd zijnde aan DODONÆA DEKEMA, weduwe van SICCO CAMMINGA, en zijn vrouw en zig zelven heeft laten noemen HERINGA VAN CAMMINGA, ter gelegenheid, dat het ſlot *Cammingaburg* en *Cammingahuis oppe Hueck*, aan deze DODONÆA, bij den dood van GRATIANA, dieze bij SICCO CAMMINGA hadt, vervallen waren. Twee kinderen zijn 'er bij deze HAIJO en DOED of DODONÆA CAMMINGA, voortgeſproten, namelijk, PETRUS en SJOUCK; aan PETRUS is na den dood zijn's vaders bij voorregt het eiland *Ameland* te beurt gevallen, bij wien en zijne nakomelingen, altijd den naam van CAMMINGA behoudende, het een zeer langen tijd gebleven is. DOED ſtervende in 't jaar 1500, liet aan haren zoon PETRUS *Cammingahuis oppe Hueck*, en aan haare dogter SJOUCK, die reeds gehuwd was aan RIENCK EMINGA. *Cammingaburg*, buiten *Leeuwarden*, waar van ook deze den naam van CAMMINGA heeft aangenomen, en te gelijk met *Cammingaburg* aan zijne nakomelingen nagelaten.

De familie van CAMMINGA, waar van nog ten huidigen dage afſtammelingen gevonden worden, is volſtandig den Roomſen Godsdienst blijven aankleven, heeft ook verſcheidene aanzienlijke Mannen voortgebragt, inzonderheid die in den krijgsdienst hebben uitgemunt; en zijn mede door huwelijken, aan de aanzienlijkſte familien van *Friesland* vermaagſchapt geworden. ——— FERWERDA, *Wapenboek en Geſlagtr. druk van* 1785. II. D. J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verb. der Edelen*, II. D. bl. 314 enz.

CAM-

CAMMINGA (HIDDE VAN), is geweest eerst Parochiaan te *Dokkum*, en naderhand te *Anjum*, en leefde in de XVde eeuw, zo als blijkt uit een handſchrift van BOTTO VAN HOLDINGA, gemeld in de *Voorrede* van het II Deel van het *Friesſe Charterboek* door den Heer SCHWARTZENBURG; in welke Kronijk van HOLDINGA, men in het I. Boek op 't jaar 1477 leest: *Heer* HIDDO VAN CAMMINGA, *eerst tot Dokkum, en naderhand tot Anjum Perzinna, heeft omtrent die tijd, dat Boek, daar wij deze afdeling* (van *Friesland*) *ontleend hebben, op zijn eijgen Perszen gedrukt, en aan 't licht gegeven, zonder zijne of des Drukkers naam daar bij te voegen, gelijk nog vele voorhanden zijn. Een Boek hebbe ik van de zelvde ſtoffe, met de hand van* SYDS UNIA *in den jare* 1475 *gejchreven, dat van het voorvhaalde niet verſchilt.*

De Heer SCHWARTZENBURG, tekent hier op aan: „ Dit ter „ neergeſtelde van den Heere BOTTO VAN HOLDINGA, wordt „ nader bevestigd door, ja ſtrookt volſtrekt met het hoofd- „ ſchrift op het Regtboek van denzelvden inhoude: dat ons „ bij een ſonderling toeval voor geld geworden, en het welk „ verrijkt is met fraije aanmerkingen, en vergeleken met „ veele oude en onbekende Handſchrivten, door SYMON AB- „ BES GABBEMA. De Tijtel hier van luid als volgt: **It „ Rjuechtbæk fen alre frija freezena Freesha Landrjuecht „ ten aade tieden Beſchjæwn ſo as dat Raad. De Keizer „ Karl Magnus to Room / om it 800 jeer nei Chriſtus „ der nei Rodolf de Keizer / om it 1273 jeer dzocht ien 't „ Klooster Bij Jr. Hidde fen Camminga Parochijaan erst „ to Dokkum / da to Anjum. Oeltjes om it 1460 jier: „ ju 't erst opkennen fen de Dzochkerijen.** Doorſtoken „ met ſchoon papier, en vergeleken met verſcheidene Hand- „ ſchrivten door SIMON ABBES GABBEMA, gelastigde Geſchied- „ ſchrijver van *Friesland.*

„ Dat 'er verſcheidene Afdrukken van dezen aart nog voor- „ handen zijn, is geen tegenſpraak onderhevig; de onſterv- „ lijke MEERMAN bezat voormaals een dergelijk ſtuk, doch „ zonder aantekeningen. Wij dragen ook nog kennis aan twee

„ an-

„ anderen, dewelke aan tweo bijzondere liefhebberen der „ wetenſchappen alhier in eigendom behoren. Den hooggeklommen ouderdom van dit onſchatbaar Boek, zal niemand „ die hetzelve kent kunnen betwisten, noch de waardij van „ deszelvs inhoud in twijffel durven ſtellen. Hier uit kan „ men zig de regte denkbeelden vormen van den vorigen aart „ van 't geſlagte der Oude Vriezen, van de Oudvaderlijke „ Zeden, en aangenomene Gebruiken hunnes Lands, midsgaders van hunne ingeſtelde Regten, Godsdienſtige inzettingen, heerſchende Gebreken, bepaalde Boeten, vereijschte Straffen, en eindelijk van de waarde der gangbare Munten van die tijden. Dan het valt ons ſmertelijk, den geduldigen Lezer te moeten openbaaren, dat wij ons thans buiten ſtaat bevinden, om, volgens de toezegging, in de „ *Voorrede op het I. Deel gedaan*, dit pronkſtuk der grijze Aaloudheid, in dit II. vertaald te geven. De overzetting was „ ſchier op de helfte gekomen, of een ontijdige dood heeft „ den levensdraad van den genen, die dit zwaarwigtig werk „ mede op zig genomen had, onverhoeds afgeſneden. Wij „ bedoelen den welgeoeffenden en geleerden Heere NIC. „ THOLEN, Advocaat voor het Hoog Geregtshof van *Vries*„ *land*, wiens betreurde gedagtenis bij ons in beſtendige agting blijven zal. Sints de ongelukkige geboorte van dit „ onverwagt ſterfgeval, heeft deze gewenschte onderneming „ geenen voortgang gehad, en 't heeft ons, deels aan de benodigde wetenſchap, deels aan den vereischten tijd ontbroken, om 'er zelvs de handen aan te ſlaan."

Dit gemis is naderhand voor een gedeelte, namelijk ten jare 1782 herſteld, door den arbeidzamen ijver van den zeer geleerden, en in de oude regten en wetten van ons Land zo grondig bedrevenen Heer PETRUS WIERDSMA, Notaris en Auditeur Militair te *Leeuwarden*, welke die taak opgevat hebbende, dezelve op de aldervoldoendſte wijze heeft ten uitvoer gebragt, tot op het *Elfde Deel* ingeſloten. Grotelijks is het te wenſchen, dat tijd en gelegenheid zullen toelaten, het overig gedeelte van dit zo uitmuntend werk door de pen

van

van dezen zelvden Man, die enkel om zijne braafheid en grote kunde tot Lid van de Commisfie om een Civiel en Crimineel Wetboek voor de *Bataafſe Republijk* zamen te ſtellen, is benoemd, mag worden voltooid. Ten einde aan onze Lezers enig denkbeeld van dezen arbeid te geven, achten wij niet ondienſtig, het Voorbericht, aan deszelvs hoofd te vinden, ten dele hier te plaatzen; zijnde van dezen inhoud:

„ De Oude *Friesſche Wetten*, die wij thans op nieuw in het „ licht geeven, zijn die Wetten, welke, in de oude Friesſche „ taal geſchreeven, op verſchillende tijden der middeleeuwen, „ in het tegenwoordig *Friesland* hebben plaats gehad. De„ zelve zijn reeds tweemaal gedrukt: eerst afzonderlijk tegen „ het einde der vijftiende eeuwe; en daar na in de *Beſchrij„ ving van de Heerlijkheid van Friesland tusſchen het Vlie en de „ Lanwers*, door CH. SCHOTANUS, in den jare 1664 uitgege„ ven. Beide die drukken hebben wij onderling, en met „ verſcheidene Handſchriften der bijzondere Deelen vergele„ ken, van veele misſtellingen gezuiverd, en over het ge„ heel, zo wij ons vleijen, merkelijk verbeterd.

„ De nevens den Text geſtelde Nederduitſche Vertaaling, „ reeds bij anderen begonnen, is door ons vervolgd en ten „ einde gebragt: zijnde dezelve na zulks in 't geheel bij ons „ overgezien, beſchaafd, naar onze gedachten verbeterd, en „ door de bijgevoegde Aantekeningen opgehelderd.

„ Dit Werk hebben wij goedgevonden in twee Stukken „ uit te geeven; en daar op nog te laaten volgen een derde „ Stuk, het welk, benevens den eigenlijken Titul en de „ noodige Registers, zal bevatten een Aanhangzel van oude „ Friesſche Stukken, waar door aan deeze Wetten, in ver„ ſcheidene opzichten, een aanmerkelijk licht wordt bijge„ zet: met nog eene breedvoerige Inleiding, waarbij wij van „ verſcheidene zaaken, tot den tijd, het verſtand, en den „ aart dezer Wetten, mitsgaders de eigenſchap der Taale be„ trekkelijk, een omſtandig verſlag zullen doen." Grotelijks is het voor de liefhebbers der grijze Wetten en Oudheden van ons Land te wenſchen, dat 'er zig geen hinderniſſen mo-

gen opdoen, die het ſlot van gedane toezegging langer vertragen.

Nog dient hier aangemerkt, dat in dezen arbeid, mede de hand heeft gehad, de Heer PETRUS BRANDSMA, Raadsheer in het Hof van *Friesland*, doch egter voor een zeer gering aandeel; eensdeels veroirzaakt door zijne ambtsbezigheden, en ten anderen, door zijn ontijdig afſterven; zo dat men genoegzaam de gantſe behandeling van dit uitmuntend ſtuk, aan de oirdeelkundige pen van den Here WIERDSMA, heeft te danken.

CAMMINGA (PIETER VAN), zoon van SICCO en TRYN HEERMA; werdt in 't jaar 1558 Heer van *Ameland*, in plaatze van zijn oom, HAJO VAN CAMMINGA, wien door enen HOUWERDA de kop gekloofd werdt. De laatſte Heer van *Ameland*, uit dit geſlagt, was FRANS DUCO VAN CAMMINGA, gehuwd met LUTZ of LUCIA VAN AYLVA. Naderhand kwam deze heerlijkheid aan zijne moeder, RIXT DONIA; en deze zonder uiterſte wille overleden zijnde, voor de helft aan de Gravinne CARLSON, en voor de wederhelft, aan den Grietman WILCO HOLDINGA VAN SCHWARTZENBURG, en zijne zusteren, getrouwd met SICCO VAN GOSLINGA en JARIG VAN BURMANIA. Eindelijk is *Ameland* uit den tak van BURMANIA in *Wimbritzeradeel*, bij koop, overgedragen op het doorlugtig Huis van ORANJE. Men vindt ene aanmerkelijke Uitſpraak of Staatsgewijze Verklaringe, nopens de vrijheid van de Heerlijkheid *Ameland*, de dato den 29 augustus 1405, in 't *Charterboek van Friesland*, I. Deel, bl. 351. als mede bij U. HUBER, *Opera minora*. Tom. II. p. 5, 6. waar bij wordt bepaald: „ dat die van *Ameland*, „ voor eeuwig vrij en quijt en onbelast zullen zijn van alle „ regten en van alle jurisdictie in *Ferwerderadeel*, of in enige „ delen van de landen van *Oostergo* en van *Westergo*, en dat „ zij bij haar zelven zullen regten, en haar regt bij haar zelven zullen voeren, gelijk die van *Ter Schelling* doen."

PIETER VAN CAMMINGA, verſcheen ten jare 1566 in de vergadering der Staten van *Friesland*, en gaf zijne toeſtemminge aan zulke beſluiten en vertogen, waar in gevoelens van vrij-

vrijheid doorſtraalden, en die ſtrekten tot verdediging van 's Lands voorregten, of ter afwendinge van gewetensdwang. Dit kon hem niet bevrijden van 't ongenoegen, dat een troep der Watergeuzen op zijn eijland kwame ſtropen, en zijn kasteel aldaar verwoesten, van welke mishandelingen nauwlijks rede is uit te derken. Hij verzogt in 't jaar 1572, enig krijgsvolk naar *Friesland* over te zenden; en voegde zig bij anderen, die *Leeuwarden* poogden aan 's Prinſen zijde te brengen. Omtrent het einde van dat zelvde jaar, werdt hij door BILLY en den Raad, opgeroepen, doch hij oirdeelde veiliger, zig met de vlugt naar *Ameland* te bergen. Dan, men agterhaalde hem op weg, en bragt hem gevangen op 't blokhuis te *Leeuwarden*. Hij ſchijnt van geen afval, of wederſpannigheid overtuigd te hebben konnen worden; waarom hij op een ſmeekſchrift van zijne vrouwe, en onder borgſtellinge van ene grote geldſomme, uit zijne gevangenisſe geſlaakt, en toen overgebragt werdt naar zijn kasteel, het oude *Amelandshuis* binnen *Leeuwarden*, waar hij in ene vrijere bewaringe gehouden, zijne dagen eindigde. Hij is gehuwd geweest aan FRANSKE MINNEMA. —— WINSEMIUS, *Hiſt.* Lib. I. pag. 72, 73. VIGL. AB AYTTA, *Epist.* 88 & 189. *ad Hopperum.* pag. 542. 721. J. CAROLUS, *de rebus Casp. a Robles &c.* pag. 194, 195. J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verb. der Ed.* II. D. bl. 314-316.

CAMMINGA (RIENK VAN), heeft geleefd in de XVIde eeuw, is getrouwd geweest aan GRIET BOTTINGA, bij wie hij vier kinderen heeft verwekt. Hij ſtierf ten jare 1598, en is te *Franeker* in de kerk begraven, met dit graffchrift:

Quis cubet hic: ſi forte rogas, uno accipe verbo,
Et cui tuta fides, nobilis ille fuit.
Indole præclara, magno de ſtemmate, ſed quod
Raræ virtutes undique condecorant,
In Dominum ſincerus amor, cuſtodia recti,
In patriam & preſſos præſtita ſponte fides.

—— *Friſia Nob.* p. 53. FERWERDA, *Geneal. en Wapenb.* II. D.

CAMPE (JAKOB), een *Vereenaar* van geboorte, was de zoon van Mr. JAKOB CAMPE, Gecommitteerden Raad van *Zeeland*, en Rentemeester van den Marquis van *Vere*. Onze JAKOB heeft in de regten geſtudeerd, en is tot het bekleden van Staatsambten opgelegd, hebbende zijn vaderland ook reeds in het begin der vestiging van dit Gemenebest, in die hoedanigheid ten dienſte geſtaan; want ten jare 1598 ontmoeten wij hem reeds als Gecommitteerden Raad van *Zeeland* ter Admiraliteit.

Benevens SIMON SCHOTTE, wierdt hij wegens *Zeeland* benoemd, als Kommisſaris politijk, tot het beroemde Sijnode van *Dordrecht*, in 1618 en 1619 gehouden. Deze commisſie heeft hij met lof en de grootſte gematigdheid waargenomen; hebbende onder anderen, toen hij op zijne beurt Preſident der Politijken was, den Predikant van *Hoorn*, DOMINIKUS SAPMA, op ene heuſſche wijze behandeld. In het jaar 1622, is hij tot tweemalen toe, in de hoedanigheid van Gedeputeerden te velde, naar *Bergenopzoom* gecommitteerd, ten einde aldaar gedurende de toenmalige belegeringe dier ſtad, wegens de algemene Staten, met raad en daad 'a Lands nut te helpen bevorderen. Ook was hij de eerſte, welke die ſtad met manſchap en ammunitie voorzag; want hij bragt aldaar op den 20 julij van genoemde jaar, elf vendelen knegten, benevens een grote menigte kruit, kogels enz., ten dele uit *Vlaanderen*, ten dele uit *Zeeland* bijëen verzameld.

Den 16 januarij 1600 huwde JAKOB met MARTHA REIGERSBERGH, een jonge maagd pas 16 jaren oud, zijnde de oudſte dogter van PIETER REIGERSBERGH, Burgemeester van *Vere*, en zuster van de beroemde MARIA, huisvrouwe van HUIG DE GROOT. Na 19 kinderen in het tijdvak van 20 jaren bij haar verwekt te hebben, ontviel hem deze waardige gezellin, en hij zely' ſtierf den 28 julij 1625. Hij is nevens zijne vrouw in de *Nieuwekerk* te *Middelburg*, begraven, en met het volgende graffchrift door zijnen geleerden zwager vereerd:

JA-

JACOBUS CAMPE, *domo Veriatus,*
ab Ordinibus Zelandis delectus,
Curator Reipublicæ.
Simulq rei Maritimæ
Cum in his honorifibus diu bonis omnibus
Satisfeciſſet
excedens anno ætatis LII,
Chriſti CIↃIↃCXXV, *Julii die* XXVIII,
huic Monumento ſui exuvias reliquit,
nomen poſteritati,
liberos Patriæ.

—— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 19. 472, 473. P. DE LA RUE, *Staatk. Zeeland*, bl. 38, 39.

CAMPEN (JAKOB VAN), of KAMPEN, Heer van *Randenbroek*, Konſtſchilder en Bouwmeester, is geboren te *Haarlem*, denkelijk in 't laatſte gedeelte der XVIde eeuw, en geſtorven op den 4 maart 1658, op zijn huis *Randenbroek*, voorts begraven te *Amersfoort*; met dit graffchrift op zijn zark gebeiteld:

d'Aartsbouwheer uit den ſtam
VAN CAMPEN rust hier onder,
Die 't Raathuis t'*Amſteldam*
Geſticht heeft, 't agtſte wonder.

Ook gaat zijn Afbeeldzel op verſchillende formaten in prent: onder een derzelver, leest men:

JACOBUS à CAMPEN, DOMINUS IN RANDENBROEK &c. ARCHITECTUS INCOMPARABILIS.

Dus was het anſchijn des weerghadeloozen Bouwers
Van 't agtſte wonderſtuk, het Raadhuis t'*Amſteldam*.
Zijn geest wijdluftig ſtraalt in d'ooghen der anſchouwers,
Uit all' de werken die zijn Konst in handen nam;
En ſchoonze in duurzaamheid voorbij alle and're ſtreven,
Zijn onverwelkb're Lof zal 't efter overleven.

L. MEYER.

VAN CAMPEN was niet alleen een der vermaardſte Bouwmeesters van zijne eeuw, maar teffens ook een beroemd Schilder; die de kunst van zijn penſeel toewijdde aan het maken van levensgrootte beelden, waarin hij de manier van FRONKHORST en BYLERT volgde. In de Bouwkunde overtrof hij alle zijne tijdgenoten; waar van de bewijzen nog veelvuldig gezien kunnen worden, in de pragtige paleizen, in *Holland* en elders door hem geſtigt; als in *'s Hage*, 't huis van Prins MAURITS, het huis van den Heer VAN ZUILICHEM en 't ſpeelhuis te *Voorburg*; het huis van den Heer DEDEL te *Lisſe*; de oude *Amſteldamſe Schouwburg*, verſcheidene Graftomben der *Bataaffe* Zeehelden; als TROMP, VAN GALEN enz., en inzonderheid, 't gene al het gemelde overtreft, het *Amſteldamſe Raadhuis*. —— VAN BEMMEL, *Beſchr. van Amersf.* I. D. bl. 443. HOUBRAKEN, *Schouwb.* III. D. bl. 380--382.

CAMPEN (JAN VAN), dus genoemd naar de ſtad zijner geboorte, *Kampen*, in het voormalig Gewest *Overijſſel*, daar hij omtrent 't jaar 1490 het eerſte wereldlicht aanſchouwde. Denkelijk volvoerde hij zijne jeugdige letteroeffeningen te *Deventer*, alwaar in dit tijdvak ALEXANDER HEGIUS den roem hadt van goed onderwijs te geven. Zig vervolgens in het latijn en grieks geoeffend hebbende, wilde hij ook het hebreeuws leren, 't welk hij waarſchijnlijk volvoerde met behulp van den geleerden REUCHLINUS; zig hier in bekwaam gemaakt hebbende, onderwees hij die taal in bijzondere leſſen te *Leuven*, omtrent 't jaar 1518. Onderwijlen een reis naar *Duitsland* gedaan hebbende, wierdt hij bij zijne te rugkomst te *Leuven*, door de Proviſoren van het kollegie der *drie Talen*, in plaats van den Engelschman ROBBERT SCHIRWOOD tot Profeſſor in de hebreeuwſe taal aangeſteld. VAN CAMPEN nam die post waar tot in 1531; trekkende als toen aan 't reizen. Hij bezogt vele plaatzen, en genoegzaam gants *Italiën* doorgekruist hebbende; vestigde hij zijn verblijf te *Venetie*, alwaar hij gedurende enige jaren, in 't openbaar geleraard heeft. In deze ſtad hieldt hij veelvuldige geſprekken over de *hebreeuwſe*

letterkunde, met een Jood, daar hij door den beroemden JERONYMUS ALEANDER kennis aan hadt gekregen. Vervolgens ging hij voor de tweedemaal naar *Duitsland*, en hij leide een bezoek af bij SEBASTIAAN MUNSTER, die te *Bazel* was komen wonen, na de monnikskap te *Tubingen* afgeworpen te hebben. *Duitsland* verlatende, reisde hij naar *Polen*, zeer waarschijnlijk om 'er met Joden, die men weet dat 'er menigvuldig zijn, in gesprek te treden. Naar *Italie* te rug gekeerd, wierdt hij zeer gunstig te *Rome* ontvangen, en aldaar met verscheidene kerkelijke beneficien begiftigd; waar na hij vertrok om weder zijne lessen te *Leuven* te gaan waarnemen; maar te *Friburg* in het *Brisgauwse* gekomen zijnde, wierdt hij door de pest, welke aldaar aan 't woeden was, den 7 september 1538, in den bloei van zijne jaren weggerukt. ALLARDUS VAN AMSTELDAM, waar over op zijne plaats is gesproken, vervaardigde voor hem het volgende graffchrift:

Campensis, præstans sanctæ mysteria linguæ,
Davidicos Psalmos fusius explicuit.
Non sine laude diu Veneta prælegit in urbe:
Obtinet hinc Romæ multa sacerdotia.
Lovanii statuit vitam finire docendo:
Friburgum veniens, peste repente perit.
Ne fortasse senem mutet Fortuna secunda,
Hinc juvenem campos misit in Elysios.
Si nunc, rara studens, Hebræis jungito Græca:
Mors etiam doctos opprimit atra viros.

JAN VAN CAMPEN heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. *De natura Litterarum & Punctorum Hebraicorum aliisque ad exactam Grammaticen necessariis, ex variis Eliæ Judæi Opusculis libellus. Paris.* 1520. 12mo. 2. *Psalmorum omnium juxta Hebraicam Veritatem Paraphrastica interpretatio &c. Norib.* 1532. 16mo. 3. *Succinctissima, &, quantum Hebraica phrasis permittit, ad litteram proxime accedens Paraphrasis in Concionem Salomonis Ecclesiastæ. Paris.* 1532. 12mo. —— POSSEVIN., *Apparatus.* Tom. I. *ed.* 1608. p. 851. F. SWEERTII, *Athen. Belg.*

p. 406, 407. VAL. ANDR., *Biblioth. Belg.* p. 435. & *Fast.* 284. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 599, 600. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 225-230.

CAMPEN (KRISTOFFEL VAN), een ervaren Geneesmeester te *Breda*, en aldaar uit een oud geſlagt geboren, heeft in zijne geboorteſtad vele jaren de praktijk uitgeoeffend, en gedurende dat tijdvak overvloedige blijken van zijne bekwaamheden gegeven. Hij is, na verſcheidene malen 't Schepensambt aldaar bediend te hebben, in 't jaar 1696, zeer waarſchijnlijk ongehuwd geſtorven. Bij uiterſten wil beſprak hij zijne fraaije Boekerij aan de ſtad *Breda*, welke aldaar nog op 't ſtadshuis bewaard wordt. Men heeft van hem in 't licht: *Collectanea Therapeutica de Pleuritide & Apoplexia*, *Bred.* 1691. —— T. E. v. GOOR, *Beſchr. van Breda*, bl. 306.

CAMPEN (SYLVESTER VAN), geboren te *Goes*, was eerst Penſionaris zijner geboorteſtad, en daar na afgezonden in den Raad van Staté; doch hij vondt goed zijne bediening neder te leggen, enkel uit liefde tot ene geletterde ledigheid en ambteloos leven, gelijk hij dan ook naar *Leijden* vertrok, om dagelijks met de Geleerden te kunnen verkeren. Hij woonde te zamen met den vermaarden Kruidkenner, KAREL CLUSIUS, en hij zelv' wierdt een man van zulk een diepe geleerdheid en ſchrander oirdeel geſchat, *ut ſingula pœne dicta ejus vehut totidem haberentur Oracula*; dat bijna alle zijne redenen, als zo vele orakelen gewaardeerd werden.

In een *Album* van JAKOB VAN DER MEERSCHE, betuigt de Heer P. DE LA RUE, zijn eigen handſchrift gelezen te hebben, gedagtekend den 23 november 1602; zijnde van dezen inhoud:

Ἄσπονδος πόλεμος ὁ Βίος

't Leven / geduericht Campen.

Nobili & generoſo JACOBO VAN DER MEERSCHE *Convictori quondam ſuo gratiſſimo Ling. perpetuæ duraturæ amicitiæ teſſeram dabat* SYLVESTER VAN CAMPEN, *anno* CIↃIↃCII. *Novemb.* XXIII.

—— A

A. VORSTII, *Orat. Funebr. in exſeq.* P. CUNÆI. p. 1011. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeel.* bl. 321, 322.

CAMPER (PETRUS), is een buitengemeen Man geweest, en heeft tot die klaſſe van Geleerden behoord, waar van ieder eeuw ſlegts weinigen oplevert. Hij wierdt te *Leijden*, in 't jaar 1722 geboren. Zijn vader, FLORENTIUS CAMPER, voorheen Predikant te *Batavia*, hadt zig zedert het jaar 1713 aldaar ter inwoning nedergezet, en verdeelde daar zijnen tijd in den omgang met Geleerden, het gezelſchap en de onderſteuning van Konſtenaars, en de opvoeding zijner kinderen. Zijne moeder SARA GEERTRUIDA KETTING, was van *Hollandſe* ouders uit *Neerlands-Indiën* afkomſtig.

Reeds in zijne tedere jeugd gaf CAMPER blijken van buitengewone werkzaamheid, handigheid, weetlust en vlugheid van begrip. Zijn vader, geholpen door den raad van den uitmuntenden BOERHAVE, verzuimde niets om deze eigenſchappen verder te ontwikkelen en op te wakkeren. Hij liet hem de voornaamſte talen, bijzonder de latijnſe, leren, en deed hem de tuſſen-uren beſteden met rekenen, het leren der bouwkonst en doorzigtkunde, het draaijen, timmeren, en ſoortgelijke handwerken, welke hem naderhand van zo veel dienst geweest zijn in het uitoeffenen der ontleed- en heelkonst. Ter zelvder tijd gaf hem de Heer LABORDES onderrigt in de eerſte beginzelen der wiskunde. In de tekenkonst wierdt hij onderwezen door den Ridder DE MOOR en zoon, en hier in maakte hij weldra zulke vorderingen, dat hij, 16 jaren oud zijnde, reeds in olieverf begon te ſchilderen.

Aan het Hogeſchool gekomen zijnde, oeffende hij zig eerst in de natuurkunde, onder MUSSCHENBROEK en 's GRAVESANDE, en verkoos vervolgens de geneeskunde tot zijne hoofdſtudie. Hier in genoot hij het onderwijs van GAUBIUS, VAN ROOYEN en den oudſten ALBINUS, terwijl hij zig in de verloskunde oeffende onder het opzigt van den ervarenen TRIOEN. In 't jaar 1746 wierdt hij op denzelvden dag tot Doktor in de wijsbegeerte en in de geneeskunde bevorderd, na openlijk twee

Verhandelingen verdedigd te hebben, de ene *de Viſu*, en de andere *de quibusdam Oculi partibus*. Hij bleef nog twee jaren bij zijne ouders te *Leijden*, en deedt toen, na derzelver overlijden, ene reis naar *Engeland*, *Frankrijk*, *Zwitzerland* en *Duitsland*. Op deze reis zijnde, wierdt hij beroepen tot Hoogleraar in de wijsbegeerte, genees- en heelkunde, te *Franeker*. Hij ontving de tijding hier van te *Genève*, en het beſluit om dit beroep aan te nemen, deed hem meer ſpoed met zijne terugkomst in het vaderland maken. In de lente van 1750, aanvaardde hij den gemelden post, houdende ene openlijke Redenvoering: *de Mundo optimo*. Ter zelvder tijd wierdt hij Lid van de Koninglijke Akademie te *Londen*. In 't jaar 1752, nam hij den vacantie-tijd waar, om op nieuws ene reis naar *Engeland* te doen, waar hij zig verder in de heel- en vroedkonst oeffende, onder SHARP, KELLY en SMELLIE, voor welken laatſten hij zelv verſcheidene Platen tekende van zijn bekend groot werk.

Na nog enigen tijd met toejuiching te *Franeker* geweest te zijn, wierdt CAMPER in 1755 beroepen en aangeſteld tot Hoogleraar in de heel- en ontleedkunde aan het *Athenæum* te *Amſteldam*. Bij het aanvaarden van die waardigheid hield hij ene Redenvoering: *de Anatomes in omnibus Scientiis uſu*. Drie jaren daar na gaf men hem ook den titel van Hoogleraar in de geneeskunde, en toen handelde hij in ene openbare Redenvoering: *de certo in Medicina*. In het jaar 1759 gaf hij het eerſte deel zijner *Demonſtrationes Anatomico-Pathologicæ* in 't licht, en ſchreef nog in 't zelvde jaar ene Verhandeling: *Over den oorſprong der Breuken in eerstgeborene kinderen*: hij bood deze Verhandeling aan de *Hollandſe* Maatſchappij te *Haarlem* aan, welke hem kort daar na tot haar Medelid verkoor. *Bijzondere* redenen deden CAMPER het beſluit nemen, om in 1761 voor het Hoogleraarſchap te bedanken, en zig op een buitengoed bij *Franeker*, *Klein Lankum* genaamd, te begeven. Hij behield nogthans den titel van *Profeſſor Honorarius te Amſteldam*, voor het overige zijns levens. Nu hadt hij overvloedig tijd, om zig geheel aan de beoeffening zijner ge-

lief-

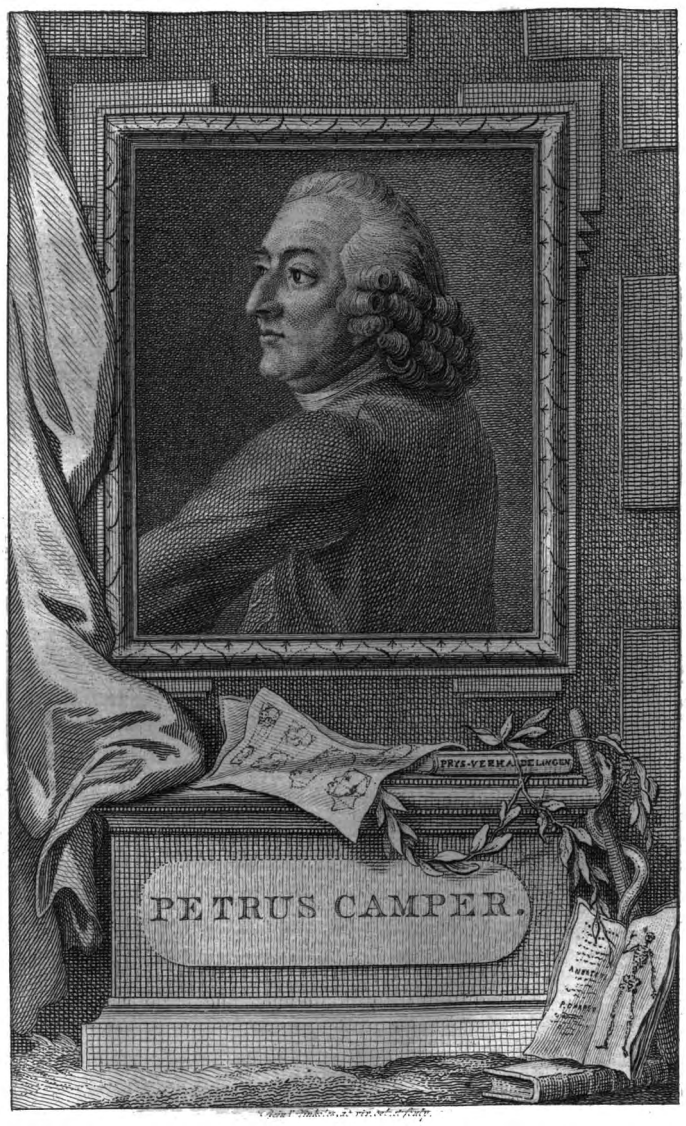
PETRUS CAMPER.

lefkoosde wetenſchappen toe te wijden. Hij gaf dan ook in 1762 uit, het vervolg zijner *Demonſtrationes Anatomico-Pathologicæ*, en van zijne gemelde Verhandeling, *over de Breuken der eerstgeborene Kinderen*; voorts nog ene *Ontleedkundige Beſchrijving van het Gehoor der gekieuwde Viſſchen*, welker werktuigen hij het eerst in 1761 ontdekt hadt; ene Verhandeling *over de opvoeding der kinderen*, door de *Hollandſe* Maatſchappij te *Haarlem*, met den zilveren penning bekroond, en enige ſtukken *over den Landbouw*. De Staatsvergaderingen van *Friesland*, welke hij, als volmagt uit *Idaarderadeel*, bijwoonde, gaven hem ook tuſſen beide enige bezigheid. Slegts twee jaren intuſſen duurde dit afgezonderd landleven. Hij wierdt in het jaar 1763 beroepen tot Hoogleraar in de genees-, heel-, ontleed- en kruidkunde, aan de *Groningſe* Hogeſchole. Hij nam dit beroep aan, wierdt kort daar na tot ſtads Phijſicus benoemd, en hield in 1764 zijne plegtige Inwijdings-Redenvoering: *de admirabili Analogia inter Stirpes & Animalia*, en ene openlijke voorlezing: *de Claudicatione*. Niet lang daar na deedt hij, bij het afleggen van het Rectoraat der Akademie, ene Redenvoering: *de pulchro Phyſico*. Ene Verhandeling: *de Callo Oſſium*, aan de Koninglijke Akademie van *Edinburg* gezonden, verwierf hem in 1765 den tijtel van Lid dier Maatſchappij. Hij rigtte te *Groningen* een Genootſchap op, tot het doen van Proeven ter bevordering en verbetering van den Landbouw, van welk Genootſchap hij Secretaris was. In 1767 maakte hij zijne ontdekking van het *Gehoortuig der Viſſchen*, aan de Koninglijke Akademie der wetenſchappen, te *Parijs*, bekend, welke dezelve in de *Memoires de Mathematique et de Phyſique, preſentés à l'Academie*, in 1774 heeft uitgegeven. In 't volgend jaar wierdt hij Lid van de Koninglijke Akademie der heelkunde te *Parijs*, en honorair Lid der Teken-Akademie te *Amſteldam*.

De *Vee-peſt*, die in 1768 woedde, deed hem op alle middelen bedagt zijn, om dezelve te genezen of ten minſten te verzagten en minder gevaarlijk te maken. Door zijn toedoen, wierden weldra, in *Groningen* en *Friesland*, Maatſchappijen op-

opgerigt, welke op gemeene kosten der leden de inënting en vele geneesmiddelen, met enen gewenschten uitslag, deden beproeven. Hij hieldt intusschen openlijke *Lesſen over de Veeziekte*, welke in 1770 uitgegeven wierden, en reeds in 't volgend jaar in 't hoogduits, te *Koppenhagen*, uitkwamen.

Ter gelijker tijd gaf het heerschen der *Kinderpokjes* aanleiding tot vele proeven met de inënting, van welke hij den gelukkigen uitslag bekend maakte in zijne *Aanmerkingen over de inënting der Kinderziekte, met waarnemingen bevestigd*, welke in 1772 te *Leipzig* in 't hoogduits vertaald wierden. Hij wierdt omtrent dezen tijd ook vereerd met de titels van Korrespondent der Koninglijke Akademie te *Parijs*, en van Medelid der geleerde Genootschappen te *Rotterdam* en *Vlissingen*. Intusschen vestigde hij ook steeds zijne aandacht op de Natuurlijke Historie, deedt enige aanmerkelijke ontdekkingen in dezelve, en zogt alle gelegenheden om zeldzame voorwerpen in openbare lesſen te vertonen. De ontleding van enen *Orang-Outang*, van een *Rendier*, van *Bruinvisschen*, van enen *Walviskop*, en van het bekkeneel van enen *Rhinoceros*, gaven hier toe zeer geschikte aanleiding. Door zijne bijzondere oplettendheid en doorzigt bij het ontleden en waarnemen van verschillende menschlijke en dierlijke lighamen, en door enen hem eigenen geest van vergelijking, wierdt hij opgeleid tot de beschouwing der verwonderlijke overëenkomst van een groot aantal schepselen, en tot het uitdenken van ene zekere manier, om de kentekenen der meest verschillende natiën en de gedaantewisselingen des ouderdoms op ene onfeilbare wijze voor te stellen.

Hij deelde zijn denkbeeld in 1770 in ene openlijke, algemeen toegejuichte, Redenvoering mede aan de Teken-Akademie te *Amsteldam*. Hij ontwikkelde naderhand verder zijn denkbeeld, en bevestigde hetzelve in drie andere openbare lesſen over het zelvde onderwerp, welke hij in 1778 en 1782 in de Teken-Akademie te *Amsteldam* hieldt. Deze schone en belangrijke lesſen zijn na den dood van onzen Hoogleraar ten jare 1791 te *Utrecht* bij WILD en ALTHEER uitgegeven. In

't jaar

jaar 1771 deedt CAMPER, bij de ontleding van Vogele[n] ie ntdekking, welke zig naderhand de beroemde HUNTER toe- gende, van den ingang der lucht tot in de holle beenderen r vleugelen en dijen, en zelvs tot in de halswervelen en t gehele geraamte der Roofvogelen, en van dezulken, die g hoog in de lucht verheffen. Ene beſchrijving hier van ierdt door hem, met ene ontleedkundige beſchrijving van n *Pecari*, en van den *Kaapſen Mieren-eter*, te gelijk met ene erhandeling: *Over het gehoortuig en den neus der blazende iſchen*, aan de Koninglijke Akademie der wetenſchappen, *Parijs*, toegezonden. Ene Redenvoering, openlijk in de ntleedzaal te *Groningen* gehouden, wierdt in het tweede deel an den *Rhapſodist* gedrukt.

Na dus tien jaren met groten roem te *Groningen* het Hoog- raars-ambt te hebben waargenomen, verkoor hij, in 1773 etzelve neer te leggen, *Groningen* te verlaten en weder naar *Friesland* te keren; hij bepaalde zijn verblijf te *Franeker*, en iet daar zijne zonen op het Hogeſchool gaan. Nu hadt hij eder meer tijd tot het ſchrijven en uitgeven van verſchillen- le werken. Hij behaalde in 1772 enen gouden penning bij le Koninglijke Akademie van *Toulouſe*, op ene Prijsverhande- ing *over de beste wijze om de Kinderziekte in te enten*, en in 1773 wierdt hem ook, door de Koninglijke Akademie van *Lijons*, de eerſte prijs toegezonden, als Schrijver ener Verhandeling *over den aart en genezing der ſlepende Longziekten*. In 1774 gaf hij enen Brief uit, *aan* D. VAN GESSCHER, *over het nut van de doorſnede der ſchaambeenderen in moeilijke Verlosſingen*, waarbij gevoegd waren zijne *Oordeelkundige Aanmerkingen over den Commentarius van* VAN SWIETEN, *over de Kinderziekte*. Aan de Akademie van *Lijons* deelde hij vervolgens mede een Verhandeling *over het toeſtellen der Breukbanden*, als ook *Aanmerkingen over de moeilijke Verlosſingen, door geklemde hoofden veroorzaakt, en het gebruik van den Roonhuiſiaanſchen hefboom, om dezelve te bevorderen*. Aan het *Bataafsch* Genootſchap te *Rotterdam*, zondt hij ene Verhandeling *over het zamenſtel en den ingang der lucht in de grote beenderen der Vogelen*, waarbij hij ene andere voeg-

de

de *over het gezang der mannetjes Kikvorſchen*, en ene derde *over het toeſtellen van Breukbanden.* In 't jaar 1774 gaf hij te *Leeuwarden* uit, ene *Gerechtlijke en ontleedkundige Verhandeling over de tekenen van Leven en Dood in nieuwgeborene Kinderen*; voorts *Gedachten over de misdaad van Kindermoord, en ene gemaklijke wijze om Vondelinghuizen in te voeren*, en eindelijk *over de oorzaken van Kindermoord en van Zelfmoord*, waarbij *twee Proeven over de inblazing van lucht in de longen van Kinderen, welke dood ter wereld zijn gekomen.* In de Vaderlandſe Letteroeffeningen gaf hij een kort *Berigt van de Ontleding eens jongen Olijphants.* In 1774 en 1776 behaalde hij twee gouden Eerpenningen bij de Koninglijke Akademie der heelkunde te *Parijs*; den eerſten door ene Prijsverhandeling *over het nadelig misbruik der Plaasters en Zalven in uitwendige ongemakken, en over ene verbeterde behandeling der Zweeren*; en den tweeden door ene diergelijke *over den invloed der verſchillende Luchtsgeſteldheden op uitwendige Ziekten, en over de middelen om de lucht in derzelver behandeling te verbeteren.*

In het jaar 1776, geraakte CAMPER in enen lettertwist met den Graav van WASSENAAR-TWICKEL, over de beste wijze van de Zeedijken in *Friesland* te bevestigen, en gaf over dit onderwerp verſcheidene kleine ſchriften uit. In het zelvde jaar gaf hij in de Vaderlandſe Letteroeffeningen enen *Brief over het Steerſnijden in twee reizen*, en zondt ene Verhandeling *over den dubbelhoornigen Rhinoceros*, aan de Akademie der wetenſchappen te *Petersburg*, die dezelve in hare werken heeft uitgegeven.

In het zelvde jaar deedt onze Hoogleraar ene kleine reize door 't Graavſchap *Benthem*, en door *Brabant.* Het genoegen op dezelve genoten, moedigde hem aan, om in 't volgend jaar ene reize naar *Parijs* te doen. Hier onderhield hij de verſchillende geleerde Maatſchappijen, met het voorlezen van eigene Verhandelingen. In de Koninglijke Akademie der wetenſchappen las hij een vertoog, *over de Kentekenen van verſchillende Natien, en de manier om dezelve, zo als ook de Tronien van verſchillenden Ouderdom, en het ſchoon der Antieken, met zeker-*

heid te tekenen; en ene Verhandeling *over de beste en minst stbare wijze, om Breukbanden te bereiden, en over enige proeven, t het Staal, tot deze banden dienende, op de voordeligſte wijze te raen.* In de Koninglijke Akademie der heelkunde hield hij e voorlezing, *over de ontdekking van Klieren aan den binnenmt van het Borstbeen, en de tekenen van onherſtelbaren Borstnker, uit derzelver aandoeningen af te leiden.* En in het Konglijk Genootſchap der geneeskunde, las hij ene Verhandling *over den aart der Vee-pest, en de voordelen der Inënting.* Met ene Verhandeling over een diergelijk onderwerp, naamlijk, *over de voorname oorzaken der beſmettelijke ziekte onder het rundvee*, behaalde hij in het volgend jaar den Eereprijs, bij et Natuur-onderzoekend Genootſchap te *Berlijn*, welk hem ier op ook tot deszelvs Medelid benoemde. De zelvde ere ierdt CAMPER bijna ter gelijker tijd door de Koninglijke Akamie der wetenſchappen te *Toulouſe*, en door de Maatſchapij ter bevordering van den Landbouw, te *Amſteldam*, aangedaan.

CAMPER voer intusſen ook voort met het uitgeve n van Verhandelingen in zijn vaderland. In het zelvde jaar gaf hij nog it: *Verhandelingen van* HIPPOCRATES, CELSUS *en* PAULUS AEINETA, *over de Pijpzweeren en uitzakkingen van de Aars, met gene aanmerkingen opgehelderd*; voorts een *Kort berigt wegens e ontleding van verſcheidene Orang-Outangs*, en eindelijk een *ecueil van Stukken tot de vijf delen Dijken van Friesland beorende.*

Hij zond in 1779 aan de Koninglijke *Londenſche* Akademie ne *Verhandeling over het ſpraaktuig van den Orang-Outang en ndere Aapſoorten*, en gaf te *Amſteldam* uit, het eerſte deel zijer *Natuurkundige Verhandelingen over den Orang-Outang en andere Aapſoorten, over den dubbelhoornigen Rhinoceros en over het Rendier.* In het zelvde jaar verkreeg hij weder ene gouden nedaille voor een antwoord op de vraag van de Koninglijke Akademie van *Dijon, over den aart en de hoedanigheden van een ogenoemd ſpecifiek Geneesmiddel.* En hij gaf in het Genees- Natuur- en Huishoudkundig Kabinet ene Verhandeling *over den*

den waren aart der Kankerwording, en het onfeilbaar teken van onherſtelbaren Borſtkanker.

Nu deed CAMPER nog ene reis door een gedeelte van *Duitsland*, en hield zig voornamelijk te *Hamburg*, *Hanover* en *Göttingen* op. Op de laatstgemelde plaats zijnde, wierdt hij met het lidmaatſchap der aldaar gevestigde Koninglijke Maatſchappij der wetenſchappen vereerd. Hij was zo voldaan over deze *Duitſche* reize, dat hij in 't volgend jaar weder ene dergelijke deed. Nu waren *Brunswijk*, *Berlijn* en *Potsdam*, de voornaamſte plaatzen, waar hij zig ophield.

In zijn vaderland te rug gekomen, hervatte hij met nieuwen ijver zijne letterkundige bezigheden. In 't jaar 1781 ſchreef hij ene Verhandeling *over den besten Schoen*, welke ook in 't frans en hoogduits vertaald is. Vervolgens hadt hij het genoegen, dat drie zijner antwoorden op prijsvragen, door de Koninglijke Akademie der heelkonst, en het Koninglijk Genootſchap der geneeskunde in *Parijs* voorgeſteld, met den gouden Eerprijs bekroond wierden; de eerſte was *over de uitwerkſelen van ſlapen en waken, en de nuttigheid daar van in Ziekten, die tot de Heelkonst behoren*; de tweede *over den invloed der gebreken van affſcheiding der verſchil'ende vogten op Ziektens tot de Heelkonst betrekkelijk, en de tot dit onderwerp betrekkelijke geneesregels*; en de derde *over den aart, oorzaken en geneeswijze, van de Waterzugt.*

In 1782 gaf hij enen Brief uit, aan den Heer HUSSEM, *over de oorzaken van het mankgaan der kinderen, en ene nieuwe konstbewerking om hetzelve voor te komen, gevolgd door waarnemingen over den groei der ſtenen in de pisblaas, en over het ſteenſnijden in twee reizen, volgens de leer van* FRANCO.

In den zomer van het zelvde jaar deedt hij wederom ene reis naar *Maastricht*, *Luik*, *Spa*, *Aken* en *Dusſeldorp*, om de merkwaardige voortbrengſelen der Natuur en Konst op die plaatzen te bezigtigen.

In het volgend jaar gaf hij zijn antwoord uit op de vraag, door het *Bataafsch* Genootſchap te *Rotterdam* opgegeven: *over de redenen waarom de Mensch meer dan enig ander Dier aan ziekten en gebreken onderhevig is.*

In

In 1785 wierdt CAMPER benoemd tot lid van de Koninglijke Akademie der wetenſchappen te *Parijs*, ene ere, welke ſlegts aan agt buitenlandſe Geleerden aangedaan wordt. In het zelvde jaar deedt hij ene derde reize naar *Engeland*, waar hij met de voornaamſte Geleerden perſoonlijke kennis maakte.

In 1786 ſchreef hij ene Verhandeling: *over de Beenderen der onbekende Viſchen, welke in de St. Pietersberg bij Maastricht gevonden worden*, welke hij aan de Koninglijke Maatſchappij der wetenſchappen te *Londen* opdroeg, en in het LXXVI deel der *Philoſophical Traſactions* gedrukt is. Ter zelver tijd gaf hij, in de Vaderlandſe Letteroeffeningen, ene korte *Beſchrijving van den Dugon, en van den Hagedis met drie poten*; voorts zondt hij aan het Natuuronderzoekend Genootſchap te *Berlijn* enige *voordeelkundige aanmerkingen over de wijze van rangſchikken der Viſchen, naar de wijze van* LINNÆUS, *en enen Brief over de ongerijmdheid des gewaanden Eenhoorns.*

In 1787 zondt hij aan de Akademie van *Petersburg* enige *Verhandelingen over de gedolvene beenderen van onbekende of zeldzame Dieren.* In het zelvde jaar deedt hij nog ene korte reize naar *Parijs.*

In het volgend jaar vervaardigde hij ene tweede uitgave zijner *Verhandeling over de breuken van de Knieſchijf en van den top des Elleboogs*, welke zijn zoon na zijn dood heeft in het licht gegeven.

Behalven de hier opgenoemde werken, heeft onze geleerde Man, nog uitgegeven, een latijnſen Brief gerigt tot den Hoogleraar BERN. SIGEFR. ALBINUS, betrekkelijk enen twist tuſſen deze Hoogleraren over elkanders ontleedkundige werken, en inzonderheid over de uitmuntend ſchone Anatomiſche Platen van den laatstgemelden. Nog een Brief van CAMPER, geplaatst in de *Comment. Societ. Reg. Gottingenſis*, aan den Hr. BLUMENBACH, over de jongen van de *Rana Pipa.* Ook heeft hij de laatſte nederduitſe uitgave van MAURICEAU, *over de Ziektens en Gebreken van zwangere Vrouwen*, ten jare 1759 te *Amſteldam* gedrukt, met keurige aanmerkingen verrijkt. Voorts heeft onze Hoogleraar genoegzaam alle de Geneeskundige en andere Artikelen, welke tot die wetenſchap betrekking heb-

ben, bezorgd voor den nieuwen Druk van den nederduitſen CHOMEL *Woordenboek*, zo aanzienlijk door mij vermeerderd, en ten jare 1778 enz. in VII Delen in gr. 4to. gedrukt, waarbij nederhand nog een Vervolg is gevoegd uit IX gelijkſoortige Boekdelen, als het werk zelve, beſtaande. En, ten laatſten, vele aanmerkelijke Bijvoegzelen en Aanhangzels bijgedragen, tot de hoogduitſe uitgave van MONRO, *vergelijkende Ontleedkunde der Viſſchen*. Te wenſchen ware het, dat een bekwame hand, alle de kleine werken van dezen uitmuntenden Man, waar van verſcheidene zeer zeldzaam zijn geworden, bijëen zamelde, en tot nut der gantſe Maatſchappij op nieuw in druk uitgaf. In 1798 is ook reeds te *Lingen*, bij JÜLICHER, in 8vo., uitgegeven: PETRI CAMPERI *Diſſertationes decem, quibus ab illuſtribus Europæ Academiis palma adjudicata*, Vol. I. Allgemeine Litteratur. Zeitung 1799. Januar. ſ. 166.

Zedert het nederleggen van het Hoogleraar-ambt kreeg CAMPER zitting in der Staten-Vergadering van *Friesland*, en bekleedde als lid van Staat op verſchillende tijden, verſcheidene eerambten en commiſſien. In de laatſte jaren zijn's levens hadt hij wegens die provintie zitting in den Raad van State, en hieldt dus ook zijne woning in *'s Gravenhage*, alwaar hij, den 7 april 1789 aan ene heftige borstpleuris, in den ouderdom van 67 jaren overleed.

Hij was in 1756 getrouwd met JOHANNA BOURBOOM, ene zeer ſchone vrouwe, en allerbraaffte huismoeder, weduwe van J. VOSMA, Burgemeester van *Harlingen*, en dogter van JAKOB BOURBOOM, Burgemeester van *Leeuwarden*: welke in deugden uitmuntende egtgenote, wier aandenken ook altoos bij hem in hoogachting is gebleven, en waarbij hij drie nog levende zonen heeft verwekt; hem, in het jaar 1776 door den dood ontrukt werdt.

CAMPER was rijzig van geſtalte en wel geſpierd: dit, gepaard bij ene evenredige gezetheid, vormde een geheel, 't welk men een ſchoon mansperſoon noemt. De opflag zijner ogen was deftig en doordringend, en een blik van zijn gezigt was in ſtaat om iemand die ſchroomagtig van aart was, van

zijn

jn ſtuk te brengen; ook hadt hij in zijn gantſe houding iets
at trotsheid aankondigde, waar van hij bij ſommige gele-
enheden wel eens gebruik maakte, om de verwaandheid van
nderen te vernederen. Voor het overige was hij doorgaans
eer minzaam tegens een ieder, en wel inzonderheid tegens
e genen die in zijne vriendſchap deelden, of dien hij achting
edroeg. Gezellig van aart, maakte hij door zijne vrolijk-
eid, fijne oirdeelkunde, en ervarenheid in genoegzaam alle
takken van wetenſchappen den wellust der gezelſchappen
t; ook ſprak hij ongemeen wel, verſtond behalven de ge-
erde, de meeste levende talen van *Europa*, was vloeijend
zijne verhalen, en wist zijne redenen daar het te pas kwam,
et boertig en Juvenalisch zout te verfijnen. In zijne leſen
as CAMPER ongemeen deftig en ernſtig, en bij het ontleden
an Menſchen en Dieren, dat hij even vaardig als met ene
nbegrijpelijke zindelijkheid verrigte, liet hij nimmer ene ge-
genheid ſlippen, om zijne hoorderen tot eerbied voor het
pperwezen op te wekken, en aan te tonen, met welk eno
itnemende konst, juistheid en wijsheid, al het geſchapene
oor den liefderijken GOD is gewrogt. Meewaardig bij de
leken, wist CAMPER door gepaste troostredenen ellendigen
p te beuren. Onvergelijkelijk was hij bij de Vrouwen in ba-
ensnood, en zijne bekwaamheid in de Vroedkunde, is boven
len roem; ook weigerde hij nimmer in dat vak een voor-
erp, hoe behoeftig ook, zijne hulpe niet alleen, maar
wam hare armoede door ruime geſchenken te hulp, en le-
igde hare ſmerten niet zeldzaam door geneesmiddelen en
ekwaam voedzel, dat hij haar voor niet bezorgde; ja zijne
efdadige edelmoedigheid kende hier omtrent geene palen;
ok was deze deugd een der flikkerendſten waar mede de ver-
even ziel van dien uitmuntenden Man begaafd was. In Heel-
undige bewerkingen, daar handigheid en ſpoed vereist wordt,
n dikwils een minuit alles beſlist, was CAMPER onvergelij-
elijk; in plaats ook van veel toeftel te maken was alles zeer
envoudig bij hem, en hij wist in veele gevallen zijne werk-
uigen, waar van het gezigt bij de meeste lijders angst en

ſchrik inboezemt, behendig aan hunne ogen te onttrekken. Een beminnelijke karaktertrek van dezen Wijsgeer nog, beſtond hier in, dat hij nimmer beter te vrede, vrolijker en opgeruimder was, dan in zulke gevallen, waar in hij met goeden uitſlag, een moeijelijke operatie hadt verrigt; ja ik heb hem ten jare 1769 te *Groningen* tranen van blijdſchap zien ſtorten, na een gemeen vrouwsperſoon verlost te hebben, aan wiens behoud hij genoegzaam gewanhoopt hadt, en die hij door zijne hulp niet alleen redde, maar zelvs tot ene blijde moeder van een welgeſchapen kind maakte. Met ſoortgelijke aandoeningen was hij ook vervuld, wanneer hij dagt enige ontſlakking gedaan te hebben, die tot nut van zijne natuurgenoten kost verſtrekken. Wat eigenaartige trek van een aandoenlijke ziel, van een edel hart!

Als mechanijk Konſtenaar beſchouwd, vertoonde CAMPER zig in geen min gunſtig licht dan als Geneesheer, Chirurgus, Vroedmeester en Natuurkundige. Hij ſchilderde bevallig in olieverf, was een groot meester in het tekenen, en hadt inzonderheid een ongemeen vaste hand in het trekken met de pen, zo als de Platen van zijne *Demonſtrationes Anatomico-Pathologicæ*, daar van getuigenis dragen. Timmeren deed hij bijzonder fraij, konſtdraijen was hij een meester in, in ijvoor werkte hij ongemeen net; ja ik heb hem van Walrus, menſchen tanden zien nabootzen, die in gelijkheid voor de natuurlijken niet behoefden onder te doen, en als 't ware met het tanden glaſuur bezet waren. Proeven van zijn boetzeren, ſteen- en beeldhouwen, zijn 'er nog voor handen; ook ſmeedde hij koper en ijzer, en wist het laatſte beter te vertinnen dan doorgaans geſchiedt; om kort te gaan, daar was genoegzaam geen handwerk dat enige betrekking tot zijne profesſie hadt, of hij was 'er meer of min in bedreven; ja 't ſcheen of zijne vingers gevormd waren om iets evenredigs en konſtigs voort te brengen; want meer dan eens heb ik van hem gezien, dat hij een papier in handen hebbende, daar mede als zonder aandagt tijpelende, en teffens deel nemende in de gebrokken over onderwerpen die ingeſpannenheid vorderden,

dat

at papier na enigen tijd door zijne vingers geknoeid en gelooid te zijn, iets aardigs opleverde, daar geest en vernuft n doorſtraalde.

Wij hebben hier boven gezien, dat deze in vele opzigten boven alle lof verheven Man ook enen loop in de Staatkundige renbaan van ons Gemenebest heeft afgelegd; en dat dus onze taak zou ſchijnen te vorderen, dat wij ten aanzien van zijne werkzaamheden in dat vak, ook iets aan onze Lezers mededeelden; doch wij zijn hier niet nauwkeurig genoeg van onderrigt om er iets met zekerheid van te kunnen zeggen, en zullen er dus niets anders van melden, dan dat hij gedurende een gedeelte der jaren, waar in ons Vaderland door partijſchappen zo deerlijk is geteisterd en als 't ware van een gereten, en waar van de wrange vrugten nog geſmaakt worden, tot op zijn dood toe, wegens *Friesland* als lid in den Raad van State heeft gezeten; dat hij Preſident in die vergadering was, toen de Prins Erfſtadhouder benevens deszelvs Gemalinne, in ſeptember 1787 in 's *Hage* te rug keerden, en dat hij in die hoedanigheid, beide die Vorſtelijke perſonen met aanſpraken heeft begroet, welke gevonden worden in mijne *Verzameling van Staatsſtukken over dem jare 1787 en vervolgens*, I. D. bl. 183. 191 enz.

Om alles te zeggen, voege ik hier nog bij, dat er van dezen uitmuntenden Man, getuigd wordt, dat hij zeer gevoelig was wanneer hij dagt beledigd te zijn, en dat hij in zodanig geval niet gemaklijk tot vergeving hélde, inzonderheid wanneer men door den druk zijne werken aanviel, en daar in iets berispte. Een gebrek dat hij met vele andere Geleerden gemeen heeft; en waar vindt men *Goud dat geen ſchuim heeft?*

Het Afbeeldzel van CAMPER naar 't leven getekend en in 't koper geſneden door REIN. VINKELES, is bijzonder wel getroffen, en vertoont dien Hoogleraar in de zelvde trotſe houding, die hij bij ſommige luiſmen wel eens vertoonde. Onder dit Afbeeldzel leest men het volgende latijnſe vaars van den Zwolſen Hoogleraar en Rektor der latijnſe ſchólen, JAKOB PHILIP DE MEDENBACH WAKKER:

MORTALES. ALIOS. A. SE. QUI. LIQUIT. UT. UMBRAS.
ARTIBUS. INGENIO. MORIBUS. UNUS. HIC. EST.
ADSPICE. POSTERITAS CAMPERUM. MAXIMA. CUI. NOS
HACTENUS. HAUD. SIMILEM. VIDIMUS. IPSA. VIDE.

——— E. L. VRIEMOET, *Athen. Frif.* pag. 866, 867. HALLERI, *Bibl. Anatom.* Tom. II. §. 1068. pag. 395. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars VII. p. 109, 110. *Levensſchets door zijn Zoon* A. G. CAMPER, *gedrukt te Leeuwarden* 1791. *in* 8vo. *enz.*

CAMPESTER (LOURENS), geboren te *Diest* in *Brabant*, beoeffende de griekſe en latijnſe talen te *Leuven* omtrent het jaar 1530, onder opzigt van zijn medgezel NIKLAAS CLENARDUS; zedert keerde hij naar *Diest* te rug, zette 'er ene ſchool op, waar in hij de beginzelen der latijnſe letterkunde onderwees, en begaf zig in het huwelijk. Zijn vrouw vervolgens geſtorven zijnde, keerde hij naar *Leuven* te rug, en onderwees 'er de geleerde talen in de abtdije van *St. Geertruid.* Het blijkt door een opdragt van een zijner werken, dat hij nog in 1570 leefde. Men heeft van hem in druk: 1. *Oratio laudatoria pro* FRANCISCO VALESIO. *Lugd.* 1538. 12*mo.* 2. *Dialogi Ethici ſive Morales, ex quibus adoleſcentia non ſolum literas diſcat, ſed et morum vitæque formandæ rationem. Lovan.* 1550. 12*mo.* 3. *Syntaxeos Propædeumata, exemplis ethicis inſtructa. Lov.* 1555. 12*mo.* 4. *Sophronismus, quo ſeductus ab errore revocatur et Vitæ temperantioris dantur monita. Lov.* 1555. 12*mo.* ——— SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 511. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 620. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 805. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 222--224.

CAMPHUIS (JOHANNES), de XVde in rang der Gouverneurs Generaal van *Neerlands Indiën*, is geboren te *Haarlem* den 18 julij 1634 van burgerlijke ouders, welke aan hem ene meer dan gemene opvoeding gegeven hebben, voor zo veel men uit verſcheidene omſtandigheden van zijn leven kan beſluiten, en die hem vervolgens op een Zilverſmids winkel te *Amſteldam* beſtelden.

Maar

Maar die Jongman zijn hart boven deze kostwinning voeende, wist middel om een Adfistent- of Onderkoopmansplaats te verkrijgen, in dienst van de *Nederlandſe Oostindiſe Kompagnie*. Aldus met het ſchip *de Draak* naar de *Indiën* vertrokken zijnde, landde hij te *Batavia* in 't jaar 1654, nog nauwelijks 20 jaren oud zijnde. Kort na zijne komst aldaar, wierd hij in 't werk geſteld in de geheime Secretarij, door den Generaal MAATSUIKER. Dertien jaren daar na bevorderde deze hem tot eerſten Klerk, na hem reeds met de tijtels van Opper- en Onderkoopman vereerd te hebben. Van den jare 1671 tot 1675 werd hij driemaal gezonden naar *Japan*, met den rang van Opperhoofd op het komptoir aldaar; ook bekleedde hij, in dien tusſentijd, het ambt van Raad van Juſtitie. In 1677 werd hij Secretaris van de hoge *Indiſe* Regering; welken gewigtigen post hij met alle naarſtigheid waarnam, en waar in hij zig ongemeen bevlijtigde, om, in de archiven van de Kompagnie, de hodige gedenkſchriften te vinden, welke dienen moesten tot de beſchrijving der ſtigtinge van *Batavia*. Op den 4 april des volgenden jaars, kort na den dood van den zo evengemelden Heer MAATSUIKER, en bij gelegenheid van het ontſlag van vijf, zo gewone als buitengewone Raden, werd hij tot den rang van buitengewonen Raad verheven. Op den 25 november 1681, op den dag van het vertrek van den Heer VAN GOENS, werd hij gewone Raad, en bleef het tot den 11 januarij 1684; dag, waar op de Heer SPEELMAN als Gouverneur, en de Heer BORT als Directeur van den Handel, geſtorven zijn.

Ten zelvden dage vergaderde de Raad, volgens ene order van de Heren van de Kamer van Zeventienen. Na het doen van 't gebed, en den gewonen eed, ging dezelve over tot de verkiezing van enen nieuwen Gouverneur, bij wijze van ſtemming, door middel van briefjes. Het baarde geene geringe verwondering, toen men bevond, dat de meeste ſtemmen ten voordele van den Heer CAMPHUIS waren, daar hij de jongſte van de Gewone Raden, en daarenboven, bij alle zijne ambtgenoten, gehaat was, om reden, vindt men verzekerd, dat

hij zig naar hunne levenswijze, niet konde of wilde ſchikken, maar den weinigen tijd, dien de vervulling van zijne ambtsbezigheid hem overliet, vlijtig beſteedde in het beoeffenen der burgerlijke geſchiedenisſen van de *Indiën*, of in 't naſporen van alles wat de Natuurlijke hiſtorie van die landſchappen betrof; zijne Mederaden hier in geen ſmaak vindende, hield hij geen verdere verkering buiten de Raadzaal met hen, als voor zo ver zulks volſtrekt noodzaaklijk was. 't Geen dus zonderling voorkoomt, is, dat bij 't openen der briefjes bevonden wierdt dat CAMPHUIS de meeste ſtemmen hadt; doch zulks was veroirzaakt, doordien de meeste Raden van gedagten waren, dat zij hem gerust hunne ſtem kosten geven, als verzekerd van den haat der anderen voor hem. Zij ſtonden wel bedi em-meld, doch de keuze was gedaan; en, de nieuwe Gouverneur-Generaal den eed afgelegd hebbende, ontving hij dien van alle Leden weerkerig. Naderhand wierdt hij in *Holland* goedgekeurd en bevestigd.

Weinig of niets van aanbelang viel 'er voor, gedurende de twee eerſte jaren der regeringe van CAMPHUIS beſtier; behalven dat hij in de laatſte maanden van het eerſte jaar, het genoegen hadt, van door zijne zorgen ten einde gebragt te zien een handeling, waar toe drie van zijne Voorzaten, onnutte moeite hadden aangewend; ik bedoele de verlosſing van de nog overig zijnde *Nederlanders*, bij 't verlies van *Formoſa* door de *Chinezen* gevangen en in ſlavernij gehouden. In het jaar 1686 vertrok de Heer TAK, ſchoonbroeder van VAN HOORN, als Afgezant, naar den *Souſouhounan*, ten einde hem te verzoeken (zo men voorgaf) om het hoofd van SOURAPATTI, of dat hij zijne vergiffenis zoude hebben te verwerven, 't zij bij de Kompagnie, of bij den Keizer. Men voegt 'er bij, dat de Vorst hem die niet alleen verleend, maar zelvs zijne dogter ten huwelijk gegeven, en zig op het allernaauwst met dien ſchoonzoon verbonden hadt. Op den Heer TAK was hij zeer gebeten, om dat hij gehouden werd voor den genen, die voormaals, *den grooten ſteen uit de kroon van* MADJAPAHET *ligtte*; het welk van dat gevolg was, dat hij dien Heer, met al-

ille de zijnen, deedt ombrengen. Ook bleek het naderhand, dat AMANG KOURAT deelgenoot van dien moord was geweest, welke begaan werdt op den 8 februarij. De *Soufouhounan*, gesterkt door SOURAPATTI, liet niet na, de Kompagnie veelvuldige zwarigheden te veroirzaken, waar door de Gouverneur en Raden zig verpligt vonden, de zaken van MAKASSER uit te stellen tot dien tijd, dat *Java* in een veiliger staat zou gebragt zijn.

Deerlijk werd de Keizer van SOURAPATTI bedrogen. Want hij ging, met zijne beste paarden, wapenen en al wat hem aan stond, door, en vlugtte daar mede tot buiten *Pasfarouwan*; stellende zig in het bezit van alle de omliggende landen, tot aan het prinsdom van *Madion* en *Panaragon*: in zo verre, dat de Keizer van eenëntwintig uitmuntende landstreken, in langen tijd, geen de minste imkomsten trok. En schoon deze SOURAPATTI, gedurende den tijd van zeven of agt jaren, het wel met honderd duizend *Javanen* bezet hield, moesten zij egter in het jaar 1697, zonder iets verrigt te hebben, opbreken. Dit was de erkentenis, die SOURAPATTI den Keizer bewees. En even zo was de dankbaarheid, welke de Keizer aan de Kompagnie betoonde, zijnde de onkosten, voor hem gedaan, sedert het jaar 1682, nog met enige tonnen gouds vermeerderd; hij hieldt zig in genen dele aan zijne gemaakte verbonden, maar schond zijne beloften, en benadeelde de Kompagnie grotelijks in hare voorrechten.

De jonge Koning van *Bantam*, ten jare 1687, gestorven zijnde, werd opgevolgd door zijnen zoon ABOU IL FALAAL MOHAMED JACHIN, welke in oorlog geraakte met zekeren Koning van 't eijland *Borneo*, die ene Negerij, agttien of twintig mijlen van de rivier gelegen, bezittende, zig niet alleen van *Succadana* en twee dorpen, aan het rijk van *Bantam* behorende, meester maakte, maar, bij vervolg, ook zestien of zeventien *Pantsjalangs* bemagtigde, voerende de bewoners gevangen voor slaven weg. ABOU IL FALAAL verzogt aan de Kompagnie om bijstand; en hem werden toegestaan vier schepen, met volk en krijgsbehoeften, onder bevel van den Heer

VAN GOENS. De Koning van *Borneo* week terſtond naar het gebergte, wordende enige dagen daar na, van zijnen vertrouweling, zijnde een *Engels* Koopman, gevolgd. Schoon de plaats, daar zij de wijk genomen hadden, onwinbaar was, moest de *Engelsman*, die bij de vlugtelingen in haat was, hoe zeer ook van den Koning bemind, met de zijnen, van daar trekken, naar een dorp, digt bij *Succadana* gelegen, en zig aan de *Nederlanderen* overgeven; waar na den Koning, door het bezetten der rivieren, ook alle verdere terugtogt benomen werdt. De Heer VAN GOENS, door onvoorzigtigheid, naamlijk door het losbranden van een vuurroer, zijnen duim, en daar na zijne gezondheid verloren hebbende, kwam het bevel over het krijgsvolk aan den Heer KLAASZOON, die den rover overwon, den Koning van *Bantam* in het bezit zijner Negerijen herſtelde, en zig weder aan boord begaf. De Heer VAN GOENS overleed, toen de ſchepen tot op drie mijlen afſtands *Batavia* genaderd waren. De Koning van *Bantam* zond, tot erkentenis, aan de Regering van *Indië*, twee vaartuigen, geladen met peper, en een weinig aarde, in een zilveren bekken, ten bewijze dat hij zijne drie Negerijen te rug gekregen hadt. Ook ſtelden hij dezelven, in vervolg van tijd, ſchadeloos voor de gemaakte kosten.

Omtrent dezen zelvden tijd bragten de *Engelſen* van *Bancolo* en *Batang Kapas*, op het eijland *Sumatra*, grote klagten tegen de *Nederlanders*, in *Europa* over. De jonge Koning van *Bantam*, hen uit *Sillebar*, ene plaats hem onderhorig, verjaagd hebbende, hadden zij de wijk naar de twee genoemde plaatſen, *Bancola* en *Batang*, genomen, en, tegen alle regt en billijkheid, op de eerstgemelde plaats, een Fort aangelegd. Wij zeggen, *tegen regt en billijkheid:* om reden dat de *Nederlandſe Maatſchappij* aldaar hare bezittingen hadt, het zij door veroveringen, of vrijwilligen afſtand der inboorlingen, voor dat 'er de *Engelſen* zig hadden ter neder gezet. En wat aangaat de vijandlijkheden, die hun, door de eijlanders, aangedaan werden, daar aan hadden de *Nederlanders* ook rijklijk hun deel; want zij leden, doorgaans, den eerſten aanſtoot, en gaven

zelvs

zelvs de *Engelſen* berigt van het voornemen der inlanderen.

In het jaar 1688 was de oude Koningin van *Achin* overleden; het jaar te voren hadt de befaamde RAJA SINGA, Keizer van *Kandia*, mede den tol der natuur betaald. Deze was, egter, in de laatſte jaren zijner langdurige regeringe, veel gematigder en vreedzamer geweest dan voorheen; ook hadt hij, niettegenſtaande het groot nadeel, dat hij der Maatſchappije veroirzaakt hadt, zijnen zoon en opvolger vermaand, altoos in goed verſtand met de *Nederlanderen* te leven; welke les deze ook getrouw gevolgd heeft, niettegenſtaande hij, uit hoofde zijner bijgelovigheid, een volſlagen afhangeling van zijnen Priester was.

In het eerſte jaar der regeringe van den Heer CAMPHUIS, had de Koning van *Golconda* zig verpligt gevonden, op de aannadering van het leger van den Groten *Mogol*, de vlugt te nemen; zijnde hij, ſedert enige jaren, nalatig geweest in het betalen der ſchattingen. Het volk, de ſchuld daar van aan de beſtierderen MADONA en AKKUNA gevende, vermoordde deze broeders, die, weinig tijds te voren, zekeren *Banjaan*, met name COHENDA, een bediende van de Kompagnie, gedwongen hadden, ene grote menigte koperen munt te leveren, zonder hem ooit de waarde daar van voldaan te hebben; waar door hij buiten ſtaat geſteld werdt, om de ſomme van één millioen guldens te voldoen, welke hij aan de Maatſchappij ſchuldig was, en die de bedienden, van jaar tot jaar, hadden laten oplopen.

De Regering van *Batavia* zond, om die reden, in het jaar 1686, den Heer LAURENS PIT, *den Jongen*, derwaards, om door hem, die opperhoofd van het Komptoir te *Maſulipatnam* was, vertogen daar over, aan den Koning van *Golconda* te doen. De Koning ontving hem gunſtig, en benoemde zelvs Kommisfarisſen, om de zaak te onderzoeken. Maar deze verſchoonden zig met den dood van MADONA en AKKUNA, zeggende, *men kon hen nu ten laste leggen wat men wilde, doch zij geloofden zulks niet.* De Koning bood, egter, aan, de ſchuld van COHENDA te voldoen, mids die met ééde bevestigde, dat ge-

gemelde ſchuld wettig was. COHENDA weigerde dit, uit hoofde van zijnen godsdienst, die hem verbood te zweren. Dus kwam 'er van de betalinge van deze ſchuld niets, dan dat het gezantſchap van den Here PIT, der Maatſchappije, daarenboven, nog wel dertig duizend guldens koste. Intusſen hadt men het opperhoofd van het komptoir van *Golconda* in hegtenis genomen, en naar *Pulicatta* gezonden; als ook den tweeden perſoon in rang aldaar, wiens gedrag niet minder vermoeden gaf, van mede-oirzaak van dit groot verlies te zijn.

De Heer PIT, te *Maſulipatnam* te rug gekomen zijnde, ontbood tot zig de Opperhoofden der vier Buiten-Komptoiren; deedt ook volk van *Ceilon* derwaards komen, en, na op alles goede orde geſteld te hebben, maakte hij zig van de twee ſtadspoorten meester, en joeg alle de *Mooren* en *Heidenen* ter veste uit. Vervolgens eischte hij, dat 's Konings tol hem in handen moest geſteld worden. Na enige zwarigheden uit den weg geruimd te hebben, ſloten de *Mooren*, die wel zagen, dat het ernst wierdt, een verdrag om vrij te mogen vertrekken. Daar na werden 'er lijsten gemaakt, van al wat in de ſtad gevonden werdt, en den *Mooren* en *Heidenen* vrijheid gegeven, om, met hunne goederen, te blijven of te vertrekken. Dit verrigt zijnde, werdt de plaats, onmiddelijk, met twaalf bolwerken en één gragt verſterkt, zonder andere verhinderring, dan dat de *Mooren* 't water aan de bezetting hadden afgeſneden. Doch deze verhindering werdt, welhaast, door een wakkeren uitval, weggenomen. Want dertig of veertig van de *Mooren* geſneuveld zijnde, weigerden de overigen niets meer aan de *Nederlanders*; integendeel deden zij verſcheidene voordelige aanbiedingen, waar door zij den Koning hielpen noodzaken, den vrede aan te nemen, op ene hem voorſchrevene voorwaarde; waarbij bepaald was, dat hij, in den tijd van vijf jaren, betalen zou de ſomme van honderd en twintig duizend dukaten, tot ſchavergoeding van de Maatſchappij: waar na hem de ſtad weder werdt overgegeven.

In het volgende jaar viel deze ongelukkige Vorst in de ma-

magt van AURANGZEB, die zijne landen bemagtigde, en hem, met de uiterſte onwaardigheid, behandelde; tot zo verre, dat hij zelvs het ſtof, van onder de voeten van AURANGZEB, moest lekken. Zijn laatſte lot was, dat hij gevankelijk naar ene vesting gebragt werdt, waar in zijn vijand hem, ongetwijffeld door vergif, heeft doen omkomen. Ligtlijk vermoedt men het nadeel, dat de Maatſchappij daar bij leed. De ſoldaten van den Groten *Mogol* plunderden het Kompagnies komptoir van *Nagelwanzon*, en mishandelden de bedienden op ene wrede wijze.

Te midden dezer gebeurtenisſen, die den Gouverneur-Generaal niet weinig zorge en arbeids verſchaften, zag men te *Coromandel*, een nieuwen Commisſaris-Generaal aankomen, die, door de Heren Bewindhebberen der Kamer van Zeventienen, gelast was, om de zaken aldaar, naar zijn vermogen, te herſtellen. Deze was, HENDRIK ADRIAAN VAN RHEDE, Heer van *Mijdrecht*, en zijn Adjunct, JAN BACCHERUS, wiens Gezantſchappen, aan den Groten *Mogol* en andere Vorſten, van goede uitwerking waren, zo voor den handel op *Golconda* als elders. De Grote *Mogol* oeffende genoegzaam een onbepaald gezag op de kust van *Coromandel*.

De twee bedienden, JANSZOON en CARSTENSZOON, die over de zaak van den bovengemelden COHENDA, in hegtenisſe zaten, werden, op zijnen last, naar *Batavia* gezonden, alwaar men zig vernoegde met hen te laten zitten, zonder hun proces op te maken; de Regering van *Batavia* wilde niets met dezen Kommisſaris te doen hebben.

De Heer VAN RHEDE was het, die, op eigen gezag, in 1690, het Komptoir-Generaal, van de kust van *Paliacatte*, naar *Negapatnam* overbragt, alwaar hij, met verbazende kosten, die wel op twaalf tonnen gouds begroot werden, die ſtadje vesting deed bouwen, welke voor de beste van gants *Indië* wordt gehouden: ſchoon men nauwlijks weet te zeggen, wat nut dezelve doet; zijnde die, naar verzekerd wordt, zelvs niet eens bekwaam om de ſchepen op de rivier te beveiligen.

Ten jare 1684 was de Kompagnie in oorlog geraakt met de

Per-

Perſianen, die hun weigerden, de Zijden, tegen den gemaakten prijs, te leveren; daar zij ze egter voor minder prijs, aan de *Engelſen* verkogten. Te *Batavia* had men drie ſchepen van oorlog toegerust, onder bevel van den Heer CAZEMBROOD, die, bij zijne aankomst in de Golf van *Perſie*, vijf anderen vondt. Met dit ſmaldeel, van agt ſchepen, maakte hij zig op den 4 augustus van het gemelde jaar, meester van het eijland *Kismus* en deszelvs vesting, na voor *Gamrom*, dertig *Moorſe* vaartuigen genomen te hebben. Intusſen hadden de Directeur VAN DEN HEUVEL en de Heer HERBERT DE JAGER zig naar *Ispahan* begeven, om te beproeven, of men de zaak niet in der minne konde herſtellen. Maar de *Sophi*, naar niets willende luisteren, vóór dat het gemelde eijland wederom in zijne magt geſteld, en alle aangehoudene vaartuigen ontſlagen waren, ging men, den 25 julij van het volgende jaar, daar toe, over; waar na de zaken, doch ſlegts voor een bepaalden tijd, op een beteren voet gebragt werden.

Ter gelegenheid van het uitbreken van enige nieuwe geſchillen, zond de Maatſchappij, in 1689, aan den *Sophi*, SCHACH SOLYMAN, den Heer VAN LEENEN, Buitengewonen Raad, in den rang van Ambasſadeur, verzeld van den Heer JAN KEITO, Directeur in *Perſië*, die onderweg overleed, en voorzien met een gevolg van veertig perſonen, wier getal, door ziekten en ongemakken, op deze verdrietige reize, niet weinig verminderde. De Gezant deed een koninglijke intrede te *Ispahan*, en ontving de grootſte eerbewijzen. Deszelvs geſchenk werdt, vóór die van de Gezanten van agt of tien vreemde Natiën, die 'er gelijktijdig waren, aangenomen. Op den 13 octobet 1691, ſtelde men hem den brief, van den *Sophi* aan den Gouverneur-Generaal CAMPHUIS, ter hand, benevens enige geſchenken; die, egter, in waarde, tegen die van de Kompagnie niet kosten ophalen. Het best, dat de Afgezant verkregen hadt, was, ene vermindering van veertien duizend en vier honderd *Tomaas*, op de regten van de vorige jaren, en vernieuwing der oude verdragen. Doch het duurde niet lang; of men zag, hoe weinig ſtaat 'er, op de ſchone

ne beloften der ſchalkagtige *Perſianen*, te maken was.

Tot hier toe, gedurende het beſtuur van den Heer CAMPHUIS, niet dan buitenlandſe zaken verhaald hebbende, ſtaat ons nu iets te melden, wat op de plaats zijns verblijfs gebeurde; het behelst een zeer vreemd geval, dat zo wel den Raad van *Indiën*, als deszelvs Hoofdlieden verdeelde, en voorviel in de jaren 1676 en 1680, bij gelegenheid van de verkiezinge van een Bailjuw van *Batavia*. De Heer CAMPHUIS verklaarde zig, bij die verkiezing, voor den Heer DISPONTYN; doch alle de andere Heren gaven hunne ſtem aan den Heer DE BOLLAN, en trokken de zaak verder, dan welvoegelijk was, tegen den Gouverneur-Generaal; die, in alle gevallen, de magt heeft, om, voor zijne rekening te nemen, het geen hij oirbaar vindt, mits rekenſchap van zijn doen gevende. Het gedrag der Raden mishaagde den Gouverneur, die wel zag, dat zo hij het in dit geval gewonnen gaf, zijn gezag, in het vervolg, niets te beduiden zou hebben. Om hetzelve dan ſtaande te houden, wilde hij, dat de door hem benoemde den voorrang zoude behouden. Doch die van den Raad zetteden 'er zig, met zo veel gewelds, tegen, dat één van hen, in drift, den Gouverneur toebeet: „ dat zij, die hem Gouver„ neur-Generaal gemaakt hadden, hem ook wederom konden „ afzetten, en zijn ambt ontnemen." CAMPHUIS, zulk een honende taal, in ene vergaderinge, waar in hij Preſident was, niet gewoon, en nu, minder dan te voren, genegen om zig wetten te laten voorſchrijven, antwoordde, met zijne gewone bedaardheid: „ dat, zo mijne Heren de Raden magts genoeg „ hadden hem af te zetten, hij dan niets meer te doen hadt, „ en dat hij hun goeden dag wenschte." Ten zelvden tijde vertrok hij, en kwam, in geene twee jaren, wederom in de vergadering. De andere lieten, egter, niet na, 'er alle dagen te verſchijnen, als geſteld zijnde om over de zaken te raadplegen. Maar, zo zij enig beſluit namen, dat niet naar den ſmaak van den Gouverneur was, vernietigde hij hetzelve, zonder zig met iets te moeijen. Ook begaf hij alle ambten en bedieningen, naar zijnen wil, zonder dat hem iemand durfde tegenſpreken.

De

De Raden bragten hier wel hunne klagten tegen in; doch de gematigdheid en bedaardheid van den Gouverneur-Generaal verijdelde die allen. Dit gedrag werd in *Holland* door de Kamer van Zeventienen goedgekeurd, tot ſpijt van zijne tegenſtanders, die hem nu niet meer in zijne vorige waarde, maar als enen Vorst zagen heerſchen, waar van nog nimmer voorbeeld geweest was. Wat het ambt van Bailjuw betrof, hetzelve werdt, tot nader order, waargenomen door den Heer VAN MOOK, Drosſaard van het platte Land, die, bij zijn overlijden, in 1679, deze beide ambten openliet. CAMPHUIS gaf het eerſte daar van aan den Heer DISPONTYN, en het tweede wilde hij opdragen aan den Heer BOLLAN, voor wien hij mede veel achting hadt. Niettegenſtaande zijnen natuurlijken zagten aart, deed CAMPHUIS, egter, zien, dat hij geledene verongelijkingen niet ligt vergat. Want, op zijn aanſtoken, zegt VALENTYN, was het, dat de Ed. Heren Bewindhebberen van de Kamer van Zeventienen, in het laatstgemelde jaar, den Heer ANTHONY HURDT, Directeur-Generaal, bedankten, met aan hem de keuze te laten, om als vrijman in de *Indiën* te blijven, of naar *Nederland* te keren. HURDT koos het laatſte, en ſtierf in het zelvde jaar, gelijk ook de Heer AIT, waar mede de zaken veel veranderden; zijnde die beide Heren altoos de grootſte tegenſtanders van den Gouverneur-Generaal geweest.

In 1690, werd CAMPHUIS, door den zwakken ſtaat zijner gezondheid, genoodzaakt, andermaal zijn ontſlag te verzoeken, 't geen hij ook verkreeg, en op ene wijze, die hem tot veel eer verſtrekte. Bij dit zijn ontſlag gaf de Kamer van Zeventienen hem de vrijheid, om naar *Europa* te keren, of in *Indiën* te blijven, met behoud van rang naast den Gouverneur-Generaal, en ook van zijne wedde, benevens een lijfwagt van een' Faandrig, Sergeant en Corporaal, met twaalf man, ten koste van de Kompagnie. 't Laatſte aanbod nam hij aan, en gaf zijn ambt, op den 24 ſeptember 1691, op de volgende wijze, over in handen van den Heer WILLEM VAN OUTSHOORN, eerſten Raad en Directeur-Generaal, die, door

de

de bovengemelde Kamer, tot zijnen opvolger benoemd was. De twee Heren waren aan het bovenëinde van de tafel gezeten, en de Raden van *Indiën* volgden, ieder naar zijnen rang. Ter regtehand van de twee Generaals zaten de Leden van den Raad van Juſtitie, benevens de twee Fiskalen, en ter ſlinkerzijde de Schepens van *Batavia*. Het overig gedeelte van de zaal was vervuld met een groot aantal lieden van aanzien, bijëengekomen, om deze plegtigheid te aanſchouwen. Alle de ſleutels, zo van de ſtad als van het kasteel, lagen op tafel. CAMPHUIS deedt een gepaste aanſpraak, betrekkelijk de pligten van het ambt, waar mede hij de eer had genoten bekleed te zijn, en dat hij nu met blijdſchap nederleide, om van al den arbeid te rusten, die daar aan verknogt was. Daar na nam hij de ſleutels op, en ſtelde die aan zijnen opvolger ter hand, hem tevens te kennen gevende, dat zij vrij gewigtig waren. Toen begaf hij zig naar zijne woning, en nog dien zelvden dag naar zijne lustplaats, buiten de Nieuwe poort, aan de rivier en weg naar *Jakatra*.

Hij overleed op dit zijn lusthuis in 't jaar 1695, het vierde jaar na dat hij de landvoogdij hadt afgelegd, in den ouderdom van juist 61 jaren; want zijn ſterfdag, den 18 julij, was ook zijne geboortedag geweest. Men bragt hem met een ongemene pragt ten grave, overëenkomſtig zijnen hogen rang; en ieder, welke zijn lijk gedragen hadt, werdt met enen gouden gedenkpenning, zesënzestig guldens waardig, ter gedagtenis beſchonken. Op derzelver voorzijde, houdt, onder den ſnelvliegenden Tijd, het Minnewigt, 't gene op twee ſtukken kanon en even zo vele lijktoortszen zit, enen uitgeſpreiden wimpel, waar op deze vier digtregels geſteld zijn:

De *Tijt* valt d'eene kort, en d'andre weder langh
En onderwijlen gaet de *Tijt* altijd haer gangh:
Wel hem, die deſen *Tijt* op aarden ſoo beleeft,
Dat hij niet voor het eind van zijnen *Tijt* en beeft.

Boven zijn aangenomen wapenſchild, 't gene, mids hij een zilverſmids knegt eertijds geweest was, uit enen gehar-

rasten arm, vasthoudend enen hamer, beſtaat, leest men dit opſchrift in enen wimpel, die op de tegenzijde gezien wordt:

JOHANNES CAMPHUIS,
Gebooren tot Haarlem den 18 Julij 1634,
Sijnde ſedert den 11 Januarij 1684
Tot den 24 September 1691
Geweest, Gouverneur Generaal
Van *Nederlandsch Indïa.*
Obiit Bataviæ den 18 Julij 1695.

Op een verheven graf, 't gene tusſen twee kindertjens een doodshoofd en twee doodsbeendeiren draagt, leest men dit agtvoudig kluppeldigt:

Mijn aertſche CAMPHUIS was vergaen,
Mijn tabernakel kon nau ſtaen,
Doch ik ſagh op een vast gebouw,
Dat eeuwigh ſijn en duuren ſouw,
Een plaets door JESUS toegeſeijt
En in ſijns Vaders huijs bereijt:
Wel zaligh is die mensch zijn lodt,
Die heeft een timmeringh bij GODT.

CAMPHUIS is nimmer gehuwd geweest; heeft ook nimmer voor zo veel men weet, kinderen bij ſlavinnen geteeld, dat anderzints wel de *Oostindiſe* mode is. Hij was, zeggen zijne tijdgenoten, eerder groot dan klein van ſtatuur, met ſchone grote oogen, en een blozend vrolijk wezen; matig in levenswijze, kuis in zeden; eerlijk en opregt, maar teffens omzigtig in de zamenlevinge; vlug van begrip, weinig over zaken ſprekende, maar met oirdeel en welgepastheid daar 't nodig was; zagt en vriendlijk tegen Groten en Gemenen; en hoewel goedaartig en mededogend van aart, egter ſtreng als de omſtandigheid zulks vorderde; gelijk bleek in het geval van eene vrouw, die, wanende, dat hare geboorte en hare vrienden, haar boven de maat der wetten ſtelden, de onmenſchelijkheid had bedreven van een Slavin levende door de Mieren te laten

ten

ten opëten; want in weerwil van de allerſterkſte ſollicitatien en pogingen, van lieden, die anderzins bij CAMPHUIS veel vermogten, liet hij het vonnis ten uitvoer brengen, 't welk haar veroirdeelde om op het ſchavot in 't openbaar gegeesſeld en gebrandmerkt te worden, en beide ooren afgeſneden te hebben. Dat hij godvrugtig was en een goed Christen, heeft hij ook veelvuldige blijken van gegeven; en van het eerſte jaar af van zijne verheffing tot Opperlandvoogd, was reeds in 't kabinet van zijne woning op 't kasteel, het voornaamſte ſchilderſtuk, de Zaligmaker in den hof van *Gethſemané*, met deze woorden ondergeſchreven door zijn eigen hand, *Anima mea* CHRISTUS *eſt*.

Van zijn zedige manier van denken, kan men niet wel een klaarder bewijs zien, dan het geen hij daar van gaf, maar even Gouverneur-Generaal geworden zijnde. Hij hadt namelijk den Predikant SCHAACK in *Indiën* gekend, die naar 't vaderland gekeerd, nu in *Holland* woonde; aan dezen, kennis gevende van zijne verheffing, verzogt hij te gelijk om voor hem een aanzienlijk zilveren tafelſervies te laten maken tot *Amſterdam*, en wel bepaaldelijk bij den zelvden Zilverſmit, bij welken hij knegt op den winkel was geweest, zo die nog in wezen was. Bij geval leefde deze werkman nog, en ſtond niet weinig verwonderd, wanneer hij hoorde, dat dit zilver was voor een van zijne gewezene knegts, nu Generaal van *Nederlands Indiën*: „ dan moet het," zeide de oude Man, na zig enigen tijd bedagt te hebben, „ JAN zijn, een *Haarlemmer*, die „ lang geleden op mijn winkel is geweest." CAMPHUIS het verzogte ontvangen hebbende, toonde zijne erkentenis aan den Predikant, en beloonde zijnen ouden Baas op ene edelmoedige wijze.

Wij hebben reeds gezegd, dat CAMPHUIS een beoefenaar der wetenſchappen was; ook is het voornamelijk aan hem, dat wij de enigſte goede beſchrijving van *Japan* verſchuldigd zijn; want hij is het, die, bij den Chirurgijn KÆMPHER, wanneer deze zig onder zijne regering, te *Batavia* fortuin zoekende, ophield, buitengewone geleerdheid, verzeld met een geest van

opmerking, beſpeurd hebbende, hem naar *Japan* zond, voorzien met de nodige onderrigting en handleiding, om aldaar de menigvuldige aanmerkingen en ontdekkingen door CAMPHUIS ten tijde van zijn verblijf in dat rijk gedaan, nog te vermeerderen; en, wanneer KÆMPHER uit *Japan* te rug gekomen, naar *Europa* vertrok, ſchonk de Generaal hem alles wat hij tot de beſchrijving van *Japan* betrekkelijk, in 20 jaren hadde verzameld. Want CAMPHUIS was op den naam van Autheur niet geteld, gelijk blijkt uit het verhaal van de ſtigting van *Batavia*, het welk hij aan VALENTYN heeft gegeven, die zulks met dankbaarheid vermeld; daar KÆMPHER niet alleen zorgvuldig de hulpmiddelen verzwijgt welke aan hem verſchaft zijn, maar verkozen heeft in de voorrede van zijn werk te verzekeren: „dat „ hij, Chirurgijn van de beſlotene logie op *Decima*, gedurig „ zo daar, als in de reizen naar 't hof, van allen omgang met „ *Japanners* afgezonderd, behalven van zijn *Japanſen* knegt, „ in minder dan twee jaren, alle zijne grote en verwonderens„ waardige kundigheden van het *Japanſe* rijk heeft verkregen, „ door middel van dien knegt, een Jongeling van omtrent 24 „ jaren, aan wien hij eerst de *Hollandſe* taal hadt moeten le„ ren, en die voor de komst van KÆMPHER nimmer in 't bin„ nenſte van *Japan* hadt gereisd." —— F. VALENTYN, *Beſchrijv. van Oostind.* IV. D. I. St. bl. 316--323. G. v. LOON, *Ned. Hiſtoriep.* IV. D. bl. 155. *Hiſtor. Beſchr. der Reizen*, XX. D. bl. 273--283. O. Z. v. HAREN, *Leven van* J. CAMPHUIS. 1772. *Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen.* IX. D. bl. 275--290.

CAMPHUIZEN (DIRK RAFAELSZ.), Konſtſchilder en Zededigter, geboren te *Gorkum*, in 1586, was de zoon van RAFAEL CAMPHUIZEN, een man van adelijke geboorte, en Heelmeester in gemelde ſtad, om zijn ervarenheid in de geneeskunde en hups gedrag bij elk bemind; zijn moeder, MARIA VAN MAZEIK, welker vader HANS VAN MAZEIK, een Koopman te *Gorkum*, om de belijdenis van zijn geloof onthalsd werdt, was bevrijd om haar zonderling godvrugtig leven onder de

Doops-

Doopsgezinden. Agt jaren hadt DIRK nauwlijks bereikt, toen beide zijne ouders hem ontvielen, en hij geſteld wierdt onder het opzigt eens ouder broeders, die hem bij den Konſtſchilder DIDERIK GOVERTZE beſteedde. Op den ouderdom van agttien jaren hadt hij zo grote vorderingen gemaakt, dat hij, volgens het getuigenis van HOUBRAKEN, zijn meester in de konst te boven ſtreefde, beſtaande zijne geſchilderde tafereelen doorgaans in boere-ſtalletjes, en landſchappen met beeldjes, koeitjes, paarden enz., ook verbeeldingen van maneſchijn. Sommige van zijn pentekeningen waar in hij zonderling uitſtak, berusten nog bij zijne vrienden; zeldzaam komen ſtukken van dezen meester op verkopingen voor; op ene van den Baron SCHONBORN, te *Amſteldam*, den 16 april 1738 gehouden, gold een klein ſtukje van hem een *Pleisterplaats* verbeeldende, 36 guld. 10 ſtuiv. Op aanzoek nu van den *Gorkumſn* Rektor, die CAMPHUIZEN's bekwaamheid kende en hoog waardeerde, zag hij thans af van het ſchilderen, en leide zig toe op het leren van 't latijn; en hij maakte zo grote en ſpoedige vorderingen in deze oeffening, dat hij, na een tijdverloop van drie jaren, bekwaam wierdt geoordeeld voor het Akademisch onderwijs.

Als toen vertrok hij naar *Leijden*, zijnde van ſterke aanbevelingen voorzien bij den vermaarden ARMINIUS, wiens gematigde leerbegrippen hem ook inzonderheid bevielen. Spoedig kwam hem de gunst te ſtade, in welke hij bij den Hoogleraar ſtondt; want als deze, door den Heer VAN LANGERAK, om een bekwaam leermeester voor zijne kinderen, wierdt aangezogt, prees ARMENIUS als zodanig zijnen leerling CAMPHUIZEN aan. De ijver, met welken hij zig van zijnen post kweet, gaf gelegenheid, dat ook die van Geheimſchrijver, van dien Heer, eerlang, aan hem wierdt opgedragen. 't Geviel, ten wijl CAMPHUIZEN hier inwoonde, dat de plaats van Gouvernante over het huisbeſtuur van den gemelden Heer open viel. Gedurende zijn verblijf te *Leijden*, was CAMPHUIZEN in kennis geraakt met en verliefd geworden op ANNA of ANNEKE ALENDORP, zuster van zijnen Mede-Student JOHAN ALENDORP, zoon van den

den *Dordrechtſen* Leraar GOVERT ALENDORP. Zijn huwelijksaanzoek was te leur gelopen, door de ongezindheid der moeder, om hare dogter ten egt te geven aan iemand, de gevoelens van ARMINIUS toegedaan. De gunst, in welke CAMPHUIZEN bij den Here VAN LANGERAK ſtondt, nam hij te bate om zijne beminde ANNEKE in de gemelde hoedanigheid aan te prijzen; ook ſlaagde hij hier in naar wensch, en ſmaakte dus 't genoegen om het voorwerp zijner liefde dagelijks te zien en te ſpreken. Doch de onderlinge gemeenzaamheid liep wel haast in 't oog, en wierdt gevolgd van het beſluit der gelieven om hunnen dienst te verlaten. Zij vertrokken naar *Gouda*, en begaven zig, na enige tegenkanting der moeder van ANNEKE, in 't huwelijk, op tusſenſpraak eens *Dordrechtſen* Leraars. De Heer VAN LANGERAK verëerde hun, uit oude genegenheid, 1000 guldens tot aankoop van huisgeraden.

Na de huwelijksvoltrekking begaf zig CAMPHUIZEN met der woon naar *Gorkum*. Uit het taalonderwijs aan de jeugd, ten zijnen huize, vondt hij hier zijn beſtaan. Zijne ſnipperuren beſteedde hij vooral aan het lezen der Schriftuure. Dit verwekte in zijn gemoed bekommering over het dus lang uitgeſtelde ontvangen van den Doop, en hij deedt zig die gewijde plegtigheid toedienen door enen Leraar te *Arkel*.

Intusſen deedt 's mans vlijtige Schriftuuroeffening, de bevoegdheid tot het predikambt, uitbotten. Na enige malen, in *Waterland*, dat werk verrigt te hebben, verplaatſte hij zijne woning naar *Utrecht*, op de uitlokkende nodiging van enige vrienden, dat men 'er hem zoude voorthelpen. De oude genegenheid van den Here VAN LANGERAK kwam hem hier op nieuw te ſtade, in het bekomen van den post van Praeceptor in het vierde klaſſe der latijnſe School. Gemeenzame kennis hieldt hier CAMPHUIZEN met zekeren Predikant TAURINUS. Het geſtadig aanhouden van dezen was oirzaak, dat hij een vast beſluit nam om zig op het prediken toe te leggen, en, om dit gewigtig werk te onbelemmerder te kunnen waarnemen, den ſchooldienst te verlaten. Verſtoken van zijn gewoon en eenig middel van beſtaan, verviel hij, eerlang, in bekrompene omſtandig-

digheden; uit welke hij, op zekeren tijd, toen hem de behoefte begost te knellen, gered wierdt, door de komst van een ſchippersknegt ten zijnen huize, brengende, op een morgen, een pakje met 75 guldens, onder het opſchrift: *Aan* DIRK RAFAELSZ. CAMPHUIZEN. Op de vraag, van wien het kwam, ontving hij onzeker beſcheid; den gever heeft hij nimmer geweten. Ten nutte zijner huisvrouwe, welke hij minder gelatenheid dan hij de behoeften droeg, trok CAMPHUIZEN, uit deze gebeurtenisſe, dit gevolg: *Zie toch, hoe* GOD *de zijnen al ſlapende verzorgt.*

Onder dit alles nam CAMPHUIZEN, van tijd tot tijd, den dienst waar, voor zijnen vriend TAURINUS, in de Domkerk, onder een grooten toeloop. De Heren LEDENBERG en LANGERAK bezorgden hem, kort hier op, een beroep in het *Stigtſe* dorp *Vleuten*, ruim een uur van *Utrecht* gelegen. Twee jaren hadt hij hier, tot algemeen genoegen van alle Gezinten, zelv van Roomsgezinden, zijn ambt waargenomen, toen hem en zijns gelijken, bij openbare afkondiging, het prediken, op lijfſtraffe, verboden werdt. Op verzoek van enige *Amſteldammers*, verreisde hij toen naar hunne ſtad, doch onderweg overvielen hem enige ſoldaten, die hem naar *Heusden* voerden, alwaar hij veertien dagen gevangen zat. Deerlijk ſukkelde hij zints dien tijd; zwervende van plaats tot plaats; zo dat zijne huisvrouw dikmaals van zijn verblijf onkundig was. Den meesten tijd ſleet hij te *Amſteldam*, alwaar hij zijn vast verblijf nam, en zig met de zijnen geneerde met het ſchrale inkomen, voortſpruitende uit het vertalen van latijnſe boeken.

Een gunſtiger aanblik ſcheen thans het lot van CAMPHUIZEN te zullen aannemen. In gemeenſchap geraakt zijnde met zekeren PIETER ARENTSZ., Drukker en Boekverkoper, verhuisde hij naar *Norden*, in *Oostfriesland*, en ſlaagde 'er zo gelukkig, in die nering, dat hij met de zijnen ene ongewone ruimte van beſtaan genoot. Te *Norden* woonde toen ter tijd de bekende verdreven Remonſtrantſe Leraar JOANNES GEESTRANUS. Met dezen ſpande CAMPHUIZEN zamen, in het bete-

nen van liefderijke hulpe, ſomtijds met gevaar van hun leven, aan de zulken, welke van de peſt wierden aangetaſt, die thans in *Oostfriesland* woedde, en duizenden ten graave ſleepte. GEESTERANUS wierdt zelv een prooi dier wrede plage, van welke CAMPHUIZEN met de zijnen verſchoond bleef. Nogthans hadt hij niet lang genot van den tegenwoordigen voorſpoed. In 't zekere onderrigt wegens de nadering van enige *Mansfelt-ſe* troepen, met oogmerk om alles te verwoesten, ging hij ſcheep met vrouw en kinderen, en kwam, na veel ſukkelens, te *Harlingen*. Zijne *Stigtelijke Rijmen*, ten grootſten dele hier geſchreven, waren de vrugt van zijne ledige uuren. De hebzugt, of misſchien de armoede ener gewezene dienstmaagd, deedt hem, na een jaar rustgenot, ook dit verblijf verlaten. Met een Soldaat getrouwd, en dus een ſober beſtaan hebbende, luisterde zij haaren man in 't oor, voorheen wel gehoord te hebben, dat met het aanbrengen van CAMPHUIZEN vijf honderd guldens te verdienen was, en ſpoorde hem vervolgens aan om dien prijs te trekken. Tot geluk voor onzen zwerver, was de Soldaat geen zwijger; bij tijds het boos opzet vernemende, ontweek hij den ſtrik, hem geſpannen, door zijne vlugt naar het eiland *Ameland*. Hier vertoefde hij negen maanden; den tijd flijtende, en enig beſtaan vindende uit het vertalen van etlijke franſe boeken; ook was het hier, dat hij zijne verhandeling *over 't onbedrieglijk Oirdeel* vervaardigde.

Negen maanden hadt CAMPHUIZEN op dit eiland doorgebragt, toen zijn zwak geſtel, aan de zeelucht ongewoon, hem noodzaakte, van woonplaatze, op nieuw te veranderen. Hij verkoos dezelve te *Dokkum*, in *Friesland*, hoewel hij 'er, niet dan met moeite, om dat hij een Arminiaans Leraar was, van de Overheid vrijheid van inwoning konde verwerven. Deze bekomen hebbende, begon hij, met overleg zijner vrienden, den vlashandel, die hem een eerlijk beſtaan verſchafte. Onder dien handel leide hij de laatſte hand aan de twee eerſte Delen zijner *Stigtelijke Rijmen*, en liet ze te *Hoorn* drukken. Zedert onthieldt hij zig enigen tijd te *Delft*, op verzoek van zijnen vriend, den vermaarden Schilder MIEREVELD, welke

hem

hem derwaarts had ontboden, om zekeren jongeling, des Schilders bloedverwant, die in 't gemoed wierdt beſtreden, door zijne troostredenen in zielsgezondheid te herſtellen. Gelukkig ſlaagde CAMPHUIZEN in die moeilijke taak. Na zijne terugkomst van *Delft*, maakte hij enen aanvang van de *Uitbreiding over Davids Pſalmen*; hij ſchreef en voltooide dezelve in zijne morgen- en avond-uren: want zo druk liep thans zijne winkelnering, dat dezelve hem over dag weinig ledigen tijd overliet. Zijn laatſte letterwerk was deze nutte en ſtigtelijke Pſalmberijming. Kort na de voltrekking daar van, ſtortte hij in ene zware ziekte; deze maakte een einde aan zijn werkzaam leven, op den 9 julij des jaars 1626, in den ouderdom van bijkans 48 jaren. 's Mans Huis en Graf plagten, nog lang daar na, aan nieuwsgierige vreemdelingen, te *Dokkum* vertoond te worden. ——— SANDII, *Biblioth. Antitrinitar.* p. 112, 113. PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. XIV. p. 259–263. *Leven van* CAMPHUIZEN *voor zijne uitgev. Werken.* G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* III. D. bl. 394. 793. 795, 796. 971. HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 123–128. G. HOET, *Naaml. van Schilder.* I. D. bl. 517. *Levensb. van Ned. Mannen en Vrouwen.* II. D. bl. 155–166.

CAMPO (HEIMERIK VAN), wierdt op het einde van de XIVde eeuw geboren te *Son*, een dorp in de nabuurſchap van *'s Hertogenbosch*. Hij volvoerde een gedeelte zijner ſtudien te *Parijs*, en ging van daar naar *Keulen* wonen, alwaar hij de wijsbegeerte leraarde in het kollegie van *St. Laurens*, waar hij vervolgens Regent van wierdt. HEIMERIK maakte 'er gebruik van zijn tong en pen, om de leer van ALB. LE GRAND (ALB. MAGNUS), die 'er in bloei was, te onderſteunen, en die tegens de aanvallen der *Thomisten* te verdedigen. Hij verkreeg aan dit Hogeſchool den trap van Baccalaureus, vervolgens dien van Doktor in de theologie, en wierdt te *Luik* tot Priester geordend; den 20 december 1418 verkoor hem het kapittel der Karmeliten te *Keulen*, tot hunnen Deken of Opperſten; vervolgens wierdt hij in 1431 door het Hogeſchool als hun Afgezant naar het

Concilie van *Bazel* gezonden, alwaar HEIMERIK op aandrang van den geleerden Kardinaal NIKLAAS DE CUSA, verſcheidene memoiren opſtelde, en geregelde twistdingen hield, waar in hij het Roomſe geloof tegens de leer der *Huſſiten* verdedigde. In 1455 naar *Keulen* te rug gekeerd zijnde, wierdt hij benoemd tot Vice-Kanſelier van het Hogeſchool, welke post hij egter den 23 april van het zelvde jaar bedankte, om die van Hoogleraar in de godgeleerdheid te *Leuven* te aanvaarden. Doorgaans bragt HEIMERIK de vacantien door bij de reguliere Kanunnikken van *Bethlehem* nabij *Leuven*, alwaar hij de grote konst (*Complementa Artis & Scientiæ*) van RAIMOND LULLIUS onderwees; aan wien hij den pragtigen tijtel van *Omne Scibile* gaf. Onze Doktor wierdt gehouden voor een ſchrander Godgeleerden, en voor een der diepdenkendſte Wijsgeren van zijnen tijd. TRITHEMIUS noemt hem: *Vir in Divinis Scripturis eruditisſimus, & in Philoſophia Ariſtotelica nulli ſuo tempore ſecundus, Ingenio ſubtilis, & Disputator difficilium quæstionum egregius.* Een zwaar kolijk was de oirzaak van zijnen dood: hij ſtierf te *Leuven* in een hooggevorderden ouderdom ten jare 1460, na zesmalen Rektor van het Hogeſchool te zijn geweest. Men heeft van hem in druk: 1. *Problemata inter* ALBERTUM MAGNUM & S. THOMAM *ad utriusque opinionis intelligentiam multum conferentia &c. Colon.* 1517. 4*to.* 2. *Promptuarium argumentorum disputatorum inter Lilium Albertistam & Spineum Thomistam. Col.* 1492. 4*to.* 3. *Reparationes naturalis Philoſophiæ ſecundum proceſſum Albertistarum & Thomistarum. Colon.* 1492. 4*to.* —— TRITHEM., *Script. Eccl. c.* 786. *edit.* FABRIC. p. 183. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 341. HARTZHEIM, *Biblioth.* Colon. 110. PAQUOT, *Hiſt. litter.* Tom. V. p. 130--139.

CAMPOS (DOMINIKUS), Geestelijke van de orden der Dominikanen, is geboren in *Braband*, en was in 1719 Prior van het klooster te *Vilvoorden*. Hij heeft in 't licht gegeven: Bedenkingen over de Eeuwigheid. Buy. 12mo. —— ECHARD, *Bibl.* Tom. II. p. 801. PAQUOT, *Mem. litter.* VII. p. 14.

CAMP-

CAMPSON (PIETER), ook PHILICINUS genoemd, is geboren omtrent 't jaar 1515 te *Arras*. Na grondig in de letteroeffeningen onderwezen te zijn, en het latijn, grieks en hebreeuws geleerd te hebben, wierdt hij te *Binch*, een ſtedeken in *Henegouwen*, tot Rektor beroepen. Deze bediening oeffende hij in 1544, blijkens de opdragt voor zijn eerſte werk. Zedert wierdt hij Kanunnik van de Hoofdkerk dezer plaats, en wegens zijn Kapittel naar het provintiale Concilie van *Kamerik* gezonden. Ten laatſten klom hij op tot Deken van *Binch*, en hij ſtierf in die waardigheid op het vroegſt in 1568. Daar is van hem in druk: 1. *Dialogus de Iſaaci immolatione, ad puerilem captum accommodatus*, *auctore* PETRO PHILICINO. *Antv.* 1543. 12*mo*. 2. *Tragœdia Magdalena*. *Antv.* 1544. 12*mo*. 3. *Tragœdia Esther*. *Antv.* 1564. 12*mo*. Ook heeft hij in handſchrift nagelaten, een werkje, waarſchijnlijk een digtſtuk, over de verwoesting van *Binch* in 1554, door HENDRIK DE II, Koning van *Frankrijk*. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 631. LE BRASSEUR, *Hannoniæ Sydera* p. 126. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 756, 757. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 243, 244.

CAMSTRA, is de naam van een zeer oud adelijk geſlagt in *Friesland*, 't welk reeds voor ruim 30 jaren is uitgeſtorven. TZALLING of TJALLING, oudſte broeder van FOPPE, wordt in het Handſchrift van F. VAN HIEMSTRA genoemd: *Fundator majoratus in Wirdum*; hij voerde een onderſcheiden wapen; zijnde een blauw veld met een gouden ſterre. Uit FOPPE was geſproten, de laatſte bekende manneliijke tak van dit geſlagt, in 't jaar 1761 uitgeſtorven door overlijden van HANS WILLEM VAN CAMSTRA, Grietman van *Ydaarderadeel* en Drost van *Brevoort*, welke den 3 april van dat jaar ongehuwd is overleden. Hij testeerde te *Leeuwarden* den 16 meij 1755, ſtellende tot univerſele erfgename, zijn ſchoonzuster, AURELIA VAN HAERSMA, weduwe van wijlen zijnen broeder, TJALLING WILLEM VAN CAMSTRA, zonder enige legaten of andere diſpoſitie bij dat testament te maken, dan dat zijn lighaam begraven moest worden in de kerk te *Menaldum*, in een legerſtede waar op een

rode

rode ſteen lag, verſierd met de wapens van CAMSTRA en JUCKEMA, dewelke benevens den kelder aldaar altoos zoude worden onderhouden, en nimmer verkogt mogen werden. De huwelijksverbindtenisſen met die van AYLVA, BURMANIA, FEITSMA, SCHWARTZENBERG, JUCKEMA, HERINGA, HAERSOLTE, HAERSMA, LIAUCKEMA enz., zijn getuigen van deezelven aanzien. VIGLIUS, of WIGLE VAN CAMSTRA, was de grootvader van den beroemden VIGLIUS VAN AYTA, gelijk hij ſchrijft in *Vita* §. XII. p. 6. 60. Men vindt anderen uit dit huis gemeld in *Frifia Nobilis*, pag. 83; en vooral in 't *Charterboek van Friesland*, als I. Deel, bl. 702--704. 714. Van enen PIETER CAMSTRA, behelzende een Compromis tusſen hem, en Ouderman, Schepenen en Raad der ſtad *Leeuwarden* geſloten, den 2 november 1481; waar bij hunne geſchillen ſtellen in handen van Zoensluiden. Bl. 742. van enen WIGLE en FEICKE VAN CAMSTRA. Bl. 768. 770. van enen CAMSTRA, een man van grote weerdigheid, die in gezantſchap zijnde geweest, deerlijk beroofd wierdt. In het II. D. bl. 121, ontmoeten wij enen FOPPE VAN CAMSTRA, die als Volmagt den 23 ſeptember 1522, een verzoek tekende aan den Stadhouder GEORG SCHENK gerigt, om een Credentiebrief te tekenen, betrekkelijk de overdragt der Landen aan zijne Keizerlijke Majeſteit &c. FOPPE was een zoon van HOMME, en hadt in huwelijk TIETSKE FEITSMA, dogter van RINERT te *Deinum*, welke haren man overleefde. —— FERWERDA, *Geſlagt- en Wapenboek*, II. Deel, *druk van* 1785. J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verbond*, II. D. bl. 317 (*).

CAMSTRA (FOPPE VAN), een zoon van HOMME, is gehuwd geweest aan TIETSKE FEITSMA, bij wie hij een zoon heeft verwekt, naar zijn grootvader HOMME genoemd. FOPPE voegde zig bij de Bondgenoten, ontweek de woede zijner vijanden door te vlugten, en begaf zig met andere Edelen buiten zijn vaderland; en werdt ten jare 1568 openlijk ingedaagd en gebannen. —— WINSEMIUS, *Hiſt.* Lib. II. p. 90. 115. HOINCK VAN PAPENDRECHT, *Analect. Belg.* Tom. I. part. 2. p. 406.

CAM-

CAMSTRA (RIENK VAN), in *Jelfma*, een zoon van FERCO VAN CAMSTRA, in *Wirdum*, en SYTS SJAARDA, is geweest Raad van den Hertog *van Saxen*, en naderhand van Keizer KAREL DEN V. Hij is gehuwd geweest aan GERLANDA HOXWIER, bij wie hij twee kinderen heeft verwekt. Ten jare 1516 wordt RIENK benevens HESSEL MARTENA, aan den Koning van *Spanje* gezonden, ten einde dien te bewegen, om *Leeuwarden* te ontzetten, welke ſtad door de *Gelderſen* belegerd was. In het zelvde jaar door den Koning van *Spanje* tot Grietman van *Leeuwarderadeel* aangeſteld zijnde, protesteerde hij den 29 october voor de Raden des Konings, dat de Raad en Burgemeesteren van *Leeuwarden* hem verhinderden in zijne jurisdictie, aannemende om zijn regt te vervolgen, aangeven en verdedigen. —— FERWERDA, *Geſlagt- en Wapenb.* II. D. *druk van* 1785. SCHWARTZENBERG, *Charterboek*, II. D. bl. 90. 95. 340.

CANDA (KAREL DU), omtrent het jaar 1565 te *St. Omer* geboren, is Monnik en vervolgens Prior geweest van de Premonſtratenſer orden in het klooster van *Dommarten* bij *Amiens*. Hij heeft uitgegeven: 1. *La vie, ſainctieté, miracles & actes de la Canonization de St.* CHARLES BORROMÉE *&c. St. Omer* 1614. 12*mo.* 2. *La vie de* ST. THOMAS. *Ib.* 1615. 4*to.* —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIII. p. 140.

CANDIDUS (GERHARD), geboren te *Antwerpen*, leefde omtrent 't einde der XIIIde eeuw. Men heeft van hem, een Journaal van het aanmerkelijkſte dat 'er in de *Nederlanden* is voorgevallen zedert de maand april 1566, tot aan de maand augustus 1579. Met dit ſtuk, 't welk in 't latijn is geſchreven, wordt het II. Deel beſloten van de *Annales, ſive Hiſtoriæ rerum Belgicarum diverſis Auctoribus deſcriptæ. Francof.* 1580. *in folio.* —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 278. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 71.

CANISIUS (HENDRIK) of CANIS, uit een allerdeftigst geſlagt geſproten, is geboren te *Nijmegen* den 24 meij 1531. Zijn

Zijn vader was DIRK CANISIUS en zijne moeder ANNA DE WAL; men wil, dat hij een volle neef is geweest van den beroemden PIETER CANISIUS, waar van ſtraks nader; ook was hij vermaagſchapt aan QUIRYN VAN LEEUWEN of LEONINUS, Aartsdiaken en Vikaris van het bisdom van *Regensburg*. Men vindt niet gemeld, waar HENDRIK zijn eerſte letteroeffeningen heeft verrigt; maar wel, dat hij te *Leuven* in het burgerlijk en kerkelijk regt heeft geſtudeerd, onder PIETER PECKIUS, JAN WAMESIUS en FILIP ZUERIUS. Van daar ging hij naar *Italie*, alwaar hij weldaaden ontving van KRISTOFFEL FUGGER, Baron van *Kirchperg* en van *Weiſſenhorn*. Denkelijk was het hier ook, dat hij de waardigheid van Doktor in beide de regten verkreeg. Uit *Italie* te rug kerende, zette hij zig te *Ingolſtad* neder, alwaar men hem in 1589 den eerſten Leerſtoel in het kerkelijk regt toevertrouwde; welke waardigheid hij tot zijn dood toe heeft bekleed, zijnde ongehuwd geſtorven volgens ſommigen, daar anderen willen dat hij niet alleen getrouwd is geweest, maar zelvs een zijner zonen, DIRK genaamd, Burgemeester te *Nijmegen* is geweest. Hij leefde met vele Geleerden in vriendſchap, en onderhield briefwisſeling met hun; ook dragen zijne werken getuigenis dat hij een zeer ſchrander Canonist was, in den grond de kennis van het burgerlijk regt bezat, en daar benevens door en door ervaren in de litteratuur, in de kritijk, in de kerkelijke oudheden, en in de geſchiedenis van de middeneeuwen. Hij heeft het gemeenebest der Letteren dierbaar aan zig verpligt, door het uitgeven van zijne *Lectiones Antiquæ*. Wat zijn gedrag betreft, wordt hij ons geſchetst als een man van voorbeeldige zeden, die een zeer geregeld en ſtigtelijk leven leidde; ook ontmoet men niets in zijne ſchriften, 't welk niet dienstbaar zoude zijn om dat denkbeeld te bevestigen; zij bevatten vele blijken van zedigheid, opregtheid en godsvrugt.

Hij heeft in druk uitgegeven: 1. *Theſes Juridicæ de Poſſeſſione &c. Ingolſt.* 1592. 4*to.* 2. *Theſes Jurid. de Præſumptionibus & jurejurando. Ib.* 1594. 4*to.* 3. *Summa Juris Canonici, in IV. Inſtitutionum libros contracta. Ib.* 1604. 8*vo.* 4. *Comment. in*

in Rubric. Libr. VI. Decretalium. Ingolſt. 1600. 4*to.* 5. VICTORIS, *Episcopi Tunnunenſis, Chronicon.* JOHANNES BICLARENSIS, *Episcopi Gerundenſis, Chronicon.* LUITPRANDI, *Episcopi Cremonenſis, Legatio ad* NICEPHORUM PHOCAM, *et ſynodos Bavaricas tempore* CAROLI MAGNI. *Omnia nunc primum edita ſtudio & opera* HENR. CANISII. *Ingolſt.* 1600. 4*to.* 6. *Refutatio trium tractatuum editorum à quodam Jurisconjulto Heidelbergenſi, ſub* MARSILII DE PADUA, *&* GULIELMI OCCAMI *nomine &c. Ib.* 1600. 4*to.* 7. *Hiſtoria miſcella Pauli Diaconi, à Landulpho Sagaci ad Imperium Leonis quarti producta, & notis illuſtrata Ing.* 1603. 12*mo.* 8. *Prælectiones Acad. in duos tibulos ſingulares Juris Canonici: I. de Decimis, Primitiis, & Oblationibus. II. de Uſuris, in quo & de Antichreſi, & Cenſibus, ſive Reditibus annuis. Ingolſt.* 1609. 12*mo.* 9. *Poſthuma de Sponſalibus & Matrimoniis &c. Ib.* 1613. 12*mo.* 10. *Commentarius in Librum III. Decretalium &c. Ingolſt.* 1643. 12*mo.* 11. *Opera quæ de Jure Canonico reliquit. Lovan.* 1649. 4*to.* 12. *Antiquæ Lectiones, ſive antiqua Monumenta ad Hiſtoriam mediæ ætatis illuſtrandam nunquam edita. Omnia nunc primum è Mſs. edita & Notis illuſtrata. VI Tom. Ingolſt.* 1601--1617. 4*to.* Een nieuwe druk van dit werk, verſcheen in 't licht door de bezorging van den geleerden JAKOBUS BASNAGE, Predikant in de walſe gemeente te *Rotterdam*, onder dezen tijtel: *Theſaurus Monumentorum Eccleſiaſticorum & Hiſtoricorum, ſeu* HENRICI CANISII *Lectiones Antiquæ, ad ſæculorum ordinem digeſtæ, variſque Opusculis auctæ. VII Volum. Antverpiæ* 1720. *in folio.* Deze uitgave, op kosten van de gebroeders WETSTEIN, Boekhandelaars te *Amſteldam* vervaardigd, is niet alleen met een groot aantal nieuwe belangrijke ſtukken vermeerderd, maar teffens ook door de Heer BASNAGE verrijkt met algemene Voorredens betrekkelijk de Kerkelijke Oudheden; en bijzondere Berigten voor ieder ſtuk geplaatst, die 'er de eigenlijke Schrijvers van opgeven; voorts met een menigte korte aantekeningen, die aan de duistere plaatzen het behoorlijk licht bijzetten. —— POSSEVINI, *Apparatus, edit.* 1608. Tom. I. p. 724. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 324. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 344--346. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.*

Belg. p. 435--437. TOB. MAGIRI, *Eponymolog. voce.* JOH. ALB. FABRICII, *Biblioth. Gr.* L. VI. C. X. XXXV. p. 759--780. F. G. FREYTAG, *Analect. litterat.* p. 200, 201. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 54. BAILLET, *Jugem.* Tom. II. p. 206. DAV. CLEMENT, *Bibl. Cur.* Tom. VI. p. 197--205. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIV. p. 126--165. J. F. DE CHAUFEPIÉ, *Nouv. Dict. Hiſt.* Tom. I. p. 110. *Not. (A).*

CANISIUS (HENDRIK), geboren in *'s Hertogenbosch* omtrent 't jaar 1624; wierdt, 16 jaren oud zijnde, Augustijner Monnik in het klooster van die broederſchap te *Antwerpen*; zedert beklom hij den eretrap van Licentiaat in de godgeleerdheid te *Leuven*. Ten jare 1660, wierdt hij verkoren tot Prior van het klooster te *Dendermonde*, en enigen tijd daar na verkreeg hij aan het Hogeſchool te *Douai* de waardigheid van Doktor. Vervolgens was hij drie jaren Prior te *Tirlemont*, en zes jaren te *Mastricht*. Zig naar *Rome* begeven hebbende, om enige zaken betrekkelijk zijne klooster-orden te verrigten, wierdt hij zeer gunſtig door de Prelaten van dat Hof ontvangen, en verkreeg tot driemalen toe gehoor bij Paus INNOCENTIUS DEN XI. In de *Nederlanden* te rug gekeerd, wierdt hij ten tweedenmale Prior te *Mastricht*. Men maakte hem vervolgens Provinciaal en Vikaris van het klooster te *Leuven*. Te midden van het waarnemen der bezigheden aan deze ambten verknogt, voelde hij dat zijne kragten verminderden, bedankte voor zijne bedieningen, en begaf zig naar *Antwerpen*, ten einde zig tot den groten ſtap naar de eeuwigheid voor te bereiden. Op het einde van 't jaar 1688, wierdt hij door een derdendaagſe koorts aangetast, waar van hij genas, maar nieuwe aanvallen daar van geleidden hem naar het graf den 4 maart 1689, in het 65ſte jaar zijnes levens. Deez' Geestelijke was ongemeen ijverig in het voortplanten van zijne geloofsbelijdenis, en daarbij van de nodige gaven voorzien om den kanzel op te treden.

Men heeft van hem in druk: 1. *Carminum Fasciculus. Lov.* 1660. 12*mo.* 2. *Manipulus Sacrarum Orationum &c. Ib.* 1661. 12*mo.* 3. *Pax & una Charitas, per eaque chara Unitas, a pe-*

ob-

cifico Principe D. N. Jesu Christo *Apoſtolis ſuis ſæpe dicta, data, commendata, dein a* S. Paulo *variis præclarisque ſententiis prædicata &c. Antv. 1685. in folio.* —— le Tombeur, p. 50. 178. Paquot, *Mem. litter.* Tom. XIV. p. 163--165.

CANISIUS (JAKOB), is geboren te *Nijmegen*, van Dirk Canisius en Wendel Visser. 's Mans overgrootvader was voortgekomen uit een adelijk geſlagt van *Doornik*, en had den bijnaam, *op den Hond*, naar een zekere ſtreek lands, niet verre van *Doornik*, waar op hij woonagtig was, aangenomen. De grootvader en vader van Canisius waren, te *Nijmegen*, mannen van aanzien, en leden der regeringe; getrouwe voorſtanders van de regten en privilegien der ſtad; altoos waakzaam tegen de ſteeds toe en ende magt der Hertogen, en, uit, dien hoofde, geacht bij de Burgers. Canisius, zijne ſtudien volbragt hebbende, werd, te *Orleans*, Doktor in de regten, alwaar hij zig zo groot een naam maakte, dat hij tot Gouverneur van den jongen Hertog van Lotharingen aangeſteld wierdt; welke post hij, gedurende vijf jaren, met eer, bekleedde. In zijne geboorteſtad te rug gekeerd zijnde, wierdt hij Deken van 't *St. Niklaas-Gilde*, en kort daar na Burgemeester. Zeer ſterk ijverde hij tegen Hertog Karel van Gelder; en t werd, grootlijks aan zijn toedoen, gelijk ook aan dat van zijnen broeder Otto, Meester van 't *St. Niklaas-Gilde*, getrouwd aan de weduwe van Egbert Biesman, benevens den Schepen Jan Schenk, toegeſchreven, dat de ſteden weigerden, zig te houden aan het verbond, dat de Hertog met *Frankrijk* gemaakt hadt; voorts zig verſterkten, en ronduit aan den Hertog ſchreven, dat zij, zo wel als eertijds hunne Voorouderen, niet zouden weigeren, zelvs hun leven en goederen voor hem op te zetten; waarbij nog kwam, de verbintenis met enen uitheemſen Koning, bij welke het Vorſtendom, en deszelvs gevolg, aan de *Franſe* Kroon eigen gemaakt was; 't geen hun zeer tegen ſtond, en deedt zeggen, dat zij liever als *Gelderſen* wilden leven en ſterven, dan dat verbond onderſchrijven; bereid zijnde, de reden van deze weigering, en het

nederwerpen der bolwerken, door den Vorst in de ſteden gelegd, bij alle Vorſten en Volken, goed te maken en te vereffenen. Ook werd CANISIUS voor de voornaamſte oorzaak gehouden, dat het verdrag, gemaakt met Hertog WILLEM VAN CLEEF, doorgedrongen en bij daar na gehuldigd wierd; om welke reden ook de woorden van den ſtervenden Hertog KAREL VAN GELDER waren: *Canis, Canis, du loofer lord, dus hebst mi gebiſen.* Wegens de ſtad *Nijmegen*, ſtond hij bij de overgifte van het Hertogdom aan KAREL DEN V; bij welken Vorst hij zeer in gunſte was, en door wien hij, tot zijnen dood, die voorviel in het jaar 1553, in de voornaamſte zaken gebruikt werd.

Hij is tweemaal gehuwd geweest; eerst met GELLEKE VAN HOUWEGEN, wier moeder was HILLEKE ROUKENS; en voor de tweede reize, met WENDEL VAN BERG, wier moeder was CREETJE ZELLER. Uit het eerſte huwelijk werden geboren, PETER CANISIUS, waar van hier beneden, en vier dochters, écne van welken het geestlijke gewaad aannam, en de andere, aan de Raadsvrienden VAN TRIEST, UWENS en RYSWYK, uitgetrouwd zijn. Uit het tweede huwelijk had hij drie zoonen, waar van 'er twee in de orden der Jeſuiten zijn gegaan, en één in *Duitsland* getrouwd is, en écne dogter, die gehuwd is geweest aan NIKLAAS VAN VALKENBURG, te *Haarlem*.

— SLICHTENHORST, *Geld. Geſchied.* XI. B. bl. 418.

REGIS-

REGISTER

VAN DE

PERSONEN

WAAR VAN IN DIT DEEL GEHANDELD WORDT.

Bladz.

Brouwer (Adriaan), *Konstſchilder.* . . 1.

Brouwer (Brouërius), *Predikant te Amſtelda n.* 14.

Brouwer (Hendrik), *Gouverneur-Generaal van Neerlands Indiën.* . 14.

Brouwer (Jakob), *Prior van het Dominikaner Klooster te Antwerpen.* . 17.

Brouwer (Jakob Dirkz.), *Vrijheidlievend Burger te Enkhuizen.* . . . 18.

Brouwer (Johan) Michielszone, *Schepen te Dordrecht.* . . . 21.

Brouwer (Kristoffel), *geleerde Jeſuit en Rektor te Trier.* . . 21.

Brouwershaven (Petrus), *voornaam Rooms Godgeleerde.* . . 23.

Brucæus (Hendrik), *Schepen te Aalst.* . 23.

Bruel (Joachim), *Prior van het Augustiner Klooster te Keulen.* . . 24.

Bruele (Gualtherus), *Med. Doktor en Beoefenaar der Mathem. Wetenſchappen.* 26.

Bladz.

Bruges (Eugenius de), *Prieſter en Geeſtelijke van de Orden der Kapucijnen.* 26.

Bruges (Jakob Niklaas), *Graav van St. Amour, Landvoogd en Velamarſchalk van 't Graavſchap Namen.* . . 31.

Bruges (Raoul van), *Sterrekundige.* . . 32.

Brugge (Rogier van), *Konſtſchilder.* . 33.

Bruggen (Hendrik van), *Konſtſchilder.* 33.

Brugman (Jan), *Franciskaner Monnik te Amſteldam.* . . . 34.

Brugmans (Anthony), *Hoogleraar in de Wiskunde en Wijsbegeerte te Groningen.* . . 40.

Bruhezen (Johannes van), *Deken van het Kapittel ten Dom te Utreeht.* 43.

Bruhezen (Pieter van), *Stads Med. Dokter te Brugge.* . . 44.

Bruin (Florentius de), *Predikant te Gorkum.* 45.

Bladz.

Bruin (Johannes de), *Hoogleraar in de Natuur- en Wiskunde te Utrecht.* 46.

Bruin (Klaas), *Boekhouder en beroemd Digter te Amſterdam.* . . 48.

Bruin (Kornelis de), *Konſtſchilder en voornaam Reiziger.* . . . . 50.

Bruin (Niklaas de), *Plaatſnijder.* . . 58.

Bruine (Johannes de), *Predikant in 's Hage.* . 58.

Bruinings (Niklaas), *Geheimſchrijver van* Willem den I. *Prins van Oranje.* 59.

Bruinink (Albert), *Secretaris te Enkhuizen en een der Regters van* Oldenbarnevelt. . . 59.

Bruinszoon (Willem), *Priester te Amſterdam.* 61.

Bruinvisch (Adriaan), *Predikant te Zierikzee.* 62.

Bruinvisch (Martinus), *Predikant te Zierikzee.* 62.

Bruitsma (Reinier), *Med. Doktor te Mechelen.* 63.

Brulius (Jochem), *Prior van het Augustiner Klooster te Keulen.* . 63.

Brulius (Pieter), *Gereformeerd Predikant te Straatsburg.* . . . . 63.

Bruman (Hendrik), *Rektor der Latijnſe ſcholen te Zwolle.* . . 64.

Brun (Anthony le), *Ambaſſadeur van Spanjen op de Vredehandeling te Munſter.* . . . 65.

Bladz.

Brune (Jan de), *een vernuftig Schrijver.* . . 681

Brune (Johan de), *Raadpenſionaris van Zeeland.* 68.

Bruneſius (Gerard), *Kanunnik te Deventer.* . 70.

Bruningius (Kristiaan), *Taalkundige en Digter.* 70.

Brunings (David), *Hoogduits Predikant in de Gereformeerde Gemeente te Amſteldam.* . . 71.

Bruno (Hendrik), *Latijns en Nederduits Digter.* 71.

Brunswyk Wolfenbuttel, *zie* Wolfenbuttel.

Brusſel (Bernhard van), *Konſtſchilder.* . 71.

Brusſel (Filibert van), *Raadsheer en Advokaat Fiskaal in het Hoge Geregtshof te Mechelen.* 73.

Brusſel (Frans Marius van), *Gardiaan van het Kapucijner Klooster te Gent.* . . . 75.

Brusſel (Georg van), *Leraar in de Wijsbegeerte te Parijs.* . . 75.

Brusſel (Jakob van), *Dominikaner Monnik te Mechelen.* . . . 75.

Brusſel (Jan van), *Reguliere Kanunnik in het Klooster St Agnetenberg nabij Zwolle.* . 76.

Brusſel (Pieter van), *Jeſuit en Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Keulen.* . . . 77.

Bladz.

Bruyn (Gualtherus de), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Utrecht.* 78.

Bruzen de la Martiniere, *zie* Martiniere.

Buat (Henri de Fleuri de Coucan, *Heer van*), *Ritmeester in Staten dienst.* 79.

Bucerus (Gerſon), *Predikant te Vere.* . 83.

Buchelius (Arnold), *Regtsgeleerde en Geſchiedſchrijver te Utrecht.* . 85.

Bucherius (Ægidius), *geleerde Jeſuit Godgeleerde en Hiſtorieſchrijver.* 88.

Buchler (Jan), *Bailjuw van Wickradt.* . 89.

Bucho (Bernhard), *Raad en Gezant van den Prins van Spanjen aan het Hof van Frankrijk.* . 90.

Buck (Adriaan de), *Paſtoor van Aescapellen en van Zoetenaij.* . . 91.

Budde (Bernhard Winold Filip), *Kadet ter Zee.* 91.

Budde (Harmen), *Secretaris van een notabele Commisſie in Friesland.* . . 92.

Budelius (Reinier), *Licentiaat in de Regtsgeleerdheid te Keulen.* . 93.

Budt (Adriaan de), *Abt van het Cistercienſer Klooster te Brugge.* . 93.

Buik (Hendrik), *aanzienlijk Koopman te Amſteldam.* . . . 94.

Buik (Joost), *Burgemeester te Amſteldam.* . 95.

Bladz.

Buis (Paulus), *Penſionaris van Leijden.* . . 98.

Buis (Paulus), *zie* Buſius.

Buiſero (Diderik), *Raad en Secretaris te Vliſſingen.* . . . 101.

Buiskes (Pieter Luitjeszoon), *Burgemeester te Enkhuizen.* . . 105.

Buiſeret (Frans), *Aartsbiſchop van Kamerik.* 108.

Buiſon (Jan de), *Vicekancelier van het Hogeſchool te Douaij.* . 109.

Bukentop (Hendrik van), *Lezer in het Klooster der Rekolletten te Leuven.* 110.

Bulgarus (Robrecht), *Dominikaner Monnik en Inquiſiteur in Vlaanderen.* 111.

Bulius (Niklaas), *Stads Med. Doktor en Hoofdofficier te Hoorn.* . 112.

Bullart (Izaak), *Groot-Bailjuw van St. Vaast.* 114.

Bulteel (Gislenus), *Latijns Digter.* . . 116.

Bulthuis (Johannes), *Predikant te Sneek.* . 116.

Buma (Hotze), *Bevelhebber in Friesland.* . 120.

Buma (Johannes), *Konſtſchilder en Digter.* . 121.

Bunderius (Jan), *Prediker generaal en Inquiſiteur van het Bisdom van Doornik.* . . . 126.

Bunel (Jakob), *Konſtſchilder.* . . . 128.

Bunnik (Jan van), *Konſtſchilder.* . . 128.

Bladz.

Buns (Johannes), *Konstſchilder.* . . 130.

Burch (Adriaan v. d.), *Preſident eerſt in 't Hof van Utrecht, naderhand in den Raad van Mechelen.* 131.

Burch (Lambert van der), *Deken van St. Marie te Utrecht.* . . 132.

Burch, *zie* Burg.

Buren (Niklaas), *Jeſuit en Priester.* . . 134.

Buretius (Pieter Montanus), *Rektor van het Hogeſchool te Leuven.* 135.

Burg (Adriaan van der), *Konstſchilder.* . 137.

Burg (Albert van der), *Konstſchilder.* . 138.

Burg (Albert Koenraad van der), *Burgemeester, Schepen en Raad te Amſteldam.* . . 140.

Burg (Gerard ter), *Konstſchilder.* . . 141.

Burgersdyk (Frank), *Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Leijden.* . . 145.

Burggraaf (Daniel), *buitengewoon Geheimſchrijver van den Raad van State.* 147.

Burgius (Matthæus), *Predikant te Zevenhuizen.* 147.

Burgundus (Niklaas), zie Bourgondien (Niklas).

Buridan (Jan), *Minderbroeder en Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Parijs.* 148.

Burman (Frans), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Utrecht.* . . 149.

Bladz.

Burman (Frans), *Junior, Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Utrecht.* 151.

Burman (Frans), *Lt. Kolonel.* . . 154.

Burman (Johannes), *Med. Doktor en Hoogleraar in de Kruidkunde te Amſteldam.* . . 155.

Burman (Kasper), *Vroedſchap en Schepen te Utrecht.* 155.

Burman (Niklaas Laurens), *Med. Doktor en Hoogleraar in de Kruidkunde te Amſteldam.* . . 157.

Burman (Pieter), *Hoogleraar in de Geſchiedenisſen, Litteratuur en Digtkonst te Leijden.* . . 161.

Burman (Pieter), *Hoogleraar in de Welſprekendheid, Geſchiedenisſen, en Digtkunde te Amſteldam.* 173.

Burmania, *oud en aanzienlijk Geſlagt in Friesland.* 177.

Burmania (Douwe Bothnia van), *Holtsphester en Pluimgraav van Friesland.* 179.

Burmania (Gemme van), *ijverig Voorſtander der vrijheid in Friesland.* . 180.

Burmania (Gemme Onuphrius van), *Generaal van de Infanterie.* . 181.

Burmania (Upko van), *Tekenaar van 't Verbond der Edelen.* . . 183.

Burnet (Gilbert), *Biſchop van Salisbury.* . 184.

Burrus (Pieter), *Kanunnik van de Hoofdkerk te Antwerpen.* . . 196.

Bladz.

Burs (Ægidius), *Predikant en Rektor der Latijnſe ſcholen te Middelburg.* 198.

Burs (Jakob), *Predikant te Tholen.* . . 199.

Bury (Willem de), *Raadsheer te Brusſel.* . 200.

Buſæus (Gerard), *Kanunnik en Prediker te Xanten.* 201.

Buſæus (Jan), *Jeſuit, en Meester der Proevelingen.* 201.

Buſæus (Pieter), *Jeſuit en Godgeleerde.* . . 202.

Buschman (Jakob), *Predikant te Elburg.* . . 203.

Buſennius (Anthony), *ſtads Med. Doktor te Antwerpen.* . . . 203.

Buſius (Niklaas), *Deken van het Kollegie der Kanunniken te Hilvarensbeek.* . . 204.

Buſius (Paulus), *Hoogleraar in de Regten te Franeker.* . . 204.

Busſche (Alexander van den), *Officier van Hendrik den III. Koning van Frankrijk.* . . 205.

Busſchius (Michiel), *Hoogleraar in de Regten te Franeker.* . . 205.

Busſchof (Bernard), *Predikant te Utrecht.* . 207.

Butkens (Kristoffel), *Cistercienſer Geestelijke in het kloster van St. Salvator te Antwerpen.* . . 208.

Butrinto (Niklaas), *Geestelijke van de orden der Predikheren.* . . 210.

Bladz.

Buurt (Adriaan), *Predikant te Amſteldam.* . . 210.

Buyens (Jakob), *Dominikaner Monnik in het klooster van die orden te Antwerpen.* . . 212.

Buys (Niklaas), *Konſtſchilder.* . . 213.

Buys (Willem), *Secretaris der Staten van Holland.* 213.

Buyſen (Anthony), *Hoogleraar in de Geneeskunde te Antwerpen.* . . 226.

Buysſon (Guido de), *Werelds Geestelijke.* . . 226.

Buytendyk (Godewyn), *Predikant te Dordrecht.* 227.

Buzelin (Jan), *Jeſuit en Geestelijke Coadjutor.* 227.

Byl (Eduard), *zie* Bilius.

Bylandt (Jáſon van), *Predikant van den Ambasſadeur* Langerak *aan't Hof van Frankrijk.* . . 228.

Byler (Hendrik Carolinus van), *Predikant te Gieten in het landſchap Drenthe.* . . . 229.

Bylert (Jan), *Konſtſchilder.* . . . 230.

Byling (Albert), *Dapper Krijgsman.* . . 232.

Bynæus (Anthony), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid en Predikant te Deventer.* 235.

Bynkershoek (Kornelis v.), *Preſident van den Hogen Raad in Holland.* . 238.

Byns (Anna), *jonge Dogter en Schoolmeesteresſe te Antwerpen.* . . 262.

Bladz.

Bynsdorp, *Stigter van een Hoffe te Amſteldam.* . 263.
Byrſæus (Frans), *Rektor der Latijnſe Scholen te Nijmegen.* . . 264.
Byſterus (Simon Lukas), *Predikant te Ingen in de Betuwe.* . . 264.
Bysterveldt (Johannes), *Hofprediker te Naſſau-Ziegen, en Lid van het Dordſe Sijnode in* 1618 *en* 1619. . . 265.

C.

Cabelliauw (Boudewyn), *Jeſuit en Rektor in het Kollegie te Kaſſel.* 265.
Cabelliauw (Georg), *Benediktijner Monnik in het Klooster te Aldenburg.* 266.
Caelen (Hendrik van), *Kanunnik van de Hoofdkerk te Mechelen.* . . 267.
Caeſar (Martinus), *Praktiſerend Advokaat te Zierikzee.* . . 268.
Caeſarius (Hendrik), *Remonſtrantsgezind Leraar te Utrecht.* . . 269.
Caeſarius (Johannes), *beroemd Wijsgeer en Medicus.* . . 270.
Caeſius a Zezen (Filip), *Geſchiedſchrijver, Mathematicus en Digter.* 271.

Bladz.

Calaber (Frans), *Geeſtelijke van der Cisterſienſen orden en Abt van Villers.* 272.
Calcar (Hendrik van), *Abt van het Karthuizer Klooſter te Straatsburg.* 273.
Caligator (Johan), *Godgeleerde en Digter.* . 274.
Call (Jan van), *Konſtſchilder.* . . 275.
Call (Jan van) Jun., *Konſtſchilder.* . . 277.
Call (Pieter van), *Konſtſchilder.* . . 278.
Callidius (Kornelis), *Vikaris in de Parochie van N. D. de la Chapelle te Bruſſel.* . . 280.
Calſteren (Hendrik van), *Lektor in de Godgeleerdheid te Vijmpen.* . . 283.
Calvyn (Johan), *voornaam Kerkhervormer, benevens Hoogleraar en Predikant te Geneve.* . . 284.
Cambier (Pieter Kornelis), *Dapper Jongeling.* 297.
Cambrai (Robbert), *Kapucijner Monnik, Prieſter en Prediker te Rijſſel.* 297.
Cambre (Alexander de la), *Dominikaner Monnik in het Klooſter te Rijſſel.* 297.
Cambry (Johanna), *een dweepzieke Non.* . . 298.
Camerling (Daniel Jan), *Raad in de Vroedſchap en Burgemeester te Haarlem.* 298.
Cammen (Jan van der), *Dominikaner Monnik en Prediker te Bruzel.* . 299.

Cha-

Bladz.

Camminga, *een oud adelijk Geſlagt in Friesland.* 299.

Camminga (Hidde van), *Parochiaan eerst te Dokkum, naderhand te Anjum.* . . . 303.

Camminga (Pieter van), *Heer van Ameland.* 306.

Camminga (Rienk van), *een Friesch Edelman.* 307.

Campe (Jakob), *Gecommitteerde Raad van Zeeland, en wegens die Provintie Kommisſaris op het Sijnode Nationaal te Dordrecht in* 1618. . . 308.

Campen (Jan van), *Konſtſchilder en Bouwmeester.* 309.

Campen (Jan van), *Hoogleraar in de Hebreeuwſe taal te Leuven.* . . 310.

Campen (Kristoffel van), *Med. Doktor te Breda.* 312.

Campen (Sylvester van), *Penſionaris van Goes.* 312.

Camper (Petrus), *Hoogleraar in de Geneeskunde, Chirurgie, Vroedkunde enz.* . . . . 313.

Campester (Lourens), *Latijns Preceptor.* . . 326.

Bladz.

Camphuis (Johannes), *Gouverneur Generaal van Neerlands Indiën* . . 326.

Camphuizen (Dirk Rafaelsz.), *Konſtſchilder en Zededigter.* . . 340.

Campo (Heimerik van), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Keulen.* 345.

Campos (Dominikus), *Dominikaner Monnik.* . . 346.

Camſtra *aanzienlijk Geſlagt in Friesland.* . . 347.

Camſtra (Foppe van), *Tekenaar van 't Verbond der Edelen.* . . 348.

Camſtra (Rienk van), *Raad van Keizer* Karel den V. 349.

Canda (Karel du), *Prior van het Cistercienſer Klooster van Dommarten.* 349.

Candidus (Gerhard), *Geſchiedſchrijver.* . . 349.

Caniſius (Hendrik), *Hoogleraar in de Regten te Ingolſtad.* . . 349.

Caniſius (Hendrik), *Prior van het Augustiner Klooster te Mastricht.* . . 352.

Caniſius (Jakob), *Burgemeester en Deken van St. Niklaas-Gilde te Nijmegen.* . . . 352.

BERIGT VOOR DEN BINDER,

De PLAATEN te plaatzen in het V. DEEL.

I. Pourtrait van JAKOB DIRKZ. BROUWER. . . . . Bladz. 18.

II. Mr. PAULUS BUIS te *Utrecht* in zijn slaapkamer gevangen genomen. . . . —— 102.

III. Pourtrait van JOHANNES CALVYN. —— 284.

IV. Pourtrait van PETRUS CAMPER. . . —— 314.